T.C

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAFKAS DİLLERİ VE KÜLTÜERİ BÖLÜMÜ

GÜRCÜ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ÇEVİRİ BİLİM ARACILIĞIYLA OTAR ÇİLADZE'NİN "TZATE'NİN KIRMIZI ÇİZMELERİ" ADLI ESERİNİN TÜRKÇEYE EREK ODAKLI ÇEVİRİSİ VE EDEBİ DİLİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serkan ŞANAL

Danışman: Doç. Dr. Nanuli KATCHARAVA

Düzce

2021

T.C

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAFKAS DİLLERİ VE KÜLTÜERİ BÖLÜMÜ

GÜRCÜ DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ÇEVİRİ BİLİM ARACILIĞIYLA OTAR ÇİLADZE'NİN "TZATE'NİN KIRMIZI ÇİZMELERİ" ADLI ESERİNİN TÜRKÇEYE EREK ODAKLI ÇEVİRİSİ VE EDEBİ DİLİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Serkan ŞANAL

Danışman: Doç. Dr. Nanuli KATCHARAVA

Düzce

2021

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları da kaynaklar listesine aldığımı, yine bu tezin çalışılması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

08/11/2021

Serkan ŞANAL

ÖNSÖZ

“Çeviri Bilim Aracılığıyla Otar Çiladze'nin "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" Adlı Eserinin Türkçeye Erek Odaklı Çevirisi ve Edebi Dilinin İncelenmesi” adlı bu çalışma Gürcü Edebiyatında önemli bir yere sahip olan Otar Çiladze’nin eserinin Türkçe ’ye erek odaklı çevirisini ve Otar Çiladze’nin eserinde kullandığı edebi dilinin tahlilini içermektedir.

Bu çalışmanın gerçekleşmesindeki destek ve katkılarından dolayı danışmanım Doç. Dr. Nanuli KATCHARAVA’ya en içten teşekkürlerimi sunarım.

Yüksek lisans tezimde çevrilen metnin Türkçe redaksiyonunu değerli zamanını harcayarak sağlayan Öğr. Gör. Çiğdem SÜTÇÜ ’ye teşekkür ederim.

Serkan ŞANAL

ÖZET

ÇEVİRİ BİLİM ARACILIĞIYLA OTAR ÇİLADZE'NİN "TZATE'NİN KIRMIZI ÇİZMELERİ" ADLI ESERİNİN TÜRKÇEYE EREK ODAKLI ÇEVİRİSİ VE EDEBİ DİLİNİN İNCELENMESİ

ŞANAL Serkan

Yüksek Lisan, Kafkas Kültürleri ve Dilleri Bölümü

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Nanuli KATCHARAVA

2021 / 281 sayfa

Yüksek lisans tezinde Otar Çiladze'nin ünlü draması "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" ele alınmıştır. Bu eserin Gürcüce 'den Türkçe 'ye tercümesi konusunda da özenle çalışılmıştır. Otar Çiladze, Gürcü edebiyatının en parlak temsilcilerinden birisidir. "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" adlı draması ilk kez bu yüksek lisans tezinde Gürcüce 'den Türkçe 'ye çevrildi. Bu oyunun Türkçe versiyonunun editörü, Türk dilinin eşsiz bir uzmanı olan Çiğdem Sütcü'dür. Çalışmanın içerisinde Çeviri Bilimi ve Çeviri yaklaşımları hakkında bilgiler verilmektedir. Çalışmanın devamında yazar hakkında geniş bilgilere yer verilmiştir. Ardından çevrilen metin okuyucuya sunulmaktadır. Çalışmanın sonunda eser hakkında geniş kapsamlı bir tahlil yapılmıştır. Çalışmanın bazı bölümleri Gürcüce-Türkçe olmak üzere iki dilde de verilmektedir. Çalışmanın sonunda Otar Çiladze'nin eserinin Türkçeye kazandırılması, Otar Çiladze'nin Türk okuyuculara tanıtılması ve eserin tahlil edilmesi ana amaçtır.

Anahtar Sözcükler: Otar Çiladze, Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri, Gürcü Edebiyatı, Türkçeye Çeviri, Oyun,

ABSTRACK

THE TARGETED TRANSLATION OF OTAR ÇİLADZE'S "TZATE'S RED BOOTS" INTO TURKISH AND INVESTIGATION OF THE LITERATURE LANGUAGE THROUGH TRANSLATION SCIENCE

ŞANAL Serkan

Master's thesis, Department of Caucasian Cultures and Languages

Thesis advisor : Assoc. Prof. Dr. Nanuli KATHACARAVA

2021 / 281 page

We chose Otar Chiladze famous drama "Tsate's Red Boots" as our master's thesis. We also worked diligently on the translation of this work from Georgian to Turkish. This dissertation paper, it is aimed to translate the work Otar Chiladze, one of the most brilliant representatives of Georgian Literature, called "Tate's Red Boots" into Turkish, and to examine the literary language of the author and the work. In the study, information about the science of translation and Translation approaches will be given. In the continuation of the study, the translated text will be presented to the reader by giving extensive information about the author. At the end of the study, a comprehensive analysis will be made of the work. Some parts of the study will be given in two languages, Georgian-Turkish. The main aim is to bring Otar Chiladze's work into Turkish, introduce Otar Chiladze to Turkish readers, and analyze the play.

Key words: Otar Chiladze, Tzate's Red Boots, Georgian Literature, Turkish Translation, Play

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....i

ÖNSÖZ.....ii

ÖZET.....iii

ABSTRACK.....iv

İÇİNDEKİLER.....v

Giriş.....1

1. Çeviri Bilimde Metin Odaklı Yaklaşım.....2

2. Çeviri Biliminde Kültür Odaklı Yaklaşım " Skopos Kuramı" 3

3. Çeviri Bilimde Eylem Odaklı Yaklaşım.....3

4. "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri"nin Yazarı Otar Çiladze Hakkında Bilgiler.....4

5. Otar Çiladze'nin Eserleri.....8

6. Otar Çiladze'nin Türkçeye çevrilen bir diğer romanı olan "Yolda Bir Adam Gidiyordu" hakkında kısa bilgiler......16

7. "Yolda Bir Adam Gidiyordu"nun çevirmeni olan Parna Beka Çilaşvili hakkında kısa bilgiler.....18

8. Gürcüce'den Türkçeye Çevrilen Metin.....23

9. Yazarın Dönemi ve İncelenmesi.....106

10. Eserin Teması.....107

11. Olay Örgüsü.....108

12. Kısa içerik.....110

13. Ana karakterler ve özellikleri......111

14. Lasha Chkhartishvili "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" hakkında 113

15. Lasha Chkhartishvili Kısa Biyografi 116

16. Eser ve Otar Çiladze Üzerine 116

SONUÇ.....125

KAYNAKÇA 128

EKLER.....132

GÜRCÜCE KISIM 143

აბსტრაქტი.....144

1. ოთარ ჭილაძის ბიოგრაფია 145

2. ოთარ ჭილაძის ნამუშევრები 149

3. "გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა", ოთარ ჭილაძის კიდევ ერთი თურქულად თარგმნილი რომანი.....158

4. "გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა" რომანის მთარგმნელის ფარნა ბექა ჩილაშვილის შესახებ 161

5. ორიგინალური ტექსტი.....166

6. მწერლის ეპოქა და მისი მიმოხილვა. 259

7. ნაწარმოების თემა.....260

8. მთავარი გმირები და მათი დახასიათება 261

9. ლაშა ჩხარტიშვილის წერილი "წათეს წითელი წაღების" შესახებ 264

10. ლაშა ჩხარტიშვილის მოკლე ბიოგრაფია 267

დასკვნა 268

Giriş

Başlangıç olarak çeviri ve çevirmen kavramlarını tartışmaya açmamız gerekmektedir. Çeviri nedir? Neden böyle bir ihtiyaç orta çıkmıştır? Gibi sorular bilim çevrelerince sürekli sorulmaktadır. Çeviri en kısa tanımıyla: Bir dilden başka bir dile aktarma, çevirme, tercüme demektir.[1]

Çevirmen ise kısaca: bir metni veya sözel iletişimi bir dilden bir diğerine aktaran ve bu aktardığı dillerde yeterli bilgi ve donanıma sahip olan kişilere denir.

Çeviri ve çevirinin bir bilim dalı olup olmadığı antik çağlardan günümüze süre gelen bir sorun olmuştur. Çevirinin ilk örnekleri Mısıra kadar dayanmaktadır. Antik çağlarda Mısırlı çevirmenler sayesinde civarda bulunan diğer ülkeler ile iletişim kurulduğu bilinmektedir.[2]

Çeviri yakın tarihe kadar bir bilim olarak değil, aksine bir araç ve hobi olarak görülmekteydi. Bu durumun 20. yüzyılın başlarına kadar süre geldiğini söyleyebiliriz. "Çeviri" kavramının bir bilim dalı olarak görülmesi 20.yüzyılın ikinci yarısında başlamıştır. Buna örnek olarak üniversitelerde akademik olarak çeviri bölümlerinin açılması ve çeviri eğitiminin verilmesi gösterilebilir.[3]

Çeviri üzerine bazı akademisyenler şu tanımlarda bulunmuşlardır:

Catford'a göre: "Bir dildeki metine ait materyalin yerini başka bir dildeki eşdeğer materyalin almasıdır."

Reis'e göre:"Kendine özgü koşulları barındıran metin türlerinin belirleyici olduğu iki dilli bir iletişim olayıdır."

Vermeer'e göre:"Kaynak metin materyalinin temelinde kültürlerarası etkileşimde bulunmada yazılı veya sözlü erek metin hazırlamak için sözlü veya sözsüz yönergeler bütününü oluşturan bir komisyon tarafından başlatılan bir prosedürdür".

---

[1] **Çeviri :** https://sozluk.gov.tr/
[2] AKALIN Rahman, Çeviri Kuramından Çeviri Eğitimine Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkelerini Belirleme, Sayfa : 1
[3] AKALIN Rahman, Çeviri Kuramından Çeviri Eğitimine Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkelerini Belirleme, Sayfa : 1

Holz Manttari'ye göre:" Eylemde bulunan çevirmenin üretim sürecidir"

Venuti'ye göre:"Kaynak dil metnini oluşturan işaretler zincirinin çevirmenin yorum gücünü aktardığı hedef dildeki işaretler zinciri tarafından yer değiştirildiği bir süreçtir."[4]

Doç. Dr. Rahman Akalın'ın kitabında bahsi geçen bu tanımlamalar çevirinin üzerine yapılmış tanımları göstermekle birlikte çevirinin kurumsallaşması aşamalarını gözler önüne sermektedir.

Çeviri üzerine yaklaşımlar bilimsel olarak şu şekilde sınıflandırılabilir:

1. Çeviri Bilimde Metin Odaklı Yaklaşım

Metin odaklı yaklaşımlarda Katharina Reiss'e göre ana unsurlar metnin tipi, işlevi, ayırıcı özelliği, eşdeğerlik ölçütü ve çeviri yöntemleri olarak öne çıkmaktadır. Rahman Akalın kitabında "Metin Odaklı Yaklaşım " için şunları söylemiştir:

"Çeviri edincinin öncülleri açısından bakılırsa" metin odaklı bakış açısının kurumsal çeviri eğitimi alanlarda belli bir" metin edincinin" oluşmasına katkı sağladığı söylenebilir. Tüm alt olgu kümeleri ile birlikte (dil, metin, kültür) çeviri olgusuna dair kurumsal bilgi, metin odaklı modeller bağlamında da öğrencilerde " metnin ne olup olmadığına ilişkin bir bilinç oluşması, dolaysız olarak onların pratik edinçlerine yansıyacaktır. Ancak metin odaklılık, erek ekini dışarıda bırakan, saltçı bir tek açılılığa götürüyorsa bu noktada çeviri eğitimcileri devreye girmeli ve gerçeğe yakın çeviri durumlarını ve ortamlarını yaratmalıdır."[5]

Rahman Akalın'ın bahsettiği erek odaktan uzaklaşma durumu bir metnin çevrildiği dili gözetmeden metnin salt bir çevirisini yapmaktır. Burada istenmeyen durum çevirinin erek odaklılığının dışına çıkılarak hedeften şaşılması ve düz bir metin olmasıdır.

---

[4] AKALIN Rahman, Çeviri Kuramından Çeviri Eğitimine Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkelerni Belirleme, Sayfa : 28

[5] AKALIN Rahman, Çeviri Kuramından Çeviri Eğitimine Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkelerni Belirleme, Sayfa : 100

2. Çeviri Biliminde Kültür Odaklı Yaklaşım " Skopos Kuramı"

Skopos kuramı, Hans J. Vermeer'in temellerini attığı, daha sonra Katharina Reiss tarafından ortak bir çalışmayla ele aldıkları bir kuramdır.

Çeviriyi bir kültürel aktarım olarak tanımlayan Vermeer'in bu kuramı dilbilim ve metin bilimsel kavramların ötesinde bir yere geçmektedir.

Skopos kuralının açılımı şudur: Bir eylem, onun amacı tarafından belirlenir. Eylem onun amacının bir işlevidir.

Dr. Öğr. Üyesi Aykut HALDAN'ın Skopos kuramı üzerine yaptığı çalışmasında şu açıklamalara yer vermektedir:

"Skopos kuramı çeviride erek odaklılığı öne çıkaran bir kuram olmakla birlikte çeviri bilimde etkin bir rol oynamaktadır. Yirminci yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan bu çeviri kuramıyla birlikte çeviriye bakış açısı değişmiştir. Dilbilimin bir alt dalı olmak yerine özerk bir bilim dalı olarak gelişmeye başlayan çeviri bilim köklü değişiklikler geçirmiştir ve çağdaş bir bakış açısına kavuşmuştur."[6]

Bu yaklaşımda ana unsur çevirmenin, çevrilecek metnin hangi dildeyse o dilin kültüründe ve o dilde yeterli bilgiye sahip olmasıdır.

3. Çeviri Bilimde Eylem Odaklı Yaklaşım

Nord'un geliştirdiği bir yaklaşım olan Eylem Odaklılık, genel olarak Vermeer ve Reiss 'in geliştirdikleri Skopos kuramı içerisinde değerlendirilmektedirler.[7]

Nord bu yaklaşımında bunları dile getirmiştir:

"*Erek metnin kaynak metinle bağlantısı, erek metnin amaçlanan ve istenen işlevine göre değişkenlik gösterir."*[8]

---

[6] **Skopos Kuramı, Çeviri Edinci ve Çeviri Bilim Öğrencilerinin Teknoloji Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme** Dr. Öğr. Üyesi, Aykut Haldan Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

[7] **Çeviri bilimde Eylem Odaklı Yaklaşım :** AKALIN Rahman, Çeviri Kuramından Çeviri Eğitimine Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkelerni Belirleme, Sayfa :111

Bu yaklaşımda aktarılmak istenen durum çevirinin istenilen amaca uygun olarak değişkenlik gösterebileceğini vurgulamaktır.

Yukarıda bahsedilen bilgiler ışığında çevirinin bir bilim dalı olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Çeviri antik çağlardan günümüze gelen bir iletişim aracı olmuştur. Akademisyenlerin yaptıkları yaklaşımlar ve sundukları kuramlar "çeviri" kavramının bilimsel değerini ortaya koymuştur. Otar Çiladze'nin " Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" adlı eserini Vermeer ve Reiss'in Skopos kuramına göre çevrilmek istenmiştir. Kaynak dilin kültürünü koruyarak erek dile uygun bir dille metin çevrilmiştir.

4. "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri"nin Yazarı Otar Çiladze Hakkında Bilgiler

Doğum Tarihi : 20 Mart 1933

Ölüm Tarihi : 1 Ekim 2009 (76 yaşındayken)

Mezarının Yeri : Mtatzminda Pantheonu

İvane oğlu Otar Çiladze 1933 yılının 20 Mart'nda Siğnaği[9] şehrinde annesinin ailesinin evinde doğdu. Baba tarafından Odişi'nin[10] büyük feodallerinin soyundan gelir. Onun soyadı neredeyse 17. ve 18. yüzyillarda Gürcistan'a gelen tüm gezginler ve misyonerler tarafından anılmaktadır. Çiladze'nin aile kilisesi Abaşa yakınlarında Tkviri'de durmaktadır.

Babası Ivane Çiladze ekonomi ve hukuk eğitimi görmüş bir öğretmendi. Annesi Tamar Mateşvili oldukça varlıklı fakat yirmili yıllarda iflas etmiş bir tüccar ailesinden gelmektedir. Kendisi küçük kız kardeşlerinin aksine halen Tiflis'te bulunan Nitelikli Kadın Lisesi'nden mezun olmayı başarmıştır. Otar onların ikinci çocuğudur. Otar'dan önce Tamaz ve Otar'dan sonra Tina olmak üzere üç çocukları vardı.

---

[8]**Çeviri bilimde Eylem Odaklı Yaklaşım :** AKALIN Rahman, Çeviri Kuramından Çeviri Eğitimine Akademik Çeviri Eğitiminin Temel İlkelerni Belirleme, Sayfa :111

[9]**Siğnağı : Siğnağı Belediyesine bağlı olan Gürcistan'da bir şehirdir. Siğnağı Türkçe'den alıntı bir kelimedir (Türkçesi sığınak) ve barınak anlamına gelmektedir.**

[10]**Odişi : Batı Gürcistan'ın tarihi tarafıdır. Geç orta çağ döneminde Samegrelo'nun ana parçasıydı.**

Otar ne babasına ne de annesine benziyordu, tam olarak ikisine benzemekteydi. Ya görünüşünde ya da karakterinde anne ve babasında ne varsa onu almıştır. Eğitimine Batum'da Shota Rustaveli Okulu'nda başladı, ancak savaş nedeniyle iki yıl Siğnaği Şehrin'de okumak zorunda kaldı. 1951 yılında ise Tiflis Yedinci Erkek Okuluna başladı ve mezun oldu. Aynı yıl Tiflis Devlet Üniversitesi Filoloji Fakültesi Gazetecilik bölümüne başladı ve 1956 yılında mezun oldu. Ancak diploma halen üniversite arşivlerinde tutulmaktadır. Okul yıllarında yaşadığı en kabus rüyasını hatırlıyor : " Sanki bir dersin (hangi ders olduğu önemli değil) yaz okulu sınavı gelmiş ve sınava ne zaman, nerede ve kiminle gireceğini bilmiyor gibiydi".

İlk işini gerçekten hatırlamıyor. İlk aşkını hatırlamakta fakat belirli belirsiz. Mnatobi[11] dergisinin şiir bölümünün yöneticisi olarak sadece bir kaç yıl görev yaptı. Ancak dergiye yeni ve onun istemediği bir editör gelince tek kelime dahi etmeden oradan ayrıldı .Ödüller aldı yalnız düşündüğüne göre özellikle de Sovyet hükümetinden aldıklarını gerçekten hak etmedi. Ancak Sovyet yetkilileri bu hikaye hakkında daha az endişeliydiler ya da daha doğrusu, herhangi bir vatandaşını ne zaman ödüllendireceğini veya cezalandıracağını biliyorlardı. Çünkü ne cezalandırmak ne de ödüllendirmek için bir nedene ihtiyacı yoktu. Bu yüzden ödüllere isim vermekten kaçınıyor, dahası coğu doksanların ekonomik sefaleti yüzünden yok oldu. Daha sonra nedense değeri ve alıcısı arttı ve Sovyet ödülleri aldı. Demokratik özgür Gürcistan hükümetine gelirsek, bizim görüşümüze göre sadece ama sadece kafa karışıklığından kendisine iki kez şeref nişanı verildi ki, hafızası bize ihanet etmiyorsa sadece bunu Kote Makharadze[12] hak etmiştir

Üniversiteden mezun olmadan önce evlendi. İki çocuğu Zaza ve Tako ve kendisinin hayatının en büyük başarısı olarak gördüğü dört torunu: Nana, Anna, Otar ve Natela vardır. Arkadaşlarına gelirsek, çocukluğundan beri bu kuruma tapmaktadır. Arkadaşsız bir gün geçirmediği söylenebilir. Sadık, samimi ve ayrıcalıksız dostlukları biliyordu ve her zaman çok arkadaşı vardı. Ancak zaman cok şey talep eder ve çok şey

[11] **Mnatobi:** Gürcüce olarak Tiflis'te yayınlanan aylık sanat-edebi ve bilimsel dergi.
[12] **Kote Mahkharadze:** Gürcistan'da ünlü oyuncu ve spor spikeri

alır Tanrı aydınlatsın ki, o arkadaşlarından bazıları artık hayatta değil; Tanrı korusun, pek çoğu açgözlülükle aldatıldı, "başka bir yol" aldı. Ama neyse ki, ağabeyi Tamaz gibi hem değişmez hem de ebedi dostları hala vardır. "Büyük bir kamu meselesi" yapmamıştır. Açıkça söylemek gerekirse, Sovyetler Birliği'ndeki en sadık ve ayık Kerberoslardan[13] birinin bakışına göre "Cumhuriyet çapında" resmi olarak gazetede ifade edildiğine göre ülkenin en güvenilmez unsuruydu. Ancak "Kerberos" denen adam bu ifadeyi istifa ettikten sonra söyledi. Ve yeni hükümete gelince onun rütbesinde bir yazara " Halkla ve Kamu İlişkiler" için herhalde kıyamıyordur.

Üniversitede askerlik hizmeti yaptı: İki kez, Gori Şehrin"de birer aylık hazırlık yapmıştır. Demir bir çanaktan yemek yiyip kertenkelelerle dolu bir çadırda uyuduğunu anlatmaktadır. İlk şiir kitabı yayınlanmasından önce 1959'da Yazarlar Birliği'ne kabul edilmesi neredeyse inanılmaz bir olaydı ve büyük bir onur olarak sayılırdı. O da bunu kabul etti ve bu onuru almaktan vazgeçmedi ve yazarlar birliğinden hiç ayrılmadı. Hep kendisi yazmak, kötü yazarlar birliğini kavgasız bırakmak, taraf değiştirenleri, kaçakları geri çevirmek ve onlar için neyin daha iyi olduğunu bulmaya çalışıyordu: yazarlarla birlikte iyi, hatta var olanlardan daha iyi yazarların birliği için mücadele etmek onun hayaliydi. Gençler için üç masal yazmıştır: "Hayvanat Bahçesi", "Pedro" ve "Fransız Masalı'nın Parçası". "Yurtdışına iş gezileri" gelirsek öyle bir şey hatırlamıyordu. Bununla birlikte, bir zamanlar onu gerçekten bir "iş anlaşmasına" dahil etme girişimi vardı, yani o da Finli yazarlarla görüşmek için üç kişilik bir delegasyona dahil edildi. Ancak yerel Merkez Komitesi buna izin vermeye cesaret edemedi. Kendisi için sorumluluk almadı. Bundan sonra uzun süre yurtdışına seyahat etmesi yasaklandı. Ve o kadar çok "acı dolu anıları" vardı ki, hiçbirini bu kadar kolay bile ayırt edemiyordu.

Hiçbir zaman hobisi olmadı, bu tür koşulları yaratamadı, ancak yakında "hobimin nabzı saymak ve tansiyonu ölçmek olması kuşkusuzdur," derdi. Rustaveli,

---

[13] **Kerberos,** Yunan mitolojisinde Hades'in yönettiği ölülerin bulunduğu yeraltının kapısında bekçilik yapan üç başlı köpek. Kuyruğu bir yılan olan ve sırtında sayısız yılanbaşı bulunan, ısırıkları zehirli bu köpek Herakles'in 12 görevi arasında yer alır. Kerberos Yunanca 'çukur iblisi' demektir

Ilia, Kazbegi, Saba ve devlet ödüllerinin sahibidir. Ayrıca - Nobel Ödülü adayı da olmuştur.. Dolayısıyla, "başkalarının değerlendirmelerini" başkalarına sorsanız yeğdir. Edebiyattaki kendi yerini belirlemenmesi onun için zordur. Ancak Racine'in[14] "Federa"'sını, Byron[15]'un "Abydos'un Gelini," "Longfellow"[16] un "Hiawatha'nın Şarkısı ", Puşkin'in "Ruslan ve Ludmila", "Poltava" ve "Bahçesaray Çeşmesi"ni çevirmiştir. Ayrıca - Bagritsky, Ukrayinka, Bazhan, Isahakyan, Hess ve diğerlerinin şiirlerini de çevirmiştir. Tamaz'la beraber Jean Anou'dan "Antigone" tercüme etmiştir... Neredeyse yarım asırdır, hem ülke içinde hem de dışında çeşitli yayıncılarla yoğun ve oldukça verimli bir ilişki içinde olmuştur. Çok fazla kitapları yayınladı ve bunları listelemek bizi çok uzaklara götürecek.

Ancak şu ana kadar hiçbir hayırsever onun varlığını hatırlamamıştır ve bu son derece uzun parasızlık döneminde ne yiyor ne içiyor diye kimse ilgilenmemiştir. Ne kadar isterse istesin parasızlık nedeniyle hayırsever olamazdı.

Otar Çiladze 2009 yılında vefat etmiştir. Mtatsminda (Kutsal Dağ) panteonu'nda[17] defn edilmiştir.

---

[14] **Jean Baptiste Racine,** 17. yüzyıl Fransız edebiyatının önde gelen şairlerinden ve trajedi yazarlarından birisi.

[15] **George Gordon Byron, 6.** Baron Byron şiirleri ve kişiliğiyle Avrupa'nın hayal gücünü ele geçiren İngiliz Romantik şair ve hicivci.

[16] **Henry Wadsworth Longfellow**, Amerikalı şair. Maine'de doğmuştur. Yazarlığa ilk kez Amerikan İngilizcesine tercüme ettiği Dante'nin "İlahi Komedya" adlı eseri ile başlamış ve Fireside Poets adlı edebiyat akımını benimseyen şairlere katılarak bu akımın beşinci üyesi olmuştur.

[17] **Mtatsminda (Kutsal Dağ) panteonu ,** ünlü Gürcü şair, yazar, devlet adamların gömüldüğü yer.

5. Otar Çiladze'nin Eserleri

Romanları

- Yolda Bir Adam Gidiyordu (1973)
- Beni Bulan Herkes (1976)
- Demir Tiyatro (1981)
- Mart Horozu (1987)
- Avelum (1995)
- Küfe (2003)

Yayınları ve Düz Yazıları

- Mutlu Çilekeş (2003)
- Önümüzde sonsuzluk var! (2009)
- Bulut (2009)
- Gökyüzü yerden başlar (2010)

Oyunları

- Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri (1969)
- Labirent (1990)

Şiirleri

- Yazlık
- Gürcistan Tarihi
- (…Ve karanlıktan çocuk çıkıyor)
- Bilsin herkes bilsin
- İşte, bu yıl da geçti
- Herhalde yosun her şeyi kapladı
- Bu evde yine Chopin'i sahneleniyor
- Bu arada, sınıra kadar geldim
- Tekneyi kıyıya çıkardık
- Basit bir sesi bile çıkaramadı
- Eğer başkalarına benzemezsen yapamazsın.

- Bu gün düne hiç benzemiyor
- Hiç böylesine âşık olmadım.
- Burada her şey güzeldi..
- Artık dağdan ve zirveden korkmuyorum
- Dünya sona doğru hızla gidiyor
- Artık gün uzun
- Şimdi de rüzgâr aniden estiİşte, ağaç gölgeleri hareket etmişler
- İşte, kış ta!
- Bagrati Tapınağının kalıntıları üzerinde
- Çocuklar
- Çocuk bir enstruman çalıyordu
- Çocuk misafirlerin ricasıyla piano çalıyordu
- Bir çocuğun cenazesi
- Çocukluk bir halatın sonundur
- Mutluyum
- Alacakaranlığın rengidir Dünya
- Biçvinta
- En sonunda bitti.
- Körü körüne yaşadım dendiği gibi, muhtemelen ben de söylerdim.
- Şömine
- Kırık plak
- Baharın ilk günü
- Bitti!
- Galaktion Tabidze'ye
- Galaktion Tabidze'nin anısına
- Elveda
- Doğa beni mahkûm etti
- Kurak arazide sıçrayan kağnı arabası
- Ayrılmaya dek
- Dışarıda kar yağıyor
- Dışarıda yine yağmur yağıyor ve henüz erken.
- Etraf sessizliğe dalmış
- Kimin kökünden olduğunu hatırla.
- Geç sonbahar
- Yol - beyaz ve kavisli - dağlara gidiyor.
- Yolda, vagonda, tekerlek üzerinde bir gece.
- Yaklaşıyorum sana

- İstesen de istemesen de zalim kış gelecek.
- Gölet ve çit
- Ve işte, ıslak köpekler gibi
- Ve daha gidilecek uzun yol var.
- Doğum günü
- Geri dönüş
- Zaman geldi
- Unutulan motif
- Ayaz kenetlemiş dişleri
- Yorgun ve yaşlı
- Birden köy yolu boşaldı
- Bırak, böyle essin
- Bırak, böyle essin, essin ve essin
- Bırak, olacak olan olsun
- Gördüğün ilk şey annedir
- Büyük Gece
- Kar eriyordu ister-istemez
- Sessiz telefon taş put gibidir.
- Bugün kaybettiğim bir arkadaşın sıcaklığını hissediyorum
- Bugün farklı bir güneş parlıyor
- Bügüne kadar devam ediyor, bugün de aynı.
- Edişer Kipiani anısına
- Bir zamanlar ben çocukken
- Bu gün de bitti
- Farkına vardığınız zamandır bu
- Bu yıl da ortadan kayboldu
- Bu yağmur, böylesine benin yüzümden endişendiriyor
- Şeytan bilir
- Tanrı'ya metin sözü yemin etmişim
- Yıldız
- Bakamadım sana
- Benim yaşlı kaygım artık tedavi edilemez
- Öncesin… Kar ve yağmr yağmadan önce
- Yalnızlığın ruhunun görünüşü gibi
- Körlerin sopası gibi
- Uzaklaşıyoruz.
- Oturuyor ve dinliyorum.

- Kışın ilk günü
- Köprü sarsılıyor
- Hayvanat bahçesi
- Geyik çığlığından vaz geçti
- Tiflis
- Beyaz kır
- 18 Mart
- Sanki açmış
- Korkuluklar sanki evin kaburgalarıdır
- Kar
- Yolda ayaklarınız dayanırsa
- Boşuna yaramışım odunu
- Tuşuri Peyniri
- Balkonunuzda daima serinlik var
- Ocak sabahı
- Yine yenildi
- Sürülmüş toprakta ısınan tohumlar uyanır
- Başkalarının kaçtığı bir zaman vardı
- Kakheti… Üzümbağı
- Köprü ve köyün yolu tekrar göründü
- Karanlık mühür ile tekrar basılıyor
- Kırlangıçlar yine göğsümde konuyorlar
- Likani
- Baba
- Muhtemelen kimse gerçekten bilmiyor
- Marina! Ama beni nasıl anlarsın
- Marina'nın karı
- Ayaklarının altında pekçok kez köprü yıkıldı
- Tren duman bıraktı
- Trenler ile dolu gece
- Nehir
- Nehirin kenarında
- Artık hatırlamıyorum
- Ben artık sadece bu kar ile yaşıyorum
- Batum halen gözlerimin önünde duruyor
- Gördüm
- Şu anda en zirvedeyim

- Ben okuyordum
- Karda kan rengi güller arıyorum
- Ben yine yeni bir faytondayım
- Senin gölgene bu şehri anlatmak istiyorum
- Ricada bulundum
- Kura Nehri bana su ve balıkları verir
- Kanımı hızlanıyor ve başımı döndürüyor
- Sen hep ümidimdi
- Sevdiğim rüyalarım olarak sayıyordum onu
- Size hiç görüşmemenizi tavsiye ettim
- Dağlar krallar gibi düşünür
- Sizi dinlemeye ve hizmet etmeye hazırım
- Güneş bir Aphaz gibi geçitten geçti
- Dağda kalıverdim
- Dağlarda kırmızı renk belirdi
- Bütün yıl boyunca
- Tarlada saman balyaları kaldı.
- Tarlada duruyorum
- Seni seviyorum
- Seni seviyorum ama bu söz bu güne kadar
- Topraktan ağır
- Yerde ağır (anneye adanmış)
- Pencerenin rüzgarları haykırıyor
- Geldim görmeye
- Beklentiler
- Moğol kampı
- Gezici Ada
- Size görme yeteneği bırakmak istiyorum
- Koyu, çok koyu gölgeler
- İşçiler kireç ve kum getiriyorlardı
- Elveda
- Elveda, canım
- Acı umudum ve tatlı zehrim
- Sadece ara sıra karartılan bir perdeye
- Korkma
- Oda
- Odaya yine biri giriyor

- Savaşı hatırlamak
- Ah, hafızanın kötü Tanrısı!
- Havlu üzerinde işlemiş horoz
- Liman
- Beni ne uyutacak
- Ne olmalı
- Göz ne görebilir
- Her ne olmadıysa
- Harcanacak ne varsa
- Önemli olan ne varsa
- Bağ bozumu
- Demir yatak
- Gremi bu kadar yakınken
- Görmek için
- Tüm yaralar sakin olduğunda
- Ölü bir arkadaşın odasında ayna
- Pencerem tekrar açık kalacaktır
- Pencere camına alnını dayayan insan
- Akşam
- Ev
- Çatılarda
- Eylül
- Rüya
- Ölüm er ya da geç gelecek
- Kumda bir kadın yatıyordu
- Işık eniği
- Söz
- Aşk
- Aşk nehri
- Hayatın sesi
- Bir saniyeyle güneşte parladı
- Radyo uyuyor
- Bavulumu başkasının arabasında bıraktım
- Son tatilciler de…
- Beyaz dağlar artık ortaya çıktı
- Uykusuzluk
- Federico Garcia Lorca

- Soluk bir pencerede
- Soluk pencereye yavaşça girer
- Düşünebilir
- Yağmur damlaları dolusu yaprak
- Kırık kanatlı bir kuş gibi
- Kâğıt üzerindeki mürekkep aniden kurur
- Şehrin tepesinde
- Rüzgâr sarı lambayı sallıyordı
- Rüzgâr ağlıyordu
- Rüzgâr ağaçtan bir yaprak indiriyordu
- Dünya döner
- Alazani Vadisi'nde gece
- Boyunumda asılı parlak diş
- Geçen her saniye bizim!
- Bütün acılar sonunda uykuya dalar…
- Sağır, gizlice hava üfluyor
- Şamil
- Geçen yılda tam olarak böyle başladı
- Şatili'ye bir sülün uçtu
- Akşam oldu, söz suya dönüştü
- Ananuri ile sonbahar
- Sonbaharın ilk günü
- Sen Denizden güneş gibi doğarsın
- Yarama melhem olursun
- Yükseksin (Uzun boyulusun)
- Kitapları öğreniyorsunuz, arayıp yutuyorsun onları
- Sen de benim ödülümsün
- Shakespeare
- Görüşme
- Geri dönüyoruz
- Teliani'nin üzerine kar çaylağı uçuyor
- Balkonumun taş korkuluklarında
- Güneşimin ve hayallerimin yanı
- Hayatımın uçsuz bucaksız ormanından
- Erkek kardeşim
- Yaprak gibiyiz
- Hayatımın uçsuz bucaksız ormanından

- Erkek kardeşim
- Yapraklar gibiyiz
- Ayak izlerini siliyoruz
- Kuş
- Gölge
- Gökyüzü
- Gökyüzü alçaldı
- Sirk
- Şarkıyla atı koşturuyorum
- Bardak çok çabuk boşalır
- Eski şiirlerin yakılması
- Eski şarkı
- Gidecek olan kendisi kalkar ve gider
- Exupery kitabı üzerindeki yazıt
- Yazıyordu ve yazıyordu
- Yağmur da böyle
- Yağmurlu yazları severim
- Hüzünlü ve ıslak duman yağıyor
- Atalar
- Ağaçların yaprakları yine döküldü
- Khevsuretililer
- Khevsureti
- Sekizinci on'a adım attığımı görüyor musun?
- Önce kelime vardı

Şiir Kitapları

- Trenler ve Yolcular (1959)
- "Kil Tabaklar" (1963)
- Demir Yatak (1965)
- "Işık Yılı" (Şiir, 1967)
- "Misafirlerin isteği üzerine oynanan çocuk" (1968)
- Dokuz Şiir (1969)
- Kalbin Öteki Yüzü (1974)
- "Hayatı Hatırla" (1984)
- Şiirler (1987)
- Aralık ayında Güneş (1999)

- "Merdivenler" (2002)
- "100 Şiir" (2009)

Çevirileri

- Jean Racine - "Federa"
- Henry Woodsworth Longfellow - " Hiawatha'nın Şarkısı"
- Jean Anouilh - "Antigone" (Tamaz Chiladze ile birlikte)
- Aleksander Puşkin - "Ruslan ve Lyudmila", "Poltava", " Bahçesaray Çeşmesi"
- Lord Byron "Abydos'un Gelini"

6. Otar Çiladze'nin Türkçeye çevrilen bir diğer romanı olan "Yolda Bir Adam Gidiyordu" hakkında kısa bilgiler.

Yolda Bir Adam Gidiyordu

Yolda Bir Adam gidiyordu. - Otar Çiladze'nin mitolojik romanıdır. 1973 yılında yayınlamıştır. Otar Çiladze'nin yazdığı altı romanın ilk olanıdır. Antik Kolheti döneminde gerçekleşir. Romanın girişinde yazar Altın Post hakkında kampsamlı bir şiir yazmayı amaçlamıştır fakat daha sonra olayları bu şiire dâhil edemediği için kapsamlı destansı bir roman oluşturmaya karar vermiştir.

Roman üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm -Aiet, ikinci bölüm - Ukheiro ve son bölüm Parnaoz' dur.

Yazarın romanı yazmadan önce Rodoslu Apollo'nun "Argonitika" ve "Orfik[18] Argonitikası"sını, ayrıca Akaki Urushadze'nin "Argonotların Anlatısında Eski Kolkheti"

[18] **Orfik :** Orfizm veya nadir kullanımıyla Orfikizm, eski Yunanistan'da gizemli bir dindir. Orpheus tarafından kurulduğu söylenir. Orpheus, Hadesin yer altı dünyasına gitmiş ve dönmüştür

sini ve Girit arkeolojik kazılarında büyük bir uzman olan Arthur Evans'ın[19] çalışmalarını kapsamlı bir şekilde incelediği bilinmektedir. Bu kaynaklar romanda açıkça hissedilir.

Metnin ilk yarısı mitolojik karakterlerden oluşmaktadır. İkinci ve üçüncü bölüm ise daha fazla kurgusal karakterlere yer verir.

Mitolojik Karakterler: Aiet, Medea, Apsirte, Kalkiope, İason, Minos

Kurgusal Karakterler: Parnaoz, Ukheiro, İno, Popina, Kusa, Şavtvaleba, Malalo, Bakha, Okacado, Tina, Kaluka, Boçia, Ziara, Bedia

Çiladze'nin romanı dünyanın birçok diline çevrilmiş olarak modern Gürcü edebiyatının klasiği olarak kabul edilir.

"İngilizce'ye Donald Rayfield tarafından" A Man Was Going Down the Road" adıyla 2012 yılında çevrilmiştir.

Almanca'ya Kristiane Lichtenfeld tarafından "Der Garten der Dariatschangi" adıyla 2014 yılında çevrilmiştir.

Türkçe'ye Fahrettin Çiloğlu tarafından "Yolda Bir Adam Gidiyordu" adıyla 2015 yılında çevrilmiştir.

Rusça'ya ilk olarak Elizbar Ananiaşvili tarafından "Шел по дороге человек" adıyla 1985 yılında çevrilmiştir.

Ermenice'ye Anaid Bostaiani tarafından "Ճանապարհով գնում էր մի մարդ" adıyla 2015 yılında çevrilmiştir.

Slovakça'ya Pavel Branko tarafından "Kam ideš, človek" adıyla 1985 yılında çevrilmiştir.

---

[19] **Arthur Evans** Sir Arthur John Evans, İngiliz arkeolog. Girit adasında Minos uygarlığına ait Knossos sarayını bularak üne kavuştu.

Çekçe'ye Václav Černý tarafından "Půjdu za svým hněvem" adıyla 1978 yılında çevrilmiştir. "[20]

Orijinal dilinden çevrilen Otar Chiladze'nin bu romanı oldukça akıcı bir şekilde gelişiyor, karakterler ve hikaye okuyucuyu rahatsız etmiyor. Zaten çok ilginç bir konusu olan romanın dili bazen zor oluyor. Romanın üç bölümü de çok heyecan verici. Çevirmen böyle bir romanı okuyucuya çok iyi aktarmış. Çevirmen Parna-Beka Çilaşvili'nin dili okuyucu için oldukça zengin ve akıcı. Çevirmen böylesine uzun bir romanı bu kadar başarıyla çevirdiği için övgüyü hak ediyor.

7. "Yolda Bir Adam Gidiyordu"nun çevirmeni olan Parna Beka Çilaşvili hakkında kısa bilgiler.

Adı: Fahrettin
Soyadı: Çiloğlu
Doğum Tarihi: 5 Ekim 1956
Doğum Yeri: Akbaba Ünye

Hayatı

"Parna-Beka Çilaşvili, (Türkçe. Fahrettin Çiloğlu) doğum 5 Ekim 1956, Akbaba Ünye. Türkiye'de yaşamını sürdüren Gürcü yazar. Nesir yazarı, çevirmen, politika yazarı ve araştırmacıdır.

---

[20] **Yolda Bir Adam Gidiyordu :** Çeviriler : https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%92%E1%83%96%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%94_%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%98_%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%98_%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%9D%E1%83%93%E1%83%90

Parna Beka Çilaşvili Ordu'nun Ünye bölgesinde bulunan Gürcü köyü Akbaba'da doğdu. Ana dilini ailesinden öğrendi. Yazara göre, onun ataları yukarı Açara Maçakheli'den 19. Yüzyılın sonlarına doğru Türkiye'nin Karadeniz sahilindeki Ünye İlçesine yerleştirildiler.

1980 yılında İstanbul Üniversitesi Gazetecilik bölümünü bitirdi. Uzun yıllar boyunca ansiklopedi yayınlarında çalıştı. 1993 yılında yeniden yayın hayatına sokulan Çveneburi Dergisi'nin baş editörlüğünü yaptı. 1997 yılında Mamuli Dergisini yayınladı. Bu dergide Çveneburi Dergisi'nin ana hatlarından ayrılmadı. 2007 yılında Türkiye'de kurulan Gürcü-Türk dergisi Pirosmani'nin baş editörlüğünü yaptı. Tarihsel yazılarının yanısıra, klasik ve çağdaş Gürcü Edebiyat'ndan çeviriler yapmaktadır."[21]

Eserleri

Çağdaş türk edebiyatının ilgi çekici temsilcilerinden biri olan Parna-Beka Çilaşvili edebityat dünyasında geniş kitlelerce bilinen nesir, şair ve deneme yazarıdır. O Gürcü soyadını almadan önce ilk aşamada Çiladze soyadı ile yazıyordu. Ağırlıklı olarak yazıları Türkçe olmasına rağmen Gürcüce yazdığı öykü ve şiirleri de vardır.

Parna - Beka Çilaşvili 2004 yılında şiirlerini "Nisan Şiirleri''nde, Öykülerini "Beni Bırak Uzaklara'' ve günlük notlarını ise "Aşksız Mutluluk Yoktur''da toplıyarak eserlerini kitap olarak bastı.

2006 yılında favori öykülerinden oluşan "Sınır Düşünceleri'' Gürcüce'ye çevrilerek yayınlandı. Bu kitap onun Çiladze soyadı ile yayınlandı. Büyük bir nesli temsil eden Gürcü Türklolog Lia Çlaidze 2006 yılında kitabının giriş bölümünde yazardan bahsederek onun hakkında oldukça geniş bilgi vermiştir.

---

[21] Parna Beka Çilaşvili : https://tr.wikipedia.org/wiki/Fahrettin_%C3%87ilo%C4%9Flu

Parna-Beka Çilaşvili birçok bilimsel eserin yazarıdır. Onların aralarında, "Gürcülerin Tarihi'' bulunmaktadır. Türk okuyucuya Türkiye'deki Gürcülerin tarihini kapsayan popüler bilgiler sunduğu "Türkiyeli Gürcüler" adını verdiği kitabın bu bölümünde oralı Gürcülerin kendi iç kimlikleri hakkındaki gerçekleri ilk anlatanlardan birisi de Parna-Beka Çilaşvilidir.''[22]

Yazarın kendisi bu ana temalarda bize faaliyetlerini aktarmaktadır;

"Şiirlerimin, öykülerimin ve romanlarımın teması, benim hayallerimdeki Gürcistan'ı temsil etmektedir. Benim halkımın geçmişi daha çok Gürcistan'dan sürgün edilmesini, sınırın bu tarafında ve diğer tarafında kalan insanların duygularını yansıtmaktadır. Söyleyebilirim ki, Türkiye'de yaşayan Gürcü yazarlar arasında bu temaları ilk işleyen ben olmaktayım."[23]

Kitapları

"Gürcülerin Tarihi" 1993

Falcı Hoço'nun Masalı- Gürcü masalları 1998

Sıcak Hüzün – Şiirler 1998

"Nisan Şiirleri" 2004

"Beni Bırak Uzaklara" 2004

"Aşksız Mutluluk Yoktur" 2004

"Sınır Düşünceleri" 2006

"Uçinmaçini" 2007

"Deda Ena" 2008

---

[22] **ფარნა ბექა ჩილაშვილის შემოქმედება :**
https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9C%E1%83%90-%E1%83%91%E1%83%94%E1%83%A5%E1%83%90_%E1%83%A9%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98

[23] **Avtandil Nikoleişvili, Yıllığı, Parna Beka Çilaşvili (Fahrettin Çiloğlu) - Türkiyede çalışan Gürcü yazar ve yurt sever, Kutaisi, 2011 cilt 3, ss. 187-195**

“Ne Zaman Kar Yağsa” 2012

“Bir Damla Limon” 2014

“Cİmdik” 2015 (ნაძვები)

“Rusya Federasyonu'nda ve Transkafkasya'da Etnik Çatışmalar” 2017

Çevirileri

“Düş” , roman, 2004, Guram Gegeşidze, ISBN 978-975-8260-19-5

“Blucinliler”, roman, 2012, Dato Turaşvili; ISBN 978-605-4484-08-9

“Sivrisinek Şehirde,” roman, 2014, Erlom Ahvlediani; ISBN 978-605-4708-87-1.

“Güneşli Gece”, roman, 2015, Nodar Dumbadze; ISBN 978-605-4708-63-5.

“Yolda Bir Adam Gidiyordu”, roman, 2015, Otar Çiladze; ISBN 978-605-9115-58-2

“Madrabaz Kvaçi”, roman, 2017, Miheil Cavahişvili; ISBN 978-605-6685-07-1 (ParnaBeka Çilaşvili adıyla)

“Vano ile Niko”, roman, 2017, Erlom Ahvlediani; ISBN 978-605-9203-55-5 (Parna - Beka Çilaşvili adıyla)

“Sessiz Harfler Antolojisi - Çağdaş Gürcü Edebiyatından Sıra Dışı Öyküler”, 2017,

yaşayan yirmi Gürcü yazardan birer öykü içeren antoloji; ISBN 978-605-84-7873-2 (Parna-Beka Çilaşvili adıyla)

“Ben Oyum” roman, 2017, Naira Gelaşvili: ISBN 978-605-9158-71-8 Parna Beka Çilaşvili)

“Lambalo ve Kaşa”, roman, 2018,Miheil Cavahişvili; ISBN 978-605-8262-18-8 (ParnaBeka Çilaşvili adıyla)

“Ben, Ninem, İliko ve İlarion,” roman, 2019, Nodar Dumbadze, ISBN, 978-605-7639-15-8 (Parna Beka Çilaşvili),

“Çıkış Kitabı”, roman, 2020, İaki Kabe (İrakli Kakabadze); ISBN 978-605-7639-17-2

“Beyaz yaka” , roman 2020 , Miheil Cavahişvili, ISBN 9786058026186

“Şuşanik”-Dünyanın İlk Romanı, roman, 2020, Iakob Tsurtaveli ; ISBN 978-605-8025-82-0

"Samanişvili’nin Üvey Annes," roman, 2020 , Davit Kldiaşvili, ISBN 9786058026193

Borçka Mektupları, gazete yazıları, 2002, İvane Caiani; ISBN 9789758260126

Gürcü Köyleri, gezi notları (Osmanlıca), 2002; İsmetzade Doktor Mehmed Arif; ISBN 9789758260119

İstanbul Gürcüleri, inceleme, 2003, Eugenio Dallegio D'Allesio; ISBN 9758260154

Acara Mektupları, gazete yazıları, 2006, Abdul Mikeladze; ISBN 9758260227„

8. Gürcüce'den Türkçeye Çevrilen Metin

Otar ÇİLADZE

Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri

Tarihsel Drama

Katılımcılar:

Tzate (Lazika'nın Kralı)

Kraliçe

Manina

Maruta

Aiet

Partaz

Şair

Bakur

Aynalı Hizmetçi

Çeviren: Serkan ŞANAL

1. PERDE

Lazika Kralının Sarayı. Kral Tzate tahtında duruyor ve hizmetkârının tuttuğu aynada kırmızı çizmelerine göz gezdiriyor. Tahtın etrafında duranlar: Kraliçe, Bakur, Partaz, Aiet ve Şair. Salon yas rengi ile dekor edilmiş. Zeminin orasına burasına dağılmış, solmuş çiçek ve defne dalları var.

Tzate: Her şeyden önce, üzüntümü paylaşmış olan herkese teşekkür etmek istiyorum. **(Hıçkırarak)** Artık babam yok...

Partaz: Yüce Gubaz'ın ölümü herkesi yetim bıraktı, hükümdarım.

Tzate: Ben yine de başkayım. Siz sadece bir kral kaybettiniz ve bir başkasını aldınız. Ben ise babamı toprağa verdim.

Şair: Kralım! Babalar oğulları tarafından gömülmeli. Tanrının ve doğanın kuralı budur.

Tzate: Bizim değerli şairimiz! Bu arada babamın cenazesi sırasında okuduğunuz yas övgüsü halkı çok heyecanlandırmış.

Şair: (Açıkça memnun bir şekilde alçak gönüllülükle gülümser) Övgülerinize layık değilim, hükümdarım. Bir ölümlünün dili Gubaz'ın adına yüceltmek için verilecek gerçek övgüyü sağlayamayacaktır. Onun büyüklüğü ve sizin desteğiniz bana kendi yeteneklerimin üzerine çıkma fırsatını ve gücünü verdi. Genel durumda şiirimin başarısına katkıda bulundu.

Tzate: Ben de tam bunu söylüyorum. Sizin çabanız bütün beklentileri aştı. Şairin, yüce Gubaz'ın oğlundan daha fazla yas tuttuğu söyleniyormuş. Gerçekten böyle mi? (**Kısa bir duraksamadan sonra)** Adınız bütün Lazika'da dillere destan olmuş.

Şair:(Endişeli bir şekilde) Hükümdarım, ben her şeyden önce sizi memnun etmek istemiştim. İnanın bana, başka bir düşüncem ve amacım yoktu; olmayacaktı da. Böyle düşüncelere sahip olmamın mümkünatı bile olamaz. (**Titreyen bir sesle)** Benim zavallı zihnim sizin korumanız ve ilhamınız olmadan değerli ve önemli olan hiç bir şeyi yaratamaz... İnanın bana...

Kraliçe: Adam!... Bunu konuşmanın sırası mı? Halk zaten yorgun argındır. Başka şeylerden konuşun.

Tzate: (Tahta oturur. Hizmetçiyi elini sallayarak uzaklaştırır. Hizmetçi kenara çekilir) Bekle… Bekle… Kafamı karıştırma. **(Şair için)** Size ne söylediğimi çok iyi biliyorsunuz; ancak ben farklı bir şeyden bahsediyorum. Yanlış anlaşılmaları gidermek için tekrarlıyorum: Sizin yas övgünüz halkı çok heyecanlandırdı, halk bütün gece meşaleler ile yürüdü. Gubaz'ın ve sizin adınızı birlikte bağırdılar., Sanki Gubaz benim değil de sizin babanızmış gibi. **(Manina gelir. Kraliçenin yanında durur. İlgiliyle konuşmaları dinler).** Bu yaşananların tek ama tek nedeni cenazede okuduğunuz o yas şiiridir. Sonra bayılmanız ve tabutun üzerine düşmenizdir. Tabutun kapağına başınızı öyle çarptınız ki o an tapınağın kemeri çatladı sandık.

Bakur yüksek sesle güler.

Kraliçe: (Bakur'a şaşırarak) Neye gülüyorsun? **(Manina'ya sert bir şekilde)** Nereden geliyorsunuz?

Şair: (Suçlu bir gülümseme ile) Evet, başımı gerçekten sert vurdum **(Elini alnına koyar)** Halen başım ağrıyor. Bayılmam ise sıcaktan oldu.

Manina: (Kendisi için) Kadın kısmına geçtim. Teona hasta. Ona ilaç götürdüm.

Şair: Kabul edersiniz ki çok sıcaktı. Halkın yüzünde terler aşağıya süzülüyordu. Sanki sağanak altında duruyorlar gibiydi.

Kraliçe: (Manina'ya bakmadan) Senin nerede olduğunu ben iyi biliyorum. Baban yas tutuyor, bari ondan çekin. Sokak sokak dolaşmanın vakti mi şimdi?

Şair: Zaten, ne benim yeteneğim ne de babanızın değeri şiirimi kısaltmama izin vermezdi.

Manina: Evet, denizdeydim.

Tzate: Yeter, yeter… Diyorum ya bu beni ilgilendirmez. Eğer sana izin verilse sabaha kadar konuşursun.

Kraliçe: (Tzate'ye) Neden onu susturuyorsun? Konuşsun. Kötü ne söylüyor ki? **(Manina'ya)** Benim sabrımı sınama. O deniz kenarında ne diye oturup duruyorsun, o denizle alıp veremediğin nedir? Millet seni deli sanacak. Hani bir de peşinden koşuyorlar ya, hem de evliyken... Ayrıca artık çocuk da değilsin!

Manina: İşte, elbisem yine ıslak. Oturup dinledim. O kadar çok şey söyledi ki, artık hiçbir şey hatırlamıyorum.

Tzate: Kraliçem, Bizim konumuz sizin düşündüğünüzden daha önemlidir.

Manina: Yine de aklım arttı. Artık kesinlikle biliyorum ki, sen ve ben, sevgili anneciğim...

Tzate: Eğer hatırlarsanız biz şairimizin ilahi yeteneğini her zaman takdir ettik. **(Şaire)** Bence bunu siz de inkâr edemezsin. **(Şair, kabul anlamında ellerini açıyor)** Ama şimdi konumuz kralın şerefine değiyor.

Kraliçe: Çocuğa da bakılması gerek, Kral Hazretlerim. Çocuğu nasıl büyütürsek, ülke de aynı olacaktır.

Tzate: Kral ise benim! Demek ki, bu benim meselemdir. Halk beni baba haini olarak bilip babasının katilinin hizmetkârı olarak görüyor. Bereket versin ki, bu olay bütün halk için geçerli değildir. Gerçi babam öldürüldü; ama bu kişisel kin ve nefretin sonucunda gerçekleşmiş bir cinayetti. Katil gerekli bir şekilde cezalandırılacak. Lakin Roma'ya gelecek olursak o her zaman Lazika'nın gerçek dostu ve koruyucusudur ve her zaman da olacaktır. Sanıyorsam, eğer hafızam beni yanıltmıyorsa merhum babam da bize bunu söylerdi. Bunu ilk ve sonsuza dek herkes anlamalıdır. Başka türlü düşünen herkes bizim düşmanımızdır ve gerçek hainin adına layıktır.

Manina: Ben de bir çocuğu doğurmalıyım ama biraz farklı... Bizim olağan toprağımızla bulanmış, yağmurla sırılsıklam olmuş, rüzgâr ile solmuş, karaçalı ile çizilmişi cırcır böceği gibi gürültülü ve elma gibi tamamlanmış olmalı. Duyuyor musun, anlıyor musun annem? Bir elma gibi basit ve tamamlanmış.

Kraliçe: Eğer çocuk istiyorsan, kocandan istemelisin. Elma yiyerek hamile kalamazsın.

Tzate: (Elini yükseğe kaldırır. Emir verir bir şekilde) Birbirimizi dinlemezsek bir şey çıkmaz. **(Şaire)** Henüz senin bir hain olduğunu söylemedim.

Şair: Hain mi?

Tzate: Ben sizin şiirinizin gerçekten uzun olduğunu ve bu yüzden sonuna kadar dinlerken zorlandığımızı söyledim. Bu durumu bizden memnun olmayan alçaklara, bereket versin bu bütün halk için geçerli değil, merhum Gubaz'ın adının arkasına saklanmalarına ve göğüslerine yumruk atarak dalga göçmelerine fırsat verdi.

Şair: (Hızlıca) Dalga geçmelerine…

Tzate: Evet, bizim yüce vatanımız Roma İmparatorluğunun önünde, bizim katkımız ve liyakatimizle dalga geçme fırsatını verdik.

Kraliçe: (Tzate'ye) Bir iki alçak konuşmaya değmez. **(Manina'ya)** Bizim başka türlü kanımız vardır. Aşk aptallar için kurgusal bir masaldır. Gerçi şimdiye kadar her şeyi kendin öğrenmeliydin.

Tzate: Kraliçem, henüz bitirmedim. Zahmet olmazsa sabırlı olun.

Kraliçe: (Gülümseyerek Tzate'ye yaklaşır) Ooh, Tzate, Tzate! Bunu zaten konuşmuştuk. Sarayın nasıl göründüğüne bak. Misafirlerimizi böyle mi karşılayacağız? Sana ne oldu böyle? Sinirli olmak sana yakışmıyor!.. (**Sert bir şekilde)** Kral iyi kalpli olmalı, merhametli ve hoşgörülü. **(Duraksamadan sonra)** Halk böyle tercih eder. Haydi, bir bak, korkudan herkes dilini yutmuş. **(Sevecen bir şekilde okşar)** Burada kimi görüyorsan, hepsi sana sadıktır. İnan, bana güvenirsen kaybetmezsin. Hadi bana ayakçığını göster **(Ayağını yukarı kaldırır)** Bakın, bakın, nasıl çizmeleri var! Nasıl da yakışmış! Sezar'ınki gibi parlak, gıcır! Benim küçük Sezar'ım, iyi kalpli Sezar'ım, Sezar, takır-tukur, takır-tukur geliyor, yol verin Sezar'a **(Gülerek)** Ooh, Tzate'm beni nasıl da güldürdün.

Tzate: Dur, dur! Ayıptır… Gerçekten bana yakışmış mı?

Kraliçe: (Bu ana kadar Tzate'nin ayağını elinde tutan Kraliçe, Tzate'nin ayağını sertçe yere çalar) Bu çizmelerin çıkarılması giyilmesinden daha kolay.

Tzate: Boşuna kızıyorsun bana. Ben şimdi de bir şey söylemezdim, şimdi de susacaktım ama o insanlara ne diyelim? Gerçekten buraya gelirlerse, böyle el pençe mi duralım. İnsanlar babamın katilini bulmak için Roma'dan geliyorlar. Biz ise parmağımızı bile kıpırdatmayalım mı? Ya katil aramızdan birisiyse? Bize ne derler: Uyuyor muydunuz? Kör müydünüz? Tamamen aklınızı mı kaçırmıştınız? Ben bizim şairimize…

Kraliçe: "Bizim şairimiz", "Bizim Şairimiz". Anladık, sana katılıyoruz. Bir hata yaptı... **(Temkinli şair, bir şeyler söylemek üzereyken Kraliçe eliyle onu durdurur)** Bir hata yaptı fakat iradesi dışında, bir kasıt olmadan. Bunun için onu öldürmemiz mi gerekiyor? Söyle, onu öldürelim mi? Celladı çağırayım mı?

Umudunu kaybeden Şair sanki ipe asılmışçasına çaresizce kıvranır. Elleri ile ağzını kapatır; fakat yine de kendini tutamaz ve bağırır.

Şair: Bana da söz verin!

Kraliçe: (Tzate'ye) Sana soruyorum, celladı çağırtayım mı? **(Tzate omuzlarını silker)** Hayır, olmaz. **(Biraz olsun rahatlamış Şair Kraliçeye başını saygıyla eğer)** Tabii ki de, olmaz. Şair hafif, kanatları olan bir yaratıktır. Kanatlarından tuttuğun anda benzi solar. Bak, mezardan çıkarılmış gibi görünüyor. **(Güler)** Senin koruduğun şair, iğnesiz bir sürüngen veya eğitimli bir atmaca gibi asla tehlikeli değildir. O zaten sizin başparmağınızın üzerinde oturmaya alışıktır ve en az binde bir olan şişman bir bıldırcını yakalamak için her türlü çabayı gösterir ki siz onun başını okşadığınızda keyiften ötsün. **(Eliyle başını okşuyor)** Bu yüzden sen de sabırlı olmalısın ve istemeden başına pislerse,

büyüklüğünü gösterip gülümsemelisin bile. **(Emin şekilde)** Cezalandırılmış ve sürgüne gönderilmiş bir şair öldüğünde bile tehlikelidir. Onun yırtılmış vücudunu millet kutsal nazarlık olarak paylaşır ve daha sonra sen de başını onun önünde eğmek ve naaşının önünde alçaltmak zorunda kalırsın. **(Duraksamanın ardından gülümseyerek)** Yani bir düşün, düşüncesizce hareket etme; aksi halde o güzel çizmeciklerin erken yıpranır. **(Kendi yerine geçer)**

Tzate: Biz asla hiçbir zaman şiddetin destekçisi olmadık. Tam aksine, bizim amacımız hakikatin yoluyla gerçeği ortaya çıkarmaktır. Bu arada, aramızda Roma ile bizim dostluğumuzu ret edenler bile var, Biz ise sabrediyoruz...

Aiet: Hükümdarım...

Tzate: (Bağırarak) Biz şimdilik sabrediyoruz! **(Aiet'e)** Mümkünse, siz de sabrediniz. Biz sizi çağıracağız. Evet, bazıları bizim eski fatihimiz olan Perslere el uzatıyor. Ve Lazika'nın gerçek kurtuluşunun da Perslerin himayesinde görüyor. Dahası ortaya çıkarak, açıkça bugün için tamamen zararlı ve kabul edilemez olan bu saçma sapan vaazları veriyor. Halk da dinliyor ve tabii ki bazıları, şükürler olsun ki bu tüm halk için geçerli değil, zehirleniyor ve Romalılara karşı haksız ve hukuksuz tiksinme ve nefret doluyor. Peki, biz ne yapıyoruz? Bu arada neredeyiz? Gerçekten uyuyor muyuz? Gerçekten sağır mı olduk? Gerçekten kör mü olduk? Asla! Hayır! Biz buradayız. Tahtatan oturuyoruz ve tahttan her şeyi görüyor, her şeyi duyuyoruz. Ama olağanüstü tedbirler alacağına, bu gerçek vatansevere son derece yakışmayan pis niyetini ana rahminde öldüreceğine ve kötü kalbi ve zihinli bu... Bu dışkıyı, ortak evimizden mümkün olabilecek kadar uzağa götürüp atacağına, sakince oturup yüce Tanrımızdan yolunu kaybetmiş kuzuları terbiye ederek bir mucize gerçekleştirmesini bekleriz. Tabii ki de, bu durumda kullandığım "kuzu" kelimesi ironik bir şekildedir.

Aiet: (Metin, inatla) Hükümdarım!

Tzate: Ne söylemek istiyorsanız şimdi buyurun. Sizi dinliyoruz; ancak toplantıda konuştuğunuz her şeyi kelimesi kelimesine tekrarlayın. Zahmet olamazsa, cahil halkımız tarafından da çok beğenilen güzel söz sanatınızla bizi de memnun edin.

Aiet: Sadece insanların konuşabildiği kuşkusuzdur, Fakat bazen insanın ağzından çıkan sözlere yılanın zehri, tavuğun görüşü ve mandanın hantallığı da eşlik ediyor. "Bu kadar cesursa bugüne kadar neredeydi," "mertliğini kimde gizlemiş?" Bir ayağın mezarda olduğunda ateşle oynamak kolaydır. Zamanını huzur ile yaşadı ve şimdi şan şöhrete elini uzattı. Zaten ölüyorsam bari namımla öleyim, diye pek çok kez bana duyurmuşlardır. İnkâr etmiyorum, birçok konuda haklılar da. Pantolon yanmadan kozu göremedik. İlk olarak kendim için söylüyorum ama tabii ki herkes için geçerlidir

Tzate: Kalabalık mıydı? **(Hizmetçiye)** Oğlum, şu lanet olası aynayı çevirsene!

Aiet: Evet, hükümdarım. Aniden su taşkını gibi tüm alan doldu. Partaz muhtemelen size söylemişti.

Tzate: Devam et, devam et.

Aiet: Size her şeyi anlatacağım, saklanacak hiçbir şey yok. Hatalı olup olmadığımı sizin kraliyet aklınız daha iyi yargılayacaktır. Fakat beni bahtsız Lazika'mızın aşkı konuşturuyor ve bugünkü cesaretim de bu aşkın sayesindedir. Öncelikle söylediklerimi size doğru getirmemişler. Hiçbir zaman ve asla o konsey toplantısında Perslere sığınmamızı istediğimi söylemedim. Bunu nasıl diyebilirdim; çünkü hem Persler hem de Romalılar bizim için aynıdır. Gerçi hangisinin bizi acısız bir şekilde yutacak daha geniş bir ağıza sahip olduğunu bilmiyorum.

Tzate: Orada da böyle mi söyledin?

Aiet: Evet. Çünkü illa orada demeliydim. Bizim bahtsız vatanımıza böylesine acı bir günün daha doğmadığını da söyledim. Halk öyle derin bir iç çekti ki dağın çöktüğünü sanırdınız. Vatanımızın uçurumun kenarında durmakta olduğunu ve belki de yarın hepimizin o uçurumda olabileceğini de söyledim.

Tzate: Duyuyor musunuz? Duyuyorsunuz neler konuşuyor?

Aiet: Perslerden bahsetmemin sebebi ise bugünkü vahim durumdan ötürü, yardım etmeleri için bir kez daha bizi onlara götürür diyedir.

Kraliçe: (Alaycı olarak gülümseyerek) Bir dakika, dur, bekle, Aiet! Her şeye böyle aniden karar verme. Gerçi, köken olarak Romalıyım, fakat şu anda Lazika'nın Kraliçesi, Laz'ın karısı ve Laz'ın annesiyim. Böylece ben de vatansever duygularına karışabilirim, tabii buna vatanseverlik denirse. Hayatın kurulan yönünün aniden ve tamamen kesin değişimi sabırsızlığımızı ve dar görüşlü olduğumuzu göstermiyor mu? Bir düşünelim, tartışalım. Her şeye bir adamın karar verdiği nerede duyulmuş?

Aiet: Ben de aynısını söyledim. Başımızı o kadar çok o yöne bu yöne çevirdik ki yoldan saptığımızı bile fark edemedik.

Tzate: Tanrı'ya yemin ederim ki kulaklarıma inanamıyorum. Gerçi sen babamın yakın arkadaşısın; Fakat her şeyin bir sınırı var.

Aiet: Her şeyin bir sınırı vardır, hükümdarım. Babanızı Romalılar öldürdü.

Tzate: Bu halen şüphelidir. Sen sorduğumuzu sorulara cevap ver, kalanını biz bulacağız.

Aiet: Babanızı Romalılar öldürdü. Roma ipek maskesini çıkardı ve dilini bize gösterdi. Sınırsız olan sadece bizim sabrımızdır. Bereket versin ki, evet, bereket versin ki, düşman

bize gerçek yüzünü, ak pak ellerini ve kan çanağı gözlerini gösterdi. Şimdi onun sinsice niyetini görmek zor değil. Uzun zaman boyunca kendisini o da saklayamadı, yorganın altında nefes almakta zorlandı, çılgınca yataktan fırlayıp öyle kuvvetli nefes aldı ki, hava ile ve toz gibi bizi de yuttu. Gubaz'ın sıcak kanı bizim sefil ruhlarımıza nehir gibi akıyor ve bu kan ile hepimiz yeniden kutsanıyoruz. Vaftiz ediliyoruz. Bizim yeni tanrımız, tek tanrımız özgürlüktür! Roma ise tüm fethedenler gibi bir köledir; köleler gibi pis ve acımasız, düzenbaz ve şehvetlidir. O, Gubaz'ın açılmış göğsünü ve boynunu katile gösterip, eline de bir hançer tutuşturdu.

Tzate: (Bağırarak) Babamın yan tarafında iki, sırtında ise üç yarası vardı.

Şair: Ben sadece gül gibi kırmızı ve gül gibi kokulu olan bir yaradan bahsetmiştim.

Tzate: (Şaire) Sizinle konuşmamı zaten bitirdim. Zahmet olmazsa, susun. **(Aiet'e)** Yaşayasın, konuşmayı iyi biliyorsun. Bir insanı yanıltabilirsin, fakat bize bu geçmez. Gerçi maalesef yeteneğinizi elinizden alamayacağız. Fakat dilin elimizdedir. Yetenek bir zil gibidir; Dili kaldırırsanız onun bir önemi kalmamaktadır.

Partaz: Aiet gerçekten mükemmel bir hatiptir. Tecrübesiz dinleyiciyi yılan gibi büyüler, sonra ise boynuna kolayca dolanır. O gün de olağan aynı hikâye oldu bize, Aiet'in güzel kelimeleri herkesin aklını sarstı. Kelime büyük güçtür. Özellikle de yerinde söylenirse. Kim onun gücünü kendi üzerinde denemezse, kolayca yenilir. Kelimeyi sallamak kılıcı sallamaktan daha tehlikelidir. Kılıcın bir darbesiyle en çok bir adamı öldürürsün. Kelimenin bir darbesi ile bütün dünyayı yıkabilirsin. Bu yüzden Aiet'e katılmıyorum. Bir konuşmacı daha dikkatli ve daha temkinli olmalıdır. Kızgınlık şirrete, güreş zavallı bir gösterişe benzediği zaman susmak, her şey kendi adıyla anılana kadar çeneni kapatmak ve buna alışmak daha iyidir.

Tzate: (Aiet'e) Anladın mı?

Aiet: Hayır, Partaz, Romalılar farklı millettir. Ne kadar aşağıya başını eğersen, o kadar yüksekten bakarlar sana. Yakında başına biler çıkarlar. Gerçi biz bir kez bile Romalılara haksızlık yapmamıza rağmen Kralımızı tavuk gibi katledip kalp ile ciğerini köpeklere yakışır gibi üzerimize attılar… Kabahat bizde, kendimiz köpekler gibi çöktük ve sonuç da gecikmedi... Acaba her zaman köpek miydik? Ya da bu kadar çabuk bizi kim evcilleştirdi? Bizi bu hale getiren bu feleğin çarkının tersine dönmesi mi, düşmanın hainliği mi? Yoksa her ikisi birden mi? Bunların ne önemi var ki? Önemli olan, böyle bir yemeğin açlıktan, böylesine havlamanın ulumaktan ve böyle bir dostun yerine çürümüş bastonuna dayanmaktan daha iyi olmasıdır.

Partaz: Eğer fayda getiriyorsa, o zaman kelimenin bir değeri vardır. İnsan her şeyde menfaati, yararlı olanı arar. Mısır koçanını eve götürür, çöpünü ve samanını genellikle dikkatsizce atar; onu yemez. Kelime de böyledir, her söz yenmez. Yonca ile doymuş at daha güçlüdür ve güvenilirdir de. Eğer yoncaya bin otu da karışırsa at kendisi de delirecek ve seni de üzerinden uçuruma atacaktır… Kelime ise daha fazla bela getirebilir. Zira kelime ruh gibi bedensiz ve görünmezdir. Ona pranga koyamazsın, zehirleyemezsin, mısır sapı gibi atamazsın. İstesen de istemesen de onu taşımalısın ve saklamalısın da. Bu yüzden Aiet'e katılmıyorum. Onun sözleri daha çok bin otuna benzese de, onu atlara yonca olarak vermiştir.

Aiet: Kısa kılıcını sözle uzatmalısın, Partaz. Herkesin seni görmesini ve sana inanmasını istiyorsan kelimeni kılıç üstüne koymalısın. İster yonca adını koy ister bin otu. Boş yakınmalar kimsenin ilgisini çekmez ve kimsenin de buna ihtiyacı yoktur... Söz yere, kanlı zemine konulmalı, işte o zaman kimse seni yenemez ve saldıramaz. Çünkü bu topraklar kemiklerimiz ile doludur, kanımız ile de ıslatılmıştır. Ve bu kemik ile kan, her yıl bize ekmek ve şarap olarak geri dönüyor. Zayıflıktan başımız dönmesin, dizlerimizin gücü kesilmesin ki, diz çökmeyelim, Partaz. Aksi takdirde toprak bize kızar. İnsana bahşedilenler bütünüyle elimize geçecek ve atalarımızın kanı yüzümüze dökülecek.

Bakur yüksek sesle güler.

Kraliçe: (Şaşırmış) Neye gülüyorsun?

Bakur: Güzel söyledi... Güldüm.

Kraliçe: (Sert) Saray muhafızlarının başının daha çok dikkatli olmaya ve sağduyuya ihtiyacı var. Halen karınızın nereye gittiği ve ne yaptığı sizi ilgilendirmiyor mu? Oturuyor ve denizi mi izliyor? Başka bir şey yok mu?

Bakur: Ne yapayım güldüm? İstemedim ya…

Aiet: Galiba konuşmam uzadı.

Tzate: Aman Tanrım, uzadı mı? Sen bağlanmaya layıksın Aiet, bağlanmaya. İnan bana, böyle de olacak. **(Hizmetçiye)** Defol buradan. Gözüm görmesin seni.

Aiet: Her şeyi kelimesi kelimesine tekrar etmemi siz buyurdunuz ve ben de kısaltmadım. Arzu ederseniz, susarım.

Tzate: Hayır, bari söyle de biz de bilelim.

Partaz: Bence, Aiet'in iki şeyi yanlış: Bütün halkın adıyla konuşuyor ve bu söyledikleri binlerce kez söylendi, bir o kadar da unutuldu. Ancak söyledikleri bu acı dünya kadar eski ve ihtiyar olmasına rağmen biz yine de onu tüm dikkatimizle sonuna kadar dinlemeli ve bu acıyı tüm kalbimizle muayene etmeliyiz. Bu acıyı makul yargı değil, anlamsız gurur ve sabırsızlık yaratır. Gubaz'ın ölümüne hiç kimseden daha az yaşamadığımız ve daha az üzülmediğimiz gerçeğiyle başlayalım. Ve halka gelirsek,

öfkelenmek yerine daha çok onun cinayetiyle ilgileniyorlar. Gubaz aramızdaki en akıllı, en yürekli ve kuvvetli de olandı, fakat Aiet'in dediği gibi, bu en akıllı, en yürekli ve kuvvetli olan bir tavuk gibi katledildi. Gubaz vatanını da bizlerden daha çok severdi ve bu yüzden ondan az akla, az mertliğe ve az güce sahip olan bizler gerekli sonuca varılabilsin diye katilleri kendine, kendisi göndermiş olabilir. Tabii ki, ruhlarımız ve zihinlerimiz, her şeyden önce bu cinayetle sarsıldı; Fakat bu şok bizi yuvasında tilki gören tavuklar gibi saptırmamalı, aksine karınlarımızı yuvamızın zeminine daha sıkı bastırmalıyız. Tilki bir tavuğu kaptığında geri kalanlar korku ve kafa karışıklığının kurbanı olurlar. Tavuklar akıllı olsaydı, gıdak gıdak sesler çıkararak boşu boşuna yorulmaz ve kaçınılmaz bir zorunluluk olarak tilkiyi beklerdi. Doğa böyle buyurur ki, tilki tavuğu kapmalı, tavuk da kapılmalıdır.

Aiet: O eğer burada olsaydı, bir saniye canlansaydı… Hiçbirimizin başını okşamazdı. Biz yoksa tavuklar mıyız?

Şair: Ben de şiirimde yaklaşık olarak böyle bir fikir geliştiriyorum. Fakat inancım son derece farklıdır.

Tzate: (Şaire) Konuşmanız şimdi de son derece yersizdir. Sizin sorununuza daha detaylı bir şekilde geri dönmek zorundayız.

Şair: Hükümdarım! Ben sadece yanlış anlamanın kurbanıyım. Nedense söylediklerimi ters anlıyorsunuz. İnanın bana, konuşmaktan ziyade daha çok düşünüyorum. En azından gelecekte...

Tzate: Susun!

Aiet: Zeki bir canlının herhangi bir direnç göstermeden uyum sağlaması ve ona uygun olmayan aşağılanmaya katlanması komik ve ağlatıcıdır. Daha önce de birçok şok edici

ve utanç verici cinayet işlenmiştir; Fakat hiç birinin bu kadar kolay geçtiğini sanmıyorum.

Kraliçe: Haklı değilsin! Bu olmaz! Gubaz gerçekten bir kralın onuruyla gömüldü ve katiller de cezalandırılacaktır. Kendini sinirlendirme, Aiet, öfkenin bir temeli yoktur. Bizim sabrımız ise gerçekten övgüye değerdir. Bunu da bir düşün.

Aiet: Sessziliğimiz ve sabrımız farklı bir isimle anılabilir. Daha dikkatli olmalıyız, Kraliçem ki, gelecekte değil katılımcısı, bu cinayetin suç ortağı olarak saymasınlar bizi. Katiller halen onun kanıyla bulanmış topraklarda huzurla gezdikleri için, Gubaz şimdi burada olsaydı, bizi azarlardı ve kınardı bile. Toprak her şeye katlanabilir, insanın kalbine ise – değil. Toprak ılık iken kayıtsız kalmak suçtur. En azından onun göğsünde ve boynunda aç yavru kuşlar gibi ağzı açılmış yaralarını bir hayal edin. İntikam bulununcaya kadar bu yaralar açık kalmaya devam eder. Tanrım, sıradan bir adammışçasına onu ne kadar zavallıca öldürdüler!

Kraliçe: Dur, Aiet, Dur. Akıllıca konuşmanızdan ziyade güzel konuşuyorsunuz. Öfke ve facia zihnimizi kararttı. Katil Romalı olsa bile sadece kötüyü aramak ve iyiyi saklamak yine de haksızlık olacaktır. Kötü ve garez her yerdedir. Bir Romalının yaptığı edepsizlik tüm Roma'ya atfedilemez. Halkın delirmesi ve mahvedilmesi hiç de büyük bir vatanperverlik değildir. Eğer gerçek vatanseversen halkı yatıştırmalısın ve yine onun yararına sabırlı olmalarını vaaz vermelisiniz. Roma merhametlidir ancak itaatsizleri cezalandırmasını bilir. Özellikle de, bu itaatsizliğe hainlik kokusu eşlik ediyorsa... Roma'nın uzun elleri de vardır. Aiet, eski yoldan sapma, diye duymuşsundur.

Aiet: Duymuşum, Kraliçem, duymuşum. Eski yolumuzda ot çıktı. Atın ayak izinin olduğu yere su doldu ve kötü koktu. Taş duvarlarımız diken ve çalılar kapladı ve duvarın çatlaklarına sürüngenler yerleşti. Pınarın gözü kum ve molozla doldu. Bu yol ki

önceden bizim yolumuzdu. Savaşta bile bu yoldan gidiyorduk ve kadınlarımızı da bu yoldan getirdik, bu yolda şarkı da söyledik, bu yolda tabutumuzu da taşıdık.

Kraliçe: (Gülerek) Seni Aiet, seni... Senin için kadın konuşmanın zamanı mı?

Partaz: Ben ise o yolun da zaman tarafından eskitildiğini ve unutulduğunu söylüyorum. O yol hem dar hem kısa olduğu için yan yana bile geçmekte zorluk çekiliyordu. Neredeyse başladığı yerde bitiyordu. Hayat ise darlığı sevmez, onun güçlü omuzları vardır ve bizim sefil taş duvarlarımızı kolayca yıkar. Bu durum ise bizi değil kederlendirmeli, aksine sevindirmelidir. Şimdi bizim yolumuz da Roma'ya gider. Biz de halka yöneldik, biz de namımızı aldık. Kin ve öfke düşünme hünerimizi kaybettiriyor ve bu yüzden söylediklerimiz başkaları için anlaşılmaz oluyor. Bir kadının hamile olması, bir çocuğun diş çıkarması, yolun olmadığı patikada otun bitmesi gibi öldürmek de olağan bir olaydır. Doğum sancıları kadına yatağı nefret ettirmez; Düşmüş dişin yerine daha keskin ve daha dayanıklı diş çıkar; Patika yolun yanında geniş ana yol vardır. Daha iyiyi seçme hünerimizi koruyalım. Tabii, yas ve üzüntü de alışılagelmiş bir durumdur. Dolayısıyla ikisini de saklamak saçmadır. Ancak yas tutabileceğimizi ve üzülebileceğimizi o kadar göstermeliyiz ki, tasdik etmek için yeterli olsun onlara. Sadece akılsız insan bir geçmiş felaketinin ardından ağlar, üzüntüden ayağının altındaki zemin kayar ve bir çocuk gibi baştan büyütülecek hale gelir. Akıllı ise kışa her zaman hazır olan bir köylü gibi hep ileriye bakar; Çarkıfeleğin dönmesinden korkmaz; kışa her zaman hazır olan bir köylü gibi, hem doğadaki hem de yaşamdaki her türlü değişikliklere hazırlıklı olur. Ne olduysa, olmalıydı. Garip ve beklenmeyen hiç bir şey olmamıştır. Ancak gözlerimize parmakla vurduklarında, bize acı gözyaşları döktürdüklerinde bunu geç fark ettik. Tanrının ve doğanın yarattığı her şeyin iki tarafı vardır. Basit ölümlü için diğer taraf hep karanlıkta kalır, zira o tarafı görmek için gereğinden çok çalışılmalıdır. Basit ölümlü görmesi kolay olanı görür. Çıplak bir vücuttaki yara izlerini herkes fark eder ama bu yara izlerinin illa bu vücutta neden çıkıverdiği zor açıklanır. Her şeyi bir kerede anlamayı istemeyin. Dinginlik ve sabır;

ikisi de zekânın çocuklarıdır. **(Kısa bir aradan sonra)** Cemaatte nasıl konuştuysam, her şeyi aynı söylüyorum.

Tzate: Konuş, konuş, durma.

Partaz: Cemaatin de kendi kanunları var. Bu ise **(Eli ile Aiet'i gösterir)** herhangi bir ön yargı olmaksızın her şeyi alt üst etti. Milletim, Roma'yı artık istemiyoruz, Roma'dansa Medler daha yeğmiş; O lanet kadehi bırakın ve tekrar kılıcı elinize alın; Çünkü bu kadar mükemmel alışılagelmiş hayatınızı değiştirmeli, diye direkt karar verdi. Önce tasdik edip sonra tartışıyorsak toplantının ne lüzumu var?

Tzate: Olmaz, kural kuraldır. **(Hizmetçiye)** Oğlum! Nerede kaldın? Şu lanet aynayı bana çevir!

Partaz: Halkımızın haysiyetini değiştirmek için kimse boşu boşuna çabalamasın. Millet bir kez verilmiş söze asla ihanet etmez ve bir kez aldığı görevi sonuna dek dürüst ve içtenlikle yerine getirecektir. Gerçek, erkeğin boynu aldığı görevin ipiyle aşınır. İntikam için inleyerek Gubaz üzerinden kalbimizi kırmayı denemesinler. İnlemek ve gözyaşı çaresizlere hastır. Bir Krala, Lazika'nın kralına, hem de Gubaz'a bu yakışmaz!

Tzate: Bir dakika, Partaz. Bu lafını unutma. Gubaz yüce bir kral ve eşsiz bir savaşçıydı. Bunu benim onaylamam gerekmez. Hepiniz, değil onu benden daha iyi tanımak, onun arkadaşlarıydınız. Size sadece Mokharis Savaşı'nı hatırlatmak istiyorum. Gubaz olmasaydı, savaşı gerçekten kaybedecektik.

Aiet: Evet, lakin siz o zaman Roma'da mı bulunuyordunuz? Ayrıca muhtemelen çok da küçüktünüz.

Tzate: Evet, Roma'da bulunuyordum ve küçüktüm de. Fakat büyüdüğümde, her şeyi bana anlattılar. Siz o zaman nerede bulunuyordunuz?

Aiet: Babanızın yanındaydım, hükümdarım, kılıcı ortadan ikiye kırılınca benimkini elimden aldı. O silahını kıyaslanamayacak kadar iyi kullanırdı.

Tzate: Yani, senin yerine de o mu savaşıyordu?

Aiet: Evet, o hepimizin işini yapıyordu. Biz sadece hayran bir şekilde onu izliyor ve kalbimiz gururla doluyordu.

Tzate: Devam et, Partaz. Ben başka bir zaman anlatırım. **(Hizmetçiye)** Defol buradan!

Partaz: Bitirdim, hükümdarım.

Tzate: (Aiet'e) Anlaşıldı mı? İşte, biz böyle düşünüyoruz. Bizim konuşmalarımızın aklına yatmadığı sen ve herkese Aiet, böyle düşünmenizi tavsiye ediyorum; Hala vaktiniz var, yarınsa geç olabilir: Roma bize seni ifşa etmemizi ve cezalandırmamızı emrederse, seni cezalandırırız. Ben açık sözlü bir adamım.

Aiet: Hükümdarım, ben babanıza sadık kalacağıma yemin ettim ve ölene kadar bu yemine ihanet etmeyeceğim. O eğer yaşıyor olsaydı, Roma bu kadarına cesaret edemezdi. Bu yüzden ondan kurtuldular. Benim için her şey uzun zamandır açıktır. Partaz'ın vaazlarının hiçbirinin yaşlı aklımı değiştirmesi ve safına alması mümkün değildir. Eğer vatan sevgisi ve ona özen göstermek suç sayılıyorsa, Roma ve sizin ihtişamınız ne zaman buyurursa ben cezama hazırım.

Tzate: Bunun için endişelenme, bu da yakında olacak. Şimdi gidebilirsin. **(Hizmetçiye)** Ey çocuk, ayna!

Aiet, ilk olarak Tzate'nin ve daha sonra diğerlerinin önünde saygıyla eğilir ve geriye kapıya doğru yönelir. Önüne Manina çıkar, yerden solmuş çiçeklerden alır ve kalbine bastırır.

Manina: Bekle Aiet, bugün seni çok beğendim. Öyle konuştunuz ki, sanki kalbiniz patlayacaktı. Gerçekten endişeli miydin?

Aiet: Ben konuşurken hep heyecanlı oluyorum. Ama bu kalbin patlama zamanı gelmedi ki…

Manina: Ben de aynıyım, Aiet, gerçi büyük hiçbir şeyi söyleyemiyorum. Yüksek bir kayanın üzerinde duruyor ve atlayacakmışçasına gergin, heyecanlı oluyorum. Ya da gerçekten kayanın ucunda durduğumu bilmiyor muyum?

Aiet: Saçmalama. Sen neden korkuyorsun? Korkunun seninle ne işi var? Bu farklı bir şey olmalı. Senin yaşında kızlar bazen böyle olurlar zaten.

Manina: (İnatla) Bense korkuyorum, her şeyden korkuyorum. Sanırım, doğduğum günden beri suçluyum, ne olduğunu bile bilmediğim büyük bir günah işledim. Bu günahla yüzleşmem gerektiğini biliyorum. Er ya da geç, her şeyin cevabı bana sorulacaktır. **(Üzgün)** Maruta döndüğünde...

Aiet: Manina!

Manina: Ne oldu? Maruta dönecek ya! Er ya da geç dönmeli ya! Şimdiye kadar öğrenemediği neyi öğretiyorlar ki?

Aiet: Sen yine bildiğini okuyorsun. Hiç bir şeyden suçlu olmadığını sana kaç kez söyledim. Senin çiçeğin suyu ve kuşların ötüşüyle demlenmiş yolun ve hayatın var. Ona

iyi bak, yoksa balındaki payını başkası emer ve senin için öten kuşu da başkası yakalar. İşte o, sadece bugün sana ait ve her şeye bugün yetişmelisin. Bana ne bakıyorsun? Ben hayatta ki payımı çoktan bitirdim. Korku ve günahları da başka bir zaman konuşalım. Git, yaşamı bekletme. Sensiz hayat bile sıkıcı ve renksizdir.

Manina: (Kendi kendine, sanki hiç dinlemiyormuş gibi) Sokakta yürürken herkesin bana tiksinerek baktığını hissediyorum. Herkesin bir dileği vardır: Bana sopa vursun, taş atsın, tükürsün ya da beni öldürecek bir şey söylesin. Kaçmak istiyorum, hatta kaçıyorum bile; fakat yine de kaçtığım o yere geri dönüyorum. **(Aranın ardından)** Sanki terbiyeli bir at gibiyim ve sirkin sahnesinin etrafında dolanıyorum. Başımı eğerek duvar boyunca koşuyorum. Göremiyorum; fakat vücudumla pürüzlü taş duvarı hissediyorum. Bazen yanlışlıkla ona sürtünürsem acıyla beni itiyor. Sanki katmanların kükreyişini duyuyorum, mekanik olarak başımı kaldırıyorum. Aman Tanrım! Herkes bana gülümsüyor, hürmetle baş eğiyor; çocuklar çiçekler atıyor... **(Sert)** Ben ise onların gülüşlerinden ve hürmetli selamlarından da korkuyorum. Çiçeklerden de korkuyorum. **(Heyecanlı)** Söyle Aiet, sen daha iyi biliyorsun neden böyle?

Aiet: Şunu biliyorum, sen hiç bir şeyden suçlu değilsin. Hiçbir şeyden. En azından şimdiye kadar. **(Kısa bir aradan sonra)** Bu duvarı görene kadar. **(Gülümseyerek)** Vücudunla hissettiğini ama göremediğini kendin söylüyorsun. **(Kendi kendine, sanki yüksek sesle düşünüyor gibi)** Göremediğin kalınlığı ve yüksekliği fark edinceye kadar onu ne yıkabilirsin, ne de aşabilirsin! Daha ne bu duvarın ismini ne de onun görevini biliyorsun. Galiba sen halen küçüksün, Manina. Bu yüzden terbiyeli at gibi bu duvar boyunca koşmalısın. **(Aniden sanki uyanmış gibi)** Küçüksün Manina küçük, saçında saman parçası kalmış **(Eliyle saçını okşar)** ve kulak memelerinde küçük gümüş cıvıl cıvıl küpelerin asılı. Ne şarkı söylüyorlar biliyor musun?

Manina: Küpelerim ağlıyor, ağlıyor; böylesine yaşayacağına ölüm yeğdir, diyorlar.

Aiet: Ölmek kolaydır. Onu hayal ettiğimizde korkunç oluyor. Aslında o da; doğmak, öpmek, ağacın çiçeklenmesi gibi tamamıyla alışılagelmiş bir olaydır. **(Bağırarak)** Ama zamanı gelince! **(Aranın ardından, normal ses tonuyla)** O ne zaman geleceğini kendisi bilir, bize sormaz. Ölmek ile hiç bir şey değişmez, senin yerine başkası gelir; çünkü doğa için kralın kızı da çoban kızı da hepsi eşittir.

Manina: (Düşünceli) Keşke gerçekten bir çoban kızı olsaydım, belki o zaman Maruta da göç etmezdi.

Kraliçe: Utanmaz! Kocan yok mu senin! Unut o lanet olası Maruta'yı. Gitti, yoktur artık.

Manina: Yalan!

Aiet: Manina, acın gençliğin acısıdır. Bunu herkes ödemek zorundadır. Dostluğumu istiyorsan ölümü düşünme bile. Hayat zaten kısa. Sense güzel bir kadınsın ve tüm dünyevi mutlulukları tatmaya da layıksın. Neden bana bakıyorsun? Sana doğruları söylüyorum. Hüzün ve kaygı zamanında gelir. Onlar evren kadar yaşlılar ve hızlı yürümeyi sevmezler. Biz de onları hızlandırmayalım. Senin ölümün insan ve doğa tarafından herhangi bir zamanda yapılan yanlışlık ve akılsızlık olacaktır. Sadece nankör bir çocuğun adını almış olacaksınız ve bu ad için fedakârlık yapmak anlamsızdır, değmez. Unutma, sen Gubaz'ın torunusun. Ya kendine güvenmelisin ya da kalabalığın içine sığınmalısın. Kalabalık bir doğal felaket gibi güçlü ve mankafadır. Sakin olun, küçük kraliçem. Ruhunuzu açın ve hayatı kucaklayın. Senin kanatların aşktır.

Manina: Aşk mı?

Aiet: Âşık olunca ölüm de yoktur.

Manina: Aşk, Aiet var mı Aşk?

Aiet: (Gülümsemeyle) Benim küçük kraliçem yoksa aşkın varlığını inkâr mı ediyor?

Manina: (Heyecanlı) Hayır, tabii hayır, işte aşk yüzünden beni fahişe yapmak istiyorlar.

Kraliçe: Saçmalama, Manina!

Manina: Hiç de değil, eğer iyi düşünürsek... Gerçi beni dinle, böylece daha kolay anlarsın. Sen Maruta'nın neden kaybolduğunu biliyorsun, Aiet. Benim uğruma! Benden uzaklaştırdınız onu! Şu an çocuklar ama sonra geç olur diye, daha damat olarak bile beğenmediler, bize layık bulmadılar. Eğitime gönderdik diye... Yalandır! Ben mahvettim onu, aşk ikimizi de harap etti. Aşk sadece belanın beklentisiydi ama gerçi ben haklı çıktım, yine de şanlıydım. Böyle olacağını başından beri biliyor, başından beri hissediyordum. Böyle bir duyguyu yaşayan ilk kişi olduğumu sanıyordum. Kendi bedenimden de korkuyordum. Ağlamak geliyordu içimden ve gülüyordum; sıcaktan boğuluyordum ve titriyordum. Çünkü en büyük mutluluğun kapısında durduğumu ve onu aralamanın sadece benim dileğime bağlı olduğunu net görüyordum, evet görüyordum... Benim gerçek hayatım o kapının ardında başlıyordu. Ama yine de acele etmiyordum; çünkü mutluluğun beklentisi benim için değerliydi, o beklenti acıyla beraber keyif de veriyordu. Yeni doğmuş ve deli tutkumuz sayısız eşya ve duvarlar arasında bir şeyi incitmesin diye, herhangi bir yerde, ıssız bir adada yahut açık denizde olduğumuzu dilerdim. Hepsinin ve her şeyin bizim düşmanımız olduğunu sanırdım. Haklı olduğumda ortaya çıktı. Meğer haklıymışım; güzel bir günde annemin tavsiyesi ve babamın buyruğuyla bizi uzaklaştırdılar, ayırdılar, kopardılar, yozlaştırdılar ve işte her şey böyle sonuçlandı. Çünkü birlikte ikimiz gerçekten güzel olurduk. Öğrenim için gönderdik dediler... Yalan söylüyorlar. Yalan! Eğer yaşasaydı bana bir kelime bile göndermez miydi? Artık yapamıyorum, dayanamıyorum, Aiet, gözlerim sulanıyor. Rüyada bile sonsuz ve boş denizi görüyorum.

Kraliçe: Deniz seni böyle aptallaştırdı. Deniz yaptı sana bunu... Kucağında çocuk olsaydı başka türlü olarak şakıyacaktın.

Manina: Sonra kocaya vardırdılar. Her yönden güvenilir ve şerefli; buğday gibi ölçülüp, gümüş gibi tartılıp, elbiselik bir kumaş gibi arşınlı…

Bakur: Teşekkür edeceğine benden ne istiyorsun, insan?

Kraliçe: Ona sahip çıkmanı! Bir koca, karısını yatıştırmalıdır. Görmüyor musun, o deli gibidir.

Manina: Asla! Görmeyeceksiniz! **(Aieť'e)** Kısaca, her yönden kusursuz bir koca adayı buldular bana. Baştan korktum, şaşırdım... Yalnızdım, çakal leşi gibi başıboştum. Kalbim benim silahımdı; onun patlayacağını ve kalıntılarının etrafındaki herkesi öldüreceğini sanıyordum. Hayır, hayır, diye kendi kendime bağırıyordum. Sanki o hem yardımcım hem de mahvedicim gibiydi. Ben kocama dedim: Başkasını seviyorum, ölümde de yaşamda da başkasına aitim. Senin neyine lazımım, başkasına aitim dedim. Şimdi gelecek ve bir kedi gibi beni boğacak ya da bir hançerle başımı yaracak ya da arkasını dönerek beni sonsuza kadar terk edecek, sandım. Ne cevap verdiğini biliyor musun? **(Bakur güler)** İşte, böyle güldü ve bana: önemli değil, her şeye kabulüm, bu haber aramızda kalacak, gençliğimizin günahları affedilir, diye söyledi.

Bakur: Doğrudur, sana böyle söylemiştim. Öyle dedim, kötü mü yaptım?

Manina: Halkın gözünde biz karı-kocayız ve önemli olan da budur, gerisi konuşmaya değmez. Eğer görürsen, aklını başına alırsan bugünkü güne kendin de gülersin, diye söyledi.

Bakur: Doğru, böyle dedim. Bu bizim meselemiz ve sadece bizi ilgilendirir. Bir teşekkür edeceğine, millet, duyuyor musunuz ne diyor?

Manina: (Bağırarak) Senden nefret ediyorum kocacığım, nefret!

Kraliçe: Aptalsın! Ahmaksın sen, ahmak! Akılsız ve zavallı. Her şey söylenmez. Sana kaç kez söyledim; hayat küskün bir bebek gibidir, sana ne sunuyorsa almalısın; aksi takdirde uzlaşmaz seninle, ikinci kez sana hiç bir şey vermez.

Manina: (Aiet'e) Anladın mı?

Aiet: (Aranın ardından) Sen hiçbir şeyde suçlu değilsin, bu yüzden korkmamalısın da. Tam aksine, şimdi senden daha çok korkuyorlar; çünkü her şeyi gözlerinizle gördünüz ve kulaklarınızla işittiniz. Senin yüksek sesli cümlelerinden ölüm gibi korkuyorlar. Fakat bu lafı ne zamanından erken ne de zamanından geç söylemelisin. Erken ve aceleci olmak genelde alay konusu olur ve gecikmeye ise kimsenin ihtiyacı yoktur. Bana da böyle oldu. Sen ise daha akıllı olmalısın. Sen Gubaz'ın torunusun. Yeter. Sakin ol. Benzin attı. Gitmeliyim… **(Gider)**

Manina: Aiet!

Aiet: (Kapıdan) Hayır, dedim! O fikri aklından çıkar.

Tzate: Senin bağlanman gerek, Aiet, bağlanman! "Gubaz'ın Torunu", "Gubaz'ın Torunu"! Benim çocuğum olması az şey mi ifade ediyor? **(Hizmetçiye)** Lan, Ayna!

Manina tek başına durur. Anlamsızca boşluğa bakar. Anlaşılan henüz sakinleşememiş, Partaz yanına gider.

Partaz: Ne düşünüyorsunuz, küçük kraliçem?

Manina uzun zaman boyunca Partaz'ı sanki tanımıyormuşçasına ısrarla izler. Sonra şimdiye kadar elinde tuttuğu çiçeği neredeyse zorlayarak eline tutuşturur ve sakince, olağan sesiyle konuşmaya başlar.

Manina: Partaz, söylediklerine gerçekten inanıyor musun? Tek çıkış bu mu? Söyle, Partaz, söyle. Bir kez olsun dürüst ol, sadece gerçek neyse onu söyle. Benim için bunun büyük bir önemi var. **(Aranın ardından heyecanlı)** Karşılığında ne dilersen dile benden... Elimde ne varsa. Her şeyi yaparım, her şeyden vaz geçerim... Ama gerçek uğruna…

Partaz: Kraliçem, elimde büyüdünüz. Öz çocuğum gibi bakıyorum size.

Manina: "Kraliçe", "Kraliçe"! "Kraliçe" annemdir. Olmayan bir ülkenin kraliçesi... Ne istediğini söyle bana. Ben ne soruyorsam ona cevap ver, yalnız gerçeği söyle. Gerçeği istiyorum, Partaz. Sadece ben mi böyleyim? Eğer sadece ben böyleysem susacağım. Her şeye ve herkese katlanacağım ve sizinle birlikte huzur ve güven içinde yaşayacağım. Çünkü Tanrı bizim gibilere bile yaşama iradesini ve yeteneğini vermiştir.

Partaz: Kraliçem, açıkca söylemem gerekirse, pek çok şeyi anlayabilecek yaşta henüz değilsiniz. Size gerçeği söylersem bile her şey sizin için bir bilmece gibi kalacak. Başkasında tarafından öğrenilmiş bir gerçeğin ise değeri yoktur. Her insanın kendi gerçeği vardır ve bu gerçeği kendi bilgisiyle kendisi bulmalıdır. Bilgi ise insan tarafından damla damla yavaşça elde edilir. Bir damla bilgi almak için içinizdeki gözyaşını ve gülümsemeyi, hayal kırıklığını ve başarıyı, pişmanlığı ve sevinci, nefreti ve sevgiyi, doğumu ve ölümü, itaati ve inat gibi Tanrı'nın yarattığı ve insanın alabildiği birçok şeyi de içinizde pişirmeniz gerekmektedir. Buna karşılık bilginin o bir damlası geçmişin derin kuyularını aydınlatacak ve geleceği tahmin etmenize yardımcı olacaktır.

Manina: İşte, ben de tam olarak bunu istiyorum. Söyle bana Partaz, bilginizin değerli damlası neyi çözdü? Bu süre boyunca aklınızda birçok çöpün piştiğine eminim. Ne öneriyorsunuz, özgürlüğü köleliğe tercih mi etmeliyiz? Roma'nın düşürdüğü kendi kemiğini Tanrı'nın lütfu olarak mı sayalım? Kendi dilinizde ağlamaktansa başka birinin dilinde şarkı söylemeyi mi önerirsiniz?

Partaz: Evet, bunu öğretti.

Manina: Nefret ediyorum Partaz, senden de nefret ediyorum.

Partaz: Kraliçem, bir kişinin hayatı gerçekten bir anlam ifade etmez. Yaşamanız veya yaşamamanız hiç bir şeyi değiştirmeyecek; ancak konu bütün halka, bütün ülkeye dokunursa...

Manina: (Bağırarak) O zaman kölelik, sessiz olmak, kendini alçaltmak, çevreye alışmak için değil midir? Ölmekten yeğdir, değil mi?

Partaz: Evet, Kraliçem. Sizin genç zihniniz tay gibi özgür ve asidir. Şimdi ise o hakikatin yolunda sekmektedir.

Manina: Senin ihtiyar aklın ise sayısız yılların örümcek ağına bürünmüştür.

Partaz: Kim bilir, bu ağa şişman bir sinek yine yakalanır.

Manina: Ne zaman, Partaz? Acaba ne kadar zaman yaşamayı düşünüyorsun? Baki kalacak değilsin ya.

Partaz: Eğer buna hakkım olsaydı, bunu ret etmezdim. Hayat büyük bir lütuftur. Takdir edilmemesinden hoşlanmaz. Ne çok gürültüye dayanır ne de acele edenlere. Hepsinden fazla sabra değer verir.

Manina: Tuhaf, o hayattan ne bekliyorsun ki… Ekmek çiğneyemiyorsun, geceleri yüzünü bel ağrısından o kadar çok buruşmuş tutuyorsun ki sanki bütün gece yastığın altında tutmuşsun gibi. Sanki dağıtılmışsın da baştan yapıştırıyorlar gibi olan iç çekmelerin ve inmelerinin bütün sarayda duyuluyor.

Partaz: İlk görüşte söylediklerinizi dinlemek ne kadar acı olsa da doğruları söylüyorsunuz, Genç ve deneyimsiz olanlar her zaman kolayca kandırılır. Gerçi, dişlerim artık yok. Ama tükürükle ıslatılmış ekmek de lezzetlidir ve ağzınızda ne kadar uzun süre tutulur ve şarap da gençlerin bildiği gibi birden değil, yavaşça ara vererek fondip olmadan içilirse yutması o kadar kolay,faydalı ve hazmedicidir. Bel ağrısı konusunda doğru söylüyorsunuz; ancak ihtiyarlığa, idrar kaçırma gibi diğer daha sinir bozucu arkadaşları eşlik eder. Ancak acı da rahatlama ve mutluluk kadar aynı derecede gereklidir. Acı hissettiğin sürece yaşarsın. Yaşıyorsan eğer Tanrı'ya karşı günlük rahatsızlıklar için memnunsuzluk vermek büyük bir günahtır. İnlemelere gelince, gerçekten inliyorum ve bunun başkalarını rahatsız ettiğini iyi biliyorum. Üzgünüm ve alçak gönüllülükle af diliyorum ancak bunsuz da olmaz. Bu da bir nevi ölüm-kalım oyunudur. Biraz abarttığım doğru, ama böyle bir kurnazlığa izin verilir. Ölüm de inlemelerimi duyuyor ve artık beni alıp götürmek için acele etmiyor. Ölüm; buna rahatlama olacak, diyor. Kendisinin ise yufka yürekli olacağını düşünüyor. İnlemelerim uykunuzu bozduysa eğer bir kez daha beni affetmenizi rica ediyorum. Tabii ki, bu terbiye olarak sayılmaz.

Manina: Boşuna bana özür diliyorsun, Partaz. Uyuduğumda, Tanrı'nın gazabı bile beni uyandıramaz; uyumuyorsam inlemelerin hoşuma bile gidiyor, gerçekten ıstırap çektiğini

sanıyorum. Sen de acı çekiyorsun. Aman Tanrım! Acaba her şey bu kadar basit, bu kadar kolay mı? Yapamam Partaz, yapamam, acı bana.

Partaz: Zira sana söyledim, ne zaman takdir edilmezse yaşam, bundan hoşlanmaz. dedim. Yaşam takdir edilmemesini sevmez.

Manina: Eğer hayat sadece buysa bende hayatı sevmiyorum. Sonsuza, ölüme dek... Hep böyle olmaz ya?

Partaz: Evet, böyle olacak ve ne kadar fazla uzun sürerse o kadar iyidir. Hayat ekmektir ve bu ekmekle doymuş adam hem bilge hem de kudretlidir. Bu adama yaşlılık denir. Yaşlılık ki huzur ve güven içinde geçmiş bir hayatın hazmedilmesidir. Daha sonra zifiri karanlığın dışında hiç bir şey yoktur. Gençlik açlıktır. Açlıksa bütün hayvanları çıldırtır, dengelerini kaybettirir, sağduyusunu köreltir; ve o da bir lokma ekmek için çıplak elleriyle bütün dünyaya savaşmaya hazırdır. Dünya ise demir dikenler ile doludur. Birçoğu ise bu dikenlere elleriyle ve kalpleriyle çarpmışlardır. Ekmek bulmak ise zordur. Daha zor olan ise bu ekmeğe hak kazanmaktır. Bu yüzden herkes yaşlanamaz. İhtiyar yani yaşlanabilen Tanrı kadar kutsaldır. Onun bir zamanlar işlediği en korkunç suç bile günlük yaşamın ateşiyle arındırılır, saflaştırılır ve artık suç olarak sayılmaz. Ona deneyim denir ve bu tüketebilen herkese aittir. Yaşlanan adam ölümlü bir tanrıdır! Onun bütün sözleri altın kadar değerlidir, gözyaşı gibi tuzlu, kan gibi ağırdır. Eğer bir insan tutkularını hazmedemezse yok olacaktır.

Manina: Biliyorum, Partaz, biliyorum. Ben yaşlanmayacağım ve senin gibi sindirilmiş tutkuların pis kokusu gibi kokmayacağım. Ancak sen leş gibi kokuyorsun Partaz, tıpkı...

Partaz: Tıpkı yeniden açılmış bir mezarın çürümüş cesedinin yaydığı koku gibi. Haklısın, bin yıllık tozu kırışıklarımda oturmuş, güve ve fareler pelerinimi tamamen didiklemiş. Ayaklarımın altında kendi yollarımda çok fazla dışkı ve çamur bulaşmış,

kulaklarım ve gözüm ebediyen hakikat ile kapanmıştır. Ben de pek çok kez vefat ettim ancak ölmedim; çünkü benim ölümüm imkânsızdı. Zayıf ve güçlü, iyi ve kötü, gerçek ve yalan, kurban ve cellat olduğu sürece ben gerekliyim ve gerekli olacağım. Demek oluyor ki, her zaman varım. Kokum antik çağın kokusudur. O tüm kokularda insancıldır. Lakin iyi ve gerçek herhangi bir değeri olan her şey bu kokunun dışında düşünülemez. Eğer bu koku sizi rahatsız ederse mahkûmsunuzdur. İnsan kendi kokusunu hissetmemelidir.

Manina: En azından onu söyle bana Partaz, ne kadar süre eğitim aldın? Bir adam, senin kadar bilge olmak için ne kadar çalışmalıdır?

Partaz: Öğrenmek yaşlanana, ölene kadardır, Kraliçem.

Manina: Zavallı Manina, yaşlı Manina, ölü Manina!... Tanrı aşkına, kapa çeneni, artık yapamıyorum.

Tzate: Gerçi dinlenmek bize de yarar, rahatsız etmez. **(Gerinir, esneyerek)** Aniden uyku bastı bana. Kabahat bundadır, bunda. **(Ayağını aynaya doğru sallar)** Çocuk! Düş yakamdan!

Partaz: Haklısınız, Kraliçem. Sizin için bu gerçekten ağır bir sohbettir. Şu anda kulağınızı sadece müzik ve şiirler eğlendirmeli. Şairimizin bizi nasıl gözetlediğine bir bakın. Dikkatinizi çekmek için can atıyor. **(İkisi de şaire bakar. Şair saygıyla selam verir. Partaz Manina'nın "hediyesi olan" çiçeği ezer ve kendi avuç içini koklar.)** Şiir zaman öldürmenin en iyi yoludur. Katı olmayın, ihmal edilmiş şairler de çiçekler gibi aniden soluyorlar.

Partaz gider, Manina Şaire bakar. Şair bir kez daha selam verir. Manina'nın yüzünde git gide bir gülümseme belirir. Cesareti bulmuş şair elbisenin eteğinden öper.

Şair: İlahım!

Manina: (Kahkaha ile gülerek) Sıkma canınızı Şair, yakışmıyor size. Kralın gazabı da sizin üzüntünüz de geçicidir. Fazla gayret ettiğiniz için azıcık abarttınız. Bazen böyle de oluyor. Kral bugünkü tatsızlığı unutturmak için yarın on kat daha cömert olacaktır. Hep dediğinize göre hayat bir denizdir, bir medcezir gibi davranır.

Şair: Evet, bense bu denizde bir balık gibi herkes tarafından unutulmuş, sessiz ve yalnız yaşıyorum.

Manina: (Aranın ardından, kendine) Çimene düşmüş günahkâr zavallı bir balık. Çırpınıyor; fakat hiçbir şey yapamıyor. Ne yapabilir ki... Küçük gümüş rengi yüzgeçleri var, sanki baltayla kesilmiş gibi. Şimdi daha büyük ve daha aç balık gelecek ve zavallı Manina'yı yutacak.

Şair: (Gülümseyerek) Manina'yı değil, balığı yutar İlahım…

Manina: Fark etmez, onun bir önemi yok. **(Aranın ardından sert bir şekilde)** Neden hakkımda bana bir şey yazmıyorsunuz? Beni beğenmiyor musun?

Şair: Siz başkasınız, dürüst olmam gerekirse, ben de buna üzülüyorum. Siz kendiniz şiirsiniz. Ne zaman sizi düşünsem, hiçbir şey kalmıyor, her şey başıma yıkılıyor, dünya yeniden eski ilk şekline dönüyor ve ben de tamamen yeni ve var olmayan bir dile, her şeye yeniden başlamak zorunda kalıyorum; yürüyüşe de konuşmaya da... Bu yüzden yardım isteyince, herkes omuzlarını silkiyor, ne dediğimi anlamayıp fark edemiyorlar. Şimdi huzurunuzda zaafımı açıklıyorum... Umarım, bu sır aramızda kalacaktır. Bir şairin ve güzel kızın arasında her zaman küçük sır olabilir. Ancak şiir ve güzellik; bu durumda sizin güzelliğiniz ve benim şiirim en iyi arkadaştırlar. Kendim bile şaşırıyorum; herhangi başka durumda göz kamaştırıcı bir parlaklık kazanan aynı yüzler, metaforlar yahut

karşılaştırmalar huzurunuzda soluyorlar ve çirkinleşiyorlar. Şairsel şekilde söylersem, ilham veren yüzünüz bir çekirge gibi bir ot sapından diğerine atlıyor. Tıpkı çekirgenin küçük bir çocuğun halen acemi, cesaretsiz fakat hevesli ve inatçı parmaklarına tutunması gibi siz de benim sanatımdan kayıyorsunuz, Manina. Çekirgenin tuzağına düşürerek tarlaya götürdüğü ve terk ettiği hayal kırıklığına uğramış küçük bir çocuğum. Ancak bu her zaman böyle olacağı anlamına gelmez; ya çekirge yorulduğunda ya da bu sırada bebek büyür ve güçlenirse,. İşte ben de bekliyorum, gerçi beklemek bir işkencedir; fakat yaratıcının çilesi ise bir gerekliliktir, tıpkı... Nasıl söyleyebilirim, neyle kıyaslayabilirim? Tıpkı çekirgenin kanatlarının gerektiği gibi.

Manina: Çekirgenin kanatları zaten vardır. Kimin kanatları yoksa ona daha çok gereklidir.

Şair: Böyle de olabilir.

Manina: Bense gerçekten çekirge gibiyim. Bir saniyeliğine otun sapına tünüyorum. Bir saniyelik. Ot ise yere doğru eğiliyor, inliyor, ağlıyor. Üzerinde beni tutmak istemiyor, beni beğenmiyor. Rahatsız edilmek istemiyorum, dayanamıyorum, bunu sevmiyorum diyor. Bensiz kendini daha iyi hissediyordu, dimdik duruyordu, her şeyi görebiliyordu. Şimdi ise benim ağırlığım yüzünden eğildi, toprağa alnını çarptı; beli kesilmek zorundadır. Bu yüzden ağlıyor ve inliyor. **(Aranın ardından değişen bir sesle)** Neden bir saniye bile bana sabretmemeliydi? Bu kadar dayanması zor biri miyim? Söylesenize Şair, bu ot bir saniye için küçük, zayıf, iri gözlü, yeşil bir çekirgeye neden sabretmemeliydi?

Şair: Bu zor bir sorudur, nereden bilebiliriz? Belki de sabrediyor, ona benzer başka birisi değil de illa onun seçilmesinden belki hoşlanıyor bile. Ot ya sayısızsa? Belki de çekirgenin kendisi çok sabırsız, yaramaz ve tek bir yerde uzun süre kalamıyordur? Böyle

bir konuşma bizi uzaklara götürecektir. Sizse hiç çekirgeye benzemiyorsunuz. Bu arada çekirgeden hiç düşünmeden bahsetmiştim. Elbette daha iyi bir karşılık bulanabilir.

Manina: Hayır, bu karşılığı daha çok beğeniyorum. Söyle bana, bir çekirge sevebilir mi?

Şair: Manina, bugün birçok bela yaşadım. Genel olarak kötü tarafımdan kalktım, eğer siz de benimle alay etmek istiyorsanız…

Manina: Ben gerçekten ciddi olarak size soruyorum. Aşk var mıdır, yok mudur? Cevap veriniz bana. Ama sen de benimle alay etmeyeceksin.

Şair: Aşk mı? Aman tanrım, yahu aşk sözlerine takılıp kalmak olur şey mi? Bilmiyorum. Yapamam, size cevap verememe.

Manina: Siz de bilmiyorsunuz. **(Aranın ardından)** Ben ise biliyorum fakat sana söylemeyeceğim. Ben aşkı görebiliyorum da. Tek yapmamız gereken odada yalnız kalmak, kapıyı sıkıca kilitlemek, tüm mumları söndürmek, yorganı başımıza çekmek. Çenelerimizi birbirine öyle bastırmalıyız ki şakaklarımız şişsin ve acımasın. Sen de ölü gibi yatıyor, acı çekiyor ve görüyorsun. Kendin için uçuyor, daldan dala atlıyorsun; bir domuzun balonu gibi çirkin, şişmiş, aptalca, komik... Aşağıda ise yerden çocuklar onu takip ediyorlar, dizlerini ve dirseklerini sıyırıyorlar, taş atıyorlar, bağırıyorlar ve çağırıyorlar. O ise kaygısızca ve özgürce uçuyor. **(Bağırarak)** Eğer kaçmasını istemiyorlarsa; bir taşa kazığı bağlamalıydılar ya da kazığa ipi sarmalı, beline ya da boynuna son ilmiğine kadar geçirmeliydiler. **(Aranın ardından)** Artık çok geç. Kendisi dönmezse eğer kimse onu geri döndüremez. Fakat kendisi nasıl geri döner? Eğer takılmazsa ve sönmezse, işler yolunda gitmezse başarısız olmaz mı? **(Endişeli)** Hayır, geri dönecek, tabii ki, geri dönecek, bir çare bulacak. **(Sert)** Halen yalnızlık mağarasında oturuyor, dizlerinin arasında kocaman bir öfke taşı tutuyor, üzerine nefretini tükürüyor

ve o tükürüğün içinde intikam kılıcını biliyor. İşte bu aşktır. Ne oldu? Rengin neden soldu? Bu benim söylediğim aşktır! Diğer her şey saçmalıktır.

Şair: Manina!

Manina: Artık sizinle konuşmak istemiyorum. Beni rahat bırakın. **(Gider)**

Şair: Kraliçem, ben size muhakkak en güzel övgüyü yazacağım.

Manina: (Ayrılmadan önce) Sakın, izin vermiyorum! Duyuyor musunuz?

Ne yazık ki Manina'nın gözlerini kapattığı yerin ötesine bakakalan Şair kraliçenin acı bir gülümseme ile yaklaştığını fark edemez. Kraliçenin daha ilk sözünde küçülen Şair hızla geri döner ve istemeyerek yüzünü eliyle kapatır.

Kraliçe: Ah, şair! Şair! İlahi yeteneğiniz hangi birine yetecek? Bu kadar cömert olmanız yakında sizi fakirleştirecek.

Şair: (Hızlı konuşarak) Kraliçem!.. Kraliçem!.. En azından siz beni dinleyin, bir dakika dikkatinizi lütfedin. Ben de hâlâ bir insanım. Size adadığım son övgü yeteneklerimin ötesindedir. Görüyorsunuz, ilahi güzelliğiniz sayesinde kendimi bile aştım.

Kraliçe: Yerini ve zamanını bilmelisin, seni kaç kez uyardım. Ben ikiyüzlüleri sevmem. Sözümü dinlemeyenleri de sevmem. Şimdi senin için vaktim yok, eğer gerek duyulursa çağırılacaksınız.

Şair: Kraliçem, bugün zaten lanetlenmiş bir adamın çaresizliğini hissetmiştim. Bugün artık üzülmenin acısını da tattım. Fakat sizin kayıtsızlığınız birdenbire peydahlanmış bütün belalardan fazladır.

Kraliçe: (Bağışlayıcı bir gülümseme ile) Dilin olmasaydı fareler seni inlerine sürüklerlerdi.

Şair: (Yüksek perdeden ağdalı bir şekilde) O inde bile sizin aydınlığınız bana eşlik ederdi.

Kraliçe: Sen de iyi biliyorsun ki, dalkavukları da sevmem. Eğer bir rican varsa direkt söyle. Beni kızdırmamaları gerektiği halde -Ne kadar beni kızdırmış olsalar da eski tanıdıklarımı hiç bir zaman unutmam.

Şair: Bu kadar katı olmayın, Kraliçem. Siz eskiden bana dost diyordunuz. Şiirlerimi de beğenirdiniz. En azından beni dinlerdiniz.

Kraliçe: Seni şimdi de dinliyorum.

Şair: (Okur) Sizin bacaklarınız… Beyaz mermer sütunlar...

Kraliçe: Bacaklarımı bırak da en iyisi sen kendini düşün. Kral çok üzgün, Aiet de onu fazlasıyla çileden çıkardı. Hiç bir şeyde ölçünü bilmiyorsun. Şiir yazarken azıcık akıl da gerekiyor; ancak bu sefer sen tamamen suçlu değilsin. Halkın Gubaz'ın ölümünden bu kadar acı duyacağını kim düşünebilirdi.

Şair: Nasıl düşünebilirdim ki, Kraliçem? Umarım beni tamamen feda etmezsiniz. Önemli olan sizsizsiniz, siz nasıl söylerseniz kral da öyle davranacak.

Kraliçe: (Sert) Bu ne cüret!

Şair: Tanrım, ne lanetli bir güne uyandım!

Kraliçe: Kral bensiz de nasıl davranılacağını bilir.

Şair: Bilir, Kraliçem, bilir! Kral her şeyi bilir. Ama erkeksi sertliğini eğer kadınsı nazikliği veya erdemliği yumuşatmazsa...

Kraliçe: Bu sözüne dayanamıyorum.

Şair: Hangisine?

Kraliçe: Hangisine mi? "Erdemliğe". Puh, sanki yatağa bir kurbağayı atmışlar gibi.

Şair: Kraliçem, ben bir şairim.

Kraliçe: Sen kızları aldat, dostum. Birbirimizi tanıyoruz. Manina'ya gelince ölçünü bil, "Kraliçe! Kraliçe!" diyerek çocuğun aklını çelme.

Şair: Manina bir çekirgedir; yeşil, iri gözlü bir çekirge.

Kraliçe: Görüyorsun ya tepemize çıktı; benimle yarışıyor, annesini kıskanıyor. Herkes kral karısı olamaz ya, bu kadar kral nerede!

Şair: Kendisi ben bir çekirgeyim dedi. Ben sadece sözlerini tekrarlıyorum.

Kraliçe: Mahsus, inadıma, beni küçük düşürmek için sokaklarda dolaşıyor. Bir yerde dilenci ve yetimler varsa o yardım etmeli; bütün kötürümlü ve cüzzamlıların irinini ve balgamını o yıkamalı; her piçi o vaftiz etmelidir... Sanki sen değilsin, gerçek kraliçe benim, bu ülke benimdir diye... Buralara alışamadığımı da biliyor. Nefret ediyorum, korkuyorum, güvenemiyorum... Buraya geldiğimden beri saraydan dışarıya adımımı atmamışım.

Şair: Kraliçem, sizin geldiğiniz gün için bir övgü okurken, Roma lejyonu kılıçlarını kalkanlarına şangır şungur vurdular.

Kraliçe: Bir hayli altın da koydun cebine. Ne diye başıma kakıyorsun?

Şair: Ben yeteneğimle yaşıyorum, yetenekse Romaca para anlamına gelir.

Kraliçe: Akıllı ol, Şair! Romalılar hususunda dikkatli konuş. Hem de iyiliği unutmak tehlikeli bir hastalıktır.

Şair: İyiliğinizi nasıl unuturum, Kraliçem. Sadece bir övgüde o kadar altın kazandım ki, artık nereye saklayacağımı bilemedim. Para bir yana adım büyüklerin ve küçüklerin diline dolandı. Gerçi namımdan hoşnutsuzluk dışında bir şey gelmedi başıma.

Kraliçe: (Gülüyor) Tuhaf.

Şair: Doğal olmazsa tabii ki, tuhaftır. Meğer herkesi kendi Golgotasını[24] bekliyormuş.

---

[24] İncil'deki anlatımlara göre Kudüs surlarının hemen dışında yer alan ve İsa'nın çarmıha gerildiği tepe.

Kraliçe: (Gülüyor) Vicdansız! Bu artık vicdansızlıktır. Ben başka şairleri kastetmiştim. Senden zaten bir aziz çıkmaz. Oh ne kadar aptalsın, şairim...

Şair: Kraliçem, tarafınızdan gazaba uğraşmış ve atılmış olan bana başka ne kaldı ki? Omuzuma bir haç alayım ve yokuşa çıkayım. Gerçi çocukluğumdan beri ağırlıkları kaldırmakta zorlanıyorum.

Kraliçe: Sanırım gerçekten sana kızmamı istiyorsun.

Şair: Kızma, ilahım! Bu olmaz! Sizin gibi bir erdemli insan...

Kraliçe: Sana kaç kere bu sözü söyleme dedim. Şimdiye kadar eşek bile aklında tutardı. Asla erdem benim maskem olmadı. Sadece seni taşlamak istediğimde şefkatle yaklaşmak, yüzüne tükürmek istediğimde gülümsemek, derini bile yüzmek istediğimde hediye bağışlamak zorundayım. Ben de Roma'da oturacağıma, dünyayı göreceğime, asil bir adamın tutkusunu yaşayacağıma; bu kokuşmuş bataklıklarda ağzına kadar irin ve nefret dolu şekilde kara kurbağası gibi oturuyorum. Evet, herkesten ve her şeyden nefret ediyorum... **(Küçük bir duraklamadan sonra, sanki okşar bir tavırla)** Senden de nefret ediyorum, şairim.

Şair: Benim gibi aşağılık varlıklar için bu da büyük bir lütuftur. Benden nefret ediyorsanız demek ki, var oluyorum.

Kraliçe: Bir Yunan şöyle der: Şair hafif kanatlı bir yaratıktır. Tuhaftır, doğrudan size söylenmiş. Git, uç oraya, hafif yaratık, cezalandırılman gerçekten saçmalıktır. Keşke bütün şairler senin gibi olsa. Gerçi senin gibiler daha da fazladır ve onların var oluşlarının kendine özgü gerekçeleri de vardır. Onlar da insandırlar ve tüm insanlar vicdan azabıya uluyan karınlarını susturamazlar. Git, uç, hafif yaratık. Sen dolu miden

ve boş ruhunla mezara gireceksin ve bu dünya da eksikliğin hissedilmeyecek Huzur içinde uyuyun. Vicdanınız özgür; çünkü hiçbir zaman onun azabını çekmedin.

Şair: Kraliçem, bu artık çok fazla!

Kraliçe: Haklısın, değerli şairim, doğal olmazsa gerçekten fazladır. **(Gider)**

Tzate: Kraliçem, çoktandır seni bekliyorum.

Kraliçe tahtın yanına durur.

Kraliçe: (Sert şekilde Tzate'ye) Adımı hatırlıyor musun?

Tzate: Ne oldu? Neden bunu soruyorsun?

Kraliçe: Benim adım Oktavia, soyadım ise Nevra'dır. Oktavia Nevra! Sülalemizde sadece namlı şövalyeler yetişiyorlardı. Babam ise neredeyse bir konsolos olmuştu. Bir seferden Roma'ya döndüğünde isyan etmiş kölelerce öldürüldü.

Arkasını döner ve kibar bir adımla çıkar. Bakur güler. Şaşırıp kalmış olan Tzate gitmekte olan Kraliçeye hayretle bakar. Elinde çizmenin tekini tutar. Bakur güler. Perde hızla kapanır.

1.PERDE SONU

2.PERDE

Yine Tzate'nin sarayında. Tzate tahta oturuyor, çizmelerini giymeye çalışıyor. Aynalı hizmetçi de oracıkta duruyor.

Tzate: Yaşlandığında adamın ayaklarının büyüdüğünü ilk defa görüyorum. Artık onları giyemiyorum. Uhh! Kraliçeniz bana hep söylerdi onları giymek çıkarmaktan daha zor. Kadının zekâsı yine de başkadır. Girsene lanet şey!

Hizmetçi: Yağ sürelim, hükümdarım.

Tzate: Sürmüştüm ya… Uhhh seni!

Hizmetçi: Ayaklarınıza da sürün hükümdarım.

Tzate: Ayağıma mı? Yağ mı?

Hizmetçi: Daha kolay girer, hükümdarım.

Tzate: Adam olduğunu sen söylemelisin. Sen kaygısızsın, duruyorsun. Ne kötü gün ne de iyi gün seni rahatsız ediyor. Partaz'ın ne dediğini biliyor musun? Partaz, krala hizmet etmenin kral olmaktan daha iyi olduğunu söylüyor. Nedenini biliyor musun? Neden ve... Hizmetçi bütün hayatı boyunca kralın parlak güzel alnına bakar, kral ise hizmetçinin şekilsiz yüzüne bakar. Anlaşıldı mı?

Hizmetçi: Evet, hükümdarım.

Tzate: Ayağıma yağ sürersek, çizmeler içeriden aşınacak ve bozulacaktır. Sonra? Sen mi değiştireceksin? Partaz başka ne diyor biliyor musun? Partaz diyor ki, mutlu olmak için, biraz ahmak olman gerek... Sen mutlusun ya?

Hizmetçi: Evet, hükümdarım.

Tzate: Böyle olsa da olur mu? Sonuna kadar gidemiyor... Çok fazla mı belli oluyor?

Hizmetçi: Eğer yürürken rahatsız etmezse hiç bir şey görünmüyor. Neredeyse giymişsiniz hükümdarım.

Tzate: "Neredeyse" ne demektir adam. Eğer giyiniyorsan giyinmelisin tam kuralına göre **(Ayağa kalkıyor tahtın etrafında hafif bir topallamayla yürüyor)** Hiç rahatsız etmiyor, rahatsızlık yok... **(Yine tahta oturuyor)** Eğer insanın tek bacağı olsaydı kesinlikle daha iyi olurdu. Bu ıstıraptan kurtulmuş olurduk. **(İkinci çizmeyi de denemeye çalışıyor)** Büyük, büyük adam Partaz. Doğrusu onun bilgeliğinin ve asilliğinin toprağa gitmesi yazık olacaktır. Nerede kaldı onun gibi millet. Fakat... Ne yaparsın, her şeyin bir zamanı vardır. Krallığımda onun yaşında taş bile kalmamıştır. Ne de olsa babamın ölümü tamamen çöktürdü zavallıyı... Çünkü acı çekiyordu da ondan... Az bir şey midir bu! Elinde büyümüş; bırak insana, hayvana bile acıttırırsın sen. **(Düşünüyor, anlamsızca ileriye doğru bakıyor, çizmelerinden tekini dizlerinin**

üzerine koyuyor sanki yasayan bir şeymiş gibi nazikçe okşuyor.) Ah, ah, ah, ah, ah! Görüyor musun ne çıkıyor? Babamın çocukluğunda zaten yaşlı birisiydi. Aksi taktirde Prens'i yetiştirmek için nasıl emanet ederlerdi? Babama ihtiyar denmezdi ancak yaşlılık için de pek bir eksiği yoktu. Eğer öldürülmeseydi kendiliğinden de ölebilirdi. İnsan nedir ki? Bir kuş gibi. Bugün görürüsün, yarın yoktur. Partaz ise kendimi bildim bileli hep böyleydi; ne eksik ne fazla. İçinde saf bir kaya taşı olan karla kaplı bir dağ gibidir. Burada hepimizi gömer. Değil mi?

Hizmetçi: Evet, hükümdarım.

Tzate: (Taklit ederek) "Hükümdarım", "Hükümdarım", "Hükümdarım"! Bu sarayda başka hiçbir şey öğrenmedin.

Manina içeri koşar.

Manina: Baba! Baba! Döndü... Geldi... Babacığım! Kıyıya nasıl çıktığını kendi gözlerimle gördüm. İlk ben gördüm. Öyle geliyordu ki sanki bütün ülke onu karşılamaya çıkmıştı. Aptal, kibirli! Hani biliyordum... Hani hissetmiştim… Hani söylüyordum dönecek diye, dönecek diye, dönecek diye! Aman Tanrım! Ne derim? Nasıl söylerim? Bana yardımcı olmalısın; en güçlü, en akıllı, en iyi, en yakışıklı. Babacığım… **(Kucaklar ve çılgınca Tzate'yi öper)** Sezarların Sezar'ı... Bana yardımcı olmalısın, bana yardım etmelisin, babacığım... İstemiyordu, seni bekliyordu. Biz zorla evlendirildik diye söylemelisin… **(Bağırır)** Hayır, ben evli değilim! Bunu ona söyleme.

Tzate: Sakin ol, kızım, ne delirtti seni? Gördüğün gibi çalışıyorum!

Manina: (Şaşkın) Baba!

Tzate: Bunlar daha da küçülmüşler, bu ne rezalet, gerçekten biri değiştirdi mi bunu? **(Manina'ya)** Sakince söyle bana, sırayla... Hem ben de bir insanım, kaça bölüneyim?

Manina: Maruta geri döndü, baba! Benim... İşte, o küçük çocuk olan... Gümüş katranlı bir hançer hediye etmiştin. Hatırlamıyor musun, hançeri neden hediye ettiğini hatırlıyorsun ya? Beni kurtardı diye baba. Benim uğruma kudurmuş köpeğin önüne atılmıştı. Kendisi daha fazla korkmuştu, sonra kopeğin taşlandığında da korktu. Bütün hafta yardım edin, kuduz köpek peşimdedir diye sayıklıyordu.

Tzate: Kuduz köpek mi? Neden kocana demedin? Değil köpeği aslanı boğardı. **(Hizmetçiye)** Şu aynayı düzgün tut adam, ne diye hepiniz kudurdunuz?

Manina: (Şaşırmış, hayal kırıklığına uğramış, titrek bir sesle) Sopayla kovdu... Benim uğruma... Biz hani beraber büyüyorduk… Baba... Hep beraberdik.

Tzate: Böyle bir şey duyulmuş mudur? Tam bir saattir bu çizmeleri giyiniyorum. Bakur nereye kayboldu? Ya da annen nerede?

Manina: Baba!

Tzate: Ha? Bir şey mi söyledin? Ayaklarımı soğuk suya sokmalıydım, muhtemelen sıcaktan şişmişlerdir. **(Partaz giriyor)** Neredesin be adam, bana kötü hiçbir şey söyleme. Ülkemizde her şey yerinde midir?

Partaz: Ülke hakkında size ne söyleyebilirim? Sarayda ise büyük bir kargaşa vardır.

Tzate: (Çizmeyi giymeye çalışıyor) Önemi yoktur. Sarayda her zaman kargaşa vardır. Yine ne oldu?

Partaz: Maruta geri döndü.

Tzate: (Uzun bir aranın ardından, fısıldayarak) Maruta mı? Hangi Maruta?

Partaz: (Katı şekilde hem de Manina'nın yüzüne bakarak) Maruta! Sizin sürgün ettiğiniz, Lipar'ın oğlu.

Tzate: (Fısıldayarak, anlamamış) Evet ama? Onu cezalandırmıştık ya?

Partaz: Evet, Lipar vatana ihanet ettiği için hak ettiğini alarak cezalandırıldı; ağzına kaynamış katran döktüler. Ve babasının suçu yüzünden sizin tarafınızdan azarlanan ve sürülen onun oğlu Maruta şimdi geri döndü.

Tzate: (Gergin heyecanlı) Ne demek döndü? Burada ne arıyor? Kim onu geri döndürdü? Ben emrettim ya...

Partaz: Siz emrettiniz, Maruta ise döndü, altın tokalı kemerinde Romalı süvari kılıcı vardı. Öylesine uzun boylu ve yakışıklı görünüyor ki, kadınların gözleri şaşı oldu. Başını babası gibi gururla hafif yan eğerek tutuyor.

Tzate: (Bağırır) İstemiyorum! İçeri almayın onu! Kılıcını zorla alın elinden, Bakur, Bakur bana gel. **(Korkmuş şekilde tahtın arkasına saklanır, Manina geri geri çekilir ve sırtını duvara yaslar)** Evde değilim, gitmişim... Seyahate… Ruhların diyarına… Kapıyı kilitleyin, içeri girmesine izin vermeyin... Kötü oluyorum... Partaz neredesin?

Partaz: Ne oldu? Siz çıkın şöyle, sakin olun, mutlu olursunuz sandım. Siz ise... ayıptır...

Tzate: (Diz çökmüş) Sende mi Partaz! Senden beklemezdim! Benimle ne alakası var, benden ne istiyor? Bana söylenenleri yapıyorum, bu benim görevim. Yardım et Partaz **(Dizlerinei sarılıyor)** Babamın ruhunun üstüne yemin ederim... Elimde alacak hiçbir şey yok, başımda da hiçbir şey yok. Bütün malım bu çizmelerdir. **(Giyinmemiş olan çizmeyi göğsüne bastırıyor)** Benden alma Partaz, gözünü seveyim, onları ne yapacaksın ki... Benden ne istiyorsunuz?

Partaz: Ayağa kalkın, utanç verici, ne biçim davranıyorsunuz! Manina bize bakıyor.

Partaz güçlükle Tzate'yi ayaklarının üzerine doğrulmaya çalışıyor. Tzate zorluk çıkararak tahtın ayağına sarılıyor.

Tzate: Hayır, Partaz, hayır! Bu tahtın gerçek olduğunu sanmayın, ben de uydurulmuşum, aynı zamanda da binlerce çürümüş kök ve ot haşlaması içinde bulanmışım... Nereye isterlerse oraya dökebilirler beni. Beni kıskanma Partaz, babamın ruhunun üzerine sana yemin ettiriyorum ki, bana yardım et. Girmesin, izin verme. Bu yer sadece benimdir. Farklı bir hayat yaşayamam, cidden yapamam... Hem ben bir korkağım. Korkak olduğum için bu çizmeleri de bu yüzden giyiyorum. Kral da bu yüzdenim. Sense akıllısın Partaz, Tanrı gibi bir bilgesin. Babam seni nasıl da severdi… Seni nasıl da takdir ederdi... Hepimiz senin yetiştirdiklerinizi.

Partaz: Kalk dedim sana! Çocuğuna acı bari!

Tzate: Hayır yapamam... Herkes gibi yaşasaydım ne olacağımı sanıyorsun? Şimdiye kadar kesinlikle olmayacaktım, Partaz. Kemiklerim bile olmayacaktı. Olsa olsa o da babamın hatırıyla birlikte lejyonların birinde komutan olmama izin verilirdi; ancak ilk savaşta öldürülmesem bile savaş sonrası korkaklığım yüzünden ayaklarımdan asarlardı beni. Ben ki gerçekten ödleğim, Partaz, inan bana, kendimi acındırmıyorum. Yalvarırım... İçeri girmesine izin verme.

Partaz: Beni dinle! Henüz alarm verici bir şey yok. **(Kalkmasına yardım ediyor, Tahtta oturtuyor, Manina'ya cesaret verici bir şekilde gülümsüyor.)** Hem olsa bile, Maruta Manina'yı istemeye gelmiş de olabilir. Bu Maruta başka bir Maruta. Sizin tanıdığınız artık yok, yok oldu, kayboldu. Doğa ise boşluğa tahammül edemez; yani onun yerine Romalı süvari, devlet adamı olan başka bir Maruta aldı. Hiçbir mucize olmadı. Bildiğimiz Maruta bir çocuktu, bütün çocuklar gibi zayıf ve aptaldı. Bu Maruta ise erkektir; akıllı ve güçlü; Ülke sahibi ve yaşatan, ekmeğini kazanan, görevinin yükü ile ağırlaşan, işinin ehli ve işini seven, tarla süren, eken, kesen ve postu yüzen bir adamdır. **(Aranın ardından değişen bir ses tonuyla)** Maruta ve Manina birbirlerini severdi. Anlaşılan buraya kadar dayanabildiğine göre aşk şimdiye kadar gerçekten inatçı bir yaratıkmış.

Tzate: (Biraz rahatlamış bir şekilde, fısıldayarak) Manina evli ya!

Partaz: Bu gerçekten hiçbir şey ifade etmiyor **(Manina'ya)** Manina kocasından boşanacak ve Marutayla evlenecek. İlk biz olmayacağız, kimseyi de şaşırtmayacağız. **(Tzate'ye)** İki tavşanı birden yakalamak için harika bir fırsatımız var. Hem kızınızı sevindireceksiniz hem de düşman ile uzlaşacaksınız. Maruta yiğit bir adam. Romalı bir süvari, konuşurken kendiliğinden elini kılıcına uzatıyor.

Tzate: Evet ama benden ne istiyor?

Kraliçe içeriye geliyor. Peşinde Maruta ve Bakur onu takip ediyorlar. Hissediliyor ki, Kraliçe kralı uyarmak için misafirden önce gitmeye çalışıyor. Maruta'nın üzerinde Romalı süvari kıyafetleri var. Giysileri ve süsü, zenginlik ve saflıktan göz kamaştırıcı şekilde parlıyor. Kendisi de yakışıklı bir yiğit, boylu postlu. Bir kadın gibi zarif tavırlarından kendisinin ayrıcalığını hissettiği belli oluyor. Meydan okur bir şekilde gülümsüyor. Kraliçe mimikleri ve elleriyle gizlice Tzate'ye bir şeyler açıklamaya çalışıyor; fakat Tzate fark etmiyor. O tamamen misafirin etkisinde.

Misafirin cazibesi ve kolayca fark edilebilen kibriyle büyülenen Tzate, istemeden daha onurlu ve gerçek bir hükümdara teslim olacakmış gibi tahttan yavaş yavaş kalkıyor.

Kraliçe: Kralım, efendimiz, müjdeler! Maruta geri döndü!

Maruta: (Tzate'ye) Oturun, oturun. Neden zahmet ediyorsunuz? Lazika'nın şanlı kralını memnuniyetle selamlıyorum.

Maruta'nın verdiği selamdaki ironi, saygı ve hayranlıktan daha çok hissediliyor. Tzate rahatsız, cesaretsiz bir şekilde oturuyor.

Tzate: Lazika'nın kralı da ülkesini ziyaret etmenizden mutluluk duyar. Sevinçten dilimi yuttum. Seni oğlum gibi severdim.

Maruta: Geçmişi hatırlamak her zaman memnuniyet verici değildir. İnanın bana, geleceği düşünmeniz daha iyidir. Geçmiş bir ceset kadar ağır ve fazladır.

Kraliçe: (Tzate'den önce davranmaya çalışıyor) Şu an geçmişin zamanı mı? Biz önümüze bakmalıyız. Aman Tanrım! Manina da tam şimdi ortadan kayboldu. Babacığıyla burada buluşacağını sanıyordum. Garip bir kız. Şimdi ona eğer hemen, haber vermezsem beni asla affetmez. Kızların babalarını daha çok sevdiği doğrudur. Ancak o yine de benim bir aslımdır; annesi gibi kibar, gururludur.

Maruta: Endişelenmeyin Kraliçem, Manina'yı görmeye de sıra gelecek.

Kraliçe: Muhtemelen delirecek. Hep sizi anıyordu. Bir kadına eğer dostu ve koruyucusu varsa mutludur.

Maruta: Kraliçem, o zamandan beri çok su aktı, pek çok şeyi de götürdü. Çocukluk gidiyor ve bize karşılığında hiçbir şey bırakmıyor. Belki de Manina beni tanımaz bile.

Tzate: Ne münasebet...

Maruta: Büyüyecekti... Olgunlaşacaktı... Herkesi sağlıklı gördüğüme çok sevindim.

Kraliçe: Manina seni bir dakika olsun unutmadı. Değil unutmak, sizin döneceğiniz beklentisiyle sabahtan akşama kadar deniz kenarında oturdu. Muhtemelen şimdi de oradadır. Onun için ne rüzgâr var ne de yağmur; tüm gemileri karşılamak zorunda, sanki her gemi size getirecek diye. Annen kurban olsun sana! En azından şalını kapat dediğimde: Ne diyorsun, anneciğim, nasıl üşütebilirim, Maruta'yı düşündüğümde bütün ülke güneş gibi yanıyor derdi. Adınızı bütün ülkeye duyurdu. Aramıza vaftiz geleneğimiz geldiğinden beri vaftiz töreninde onun güzel, iyi kalbini bildiklerinden herkes Manina'nın vaftiz yapmasını istiyorlar. Manina'da bunu ret edemiyor ancak bir şart koyuyor; çocuğa Maruta ismi verdiği takdirde çocuk vaftiz ediliyor. **(Güler)** Bir aptal... Oh, aman Tanrım!.. Hatırladığımda ben de böyle aptal gibi gülüyorum. Manina vaftizi ret etmemek için, bir kıza bile Maruta adını koydu. Genel olarak kadın tuhaf bir yaratıktır ve bütün kadınların kendine özel tuhaflıkları vardır; özel, kendine özgü...

Maruta: (Gülüyor) Harika, harika konuştunuz, Kraliçem. Çok etkilendim. Çocukluğumu hatırladım... Manina bir keresinde sandaletini dereye düşürdü. Yakalamaya çalıştım ama yetişemedim. Rezil olarak geri döndüm. Kendime merti, cesuru oynuyordum. Üzüntümü görünce ikinci sandaleti de çıkardı ve suya attı. Her zaman acımasızdı. Ah, çocukluğumu hatırlamak iyidir! Fakat bildiğimiz kadarıyla, benim değerli Kraliçem, bir çocuk Gubaz'ı öldürmedi. **(Sert)** Sadece ama sadece benim saf, çocukça olan aşkımı hatırlamak için mi geldiğimi sanıyorsunuz?

Ortak bir telaş var.

Manina: (Bağırarak) Maruta! **(Kısa bir duraksamadan sonra sakince, gülümseyerek)** Merhaba, Maruta.

Kraliçe: İşte Manina da geldi! Ne zaman geldin, kızım?

Maruta: (Biraz utanmış ve şaşırmış bir şekilde) Manina... **(Yine de sağlam ironik bir sesle)** En alçak gönüllü selamımı sunuyorum, prensesim. **(Herkese)** Bunu dedim ya... Ne kadar da olgunlaşmış kadın olmuş... Ne kadar da güzelleşmiş... Eğer sokakta görseydim gerçekten onu tanıyamazdım.

Kraliçe: Teşekkür ederiz, değerli misafirimiz. Yaptığınız iltifatlar sadece sizin asilliğiniz bir kanıtıdır. **(Manina'ya)** En azından elbiseyi değiştirseydin! **(Maruta'ya)** Manina bugün her şeyden affediliyor. Gelişiniz onu öylesine mutlu etti, öylesine dağıttı ki, değil mücevher takmayı, saçlarını taramayı bile unutmuş. Ben annesi olarak affetmenizi diliyorum. Gerçi bende öyle dağıldım ki…

Manina: (Maruta'ya) Sen de çok değişmişsin... İlk düşündüğümde kim bu yabancı adam, dedim... Umarım yolculuğunuz iyi geçmiştir. Bataklıklarımızın kokusu sizi rahatsız etmedi ya? Bu benim babam, bu da anneciğim... Bu Partaz… Partaz'ı bile artık hatırlamıyor musun? Bu da benim kocamdır... Muhtemelen tanıştırdılar... İşte biz böyle yaşıyoruz. Sen ise, anladığım kadarıyla, sana sorulmaz bile.

Kraliçe: Sana ne oldu Manina? Git kıyafetini değiştir, çocuğum. Korkma, misafirini ihmal etmeyiz.

Maruta: Kraliçem. Elbise ve takı...

Manina: (Bağırarak) Sus! **(Aranın ardından, sakince, heyecandan kaçınmaya çalışarak)** En azından şimdi izin verin, anneciğim. Maruta her şeyi bilmeli.

(Maruta'ya) Bu benim kocam derken hem doğru hem de yalan söyledim. Bunu size nasıl açıklayacağımı bilmiyorum. Affını ya da beni haklı çıkarmanı istemiyorum, sadece bana inanmalısın. Ben yalnızdım, yapayalnız... Ama hayır her zaman benimle oldun, Maruta. Şimdiye kadar senin sayende dayanabildim. **(Diğerlerine)** Şimdi ne söyleyeceksiniz? Unut o lanet Maruta'yı; gitti, o artık yoktur derken... İşte geri döndü! Neden beni mahvettiniz, neden?

Kraliçe: (Gülüyor) Nasıl da hepimizi gammazladı. Ohhh, ne kadar aptalsın, çocuğum. Gerçi Seni de anlıyorum, anlamak bir yana bir anne olarak değil, başka bir kadın olarak sana imreniyorum bile. Bir dostu ve taraftarı olan kadına ne mutlu!

Tzate: Şimdi bunun zamanı değil, Kraliçem.

Kraliçe: Hayır, tam da şimdi zamanı.**(Gülümseyerek)** Kızım beni şikâyet ettiği için ben de kendimi bir kraliçe gibi değil, bir anne gibi haklı çıkarmalıyım.

Maruta: Kraliçem kendinizi haklı çıkarmaya ihtiyacınız yoktur. Böylesine ani bir rahatsızlık için özürlerimi iletiyorum.

Kraliçe: Bak, sizin gerçekten özür dileminiz için bir sebep yok. Kızımı da suçlamıyorum. Yaşınız ve hatta şu anki büyük neşemiz için affedilmesi gereken pek çok şey var. Evet, Manina haklıdır. Manina'yı biz evlendirdik fakat bu bir kadın ve erkek arasında yasal evlilikten ziyade daha çok kurnazca bir hileydi. Manina'nın düğünü damat adaylarından kurtulmak, başkalarına göstermek, diğerlerini durdurmak için oynanan bir oyundu.

Manina: Anne!

Kraliçe: Sözümü kesme, burada yabancı kimse yok; ama hepimizin gerçeği bilmesi gerekiyor. Bakur bizim adamımız ve sadece bizim hatırımızla senin kocalığını üstlendi. Bunu şimdiye kadar anlamış olmalıydın, ama önemli değil şimdi anlayacaksınız. İkiniz birlikte anlayacak ve ikiniz birlikte beni yargılayacaksınız.

Bakur: Tanrı razı olsun, ilk sefer bütün sucu bana atmasınlar diye düşündüm; fakat bu konuda ben haklıyım. İşlerim zaten başımdan aşkın.

Kraliçe: Bekle Bakur, ben halen bitirmedim. Gerçi, anlatmama ne lüzum var, iyiliği görmelisiniz. Ben normal bir anneyim ve benim endişelerim ve kaygılarım da normal. Çocuğum Maruta'ya beni gammazlamasaydı sesimi sanki Maruta kılıcını çekecek ve hepimize katledecekmiş gibi yükseltmezdim.

Tzate: (Heyecanlı) Asla... Manina kocasından boşanacak. Bu ilk olmayacak, kimseyi de şaşırtmayacağız. Harika bir fırsata sahibiz, iki tavşanın... **(Battığını hissettiği için Tzate aniden susar, Partaz'a dağınık vaziyette bakar.)**

Maruta: (Gülüyor) Ha, ha, ha, ha... Devam edin, devam edin. Mükemmel söylediniz, iki tavşan... Ha, ha, ha... Tavşanlardan birisi de benim herhalde.

Kraliçe: (Gülüyor) Diğer tavşan ise Manina'dır. **(Tzate'ye sert şekilde)** Bunu söylemek istediniz değil mi, hükümdarım?

Tzate: (Dağınık gülümsüyor, daha sonra o da güler) Partaz 'ı öldüreceğim... Ha, ha, ha... Manina'yı kim seviyorsa o benim için hem tavşan ve hem de bir aslandır.

Manina ve Partaz'ın dışında herkes yürekten, yüksek sesle güler. Maruta Manina'nın bakışını hisseder ve susar. Uzun süre birbirlerine bakarlar.

Maruta: (Emin) Yeter! **(Aranın ardından)** Ben buraya daha büyük bir iş için geldim. Vicdanımızı sakinleştirmek benim borcumdur, hepimizin borcudur. Gubaz'ın katilini ele geçirene dek her şeyi unutmalıyız. **(Manina'ya gülümseyerek)** Bu durumda sen de bana yardımcı olmalısın, hem sen dedeni severdin.

Manina: (Şaşkın) Dedem mi?

Maruta: Deden öldürüldü. **(Bağırarak)** Bunu açıklamama gerek olduğunu düşünmüyorum, ancak hala bulunması gereken bir katilimiz var.

Manina: Evet, fakat katil burada ne arasın? Dedemi hem Romalılar öldürmedi mi?

Maruta: (Gülümseyerek) Halen öyle saf kalmışsın ki, Manina! **(Herkese, emin şekilde)** Güldük ve yeter, zaman halen bizimleyken harekete geçmeliyiz. Duraklamak yenilginin sebebidir. **(Elini Manina'nın omuzuna koyar ve sözünü kesmeden onu yavaşça Bakur'a doğru götürür.)** Size söz veriyorum kimse haksızca cezalandırılmayacak. Sen ise kendi işine bak, Gubaz'ın torunusun. Kocan var, yakında çocuğun da olacak, Önünde halen bir yaşam var. Düşmanlara kötü hiçbir şey dedirtmemeliyiz, senin kocansa neredeyse gözleriyle beni yiyecek. Git, onu sakinleştir. Gerçekten bir şeyler düşünmesin. **(Manina'yı hafifçe Bakur'a doğru iter, Bakur'a)** Biz çocukluktan arkadaşız, birbirimizi görmek bizi çok mutlu etti. Karınızı teslim alınız.

Bakur: Kalsaydı, efendim, konuşsaydınız, hep sizi anmaktaydı. Sizi özlemiştir. **(Manina'dan kurtulmaya çalışır)**

Kraliçe: Aferin, Bakur. Sen tam bir şövalyeymişsin. **(Gülerek)** Değil Bakur, anladığım kadarıyla biz de fazla oluyoruz.

Manina: (Bağırarak) Hayır! **(Korkmuş bir çocuğun kurtarıcısına sarılması gibi istemsizce Bakur'u kucaklar)**

Bakur: (Dağınık gülümseyerek) Dur be kadın, boğuluyorum. Misafir ne der? Ben hep burada değil miyim? **(Güçlükle Maruta'ya doğru ittirir)** Hep diyordun ya Maruta gelecek diye, geldi işte efendim, burada ne istersen söyle. Neden utanıyorsun? Okşa, kucakla; demirden değilsin ya?

Maruta: (Zorla Manina'yı kovar.) Karınızı teslim alın, dedim ya!

Bakur: (Zorla Manina'yı iter) Kimin karısı, ne karısı? Sana bunun bir oyun olduğu söylendi ya!

Maruta: (Zorla Manina'yı iter) Aklınız olsaydı, Manina'nın kocalığını tam şimdi üstlenecektiniz. Kurtarırsa o kurtarır sizi. Unutmayın, Manina benim çocukluk arkadaşım.

Bakur: (Zorla Manina'yı iter) Bu olmayacak, ben hiçbir şeyden suçlu değilim. Sana zaten burada Manina'nın nasıl bir kocası olduğumu söylediler. Ben basit bir hizmetkârım ve bana emredilenleri yapıyorum.

Maruta: (Zorla Manina'yı iter) Hizmetiniz henüz bitmedi ve nasıl biteceği de şüpheli bir durum. Ve Manina'nın kocası olduğunuz sürece, onunla ilgilenmelisiniz de.

Bakur: (Zorla Manina'yı iter) Beyim, benim hizmetim farklıdır. Ben bu sarayın koruyucusuyum ve beni boşuna bu hikâyeye karışmayın. Başka kimi istersen onu suçla. Manina'nın kocalığını reddettiğimi söylüyorum, herkesin anlaması için açıkça ilan ediyorum. **(Manina'ya)** Git be kadın, git! Evliliğimizin yalan olduğunu biliyorsun, bu adamı taktırtma bana.

Manina: İstemiyorum, Bakur, istemiyorum! **(Bağırarak)** Bakur benim KOCAMDIR!

Kraliçe: Saçmalama, Manina! Git elbiseni değiştir.

Maruta: Beyler! Beyler! Misafirperverliğiniz dünyaca bilinse de bu kadarı çok fazla **(Manina'yı zorla Bakur'a doğru sürükler)** Ne zamandır böylesine bir rüşvet bu kadar tanığın huzurunun önünde veriliyor? **(Güler)**

Manina ve Partaz dışında herkes güler.

Kraliçe: Hani söyledim, biz bile fazlayız diye. Kafası nasıl da karıştı çocuğumun. İşte büyük aşkı böyle biliyor. Git dedim, çocuğum, şu lanet kıyafetlerini değiştir.

Manina: Hayır! Hayır! Bakur benim kocamdır! Yakında çocuğum da olacak. Haksız mıyım, Bakur? Haksız mıyım, anneciğim?

Kraliçe: "Anneciğim", " anneciğim", tebrikler, canım.

Manina: Yakında çocuğum da olacak...

Bakur: Olamaz! YALAN!

Manina: Ama sizler gibi değil, bir elma gibi basit ve mükemmel. Onu dağlara götürmeliyim, bir mağarada saklamalıyım; eğer burada kalıp burada büyüyecekse hiç doğmasına bile gerek yoktur. Aiet haklıymış...

Maruta: Aiet mi? Aiet'in bununla ne alakası var?

Manina: Sis bizim elbisemiz olacak... Yıldız bizim mumumuz olacak, yosun bizim yatağımız olacak, yapraklar çanak çömleğimiz olacak... **(Kraliçe güler)** Çobanlar bize peynir hediye edip süt içirirler. Bize şarkı söylemeyi ve dans etmeyi, şiirleri ve masalları öğretecekler... **(Kraliçe güler)** Bize avı, kuşları, sürüngenleri, ağaçları ve otları nasıl tahmin edeceğimizi belletecekler. **(Kraliçe güler)** Bu bir kurt, bu bir çakal, bu bir tilki, bu bir yılan, bu bir akrep... Bu ot uyutuyor, bu kudurtuyor, bu ise öldürüyor... **(Kraliçe güler)** Seslerine göre ala kargayı ve saksağanı tanıyabilelim diye...

Kraliçe: Ohhh, ne diyeyim sana, Manina. Tanrım!? Kadınları bu kadar aptal yaratman için neyi yanlış yaptık?

Maruta: Manina, dediklerinin hepsi iyi fakat bunların Aiet ile ortak noktası ne? Onu da söyle. Aiet'ten neden bahsettin? Ama bana cevap vermeden önce, çocukluk arkadaşın olarak seni önceden uyarmak istiyorum, en azından Aiet'i savunmak için yolundan çıkma.

Manina: Bunu söylemeye mi geldin? Bu kadar zamandır sana bunu mu öğrettiler? Artık sana nasıl teşekkür edeceğimi bilemiyorum. **(Sert)** Aiet'e niye saldırıyorsun? Aiet ile alıp veremediğin nedir?

Tzate: Beni mahvetmek istemezsin ya, çocuğum, insanca konuş, ne oldu sana?

Maruta: Sakin olun, hükümdarım. Manina yakın zamanda haksız yere beni incittiğini anlayacaktır. **(Güler)** Biz yakında uzlaşacağız. Haksız mıyım, Manina?

Manina: Bu kahkahaları da orada mı öğrendin? **(Sert)** Neden geldin, dedim sana! Seni kim çağırdı? Sana izini kim verdi?

Maruta: İlk olarak sen sorumu cevapla. Sen hem demin Aiet'i neden andığını bana söylemedin? Aiet ile ortaklığınız ne? Aiet neden haklıdır?

Manina: (Aranın ardından, çaresizce) Aiet'i bırak, Maruta. Senin sadece benimle işin var. Neden riyakârsın? Kendi gerçeğinden şüphe mi duyuyorsun? Bir suçlu başka birini böyle taşlayabilir mi? Beni affet, her şeyi affet, eğer yapabilirsen. Ben hiçbir zaman senin de acı çektiğini ve incindiğini düşünmedim... Anne ve babama inandığım, onlara boy eğdiğim gün kendimi öldürmeliydim... İtaat ettim! Evli olup olmamamın ne önemi var, dedim. Yeter ki, beni bıraksaydılar. Maruta artık yok, unut onu, başından at gibi sözleri şeyleri yeter ki duymasaydım. Benim hatam senin yerine de böyle düşünmekti, kurnazlığımı da seveceğini sandım. Hem aklımca kurnazlık yapıyordum ve başkalarının gözünü boyuyordum. Aslında aptalca umutlara kendi gözlerimi kapatmışım. Karanlık bir köşede çaldığı ceviz ile doymuş fare gibi keyif sürüyordum ve her şeye senin gözünde de bakmak için zamanım da kalmıyordu... Bunda da kabahat bende değil; yalnızlık aptallaştırdı beni, yalnızlık fakirleştirdi beni ve kendi acımdan başka hiç bir şey görmek istemiyordum. Sanki tek ben acı çekiyordum, sanki tek benm ıstırap duyuyordum... Diğerleriyse sadece acımı hissetmek, derdimi anlamak ve bana hizmet etmek için var oluyordu sanki. Sen de onlar arasındaydın, en fazla sana üstelettiriyordum bunu ve bugüne kadar bunu yapmaya hakkım olup olmadığını bir dakika bile düşünmemiştim. Cehaletim ve bencilliğimle kalbine ne kadar nefret aşıladığım üzerine de düşünmemiştim? Böyle nasıl yaşarsın yada seni nasıl kurtarmalıyım?

Maruta: (Güler) Aman Tanrım! Gerçekten dağıttın beni. Artık nasıl davranacağımı bilemiyorum, yoksa baban gibi sen de beni tavşan mı sanıyorsun? Böyle hiç bir şeye varamayız, Manina. Söylemiştim sana, tamamen farklı bir iş için geldim. Öyle ya da böyle, şimdi senin için zamanım yok; sonra bakarız, bir şey düşünürüz.

Manina: (Kendisi için) Maruta... Maruta... Maruta... Sana minnettarım, Maruta. Ama acaba sen Maruta mısın? Ben yoksa seni tanımıyor muyum? Maruta küçük bir

çocuktur... Biz hem hiçbir zaman birlikte olamadık. Asla, hiçbir zaman! Bir şeyler uyduruyorsun, uyduruyorsun? Sen ne sandaletimin peşine düşmüşsün ne de kuduz köpeğin önüne atlamışsın benim uğruma! **(Bağırır)** Yalan söylüyorsun, YALANDIR!

Tzate: Manina, beni mahvetme, çocuğum!

Maruta: Sakin ol, Manina. Boşuna beni azarlıyorsun ya da bir yanlışın var. Basit bir süvari ve bir prenses mi? Lazika kralının prensesi olsa bile? İnanın bana, bunu hiç düşünmedim bile. **(Gülerek)** Ben sadece misafirim. Misafir böyle karşılanır mı?

Manina: Misafir mi? Misafir benim. **(Yine kendisi için)** O başka bir Marutaydı, zavallı Maruta, aptal çocuk... İntikam alacağım diye, senin kahramanın olacağım diye... Ne olmuş ona? Ne güne düşmüş? Şimdi ne olacak? Artık hiçbir şey kurtaramaz, artık yok... O küçük çocuğu biz öldürdük. Affet beni, zavallım, ben suçluyum, seni bıraktım, seni kurtaramadım ve kuduz köpeklere parçalanman için ben attım seni. Ama bilerek kendimi kör ediyordum, korkuyordum da ondan. Gerçeğinden korkuyordum. Bu ana kadar hep umudunla yaşıyordum, ölü bir çocuğun umuduyla... Böbürleniyordum, herkese meydan okuyordum ki, şöyle böyle beni seviyor diye. Diğerlerinizi de imrendiriyordum. Mümkünse bunun için de beni affet. Şu andan itibaren huzur içinde uyu, seni rahatsız etmeyeceğim. Şimdi sıra bende, şimdi ben intikam almalıyım. **(Bağırarak)** Senin katilin geldi Maruta! Duydun mu, lan, senin katilin!

Maruta: (Gülerek) İşte, ne için beni bekliyormuşsun?

Manina: (Kırılmış, çaresizce) Evet, seni bekliyordum. Hep seni bekliyordum. Denizin kenarında oturuyor ve denizle seni konuşuyordum. Bu beklenti için lanet olsun sana, Maruta.

Kraliçe: Manina!

Tzate: Manina!

Bakur: Manina!

Maruta güler.

Manina: Bekliyordum, nasıl beklediğimi bilemezsin! Benim için ne gündüz vardı ne de gece. Bu ıssız günler, bu soğuk geceler için lanet olsun sana, Maruta!

Kraliçe: Manina!

Tzate: Manina!

Bakur: Manina!

Maruta güler.

Manina: Korku ve ümit beni ayakta tutuyordu... Korku ve umut ekmeğim ve suyumdu. Bu korku ve bu umut için lanet olsun sana, Maruta!

Kraliçe: Manina!

Tzate: Manina!

Bakur: Manina!

Maruta güler.

Manina: Tükürüyorum katil sana! **(Maruta'ya tükürür)** Ne yazık ki, başka hiçbir şey yapamam. **(Başını eğmiş bitken bir şekilde salondan çıkar)**

Kraliçe: Manina!

Tzate: Manina!

Bakur: Manina!

Maruta güler, değerli boyunluğunu çözer ve yüzünü temizler.

Kraliçe: (Bakur'a) Hemen geri getir onu! **(Bakur çıkar)**

Tzate: Manina geri dönmeden ve suçunu telafi etmeden önce, bir baba olarak, çocuğumun tamamen ahlaksız ve değersiz davranışları için özür dilememe izin verin. **(Kendi konuşmasından memnun bir şekilde)** Çocuğun suçu ebeveynleri için de geçerlidir.

Maruta: Haklısınız. Çocuklar da ebeveynleri adına cevap vermekle yükümlüdür.

Tzate: (Kendi düşüncesizliğinden ürkmüş) Ben... bu durumda...

Maruta: Ben bu durumda herhangi kinaye yapmadan konuşuyorum.

Tzate: (Utanmış) Tekrar sizden özür dilerim.

Maruta: Özür dileyeceğiniz hiçbir şeyiniz yoktur, **(Altını çizerek ironik bir vurguyla)** hükümdarım. Zihin kalbin efendisidir, bu ki ikisi, hem kalp hem de zihin için elverişli ve faydalıdır. Ayrıca Manina'ya da minnettarım, beni farklı bir biçimde karşılasaydı, kim bilir, belki gerçekten... Beni ise Roma bekler.

Kraliçe: Aman Tanrım! Dün gece rüyamda sanki sirkteydim. Beyaz güllerle süslenmiş kırmızı bir elbise vardı üstümde. Karşımda, yukarıda Sezar oturuyordu, Tanrı gibi sakin ve mükemmel. Aniden bana doğru baktı ve beni gözlemledi, uzun süre beni izledi. Dağıldım. Nefesim tutuldu, gözlerimle nereye bakacağımı bilemedim Sonra hizmetkârlara, onu getirin bana, diye işaret etti. Hizmetkârlar nedense beni bir aslana bindirdiler. Bütün sirk beni izliyordu; aslanın gözlerinden birisi oyulmuştu ve kan mukus gibi akıyordu. Kıskançlıktan benzi atmış kadınlar yüzlerini yelpazeyle kapatıyorlardı. Sezar bana seslendi; ancak yaralı aslan o kadar korkunç kükrüyordu ki, hiçbir şey duyamadım. Gerginlikten uyandım. **(Maruta'ya)** Umarım, bu gece bizimle kalacaksınız. Bize Roma'dan haberler anlatın. Buralar tamamen sağır yaptı bizi. Sizin gibi bir misafir gerçekten Tanrı'nın lütfudur.

Maruta: (Düşünceli) Roma... Roma iyidir. Işıklıdır. Parlıyor.

Kraliçe: Ne kadar zor olursa olsun, bir gece bize dayanmalısınız, sizi böyle bırakamayız. **(Cilve yapar)** İnanın bana, bir anne kızının suçunu da düzeltebilir. Bugün ağırlamanızı değil Lazika Kraliçesi, Romalı Patritsia Octavia Nerve olarak kabul ediyorum. Romalı usulüyle keyif yapalım.

Maruta: Davamız eğer devam etmezse, bir gece misafiriniz olmaktan mutluluk duyarım.

Tzate: İlk olarak Manina sizden özür dilemeli, hemen benim huzurumda. Partaz misafirimizi uygun şekilde ağırlamalısın. Nasıl hazırlayacağını sen bilirsin.

Partaz: Hükümdarım, size gelmeden önce her şeyi hallettim, sanırım kendimizi utandırmayacağız.

Maruta: Halen aynı bizim Partaz'ımız, hiç değişmemiş. Beni ve Manina'yı sopayla kovaladığını hatırlıyor musun? Ha, ha, nasıl da dörtnala kaçtık! Sanki arkamızdan sırtlan kovalıyordu.

Kraliçe: Mümkünse bize Roma'nın haberlerini anlatın. Roma'da yeni neler oldu? Zaten bizim için her şey yenidir.

Maruta: Roma'da büyük olaylar oluyor, Kraliçem. Galyalıları denizde nasıl acımasızca yendiğimizi muhtemelen duymuşsunuzdur. Roma, şan şöhret ile karşıladı nam salan çocuklarını. Bu savaş çok sayıda yeni kahraman doğurdu. Bu kahramanlar arasında ilk gelen Gaius Atsilus'turr. Onun mertliği ve azimliliği bir kez daha Roma'nın adını tüm dünyaya yaydı ve yüceltildi. Gerçekten benzersiz bir kahramanlıktı. Beni dinleyin ve bana hak verin. Gaius Atzilus, düşman gemisine ilk çıkan kişiydi. Daha doğrusu, Gaius geminin kenarını tuttuğunda, vahşi Galyalı sağ elini bir balta darbesiyle kopardı. Ancak Gaius buna rağmen düşman gemisine saldırdı ve tek koluyla kendi kanından sırılsıklam olmuş ağır kalkanıyla herkesi denize attı. Öyle görünüyormuş ki, yanına kimse yaklaşamamış. Sadece Roma böylesine bir kahramanlıkla insanı büyüleyebilir. **(Aranın ardından)** Bense hep Manina'yı böylesine heyecanlandıranın ne olduğunu düşünüyorum? Beni görmek Manina'yı neden ürkütmeliydi? Anlayamadım. Bilmiyorum. Belki bana öyle geldi; ama davranışı gerçekten şüphelidir. Siz ne dersiniz, Kraliçem?

Kraliçe: Manina'nın davranışı... İnanın bana, ben de ne düşüneceğimi bilmiyorum. Öyle sanıyorum ki, annesine, kraliçeye de tükürdü.

Maruta: Manina bir şeylerden rahatsız oluyor **(Aranın ardından, sert)** Manina Gubaz'ın katilinin kimliğini biliyor.

Tzate: Ne münasebet.

Kraliçe: Gubaz'ın katili mi? Manina mı? Aman Tanrım! Aman Tanrım! Ancak siz nerden çıkarttınız?

Maruta: Ya şimdiye kadar belli etmediyse… Şimdi de belli etmeyeceğini düşünmek zorundayız. O ya korkutulmuş ya da... Devam etmek de istemiyorum. Manina, aniden ortaya çıkmamdan korktu, kafası karıştı... Artık gerçeği saklayamayacağını hissetti. O hem beni tanıyor hem benim haysiyetimi biliyor ya! Çocukluk arkadaşı böyle mi karşılanır! Ama şu an Manina'nın buna vakti yoktur. Onun için asıl mesele zamanında, ne olursa olsun bizden kurtulmaktı ve o da bunu yaptı. Şimdi her dakikanın onun için altın değeri var. Katili uyarmak için koştu.

Kraliçe: Aman Tanrım!

Tzate: İmkânsız!

Bakur içeri girer.

Bakur: Gözlerimin ve ellerimin arasından kaydı. Saraydan gerçekten ayrılmamıştır. Yemin edebilirim. O kadar heyecanlıydı ki, bana domuzsun dedi.

Kraliçe: (Sinirli) Ne zaman söyledi, ne zaman?

Bakur: Hemen biraz önce, bir adamın iki yüze kadar sayması gibi.

Maruta: (İş yapmışçasına, sert) Demek oluyor ki, Manina'yı son olarak siz gördünüz.

Bakur: Öyle görünüyor.

Maruta: Nerede gördün?

Bakur: Çıkar çıkmaz gördüm, koridorda ağlıyordu, sırtını duvara yaslayarak bir çocuk gibi iç çekiyordu. Agu dedim. Onu odasına kadar eşlik ettim, ayakta zor duruyordu.

Maruta: Eşlik mi ettiniz? Odasına girmedeniz mi? **(Aradan sonra)** Hadi iyice hatırlayın.

Bakur: (Suçlu gibi) Girdim. **(Tzate'ye ve Kraliçeye bakarak, sevinç içinde)** Beni içeri aldı.

Maruta: Manina'nın odasında ne işiniz vardı?

Kraliçe: (Bakur'a) Nereye gittiğini söylemedi mi?

Bakur: Nasıl söyleyebilirdi, kraliçem, odasından ilk ben çıktım. Bir kadını ağlarken görmek beni kötü yapıyor. Ben gerçekten bir domuz değilim. **(Tzate'ye)** Sana minnettarım Bakurum, annem üzerine yemin ederim Bakurum, böyle dedi bana.

Tzate: Hani sana domuzsun demişti.

Bakur: Bunu da söyledi. Bunu daha önce koridorda söyledi. Dokunma, bana domuz, dedi. İki kez söyledi. Değil söylemek domuz, domuz, dokunma bana, diye bağırdı.

Maruta: Hiç bir şeye cevap vermediniz mi? Domuzluğu yakıştırdınız mı kendinize?

Bakur: Hadi oradan kimsin be... Domuzlar sizden sorulur.

Kraliç: Bakur!

Tzate: Bakur!

Bakur: Kraliçem!

Maruta: (Tzate'ye) Hizmetkârının bir şeyler sakladığını anlamıyor musunuz? Ya da böyle mi olmalı? Belki... Yine de durumu takip edelim. Kraliçenin hizmetkârının huzurunda ağlayabildiği bir hizmetçi şüpheli bir hizmetçidir. Roma'da da bu tarz bir vaka vardı. Romalı soylu bir kadın kendi bahçesinde toprağa gömülmüş, parça parça kesilmiş vaziyette bulundu. Nasıl bulundu biliyor musunuz, tesadüfen. Bu arada domuz burnuyla eşeleyerek kadının güzel kolunu ortaya çıkardı. Ne sanıyorsunuz, sizce katil kimdi?

Tzate: Katil mi? Katille ne alaka. Bu benim damadımdır.

Maruta: Hizmetçi bir katildi. Onun sadık hizmetçisi! **(Tzate'ye)** Birkaç dakika öncesinde kızınız bu hizmetkâr ile birlikte kendi odasındaydı ve ağlıyordu. Sonra aniden kayboldu, saraydan bile ayrılmadı. Manina nerede?

Tzate: Manina nerede?

Maruta: (Elini Bakur'a doğru uzatır) Damadınıza sorunuz.

Tzate: (Bakur'a) Karın nerede, be adam? Söylemez misin?

Bakur: Hükümdarım...

Kraliçe: Söyle, emrediyorum!

Bakur: Bilmiyorum Kraliçem, ne kadar isterseniz o kadar yemin edebilirim.

Tzate: Ne diye bize doğru koştun be adam! Balina değildi ya, o bir kadındır, aptaldır, bir şey söyleseydin, keşke onu sakinleştirseydin... Kızınız beni odasına almadı diye hep inliyordun, şimdi aldı ya? İçeri girmene izin verdiğini ağzınla söyledin. Aman Tanrım, olay gerçekten şaşırtıyor beni!

Şair içeri girer.

Şair: Sanırım şimdi gerçekten kazandım. Şu an kendi yeteneklerimi bile aştım. güzel ilham perilerinin merhamet gözüyle... **(Aniden susar, kötü bir zamanda geldiğini hisseder; ancak geri dönemez. Herkes şaire bakar. Gergin bir sessizlik.)** İzin verirseniz... Başka zaman geleyim.

Maruta: (Terbiyeli bir gülümseme ile) Sizi tanımıyorum, size nasıl hitap edeyim.

Şair: (Canlanmış şekilde) Bana Şair derler... Bu arada Roma'da da tanınıyorum.

Maruta: Çok memnun oldum, şairleri severim. Tuhaf insanlardır, hiçbir şeylerini anlayamazsın: güldüklerinde ağlarlar, ağladıklarında gülerler. Ve genellikle, rahatsız

olmazsanız, amuda duran palyaçolar gibi her şeyi tersine görürler. Şairin kafasında, tavan arasında olduğu gibi, ebedi bir kargaşa hüküm sürüyor. Katılıyor musunuz?

Şair: (Biraz cesaret almışçasına) Bir şartla; eğer bu kargaşaya şairsel bir kargaşa dersek.

Maruta: İçeriği değişmediği için hangi adı isterseniz onu koyarsınız. İsim bir köpük gibidir. Köpüğü almak ise mümkündür, gereklidir. Manina'yı görmediniz mi?

Şair: Manina mı? **(Salona göz gezdirir)** Manina'yı görmek böyle kolay mı? Manina bir çekirge gibidir. Bu kıyaslamayı ben uydurmadım. Kendisi için ben yeşil, iri gözlü bir çekirgeyim, dedi. Bu arada gerçekten belli bir benzerlik vardır. Duruyorsun, onunla sohbet ediyorsun, seni dinlediğini sanıyorsun, bir bakmışsın nerede? Seke seke çimlerin üzerine atlıyor. Manina en zor olanlardan birisidir ve bu yüzden ilginç bir konudur. Umuyorum, bir gün bunun üstesinden geleceğim.

Kraliçe: İzinsiz girmemeniz için sizi kaç kere uyardım?

Şair: İlahsalım, Tanrıçam!

Maruta: Ne münasebet, Kraliçem! Şairler Roma'da çok değerlidirler, Sezarların öğle yemeğine bile davet edilirler. İzin verirseniz suçluyu sorgulayalım. **(Şaire)** Sizse bu tarafa geçin.

Şair: (Şaşırmış şekilde) Suçlu mu?

Maruta: (Bakur'a) Manina nerede?

Bakur cevap vermez. Şaşırmış Şair bir Bakur'a, bir Maruta'ya bakar.

Maruta: Size soruyorum, sağır mı oldunuz?

Bakur: Ne istiyorsun, be adam? Eğer misafirseniz, misafir gibi davranın, Bbaşımda durup üvey baba gibi niye bağırıyorsunuz? Benim büyüklerim var, ben sadece büyüklerimin buyruklarını yerine getiriyorum. Ben bir hizmetkâr ve muhafızım, anlaşıldı mı? Gerçekten damat olduğumu mu sanıyorsun? Sadece isim olarak damadım.

Maruta Tzate'ye bakar ve gülümser. Tzate rahatsızlıktan dolayı iç çeker, gözleriyle ona yardımcı olacak birisini arar. Partaz sanki burada değilmiş, burada olanlar onu ilgilendirmiyormuş gibi taşlaşmış bir şekilde el pençe durur.

Tzate: Cevap ver, Bakur! Soru sorduğumda cevap vermelisin, oynamıyoruz ya!

Maruta: Oynamak için gerçekten zamanımız yok. Sanırım bunun için keyfimiz de yok. Büyük bir suç işlendi. Şimdi sadece domuz burnu gerekiyor, domuz burnu. **(Şaire)** Bu bizim profesyonel deyimimizdir. Şiirsel kulağınız için biraz hakaret olarak olabilir, ancak bir formül gibi doğru ve basittir. Bir suçun aniden açığa çıkması anlamına gelir.

Şair: Müsaadenizle ben gideyim. Başka bir zaman geleceğim. Elbette basitlik ve kesinliğe şiirin de ihtiyacı vardır. Ama bizde bu zor kazanılır.

Maruta: (Bağırarak) Manina nerede? Roma'ya bağlı olan Lazika'nın, kralının kızı!

Bakur: (Ürkmüş, dağılmış şekilde) Bilmiyorum, sağ koluma[25] yemin ederim, Tanrı'ya yemin ederim, dürüstlüğe...

Marut: Yemine sadece vahşiler inanır. Yemin etmek kolaydır! Her şeyi gönüllü olarak kabul etmeyi tercih edersen, bir hüküm verirken bunu dikkate alacağız. Ayrıca hislerim yalan söylemiyorsa esas suçlu sen değilsin. Mecazı olarak söylersem, sen bize doğrultulan bir hançerin ucusun; delen, kesen, hatta öldüren bir hançerin ucu... Eğer hançerin sapı emrederse saplar... Ana güç saptadır. Emin olun, sapına da ulaşacağız.

Tzate: Bu söz konusu bile olamaz. Bakur benim sadık hizmetkârımdır.

Maruta: (Sert) İlk olarak sadık hizmetkârlar hain oluyorlar. Bu ne ilk ne de sondur. Tarihin kilerleri böylesine sadık hain olan hizmetkârlarla doludur.

Tzate: Yüce Tanrım! **(Korkudan büzülmüş)** Kılıcı alın, kılıcı diye bağırıyor.

Maruta: Onların her zaman yanılmaz elleri vardır. Efendilerinin ana kalbinin nerede attığını ezbere bilirler. **(Bakur'a)** Tekrar ediyorum, gerçeği itiraf etmek daha iyidir! **(Bakur çaresizce ellerini açar, yalvarır gözlerle herkese bakar.) (Uzun sureli aradan sonra)** O zaman ben söylerim... Sizin yerinize ben söylerim. Artık gerçeği duymanın da kolay olmadığından emin olabilirsiniz. Buradan çıktığınızda, Manina koridorda sizi bekliyordu. Onu takip edeceğinizden ve peşinden gideceğinizden emindi. Sonra sizi, az önce kendiniz buyurduğu gibi sadece isim olarak damat olmayasınız diye, odasına aldı; çünkü bu sizin hayaliniz, uzun süredir olan muradınızdı. Size hak veriyorum, böylesine bir evlilik kralın damadı olsanız bile gerçekten zor ve aşağılayıcıdır. Tabii, bunu Manina da biliyordu, bunu en iyi bilen Manina'ydı. Ve bak,

[25] **"Sağ koluma yemin ederim"** eski zamanlarda şövalyeler genelde kılıclarını sağ elleriyle tuttukları için böyle bir yemin ortaya çıkmıştır.

tam da hiç beklemediğin anda, Manina sana bugün, tavukların yuvalarına girdiğinde onun anlamsız inatçılığının ve senin sonsuz bekleyişinin sona ereceğine dair söz verdi. Bu beklenmedik, öngörülemeyen neşeye ne kadar şaşırdığını tahmin edebiliyorum. Yerinizde olan herkes sizin gibi böyle davranacaktı. Karşılığında baş döndürücü tutku ve sonsuz sadakat vaat eden bir kadının ilk isteğini kim reddedecek, kim boyun eğmeyecekti? Bunun için sizi suçlamıyorum. Gerçi Manina sizden büyük bir şey istemedi. Muhtemelen onun isteğini duyduğunuzda gülümsediniz bile. Manina'nın aniden ertelenemeyen bir işi ortaya çıktı... Birine bir kelime, sadece ve yalnız bir kelime aktaracaktı, ama başkalarının onun saraydan çıktığını fark etmesini de istemiyordu. Gerçi evde misafirler varken başka bir yere gitmenin zamanı mıdır? Hayvansal tutkunuzu neredeyse tatmin etmek isteyen o kadının ağzından çıkanlar size o kadar çok inandırıcı geldi ki... Acaba nasıl bir laftı ki, kralın kızının bu kadar ertelenemez ne işi olduğunu, başkasına güvenemeyerek basit bir hizmetçi gibi ne diye koştuğunu bile düşünemediniz. Siz tabii ki, bunu da düşünemediniz. Sadece bir sonraki mutluluğunuzu düşünüyordunuz ve gece gelmek için can atıyordunuz. Manina'yı saraydan çıkarmakla kalmadınız, bizi de kör ettiniz. Ancak bu da anlaşılabilir bir durumdur. Bunların hiçbiri için sizi suçlamıyorum. Manina gözden kaybolur kaybolmaz yanlış bir şey yaptığınız ve tesadüfen karanlık bir işte istemsiz bir katılımcı olduğunuz için kalbiniz sızladı, vücudunuz hissetti. Şimdi, hoşunuza gitsin veya gitmesin, her şeyi sonuna kadar saklamanız gerekiyordu. Zaten bunu yaptınız; ama kasıtsız suçun seni rahatsız ediyor kör ediyordu. Başkalarını da kör etmek istediniz ve hatta her adımda sizi ifşa ediyordu bile. Hadi hatırlayın, girer girmez Manina'nın saraydan ayrılmadığını kendin söylemedin mi? Evet ama neden? Manina'nın saraydan ayrılıp ayrılmadığını size soran oldu mu? Ağzınızdan kaçırdınız; saklamanız gerektiği, saklamanızı rica ettiği ve buna zorlandığınız ellerinize tutuşturulan şeyi ağzınızdan kaçırdınız. Bu yüzden gerçekten çitlerlerin arasında çimenlere bulanmış bir domuz gibi davrandınız. Zamandan kazanacağınızı, bu arada Manina'nın geri döneceğini ve her şeyin barış içinde, selametle sona ereceğini düşünüyordunuz. Ancak hesaplarınız tutmadı. Roma İmparatorluğu adına tutuklusunuz. Bana kılıcımı verin! **(Bakur şaşkına döner. Maruta kılıcını kabzasından çıkarır, sonuna kadar kabzasından çıkardığı kılıçla kalır.)** Saf

olmayalım, Gubaz'ın cinayeti için kimseyi affetmeyeceğiz. **(Bağırarak)** Roma sizden memnun değildir, Roma her şeyi biliyordur.

Tzate: (Çaresiz) Bu imkânsız.

Maruta: Bu kelime bizim için geçersizdir.

Kraliçe: Ses ver Bakur! Ne diye susuyorsun? Ülke düşmanlarla doldu.

Maruta: Evet, Kraliçem, Lazika'da bir komplo kuruluyor. Biz de tam olarak bu yüzden buradayız. **(Bakur'a)** Son kez soruyorum: Manina nereye gitti? Aiet nerededir?

Bakur: (Canlanmış) Aiet mi? **(Aranın ardından, daha kötü dağılmış vaziyette)** Aiet ile ne alaka?

Maruta: Manina Aiet'i uyarmaya gitti seni aptal! Aiet'i uyarmak için gitti. Burnunuzun önündekileri biz Roma'dan görüyoruz ama sen fark edemiyorsun. Büyük Gubaz, Aiet tarafından öldürüldü. Sadece ama sadece Roma ile dost olduğu için Aiet onu vurdu, hazmedemedi... Affetmedi! **(Gülümseyerek şaşakalmış Bakur'a yaklaşır)** Muhafız başının daha keskin gözleri olmalı. **(Kılıcın ucunu gözüne sokar ve sakin acele etmeden geri çeker. Bakur elleriyle gözlerini kapatır. Parmaklarının arasından kan fışkırmaktadır)** Kralın damadının da!

Bakur: (Bağırıyor) Aman, göz... Artık göremiyorum... Gözümü çıkardı... Gözüm... Vah... Acıyor...

Kraliçe: Aman Tanrım! Benim rüyam! **(Bakur'a hızla koşar ve kucaklar)** Hayır! Hayır! Bunun ne suçu var, seni canavar! Diğer düşmanlarımı kastettim, diğer düşmanlarımızı. **(Bakur'u sarsar)** Söyle, bahtsızım, söyle! Kendini mahvetmek olmaz!

Tzate: Kraliçem, ayıptır!

Kraliçe: Ben ise utanmıyorum. **(Bağırarak)** Hiç kimseden utanmıyorum!

Bakur: Gözüm... Vah… Acıyor...

Kraliçe: (Bağırarak) Bakur benim sevgilimdir! Bakur benim sevgilimdir! Ben Bakurun metresiyim!

Tzate: Ayıptır!

Bakur: Vah… Gözüm…

Kraliçe: (Asabi) Ben bir kadınım, kadın! Kendi krallığım var ve orada her şeyin efendisiyim! Orada her şey benim istediğim gibi olur! Kurallarınız ve kanunlarınız orada geçerli değildir. Tutkum ve arzum hem kural hem de kanundur, duyuyor musunuz? Hem kural hem kanun, bir kadının tırnaklarıyla Tanrı'nın yüreğine kazınmış, bir kadının kanıyla yazılmış ve pekiştirilmiştir. Ancak bir kadının kanına yazılanlar, kendi çocuğu için bile dokunulmaz, aşılamazdır,. bakidir, herkes için zorunludur. Hangi ayıptan bahsediyorsun köle? Senin tüm hayatın utanç verici değil mi? Kırbaçı bir elinize vurduklarında diğerini öpmeye koşarsın. Neden utanmıyorsun? Giyin, o lanet çizmeleri giyin! Ne diye şaşakalmışsın?

Bakur: Aaa…

Tzate: Yine de aile meselelerimizin bu kadar halka açık bir şekilde ortaya dökülmesi hiç hoş değil. Bütün kabahat sende.

Kraliçe: Hayır, böyle olmaz, canım. Suçlamak kolaydır. Hepimiz her zaman birlikteydik ve şimdi de birlikte olmalıyız. Biz sadece böyle yaşayabiliyoruz. Sadece biz birbirimize dayanabiliyoruz. Bu bizim hayatımız ve bundan da utanmıyorum. Tam tersine çok hoşlanıyorum, tam bana göredir ve benliktir. Dikkatli ol! Hem aşkım hem de nefretim eşit derecede tehlikelidir. Ne geri çekilmeye ne de affetmeye alışık değildir. Onlar benim ellerim. Her şeyi iki elimle alıyorum, bazen iki elimle kucaklıyorum ama her şeyi bu iki elimle Atabilirim de. Ruhum muhtemelen bir yaradan çekilmiş, bıçak ile çıkan kan kadar sıcak ve kırmızıdır. Kraliçenin asker ile yatması senin suçun değil mi? Senden Daha iyi de ondan, o bile senden iyidir, ne olursa olsun bir erkektir.

Tzate: (Alayla) Senin kızın ise onu istemedi.

Kraliçe: Evet, istemedi. Çünkü o da senin gibi beceriksiz ve aptaldır.

Maruta: Sanırsam biraz yoldan çıktık, Kraliçem.

Tzate: Her şeyi söylemenize gerek yok ki... Ayıptır...

Kraliçe: O kelimeyi bilmeseydin ne yapacaktın? Bunu sana söylemiştim, hiçbir şeyden utanmıyorum diye.

Tzate: Gerçekten utanmazmışsın... Neden kendi kızından nefret ettiğini bilmiyorum mu sanıyorsun? Çünkü metresini reddetti.

Kraliçe: Doğrudur! Bakur damadım olmadan önce metresimdi. Ben ise kızıma bıraktım. Her anne bırakmazdı. **(Bakur'u dürterek)** Nasıl olduysa anlat. Sana izin vereceğim. Bunun için cezalandırılmayacaksın.

Bakur: Aaa... Kabahat bende değil... Zorla evlendirdiler beni... İstemiyordum.

Tzate: Susturun, Tanrı aşkına! Artık dayanamıyorum!

Kraliçe: Hayır canım! Gerçeği sonuna kadar dinlemek için cesaretin yetmeli. Bizi yaşam birleştirdi; senin zayıflığın ve benim gücüm, senin dar görüşlülüğün ve benim ön görülüğüm, senin aç gözlülüğün ve benim para hırsım ve son olarak senin zayıf ruhun ve benim ağır kesem, dengeyi bozmamak için bunlar hep birlik olmalıydı. Giysene şu çizmeleri, bize yine faydalı olacak. **(Maruta'ya)** Bakur'un tüm suçu budur, bu ise sizi ilgilendirmez. Doğrudan söyleseydiniz siz Aiet ile ilgileniyorsunuz ya? Bakur bu olayda suçsuzdur. Aiet haindir, Aiet bizim asla uyumayan düşmanımızdır. Aiet hepimizden nefret ediyor ve saklamıyor bile. Tek suçumuz siz olmadan şimdiye kadar onunla baş edememizdir.

Tzate: Doğru! Aiet haindir! Kaç kez uyardım bile...

Maruta: (Şaire) Görüyorsun Şair, dünyada neler oluyor? Aklınızda tutmaya çalışın, edebiyat ta da tarihtir. **(Kraliçe'ye)** Kraliçem, davranışınız sadece ve sadece övgülere değerdir. Herkes suçunu kabul edemez ki. Ne kadar küçük veya önemsiz olursa olsun, onu saklamak kötüdür. Aiet gerçekten bir haindir, Gubaz'ın katili de Aiet'tir. Bu haber de bizde biliniyordu, ancak sizin tarafınızdan da anlatılmış olması iyidir. Bunu ne zaman anlayacağınızı ve söyleyeceğinizi uzun zamandır sabırla bekliyorduk. Ve şimdi şüpheye yer kalmadı. Suçlu biliniyor, karar da verilmiştir. Ancak kararı uygulamak ilk bakışta göründüğü kadar kolay değildir. Aiet kurnaz bir düşmandır. Vatanseverlik maskesi ardına saklanmıştır. Ve Onu cezalandırmak halkı heyecanlandırabilir. Bizim zavallı, aptal milletimiz... Halk Aiet'i kendi adamı sanıyor, Gubaz'ın lütfü biliyor. Bu kalplerimizi ağrıtıyor ve o yüzden ayaklarımızı sürüyoruz. Ancak bizden nereye kaçacak, nereye saklanacak? da Günahı ininden kovacaktı. Herkese kanlı ellerini göstermeden rahat olamaz. Bakur'a gelirsek, biraz acele etmiş olabiliriz; ancak sonunda Bakur da hak ettiği şekilde cezalandırıldı. Gelecekte daha ayık bir muhafız olacak. **(Bakur'a daha önce tükürüğü temizlediği boyunluğu fırlatır)** Sar! **(Kraliçe**

Bakur'un boyunluğu gözüne sarmasına yardım eder) Tek gözlü bir muhafızın görünüşü daha korkunçtur, düşmanı dehşete düşürür. Tek gözlü muhafız... **(Şaire)** Nasıl dersiniz Şair? İyi midir Lazika'nın Tepegözlüsü.

Şair: Sanırım, genellikle muhafız tek gözlü olması gerekiyor, tek gözle daha iyi görüldüğü söyleniyor.

Herkes güler, Bakur dâhil.

Bakur: Artık ağrımıyor!

Maruta: Şimdi önemli mevzu Aiet nerede? Manina neden geç kaldı?

Aiet içeri girer.

Aiet: Ben buradayım. Manina ise maalesef hiçbir yere gitmemiştir. Ölüler yürüyemezler.

Kraliçe: Ah! **(Bakur'un göğsüne düşer)**

Aiet: Manina bodrumda yatıyor. Başucunda hediye ettiğiniz ayna; ayna kırığı kanlar içinde.

Tzate: Partaz, duydun mu? Partaz! Manina intihar etmiş! Sarayımda neler oluyor!

Partaz: Hükümdarım, olacak olan oluyor.

Kraliçe: (Aiet'e) Katil!

Maruta: (İçi ürpermiş, dehşete düşmüş, neredeyse fısıltıyla) Aman Tanrım! Ne duydum! Manina'yı da öldürdüler. Benim Manina'm, zavallı aşkım, büyük gözlü aşkım. Aman yarabbim, bunun için mi bu kadar uzun yol yürüttün beni! Bu kadar acının olması benim için erken değil mi? Tanrım ben de çocuğum ya, hem yaşama şimdi başlıyorum! **(Tzate'ye bağırarak)** Hayır, sen kederinden kör oldun. Manina öldürüldü! Düşmanlar kızınızı da öldürdüler! Bu siyasi bir suikasttır! **(Yine kendi sessiyle, sanki kendisi için konuşuyormuş gibi)** Ancak bu kadar kalpsiz olanı nasıl buldular? Kimin eli bunu yaptı? Senin yalvarış ve yakarışların, yaş dolu gözlerin, bir çiçeği bile kesmekte zorlanan zayıf ellerin nasıl dehşete düşürmedi onu? Galiba bir canavardı? Açlıktan kudurmuş çürük dişin acısından kör olmuş canavar... **(Aiet'e bağırır)** Canavar, neden çocukluğumu parçaladın? **(Herkese)** Bu bir siyasi suikasttır. Ne yazık ki, ölüler konuşamıyor, ancak cani kendi ayaklarıyla suç mahalline geri dönüyor. Onun yeri de burasıdır!.. **(Elini Aiet'e doğru işaret eder)** İşte katil! Dün halkımızın burcunu yıktı, bugün ise bir hayali öldürdü. **(Aiet'e)** Bu kadar ne kötüleştirdi seni!

Aiet: Akılsızlar! Manina'nın cesedi bodrumda yatıyor, siz ise... Oynuyorsunuz... **(Aranın ardından)** Gerçi her şey mükemmel şekilde oynandı, gerçek oyuncular bile kıskanırdı. Bu temsilin tek bir kusuru var: oyuncular da, seyirciler de sizsiniz. Halkı da buna katmanız gerekiyordu. Sıcakken daha kolay kandıracaktınız. Tekrar sırasında Tekrarlandığında her şey soluklaşacaktır. Bugün benim için de yeni değildir. Düşüncemde ve rüyamda birçok sabahlamışım ve benim yaşlı boynum da celladın kütüğün cok kez konuldu. İşte bakın, ellerimin nasıl titriyor. Onlar rüyalarda verilmiş savaşlardan yorulmuşlardır, tereddüt ve cesaretsizlik onları güçsüzleştirdi. Evet, bu korkunun değil, çaresizliğin titremesidir. Kurbanınız uyuyan bir adam kadar çaresizdir. Adalet akrebi kendi zehirli işini rahatça yapabilmesi için tüm yollar önceden kesilmiş, el ayakları da önceden güvenli bir şekilde bağlanmış ve zincirlenmiştir. Böylece savaşmak, kendini savunmak veya kendini haklı çıkarmak saçmalıktır. Kesilmeye seçilmiş ağaç gibi önceden dallarını budamışlar ki, bu dallarla eskiden taraftarlarına, fikirlerini ve söyleyeceklerini duyuruyordu. Şimdi o herkes için bir yabancıdır, herkes tarafından feda edilmiş ve unutulmuştur. Onun çenesine kadar kaba bir yalnızlık şapkası indirdiler

ve kahkahaya da tekme attılar... Bu bir olsun, bundan sonra bin gelsin. Bırakın öyle olsun! Olan yine olacaktır. Ben ölümden korkmuyorum. Belki de ölüm, doğum gününden itibaren hepimizin arzuladığı tatlı özgürlüktür? Hayatım vatanıma, Lazika'ma aittir; ama bunu vatanım bilseydi ve anlasaydı daha mutlu ölebilirdim. Sizden nefret ediyorum çünkü vatanımı seviyorum. Benim önemsiz varlığım sadece ve sadece bu nefretle besleniyordu. Kızgınlığım ve tiksintim kaynayan bir katrana dönüşse herkesin kulaklarına kadar ulaşırdı.. Bu, kalbimi patlatıyordu ve gurur da veriyordu. Tanrım! Tarihin dümenini kaç kez tutmuşum, kaç kez çevirmişim ve su altı kayalıklarının arasında kaç kez zafere, özgürlüğün güneşli kıyılarına doğru giden net ve geniş bir yol keşfetmişim… Kaç kez sizin tıslayan kafanızı coşku asamla ezmişim, sert bir ses tonu ve yüzümle kaç kez açığa vuran konuşma yapmışım, kaç kere ölümcül yöntem ve oyun uydurmuşum. Ama ne yazık ki, bütün bunlar gece, yatmadan önce, sıkıca kapatılmış odada zayıflığın ve yaşlılığın döşeğinde oluyordu. Bu zayıflık beni yaşlandırıp, yaralayıp aptallaştırdı. O da benim yaşım da eğer benimle beraber ölseydi ben de tereddüt etmeden can verecektim. Ancak onun mikrobu inatçı ve güçlü, dayanıklı ve metindir... Ve muhtemelen yakında tüm ormana yayılacaktır. Orman mahvoluyor. Bütün orman yıkılıyor, ormanda ise tasasız rahatlık yosun gibi örtülmüş, serilmiş ve yayılmış. Bu felakete sürekleyici rahatlık, ormanın sakinlerine de geçmiştir. Doymuş ayı ezilmiş mantarların üzerinde yuvarlanır ve geğirir. Aşağıda ise onun hayvansal düşüncelerini ve arzularını tek anlayan dişi ayı beklemektedir.

Çiçeklenmiş kuşburnu üzerinde sesi kesilmiş böceklerin bulutu dönüyor. Orman ise yok oluyor, ayaküstü ölüyor. Neredeyse, solucanların yemiş olduğu duvarlar ve tavanlar da yıkılacak ve ormanın akılsız sakinlerini alaşağı edecek. Uyarın! En azından onları uyar. Onlar hayvanlar ya! Hayvansal yaşamlarına dalmış ve bu yal dolu fıçı gibi olan bu yaşama kafası sıkışmış ve memnun halde iken öngöremezler, anlayamazlar da. Onlar canavarlar ve daha fazlası onlardan istenmez bile. Yine de çığlık atıyorum ama ağzımı açamıyorum, kendi sesim boğazımda düğümleniyor. Kaçmak istiyorum ama ayaklarım erimiş mumlar gibi bükülüyor, sanki bir korkunç rüyadaymışım. Yalnız bir adam, evinden tabutu bile çıkaramaz.

Maruta: (Bağırarak) Yeter! **(Aranın ardından)** Yas tutan, çocuğunu yeni öldürdüğün bir anneden çekinip, önündeki toprağı öpeceğine ve kendin için olmayan affı dileyeceğine, köy delisi gibi binlerce boşboğazlık yapıyorsun ve bu boşboğazlığınla suçun daha fazla korkunçlaşıyor ve dayanılmaz hale geliyor.

Yeter Aiet! Senin zamanın bitti, günah çuvalını sırtına al. Ne kadar ağır olursa olsun, yine de arafın kapısına koşarak götürmelisin. Eğer nefes almak için durursan, kan kokusunun peşinde koşan köpekler büzüşmüş bacaklarına saldırırlar. Tanrım! İnsanın ruhunda ne kadar da çok pislik var!.. Bunu ne yıkar! Tanık olmasaydım inanmakta güçlük çekerdim, haber getirene en az bin kez yemin ettirirdim. Ancak maalesef her şey apaçıktır. Zincirin son halkası da kapandı. Şimdi ise bu korkunç hikâyeyi baştan sona yeniden canlandırabiliriz. İşte, odur! **(Aiet'i gösteriyor)** Bu arada, senin için anlatıyorum son umudunu bile bırakmamak için söylüyorum. Lazistan'da kralı öldürüyorlar! Cinayetin tek nedeni Lazika'nın kralı merhum Gubaz'ın ülkesinin iyiliği için defalarca Roma ile arkadaşlık kurmasıdır. Katil saraylarda kabul gören bir adamdır, hatta halk onu kralın dostu olarak bile görmekteydi. Bu yüzden onu tanımak da zorlaşıyor. Katil ise bu arada yolu daha kötü karıştırıp kendi kirli işini Roma'ya atmaya çalışmaktadır. Çünkü bu cinayetin amaçlarından biri de budur, Roma'nın koruması altında az nefes alabilen halka inancını kaybettirip, gerçek bir dosta nefret ettirerek yüzünü Lehistan'ın uyumayan düşmanı İran'a çevirmeye çalışmaktadır. Maalesef, bu oltaya kralın torunu da geldi. Gerçi o bir kurbandır, anlaşmazlığın ve yalanın kurbanıdır. Hainler ve deneyimli haydutlar onu, bahtsız aşkında da Roma'yı suçladı. Roma dostunu elinden götürdü, dostunun babası da Roma'nın düşmanıydı ve bundan dolayı uzaklaştırıldı, bunun için ayırttılar ve acı çektirttiler sana. Bir kadının yanıltmasından kolay olan dedır? Hem de aşık olan kadının? Bir kadını yanıltmaktan kolay olan nedir? Özellikle âşık olan bir kadını? Kâtil zaferini kutluyor. Manina onun taraftarıdır, bundan dolayı sanki tehlike de başından savrulmuştur. Katilin evde aranması kimin aklına gelirdi ki? Fakat adaletin aniden ortaya çıkması Manina'nın başına dünyaları yıkar. O hatasını hemen anlıyor; çünkü adalete tamamen onun arkadaşı önderlik ediyor. Nasıl davransın? Zavallı kız ne yapsın? Sakınmadan suçunu itiraf mı etsin? Ya da ilk katili mi uyarsın? Ya da tavsiye mi istesin? Ya da yanıltmak için bir cevap mı talep etsin ondan?

Sonra ne olduğunu sizler de iyi biliyorsunuz. Ve işte Manina artık katille beraberdir. Ağlıyor, heyecanlı ve kafası karışmış durumdadır. Katil onu sakinleştiriyor, kendini haklı çıkarıyor, tekrar onu yanıltmaya çalışıyor, ancak Manina artık dünkü Manina değildir. Roma'nın uyumayan düşmanının oğlunu nasıl "cezalandırdığını" kendi gözleriyle görmüştür. Katil kapana kısıldığını anlar. Manina'nın sunduğu delil daha sağlam ve apaçıktır. Katil endişeliniyor, sesi bile çatlıyor. Şimdi o Manina'dan da korkuyor, en çok da Manina'dan korkuyor zaten. Çünkü Manina onu ihbar edebilir, bu yüzden ona kolayca güvenemiyor. Bu yüzden ölmeliydi Manina. İşte, katilin zihni durmadan çalışıyor; hiçbir şey kaçırılmamalı, her şey hesaba katılmalıdır. Bir insanı öldürmek onun için kolaydır, ama burada Manina'yı öldüremezdi. Manina, olduğu yerde orada, sanki dışarı adım atmamış gibi göründüğü yerde ölmeliydi. Katil hiçbir şey yanlış değilmiş gibi davranıyor ve Manina'ya her şeyi itiraf edeceğini vaat ediyor. Manina'yı nasıl yanılttığını da söyler. Oysa Manina'nın huzurunda her şeyi hemen şimdi söyler, yeter ki saraya ulaşsınlar. Ve Manina'yı saraya götürür, bir kedi yavrusu gibi zorla sürükler; çünkü Manina'nın bacakları geride kalıyor, yerin dibine giriyordur. Haksız yere hakarete uğramış, aşağılanmış, kalbi kırılmış bir adamın gözlerine bakmaktan çekiniyor, utanıyor. Ve işte doğal bir son: **(Bağırarak)** Aiet, Manina'yı bodruma götürür. Hediye verdiğim aynanın kırılmış parçasıyla boğazını kesiyor ki, böylece biz, cahiller, akılsızlar her şeyi bahtsız aşka atıp suçlayalım diye. Katil ise buraya kendi ayağıyla gelir; kendini bize ifşa edecek ve bizi suçlayacak kadar küstahtır. **(Aiet'e)** Eğer dürüst bir adamsan, bodrumda ne arıyordun?

Aiet: Yılan! Oraya dörtnala koşacağına, halen sıcak olan Manina'nın bedenine sarılıp ondan özür dileyeceğine, sakin ve telaşsızca yeni bir darağacı kuruyorsun. Hayır, sen Maruta değilsin. Sen bir insan da değilsin. İnsanın aklı böylesine dehşeti uyduramaz. Fakat sen nesin? Adın nedir?

Kraliçe: (Bakur'un omuzuna yaslanmış halde) Mahvoldum. Kabahat bende. Annesel içgüdülerim beni yanılttı, bana ihanet etti ve beni baştan çıkardı. Bu kadar çok fısıltılı ne var aralarında diye hani düşünmüştüm. Ne istiyor, sana ne söylüyor diye… Nasıl

sustum, nasıl sormadım? Kendisi söylemedi, cüret edemedi. Ben mahvettim seni çocuğum, bahtsız çocuğum... Merdivende yahut karanlık koridorda... Korunun ya da at ahırının yanında kaç kez yakalamıştım onları. Konuşmakla o kadar meşguldüler ki, sanki rüzgâr geçmiş gibi beni fark etmiyorlardı bile. Meğer kalbinde neler varmış… Manina her zaman bana solmuş görünürdü, sanki ağlamış gibi dudakları bir tavşan gibi titrerdi. Bu moruğun dişsiz mırıldanmalarından kurtulmak için genel olarak yılıştığını düşünüyordum. O ise inat ederdi, durmadan bir şeyler kanıtlamaya çalışırdı ve… (ellerini de kullanıyordu) Bundan nasıl şüphe etmedim? Harap ettim. Oooo, çocuğum, ben mahvettim onu.

Maruta: Neyi "kanıtladığını" gayet biliyoruz. Biz de her şey bilinmektedir.

Şair: Vicdansızmışsın, Aiet. Kalpsiz ve vicdansız. İşte, deliliğin seni nereye götürdü! Manina için bir cenaze övgüsü yazmam gerekeceği aklıma gelmezdi? Hani sizler için ne şeref var ne de saflık, diye hep başımıza kakıyordun ya, bu mu saflık ve şeref? Çan kulesinde konmuş bir karga gibi üzerimize: - merhaba, köleler! diye gaklıyordun ya, köleden başka kimse bu kadar çirkinlik yapar mıydı? Bir damla kan tüm dokuyu bozar, hiçbir şey bu lekeyi temizleyemez.

Aiet: Umudunun peşine gittim, şairim, umudunun. Belki onlar da anlarlar, belki yine de fayda olur diye düşünürdüm... Ama umut da elime dikenli bir çalı tutuşturdu. Tanrım, eli sıkı bir adam gibi büyük bir törenle kucağıma bırakılmış böylesine bir ümit neme lazımdı! Cadaloz bir karı gibi rahat vermiyordu, kana susamış düşman gibi uyutmuyordu beni. Eteğe sarılmış bir torun gibi zorla sürüklüyordu ve işte günahsız bir çocuğun kanlı gölüne sürükledi bile beni. Gölete bir göz atın, gerçek katilin yüzü o gölete yansımaktadır.

Tzate: (Başını eğmiş, ağlıyor) Neden çocuğumu öldürdün, Aiet? Neden? Ben Manina'yı gerçekten severdim.

Aiet: Manina haklı! Böylesine yaşamaktansa ölmek daha iyidir. Bu iğrençliği ortadan kaldıracak tek güç de ölümdür. Herkes Partaz gibi dişsiz, yaralı diş etleriyle sadece var olmak için ekmeği emmez.

Partaz: Boşuna kınıyorsun beni, Aiet. Sen ve ben aynı kadının yoğrulmuş hamurundan gelmekteyiz. Sen ve ben aynı ağacın dallarıyız; ancak farklı yönlere bakmaktayız. Bizim ortak kökümüz aynı toprağa bağlıdır. Bizim içimiz de aynı su ile doluyor. Bizi aynı rüzgâr sallıyor; ancak farklı biçimlerde. Seni daha fazla sallıyor çünkü tepeye yakınsın, beni daha az çünkü köklere daha yakınım. Aiet, ben senin diğer tarafınım ve varlığını varlığımla kanıtlıyorum. Eğer beni dinler ve hatta inanırsan hiç kınamazsın beni, çünkü var oluşunun tek anlamı ve işlevi buydu: Ebedi rüzgârda savrulmak, ebedi yarayı tekrar deşmek ve dikmek, ebedi acıya dayanmak, ebedi korkunun üzerinden gelmek ve en sonunda ebedi isyana ve direnişe rağmen ebedi itaatin paçavraları üzerinde yatmaktır… İnan bana, Aiet, sensiz hayatım da ilginç olmayacak, boş olacak, sönecek ama senin yerinde veya biraz üst tarafında, tepeye daha yakın, senin gibi başka bir dal yükselecek. Benim payıma düşen ise tek başıma sonsuz huzur ve sabrımla o dalın yükselmesini beklemektir. Hiçbir şey için üzülme. Yapabileceğin her şeyi yaptın ama şimdi bile, her zaman olduğu gibi, biraz acele ettin, biraz geciktin, biraz az kaldın, biraz aştın; biraz ateşin yetmedi, biraz da – buzun; biraz gözün yanılttı, biraz da aklın ve en önemlisi, neredeyse önemsiz olan az kalbin de seni yanılttı! Bu, "az" yazılı olmayan kanun gibidir ve hiç kimse, hiç bir zaman bu eksikiği dolduramaz. Güven bana, her zaman böyle olacak. Eğer senin için herhangi bir önem taşıyorsa, seni teselli edebileceğim tek bir şey var: burada seni neyle suçladıklarına inanmıyorum.

Aiet: Tanrım! Sen adilsin, sert ve dürüst! Çekingenlik de tereddüt de suçtur. Ben de suçluyum. Bu cinayette benim de payım var. Hizmetimden ve mücadelemden ziyade daha fazla düşünüp tereddüt ediyordum. Ancak Manina'nın bununla alakası neydi? Çocuklar ne suç işlediler? Acaba bizlere başka bir ceza bulamaz mıydın? **(Herkese, sert)** Hepimiz suçluyuz ve hepimiz er ya da geç cevap veririz. **(Partaz'a)** Hani **s**enin kayıtsızlığın? **(Tzate'ye)** Senin korkaklığın? **(Bakur'a)** Senin körlüğün? **(Kraliçe'ye)**

Senin ahlaksızlığın ve açgözlülüğün? **(Şair'e)** Senin sahte övgülerin, benim tereddütüm ve bunun vicdansızlığı mı? **(Eliyle Maruta'yı gösterir)** Filin ayaklarıyla ezilmiş bir ceset gibi ülkeyi bu çirkin hale getirmedi mi? Ve zifiri karanlıktan başka bir şey görmeyen çocuklar bile bu çirkinliğin karşısında titriyorlar. Ürkmüş koyunlar gibi çarpışıyorlar ve doğuştan prangalar ile birbirlerinin burunlarını ve ağızlarını kanatıyorlar. Onların kalplerine ve akıllarına gelen doğan ilk duygu, kara bir gün için harcanan bir para gibi korku ve çaresizlik paçavralarına sarılmış nefrettir. Onlar kara günün çocuklarıdır ve birbirlerinden tiksinirler çünkü birbirlerine benzerler ve birlikte daha çok çaresiz ve iğrençtirler. Onların gözleri karanlık için tasarlanmıştır. Bu yüzden güneşten ve ışıktan çekiniyorlar, kaçınıyorlar; çünkü ışık gözlerini acıtmakta, başlarını döndürmekte. Sarhoşlar gibi hızlıca ve yargısızca yaşamaktadırlar. Onlar en çok kendi zayıflıklarından ve cehaletlerinden rahatsız olurlar, bu yüzden onların davranışları sahtedir. Doğuştan köle ruhunu gizlemeyi, saklamayı ve taşlamayı amaçlayan bir maske kullanırlar; ancak o kadar kolay gizlenmez, saklanamaz ve taşlanamaz. O ekilmiştir, sonsuza kadar onların zayıf bedenlerine ekilmiştir. Ve buna en başından beri mahkûmdurlar. Dolayısıyla kim bunlar? Neden oluyorlar? Ne istiyorlar? Ne arzuluyorlar? Gibi bu sorulara cevap bulamadan önce yok oluyorlar. Onların sevgiyi zinadan, gururu küstahlıktan, kötülüğü iyilikten, yaşamı varoluştan, hakikati yalandan, endişeyi delilikten ve en önemlisi düşmanı dostundan ayıracak zamanı bile olmuyor. Zavallı ÇOCUKLAR! Onlar bu şekilde doğuyorlar. Vatanımızı köle pazarındaki bir kız gibi sattık ve o kızın rahminde karışmış tohum akıyor: pis ve kısır.

Maruta: Aiet, sen de harika bir oyuncusun ama gösterin bitti. Perde arkasında geri kalan hakkında konuşalım. Halk ise fazla konuşmayı sevmez. Halkı yormamalısın. Onunla alakalı neyse zaten biliyor. Kalan ise bizim işimizdir.

Roma'da oyuncular için özel kanun da vardır. Senin ise yakında tamamıyla farklı bir sahnede performans göstermen gerekecek. Orada da seni sabırsızlıkla bekliyorlar. Nasıl beklediklerini hayal edemizsin. Gösteriye gelen halkın genel özellikleri; sabırsızlıktan sandalyelerinde kıpır kıpır oluyorlar, ayaklarını sertçe yere vuruyorlar, boyunlarını

çeviriyorlar, sinirleniyorlar, öfkeleniyorlar. Onları daha fazla kızdıramayalım, hükümleri zaten serttir. Maskeyi çıkarabilirsin, orada senin gerçek yüzün daha çok merak uyandırıyor.

Aiet: Her şeyi bir oyun olarak tasarlamışsınız, her şeyi önceden planlanmamışsınız. Hiçbir şey diyemiyorum. Gerçekten akıllıca bir kurnazlık. Güzel de oynandı. Gerçek ve asıl olan yine zifiri karanlıklarda kaldı ve muhtemelen uzun süre de öyle kalacaktır. Perişan halkım bir kez daha yanlışa düşecek ve kandırılacak, kanını görünce bir kez daha yanlışlıkla heyecanlanıp tutku duyacak. Bir kez daha adaletin hüküm sürdüğüne, adalet hüküm sürdüğü müddetçe kendisinin de hiçbir zorluk yaşamayacağına ve huzur içinde uyuyabileceğine, yiyip içebileceğine, şarkı söyleyip sevineceğine inanacak; çünkü onun yerine kılıcını daha güçlü Romalıların sallayacağına inanacak. Eğer tereddüttüm ve çekingenliğimle, zihninizde karanlığın oluşmasına ve soysuzlaşmaya neden olduysam bağışlayın beni, halkım, benim zavallı halkım. Bir zamanlar şerefli bir savaşçıydın ve yaralarla parçalanmış yüzün ve bedenin düşmanı dehşete düşürüyor, elini ayağını dolaştırıyor, kin ile boğuyordu ama dürüsüt insanlarda da hayranlık uyandırıyordu. Yine de seni seviyorum, seviyorum ve senin için öldüğüme de seviniyorum. Ancak bunu anlamayabilirsin. Anlayamayacaksınız da. Sana bunu kendim söylemeliydim; ancak ne yazık ki, şimdi de bunun için geç kaldım. Şimdi senin gözünde sadece bir katilim, bahtsız Manina'nın katiliyim ve bugün senin evimi ve soyumu toprağa gömmeye hakkın var. Hadi, neyi bekliyorsun? Kör, ve sağır ve dilsiz olduğun için seni şimdiden affettim bile. Seni ve yöntemlerini seviyorum, seni seviyorum ve gurur duyuyorum; çünkü bu aşkta benim haysiyetim ve özgürlüğüm de var.

Tzate: Yılışıklık yapma, Aiet, yılışma. Zaman varken aklınızı başınıza alın, halkımı delirtme, diye her zaman söylüyordum sana. "Halk", "halk"! Millet huzur, ekmek ve eğlence ister. Eğer halkı seviyorsan, bunu düşünmeliydin. Biz ise düşünüyoruz. Hatta düşünüyoruz ve gerçekleştiriyoruz. Sen kendin de ne istediğini bilmiyorsun. Persler varken "İmdat, mahvoluyoruz, Roma, sen bize yardım et!" diyordun. **(Gülümseyerek**

Maruta'ya bakar) Şimdi Roma'yı beğenmiyorsun. Balon gibi bir oraya bir buraya mı zıplayalım?

Aiet: Ben ne Roma'yı ne de Persleri istiyorum; bizler için ikisi de aynı beladır, birbirlerinden pek uzağa gitmiyorlar. Lazika'mı istiyordum, bizim Lazika'mızı: Küçük biçare bir kız, pazarda çığırtan ve açgözlü olan müşterinin gözlerinden ürken bir kız… Çıplaklığını saklamak için bir paçavra bile bırakmadık ona.

Maruta: Dur! Yeter! Bereket versin ki, gerçek tespit edildi. **(Şaire)** Politika şiirden farklıdır çünkü biz daha az konuşup, çok şey yaparken siz tam tersini yapıyorsunuz.

Aiet: (Ellerini sanki kabullenir gibi açar, titreyen ve ağlamaklı bir sesle konuşur) Ama çekirge öldü ya, yeşil iri gözlü çekirge.

Maruta: Gerçekten üzücü bir olay. Eminim ki, tüm gerçek vatanseverler bu hikâyeden acı çeker ve utançtan başını eğmek zorunda kalır. **(Eliyle Aiet'i göstererek)** Bir adam, bir ahlaksız moruk, Roma'nın gözünde bizim bütün halkımızıa, bütün Lazika'mızı aşağıladı ve küfür etti. Bu rezil lekeden uzun süre kurtulamayacağız. Gelecek nesiller bizi affetmeyecek. Diğerlerinin nerede olduğunu, onların neler yaptığını sorduklarında bizi affetmeyecekler ve haklı da olacaklar. **(Tzate'ye alaylı gülümseyerek bakar)** Bütün gün aynanın önünde çizmelerini mi giyiyorlardı? **(Utanan Tzate baş aşağı şekilde oturur, Maruta Kraliçe'ye döner ve)** Metresleri bölüşmek ile mi meşguldüler? **(Partaz'a doğru gider)** Ülkede böylesine bir münasebetsizlik varken, sadece izleyip bakıyor ve sakince yaşlanıyorlar mıydı? Söyle, ne cevap vereceksin? **(Partaz sessiz durur)** Sus! Hiçbir şey yanıtlayamazsın. Değil gözlemleme, eylem gerekir. Seyircinin rolü kolaydır. Sen ise Aiet'i herkesten önce tanıyordun ve herkesten önce alarmı sen çalmalıydın. Sen, benim bilge Partaz'ım, her şeye alışmak olmaz, zararlıdır. İşte sonuç: Düşman sarayda bir aile üyesi gibi dolaşır, herkesi ve her şeyi zehirler, bozar ve çürütür. Ter ve kan ile kazanılan bizim temiz duru suyumuz, düşmanın değirmenine dökülüyor

ve bizse el pençe duruyoruz. **(Partaz ellerini aşağıya indirir)** Ve çocukluk aşkım Manina ise bir çocuk kadar temiz ve güzel olarak leş kokutulmuş bir bodrumdadır ve başucunda hediye ettiğim aynam duruyor.

Tzate: (Feryat ile) Yavrum, benim biricik çocuğum...

Kraliçe: (Yüzünü elleriyle örterek ağıt yakar) Benim bahtsız Manina'm, benim talihsiz çocuğum...

Maruta: (Bağırıyor) Başucunda benim hediye ettiğim ayna duruyor! **(Aranın ardından)** Ve o aynada bizim saf ve mutlu çocukluğumuz yansıtılıyor. **(Çaresiz)** Tanrım, ne güzeldi, ne nazikti! İlk kez onun için bir çiçek kopardığımda hemen saçına taktı ve kaçtı. Koşuda hem erkek hem kız hepimizi geçiyordu. Ona keçi derdik. Gerçekten de keçi gibi çok hızlı koşardı. Nereye koşardı? Nereye bu kadar acelesi vardı? Meğer zavallı kız bodrumda ölmeliymiş. **(Bağırır)** Tanrı'ya ve Sezar'ın üzerine yemin ederim, cezam şiddetli olacak. Şimdi katilinin taşa dönmüş kalbini elimde tutuyorum ve üzerine intikam kılıcını biliyorum. Huzur içinde yat! **(Genel, uzun bir sessizliğin ardından, olağan sesiyle)** Biz ise Roma'nın ne söyleyeceğini düşünelim.

Şair: (Neredeyse ağlayarak) Ama çekirge öldü ya, yeşil, iri gözlü çekirge!

SON

1969 yılı

9. Yazarın Dönemi ve İncelenmesi

1933 doğumlu, 20. yüzyıl yazarı Otar Çiladze, ülkesinde pek çok siyasi döneme ve duruma tanık oldu. Öğrenim hayatında ve Gürcistan'daki savaş yıllarında karşılaştığı zorluklar Otar Çiladze'nin yazı ve edebi dili üzerinde büyük bir etki yaratmıştır.

Örneğin, Otar Çiladze'nin "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri, (Tzates Tziteli Tzağebi) ve "Labirent" oyunlarını yayınlamak ve sahnelemek kolay olmadı. O, Komünist rejimin sansürünü tartışmaktaydı. Oyunlarını yayınlamasını durdurmadı ve dolayısıyla onun Piyesleri yasaklandı. "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" Nodar Gurabanidze'nin[26] cesaretinin bir sonucu olarak ancak 1986'da yayınlandı. [27] Bu durumda komünist rejim sırasında çok fazla sansür olduğunu söyleyebiliriz.

Bu zorluklara rağmen Otar Çiladze birçok ödül aldı. Ayrıca 1999'da İngiliz Kartvelolog Donald Rayfield sayesinde Nobel Ödülü'ne aday gösterildi, ancak jüri kazanan olarak Alman yazar Gunter Grass'ı buldu. Otar Çiladze çok yönlü bir yazardı. Roman, şiir ve oyunların yanı sıra birçok çeviri yaptı.

[26]**Nodar Gurabanizde:** Gürcü sanat tarihi profesörü. Tiyatro uzmanı ve tiyatro eleştirmeni.
[27] https://burusi.wordpress.com/2009/10/02/otar-chiladze-11/
თბილისი. – ენციკლოპედია. – თბ. 2002 წ. Kaynağı göz önüne alınarak.

10. Eserin Teması

"Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" tarihi bir dramadır. Oyunun gündeminde iki asıl konu vardır: birincisi Lazika'nın tampon bir devlet olması ve bu duruma karşı olan tutumdur.

İkinci önemli konu ise Romalılar veya Persler arasında Lazika'nın kimin koruması altında olmayı tercih edeceği oryantasyon meselesidir.

Oyunun girişinde Lazika Kralı Gubaz öldürüldü ancak kimse katillerin kim olduğunu bilmiyordu. Bazıları katillerin Romalılar olduğunu düşünürken, diğerleri cinayetten Persleri sorumlu tuttu. Gubaz'ın oğlu Tzate tahta çıkmakta. Lazika iki devlet arasında sıkışmış durumdadır. Bu durumda Persler bir tarafta, Romalılar ise diğer taraftadır. İkinci büyük sorunun (Lazika krallığının yönelimi sorunu) ana nedeni Lazika Kralı Gubaz'ın öldürülmesidir. Yeni Kral Tzate korkak ve bencildir. Lazika devletinin farklı taraflarda ve farklı yönelimlere sahip iki büyük düşünürü Aiet ve Partaz vardır. Aiet ilk başta Perslerin taraftarı gibi görünmekteydi ancak işgal sırasında hatasını anlamış, Roma ve Perslerin olmadığı bağımsız ve özgür bir Lazika görmek istemiştir. Oyunda birçok trajedi var: aşk, ihanet ve bencillik. Otar Çiladze oyununn ana fikrini okuyuculara çok güzel anlatıyor. Yazar oyunda bazen uzun ve açıklayıcı, bazen kısa ve şaşırtıcı derecede özlü bir anlatım sunar. Otar Çiladze'nin dili çok zengin ve aynı zamanda da oldukça zordur.

Oyunda tampon devlet durumu ve yönelim problemi vardır. Eserde Lazika krallığı iki işgalci devlet Roma ile Persler arasında sıkışıp kalmıştır. Lazika'nın bir kesimi Roma taraftarı iken bir diğer kesimi ise Pers taraftarıdır. Eser bu iki ana problem arasında işlemektedir. Yer yer eserin içeriğine aşk, ihanet, komedi gibi öğelerde girmektedir.

11. Olay Örgüsü

1. Lazika kralı Gubaz öldürülür.
2. Yeni kral Tzate sarayındakilere üzüntüsünü paylaşır.
3. Bazı kesimler Gubaz'ın ölümünden Roma'yı, bazı kesimler ise Persleri suçlu olduğunu düşünmektedirler.
4. Kral Tzate, şairin cenaze methiyesinden memnun olmaz ve şairi hain olarak görür.
5. Şair kendini savunamaz ve ürkek bir şekilde kraliçeden yardım ister.
6. Kraliçe, Tzate'yi ikna ederek şairi kurtarır.
7. Aiet gelir ve söz hakkı ister.
8. Aiet Romalıları ve Persleri aynı görmektedir.
9. Aiet Gubaz'ın ölümünden Romayı suçlu tutar.
10. Partaz araya girer ve Aiet'in aksi olan düşüncelerini sıralar.
11. Partaz ve kraliçe, katiller Romalılar olsa bile menfaat için susulması gerektiği taraftarıdır.
12. Kral Tzate Aiet'i açıkça tehdit eder ve Roma taraftarı olduğunu söyler.
13. Aiet kral odasından ayrılır.
14. Manina ile Aiet karşılaşır ve aralarında bir konuşma geçer.
15. Manina halen Maruta'yı düşünmektedir. Kraliçe bunları duyar ve Manina'ya çıkışır.
16. Manina aşk üzerine sözlerini söyler ve kocası Bakur ile tartışır.
17. Partaz Manina'nın yanına gelir ve aralarında bir konuşma geçer.
18. Manina şairi üzülmemesi için telkin eder ve şair ile aralarında konuşurlar.
19. Kraliçe ile şairin arasında geçen konuşma ile ilk kısım sona erer.

20. Tzate ikinci kısımın başında çizmelerini giymeye çalışmaktadır.
21. Hizmetçi ile aralarında kısa bir diyalog geçer.
22. Manina birden içeriye koşar ve babasına heyecanla Maruta'nın geri geldiğini anlatır.
23. Tzate ilk başta anlayamaz ve Manina'yı umursamaz.
24. Tzate, Maruta'nın kim olduğunu Partaz'a sorar.
25. Tzate gergin bir şekilde Maruta'nın dönmesini anlamdıramaz.
26. Tzate Maruta'nın onu öldürmek için geldiğini zanneder ve korkar.
27. Maruta içeri gelir ve kralı selamlar.
28. Aralarında eskiler konuşulur.
29. Manina ile Maruta karşılaşır.
30. Manina çocukluk aşkını görmekten dolayı heyecanlıdır.
31. Manina, Maruta'nın da ona aynı hisleri beslemediği için üzülür ve aralarında tartışırlar.
32. Maruta, Manina'yı kocası Bakur'a doğru iter.
33. Bakur da Manina'yı Maruta'ya itmektedir.
34. Manina bu aşağılanmaya dayanamaz ve ağlayarak orayı terk eder.
35. Kraliçe, Bakur'un, Manina'nın peşinden gitmesini emreder.
36. Maruta, Gubaz'ın katilinin kimliğini Manina'ın bildiğini düşünmektedir.
37. Herkes bu duruma şaşırır.
38. Bakur, Manina'yı odasına götürdüğünü ve ağladığı için yalnız bıraktığını söyler.
39. Herkes, Manina'yı merak etmektedir.
40. Maruta, Gubaz'ın katili olarak Aiet'i görür ve Manina'nın onu uyarmak için kaçtığını söyler. Bu durumdan ise Bakur'u suçlu tutar.
41. Maruta, Bakur'u suçlu bularak gözünü çıkarır.

42. Kraliçe, Bakur'un yanına koşar ve gerçekleri anlatır. Bakur'un metresi olduğunu herkese söyler.
43. Aiet içeri girer ve Manina'nın öldüğünü söyler.
44. Maruta dâhil herkes şok geçirir.
45. Maruta uzun konuşmaların ardından Manina'nın katili olarak Aiet'i suçlu bulur.
46. Aiet kaçınılmaz sonun farkındadır ve son olarak herkesi eleştiren bir konuşma yapar.
47. Maruta son bir konuşma yapar ve suçluları cezalandıracağını belirtir.
48. Şair ağlayarak "Ama çekirge öldü ya, yeşil, iri gözlü çekirge!"der ve hikaye son bulur.

12. Kısa içerik

Yeni kral Tzate, babasının ölümünden duyduğu üzüntüyü saraydakilerle paylaşır. Tzate'nin bir şikâyeti vardır. Bu şikâyet, şairin Gubaz'ın ölümü için yazdığı cenaze methiyesinin halk tarafından çok beğenilmesi ve konuşulmasıdır. Halk Gubaz ile şairin adını anmaktadır, bu durum yeni kral Tzate'yi memnun etmez ve şaire hesap sorar. Şair kendini şiire adayan, ürkek bir karakterdir. Bundan dolayı Tzate'nin suçlamalarına karşı kendisini çok iyi koruyamaz. Şairi seven kraliçe konuşmalarıyla kralı ikna ederek Tzate'nin elinden onu kurtarır. Gubaz'ın ölümünden sonra bir konsey toplanır ve konseyde hangi devleti seçecekleri tartışılır. Lazika'nın iki büyük düşünürü Aiet ile Partaz farklı tarafları tutmaktadır. Önceden sürgüne gönderilen Maruta geri döner. Asıl amacı, Pers yanlısı ama sonra yönünü değiştiren ve kendi ülkesinin bağımsızlığını ve özgürlüğünü isteyen Aiet'i ortadan kaldırmaktır. Maruta

tipik bir Romalı süvaridir. Gubaz'ın katilini bulmaya çalıştığı bir mizanseni sergiler. Aslında bütün karar önceden Roma tarafından verilmiştir. Aiet Gubaz'ın katili olarak görülür. Manina eserin sonunda ölü bulunmaktadır. Maruta, Manina'nın ölümünün suçunu da Aiet'e atar ve eser burada biter.

13. Ana karakterler ve özellikleri.

Tzate: Gubaz'ın oğlu ve Lazika'nın yeni kralı olan Tzate çok bencil ve korkaktır, sadece kendini düşünmektedir. Tzate'nin ilgilendiği tek şey kırmızı çizmeleridir. O dönemde Lazika krallarına kırmızı çizme gönderilir, Roma'ya tabi olan kralların bir özelliği olarak kabul edilirdi. Tzate ülkesinin kaderini hiç düşünmemektedir. Ayrıca karısını ve kızını bile sevmediği söylenebilir.

Kraliçe: Lazika'ya Roma'dan gelen bir kraliçe. Hırslı ve şeytanidir. Lazika'yı pek beğenmez. Aptal ve ahmak olan kocası Tzate'yi sevmemektedir. Roma'yı özlemektedir. Roma'nın büyük bir hayranıdır ve uzak bir eyalette Roma'sız olmaktan muzdariptir. Lazika kraliçesi olacağına Roma'da yaşamayı ve herhangi bir şövalyenin karısı olmayı tercih eder. Her şeye rağmen kızını sevmektedir. Aynı zamanda Bakur'un da metresidir**.**

Manina: Tzate'nin kızıdır. O Lazistan'ın prensesidir. Saf ve temiz bir kızdır. Çocukluğunun saf aşkı Maruta'yı özlemekte ve unutamamaktadır. Her şafak vakti deniz kenarında oturur, denizle konuşur ve Maruta'nın dönmesini bekler. Maruta'nın döneceğine ve çocukluk aşkıyla birleşeği fikri aklında yer edinmiştir. Maruta'nın geri döneceğine inanmaktadır. Çocukluk aşkına sadık kalmıştır. Manina resmi olarak Bakur'un karısıdır ama bu evlilik formalitedir. Aynı zamanda bir hayırseverdir. Bu yüzden annesini rahatsız etmektedir. Manina her yıl Lazikalı çocukları vaftiz eder. Kız ya da erkek çocuk fark etmeksizin herkese Maruta adını vermektedir. Hayat boyunca inandığı çocukluk aşkının hayal olduğunu, nafile çıktığını anlayınca intihar eder.

Maruta: Lazika'dan Roma'ya sürüldü. Babası vatanseverlik nedeniyle ölüme mahkûm edilmiştir. Maruta şimdi Roma'nın değerli bir süvarisi olmuştur. Suçlunun alacağı ceza ve karar önceden Roma tarafından belirlenmiş ve tanımlanmış olmasına rağmen Lazika'ya Gubaz'ın cinayetini soruşturmak için gelmiştir. Aynı zamanda Manina'nın çocukluk aşkıdır. Uzun boylu ve yakışıklıdır, Roma'nın gerçek bir sadık şövalyesiydir. Maruta gerçekten geri dönmüştü ama tamamen farklı bir Maruta olduğu ortaya çıkmıştır. Çocukken sürgüne gönderilen Maruta Roma'da büyümüştür. Babasının fikirlerinin hiç birini almamıştır. O, Roma emirlerine köle itaatkâr bir şövalyedir. Roma'dan Lazika'nın en vatansever yetkilisi Aiet'i idam etmek için gönderilmiştir. Herkesin gözü önünde çocukluk aşkı Manina'yı kullanmaktan çekinmediği, Aiet'in düzenlediğini iddia ettiği cinayeti oynamış ve tasarlamıştır. Tek kelimeyle iyi sahnelenmiş bir oyun oynandı ve Lazika'nın zavallı kralı da ona inandı.

Aiet: Lazika krallığı'nın büyük bir düşünürüdür. Ülkesi için gerçek bir vatan severdir. Kral Gubaz'ın destekçisi, arkadaşı ve dostuydu. Gençliğinde zaman zaman elini Perslere yöneltmiş ancak yaşlılığında hatasını anlamış ve Gubaz'ı desteklemiştir. Roma ve Pers olmadan bağımsız, güçlü bir Lazika'dan yanadır. Aiet büyük bir vatanseverdir. Bilge ve zaten yeterince yaşlıdır. Ancak yaşlılığına rağmen Roma'nın hedefi haline gelmiştir. Roma'nın ondan kurtulmayı düşünmesinin nedeni onun yönelimidir. Gubaz zaten romalılar tarafından haince öldürülmüş ve cinayeti utanmadan sadık hizmetçisi ve destekçisi Aiet'e yüklenmiştir.

Partaz: Lazika Krallığı'nın büyük düşünürlerinden birisidir. Farkı yönelimleri ve farklı görüşlere sahip oldukları için Aiet ile anlaşamazlar. Partaz Lazika'nın Roma'nın bir parçası olması gerektiğine inanıyor. Roma egemenliğinde olmanın Lazika'ya iyilik, gelişme ve ilerleme getireceğine inanmaktadır. Partaz, büyük bilgeye sahip deneyimli bir politikacıdır, ancak artık oldukça yaşlıdır. Değişimden yana değildir: O büyük bir alim ve yaşlı bir adamdır: Alışılmış vebayı, alışılmamışa tercih etmektedir.

Şair: O tamamen şiire dalmış saray kapısının şairidir. Bazen ilham perileri onu çok yükseltir ve istemsizce çenesine hâkim olamaz ve abartır. Esas olarak bir kaside ve övgü

ustasıdır. Bazen yerini bilemez. Zaman zaman istemeden hatalar yapar. Şairler "Garip insanlardır, hiçbir şeylerini anlayamazsınız : güldüklerinde ağlarlar, ağlarken gülerler ve genel olarak, eğer sakıncası yoksa, amuda duran palyaçolar gibi her şeyi tersine görürler. Şairin kafasında, tavan arasında olduğu gibi, ebedi bir kargaşa hüküm sürer" (Maruta).

Bakur: Sarayın muhafızlarının başıdır. O Manina'nın resmi ama formaliteden kocası ve aynı zamanda Kraliçe'nin sevgilisidir. Manina'yı sevmemektedir. Hiçbir zaman onun odasına bile girmesine izin verilmedi. Evlilikleri tamamıyla siyasi bir bakış açısıyla gerçekleşti. Anne ve babası, vatan sevgisi yüzünden cezalandırılan bir ailenin oğlu Maruta'yı Manina'ya unutturmak istediler. Bakur, emirlerin kölesi, onların kör hizmetkârıdır. Kariyerinde sorun yaratacak herhangi bir komplikasyondan kaçınır.

Aynalı hizmetçi: Oyun boyunca Kral Tzate'nin kırmızı çizmelerine bakması için aynayı tutmaktadır. Hizmetçi elinde düzgün tutamaz ve kral aynada kendini göremezse, vay haline!

Eser hakkında sanat eleştirmeni olan akademisyen Lasha Chkhartishvili'nin blogundan kısaltılarak alınan Gürcüce'den çevrilmiş yorumu:

14. Lasha Chkhartishvili "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" hakkında

Özgürlük ve Bağımsızlık Yine de Herşeyden Daha Önemlidir

Lasha Chkhartishvili'nin blogundan kısaltılmıştır.

Tampon devlet meselesi Gürcüler için tarihsel olarak her zaman önemli bir konu olmuştur. Ülkemizin coğrafi konumundan dolayı her zaman büyük ve güçlü devletlerin rekabet alanı olmuştur. Vatanımız her zaman Roma ve Persler ya da sonraki dönemlerde Türkler ve Persler arasında bölünmüştür. Sonuç olarak, Gürcü devletinin iki düşman

arasında seçim yapmadığı ve özgürlüğü seçtiği durumlar olmasına rağmen, Gürcüler sürekli olarak hangi yolu seçecekleri sorusu ile karşı karşıya kaldılar.

Tarihsel bir oyun olan Otar Chiladze'nin "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" Rustaveli Tiyatrosu'nda bu temayla sahnelendi ve sahne versiyonu Giga Lortkipanidze tarafından sunuldu. Yakın dönem Gürcü tiyatrosu periyodlarında neredeyse hiç tarihsel oyun sergilenmemesi ilgi çekicidir. Çünkü seyircilerin bu türe ilgisi azdır. Ancak günümüzde modern Gürcü tiyatrosu, her şeyden önce Rustaveli Tiyatrosu olarak (çünkü diğer tiyatrolar için de itici bir güçtür) tarihsel türe geri dönmekte ve tarihsel türün parlak bir temsilcisi olan Otar Çiladze'nin eserlerini sahnelemektedir. Otar Çiladze'nin "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" Gürcü sahnesinde ilk kez sahnelendi. bir kaç yönetmenin bu piyesini sahnelemeye çalışmasına rağmen ayrıca prömiyerinin de yapılmadığı bilinmektedir. Modern Gürcü yönetmenler tarihsel tür piyeslerden zaten kaçınmaktadırlar, çünkü sahnelenmeleri büyük mali kaynaklar ve özel yeteneklerler de gerektirmektedir. Gerçek şu ki Çiladze'nin oyununun prömiyer gösterisi için sadece Giga Lortkipanidze kendini riske atmıştır. Rustaveli tiyatrosunda izlediğimiz oyun tüm norm ve kuralların gözetildiği bir dizi akılcı, klasik ve akademik performanslara sahiplik yapmaktadır. Bu yüzden oyunu sergileyenlerin üzerinde bir gerginlik var gibi görünmektedir.

Oyunun temel sorunu, Lazika krallığının, Roma yahut Pers'e olan yönelimidir. İki büyük düşünür olan Aiet ve Partaz farklı taraflardadır, onların kendi fikirleri vardır ve objektif olarak bu fikirleri doğrulamaya ve güçlendirmeye çalışırlar. Ancak yönetmen Giga Lortkipanidze için bu aşamada çok daha önemli ve doğru olan sorun yönelimin ortaya çıkması değil tam tersine özgürlüğün kazanılması sorunudur. Yönetmen, bir karakter olarak Aiet'in yörüngesini değiştirir ve onun aracılığıyla alternatif bir fikir geliştirir - Roma ve Pers'in olmadığı bağımsız ve özgür bir Lazika. Elbette bu görüşün bir çok rakibi vardır ve ne yazık ki, bu görüşte başarısız olmaya mahkumdur.

Giga Lortkipanidze, oyunun politik motivasyonunu bir arka plana koyar ve ön plana Manina (Katie Khitiri) ve Maruta'nın (Levan Khurtsia) aşk hikâyesini getirir,

ancak yine de kraliyet sarayındaki entrikalar ve tartışmalar izleyiciler için aşikar hale getirilir.

Ülke tehlikede ve panik içindedir çünkü Kral Gubaz suikaste uğramış ve katiller cezasız kalmıştır. Lazika tahtına Roma imparatoru ile tahta geçmeye pervasızca hazır olan bir aptal ve savrulan parmak olan halefi Tzate yükselir.

Tzate (David Darchia), aktörler topluluğunun ortasında duruyor. Oyuncu, kişisel ve insani zayıflıklarıyla zayıf bir hükümdarı canlandırıyor. Oyuncu tarafından sunulan Tzate izleyiciye bir saf ve aptal izlenimi bırakıyor, Tzate görünüşte öfkeli kral gibi görünse de, bu onun maskesidir, aynı zamanda yanıltıcı ve yanlıştır, çünkü herkes Tzate'in zayıflıklarını çok iyi bilmektedir.

Kendisi bir yerde şöyle diyor: "Bana ne derlerse onu yapıyorum, bu benim işim". Böyle bir hükümdar köle olmaya mahkûmdur.

İlginç bir sanatsal figür de oyunda tam olarak açık olmayan Maruta'dır (Levan Khurtsia). Yurt dışına sürgüne gönderilen, yurduna intikam hırsıyla dönen, yurt dışında eğitim görmüş birisidir. Maruta tamamen farklı bir insana dönüşmüştür, başkalaşım yaşamıştır.

Oyunun tasarımını yapan, Lazika krallığı ve çevresini koyu, kahverengi renklerde karar veren Mirian Shvelidze'dir. Kostümler, giyinmiş karakterleri doğal olarak dekora uyduran Ushangi Imerlishvili'ye aittir. Oyun müzikal olarak Ia Sakandelidze tarafından düzenlenmiştir."[28]

[28] თავისუფლება და დამოუკიდებლობა მაინც ყველაფერს სჯობს
http://lashachkhartishvili.blogspot.com/2010/03/blog-post_4737.html

15. Lasha Chkhartishvili Kısa Biyografi

Doğum tarihi: 23 Aralık 1980 (40 yaşında)

Kategori: Sanat eleştirmeni

Doğum yeri: Batum.

2004 yılında Shota Rustaveli Devlet Tiyatro ve Film Üniversitesi'nden mezun oldu; Batum Shota Rustaveli Devlet Üniversitesi'nden yüksek lisans derecesi yapmıştır.

16. Eser ve Otar Çiladze Üzerine

Yazarın Edebi Dilinin Şekillenmesi

Otar Çiladze'nin yazdığı " Tzatenin Kırmızı Çizmeleri" adlı oyun tarihi bir dramadır. Bu dramanın konusu Gürcistan devletinin geçmişten günümüze süre gelen yaşadığı tampon devlet meselesidir. Eserin yayınlanması dönemin Sovyet hükümetince uygun bulunmamış ve Otar Çiladze'ye sansür teklifinde bulunulmuştur. Bu sansürün ana amacı eserin içeriğinde bulunan vatanseverlik, bağımsız Gürcistan ve özgürlük gibi temalardır. Otar Çiladze bu sansüre boyun eğmek istememiş ve eser ancak 1986 yılında yayınlayabilmiştir. Bilindiği üzere 1986 yılında Gürcistan hükümeti Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği içerisinde bulunmaktaydı. SSCB ise bu birliğin içerisinde bulunan ülkelere baskıcı ve yıldırıcı bir politika izlemekten kaçınmamıştır. SSCB'nin sanata ve sanatçıya karşı verdiği değer yadsınamaz bir gerçek olsa dâhil, yukarıda bahsedilen sansür meselesi maalesef ki, her imperial devletlerin uyguladığı üzere Gürcistan'ın da başına gelmiştir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Vladimir Lenin'in önderliğindeki Bolşevikler tarafından 1922 yılında kurulmuştur. Komünizm adı altında Lenin, Troçki ve Stalin 1921 ile 1941 yılları arasında bir diktatör rejimi kurmuşlardır. [29]

Otar Çiladze'nin 1933 doğumlu bir yazar olduğu göz önüne alındığında, çocukluğunun ve gençliğinin tek parti diktatöryasında ve İkinci Dünya Savaşı'nın etkisinde geçtiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. 2.Dünya Savaş'nda Stalin'in başkanlığındaki komiteden çıkan kararla Gürcistan savaş ekonomisine geçmiştir (1941-1945). Bu durum Gürcistan'da ekonominin zor duruma düşmesine neden olmuştur. Çünkü bu durumun ana nedeni Gürcistan fabrikalarının sadece savaş sanayisi üzerine çalışmasıdır. Hukuk ve ekonomi eğitimi almış bir aydının oğlu olan genç Otar Çiladze'nin o yıllarda ülkenin gerçekleri ve durumunun farkında olduğunu söylemek yanlış kaçmayacaktır.

İkinci dünya savaşında Sovyetler birliğinin yanında olmuş ve birçok maddi ve manevi hasar gören Gürcistan, savaştan sonra ekonomik refah ve kişisel özgürlükler beklemekteydi. Sovyetler ise tek parti rejimi içerisinde mutlak itaat istemekteydi. Savaş sonrası artık yetişkin bir bireye yavaş yavaş adım atmaya başlayan Otar Çiladze de Sovyet rejiminin yaptığı sanat, edebiyat, müzik, sinema gibi kollara yapılan baskıları görmekteydi. Moskova'nın emirlerine tamamen uyan Gürcistan tek parti diktatöryası tüm yazar, sanatçı ve müzisyen gibi aydınlara baskı ve yıldırma politikası uygulamaktaydı. Bu politikadan bir öğretmen olan Otar Çiladze'nin babasının da payını aldığını söyleyebiliriz. Tüm bu baskılar ve 1951 yılının sonuna doğru aydınların Orta Asya ve Sibirya'ya göçe zorlanmaları aynı yıl Tiflis Devlet Üniversitesi Gazetecilik bölümüne başlayan Otar'ın düşünce yapısını ve siyası yaklaşımını şekillendiriyordu. Stalin'in 1953 yılında ölmesinden sonra Gürcistan üzerine yapılan baskılar bir nebze azalarak 1954 yılında sürgüne gönderilen aydınların ülkelerine geri dönmelerine izin verildi. 1956 yılında Sovyetler Birliği Komünist Partisine yapılan darbe Gürcistan karşıtı bir darbeye dönüşmüştü.[30] Bu kampanyada Stalin ve Beria'nın cani olduklarından söz

[29] Gürcü Halkının Tarihi, İBERİELİ Sandro, Komünizm ve Şahış(Şahsa Tapma) Kültünün Tahribatı, s. 447.
[30] Gürcü Halkının Tarihi, İBERİELİ Sandro , 1956 yılı mart ayaklanması , s.464

ediliyor bu iki şahsın Gürcü asıllı oldukları bilindiği için Gürcistan halkı da bu canilik ile suçlanıyordu. Bu kampanya Tiflis Üniversitesi ve diğer üniversitelerde Rus yanlısı bir şovenist kampanyaya dönüşüyor, gençler ikiye ayrılıyordu. Bir takım gençler Stalin ve Sovyet yanlısı olurken bir takım gençler ise bağımsız Gürcistan istemekteydiler. Bu eylemler sırasında bir çok gencin hayatını kaybettiği de söylenmektedir. Otar Çiladze'nin de bir Tiflis Üniversitesi öğrencisi olarak bu kampanya ve eylemlerden etkilendiği söyleyebiliriz. Tüm bu bulgular ışığında Otar Çiladze'nin dilinin savaş, zorluklar ve baskılar üçgeninde şekillenerek Stalin sonrası Gürcistan edebiyatının en parlak temsilcilerinden birisi olmasını sağladığı görülebilmektedir.

Otar Çiladze'nin "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" ni yayınladığı 1986 yılında Gürcistan'da Marksizm ve Leninizm'den uzaklaşıldığı görülmekteydi.[31] Bu durum tek parti hükümetinin işine gelmiyordu ve bu sebeple ideolojik eğitimin gençler arasında arttırılması kararı alındı. Buna takiben Lenin'in dilinin yanı Rusçanın haklar arasında az kullanıldığı, Rusçanın tüm okullar da ve halk arasında yaygınlaştırılması gerektiğin öne sürüldü. Bu baskılar 1978 yılına dek sürmüş Moskova tarafından yeni anayasa dayatmaları başlamıştır. Bu yeni anayasada Gürcüce devletin resmi dili olarak gözükmemekteydi. Aydınlar ile tüm Gürcü halkının 12 Nisan 1978 yılında ayaklanması ve büyük protestolar neticesinde 14 Nisan 1978 yılında Gürcü Dilinin Gürcistan Anayasası'nda resmi dil olarak kalmasını sağlamıştır.

[31] Gürcü Halkının Tarihi, İBERİELİ Sandro, 1972 yılı kongeresi, s. 467

"Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" Analizi

Eser tarihi bir drama olduğu için Gürcistan tarihinde yer alan Pers-Roma çekişmesi ve Kral Gubaz'ın öldürülmesi konularını işlemektedir. Doğu Gürcistan üzerinde hakimiyet kurmak isteyen Perslerin işgalleri Batı Gürcistan'a kadar uzayınca Roma bu duruma karşı çıkarak Egrisi'ye asker göndermiştir (Egrisi eserde geçen Lazika krallığıdır). Persler 550 yılında tekrar Batı Gürcistan'a asker göndererek Egrisi'de bulunan bazı kaleleri ele geçirdiler. Egrisi'de bulunan Romalı generaller Perslere karşı savaşmıyorlar bilakis paranın peşindeydiler. Bu durum da Roma'ya yenilgileri getiriyordu. Roma'nın bu yenilgisinden sonra Persler ile Roma arasında bir ateşkes imzalandı. Bu imzalanan anlaşmaya göre Roma Perslere 2000 altın para ödedi. Kral II. Gubaz Roma imparatoruna bu başarısızlığın sonucu olarak Romalı generalleri suçlu bularak öne sürdü.[32]

Tarihte gördüğümüz II. Gubaz, eserde de Kral Gubaz olarak önümüze gelmektedir. Eserde işlenen Kral Gubaz'ın öldürülmesi de gerçek bir olaydır. Bu olay Sandro İberieli tarafından Gürcü Halkının Tarihi kitabında şöyle anlatılmaktadır:[33]

"II. Gubaz'ın Romalı generalleri suçlaması bu generalleri hoşnut etmedi ve Gubaz'a karşı hain bir plan hazırladılar. Onu bir toplantıya davet ederek öldürdüler. (554). Bu ölüm sonrası halk galeyana geldi. Bu olay sonrası feodal dere beyler toplandılar (Çiladze'nin piyesinde bahsi geçen konsey de bu toplantıdır). Bu toplantıda iki ayrı görüş bulunmaktaydı. Aiet adlı bir hatip ülkenin kralını öldüren Romalıların ülkeden çıkarılmasını isteyerek Perslerin tarafını tutuyordu. Karşıt görüşte olan Partaz ise" Hislerimizle değil aklımızla hareket etmeliyiz, Kralımızı öldüren buranın yerli generalleridir. Roma İmparatoru'nun bunda ne suçu var? Biz Romalılarla aynı dini paylaşıyoruz ve Persler bize çok yabancı" diyerek Roma taraftarı olduğunu göstermiştir. (Çiladze'nin yazdığı eserde de bu olay aynı şekilde Aiet ve Partaz olarak iki zıt karakter ve iki farklı görüş ile okuyucuya gösterilmiştir). Toplantıda Roma kararı öne çıkmıştır

[32] Gürcü Halkının Tarihi, İBERİELİ Sandro, Roma-İran Çekişmeleri, s. 24
[33] Gürcü Halkının Tarihi, İBERİELİ Sandro, Gubaz II'nin öldürülmesi, s. 129

ve Roma'ya delege gönderilmiştir. Bu durumdan sonra II. Gubaz'ın küçük kardeşi olan Tzate İmparatordan tacını alarak II. Tzate olarak Egrisi tahtına çıkmıştır. (Eserde Otar Çiladze Tzate'yi Gubaz'ın oğlu olarak göstermiştir.) Bu olaydan sonra II. Gubaz'ı öldüren suçlu generaller hapse atılmış ve tüm Egrisi Roma'nın hâkimiyeti altına girmiştir."

Otar Çiladze'nin eserinde bu tarihi olay örgüsü birebir işlenmemiş, aşk, ihanet, güç zehirlenmesi gibi kavramlar arasında şekillenerek sonuca gidilmiştir. Piyeste tarihsel olarak 4 gerçek karaktere yer verilmiştir. "Partaz", "Aiet", "II. Gubaz (Kral Gubaz)", "II. Tzate" (Kral Tzate). Buna nazaran 5 kurgusal karakter "Aynalı Hizmetçi", "Manina", "Bakur", "Kraliçe", "Şair" yer verilmiştir. Otar Çiladze'nin eserinde geçen küçük nüanslar bu tarihsel dramayı yazarken işlediği konuya ne kadar hâkim olduğunu okuyuculara göstermektedir.

Otar Çiladze Kral Tzate karakterini kırmızı çizmelerine âşık, vurdumduymaz, korkak bir şekilde tasvir ederek eserde bağlayıcı bir konumda kullanmış diğer karakterler etrafında piyesinin giriş, gelişme ve sonucunu okuyucuya aktarmıştır. Bir diğer dikkate layık husus ise kırmızı çizme sembolüdür. Roma imparatorluğunun hüküm sürdüğü ülkelerin krallarına verilen bir semboldü ve bu sembol ile o ülkenin Roma'ya itaat ettiği görülmekteydi. Eser yer yer bu tarz küçük nüanslar ile tarihten okuyucuya bilgiler sunmaktadır. Örnek olarak sürgüne gönderilen ve Roma'da devşirilen Maruta'nın bir Bizans geleneği olarak Bakur'un gözünü çıkarması buna örnektir. Çünkü sakat bırakma, Roma İmparatorluğu'ndaki suçlular için yaygın bir cezalandırma yöntemiydi. Sakatlama cezalarının ayrıcı ikincil yararları bulunuyordu. Örneğin; rakibi kör etme sadece hareketliliğin sınırlanması değil, aynı zamanda İmparatorluğu kontrol etmenin en önemli parçası olan bir savaşta orduya kumanda etmeyi imkânsız hale

getirecekti.[34] Eserde Bakur aynı zamanda Lazika sarayının muhafız başıydı. Maruta tarafından yapılan bu hamle oldukça akıllıca, vahşice ve aceleydi.

Otar Çiladze'nin eserinde bir karakter olan Manina için yazdığı ve şaire söylettiği "Çekirge" ile Manina'nın "Yeşil iri gözlü çekirge" tabirleri farklı metaforlara gebe olan tabirlerdir. Bilindiği üzere Yeşil Çekirge sembolizmde şu anlamlara gelmektedir. Çekirge'nin insanlık tarihi boyunca genelde kötü şekilde anılan canlılardan birisidir. Adeta bir karabulut gibi göç eden çekirge sürüsü, indiği yerdeki bitkileri kısa sürede yer ve bitirir. Çekirge, çoğu zaman felaket anlamına gelir.

Diğer kaynaklarda ise çekirgenin özellikleri ve sembolleri bolluk, başarı, astral seyahat, cesaret, korkusuzluk, doğurganlık, ileri hareket ve düşünme, mutluluk, sezgi, uzun ömür, inanç sıçramaları, sabır, huzur ve zenginlik ve erdemdir.

İncil'deki çekirge anlamı, Tanrı'dan daha az güce ve bilgeliğe sahip küçük bir yaratığa aittir ve insanlar için kullanılan bir benzetmedir.

Kelt[35] sembolizminde ise Çekirgenin bir ölüm alameti olduğuna inanılmaktadır. Otar Çiladze, eserinin başında Manina için kullandığı bu çekirge sembolizmi, karakterin ölüme giden yolunda biz okuyuculara ölümü işaret eden bir ipucu olarak göstermiş olabilir. Çiladze'nin "Yolda Bir Adam Gidiyordu" eserinde de "Çekirge", "Yeşil Çekirge" "İri gözler " tabirlerini kullanmıştır. Çekirge tabiri tarafımca incelenen bu iki eserde "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri"nde 22 kez, "Yolda Bir Adam Gidiyordu" da ise 8 kez kullanılmıştır.

Bu ortaya çıkan teorilerden Otar Çiladze'nin ne kadar da çok yönlü bir yazar olduğunun farkına varmaktayız. Otar Çiladze'nin "Yolda Bir Adam Gidiyordu"da

---

[34] Bizans kültüründe politik nedenlerle sakat bırakma
https://tr.wikipedia.org/wiki/Bizans_k%C3%BClt%C3%BCr%C3%BCnde_politik_nedenlerle_sakat_b%C4%B1rakma

[35] Keltler (Latince: Celtae, Galli ve Antik Yunanca: Keltoi, Galatai), Tarih öncesi ve İlk Çağ döneminde Avrupa'da yaşayan ve günümüzde altı ulustan oluşan bir halktır.

görülen Sümer ve Yunan mitlerine olan ilgisi ve İngiliz edebiyatçıları başta olmak üzere yaptığı pek çok çeviri ile edebi dilini oldukça zenginleştirdiği aşikârdır.

Eserinde bir yandan bu tarihi konuları işleyen Otar Çiladze yarattığı pozitif ve negatif karakterler ile vatanseverlik, özgürlük gibi konuları okuyucuya aktarmaya çalışmıştır. Otar Çiladze dilini ustaca kullanabilen bir yazardır. Eserde oldukça deyim gözlemlenebilmektedir. Çeviri sırasında biz bu deyimlerin Türkçedeki karşılıklarını bularak çevirdik. Bazen argo sözcükler de başvurduğu görülmüştür. Bazı yerlerde o kadar iyi betimlemeler yapmaktadır ki, yaşanan olaylar direkt okuyucunun gözünde canlanmaktadır. Yaşlılığı ve bilgeliği betimlediği yerler ve özellikle Aiet'in kapanış bölümü takdire şayandır.

Yazar araştırmacısı Manana Kvachantiradze Otar Çiladze için şunları söylemiştir.

"Çiladze'nin romanlarını okumak ciddi bir iştir ve mutlu edici bir aktivite olduğu da söylenebilir. Onun dilinin doğal akışında yer alan yoğun, uzun soluklu cümlelerin derinliği bizi şaşırtmakta ve heyecanlandırmaktadır."

"ჭილაძის რომანების კითხვა სერიოზული და შეიძლება ითქვას, გამაბედნიერებელი საქმიანობაა. მისი ენის სტიქიაში შესვლა, დაძაბული, ხანგრძლივ სუნთქვაზე გათვლილი წინადადებების სიღრმე გაოცებს, გაფორიაქებს."[36]

Manana Kvachantiradze'nin ayrıca "Otar Chiladze'nin sanatsal sisteminin göstergebilimsel yönleri. Ed. Mikheil Kurdiani, Tb. 1999. Gürcü Bilimler Akademisi, Ş. Rustaveli, Gürcü Edebiyat Enstitüsü" adında bir yayını da vardır.

[36] http://arilimag.ge/%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%90-%E1%83%99%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%AD%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%AB%E1%83%94-%E1%83%9D%E1%83%97%E1%83%90/

ოთარ ჭილაძის მხატვრული სისტემის სემიოლოგიური ასპექტები. რედ. მიხეილ ქურდიანი, თბ. 1999. (საქ. მეცნ. აკად. შ.რუსთაველის სახ. ქართ. ლიტ. ინ-ტი).

Sonuç olarak Otar Çiladze'nin dilinde yaşadığı dönemin etkileri oldukça görülmektedir. Eserlerinde okuyucuyu çoğu zaman düşündüren ve heyecanlandıran uzun cümleler kuran bir yazardır. Oyunun tarzı genellikle kısa, diyaloğa has bir cümleler olmasına rağmen yazar uzun cümlelerden bu piyeste bile vaz geçememiştir. Monologlarda bir hayli uzun cümlelere rastlanmaktayız. Farklı edebiyat dünyalarına ve mitolojik eserlere ilgi duyan, hakkında araştırma yapan akademisyenlerin yorumlarına ve gözlemlere dayanarak her anlamda kendini yetiştirmiş çok yönlü bir yazar olduğu aşikârdır. Otar Çiladze'nin aldığı eğitim ve babasının bir aydın olması bu konuda önemli bir yere sahiptir.

"Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" okuyucuyu yer yer güldüren, drama ve trajedinin iç içe geçtiği, karakterlerin uzun diyaloglar verdiği ancak bu diyaloglara rağmen okuyucuyu yormayan ve içine çekebilen bir dile sahiptir. Tzate'nin giydiği kırmızı çizmeler başlı başına bir ipucudur. Piyesin içinde geçen tampon devlet konusu ve iki devlet arasında kalma olayı sadece olay örgüsü için var olmuştur. Zaten Roma en başında seçilmiştir. Tarihsel bir gerçek olarak gözümüze çarpan Egrisi devletinin Pers ile Roma arasında kalışı ve Roma'yı seçmesi zaten yazar tarafından bize en başında aktarılmıştır. Eserde Tzate'nin sürekli kırmızı çizmelerini giymesi ve bazı bölümlerde kırmızı çizmelerin ona küçük gelmesi bir metafordur. Kırmızı çizmelerin küçük gelmesi tabiriyle yazar, Roma'nın da artık Lazika'ya iyi gelmeyeceğini ve aynı zaman da Tzate'nin Lazika Tahtına hiç layık olmadığını göstermek istemiştir. Manina eserin sonunda ölür, Tzate ise sürekli kırmızı çizmeleriyle ilgilenmektedir. Manina'yı umursamaz ve sevdiği de söylenemez. Manina'yı ölüme götüren yolda, Tzate'nin Kırmızı Çizmelerinin yani Roma'nın da parmağı vardır. Bu Roma ki, aynı zamanda Maruta'yı devşiren ve Manina'nın önüne çıkaran devlettir de. Çiladze piyesinde Aiet ve

Partaz'ın görüşlerine tarihi gerçekçiliğe yakın olarak yer vermiştir fakat eserin sonunda Aiet'in görüşlerinden vaz geçirerek yeni bir görüşe imza atmıştır. Bu görüş ise bağımsız Lazika'dır.

Otar Çiladze eserinde vatanseverlik, özgürlük, bağımsızlık gibi konuları işlemiştir. Eserinin sansüre uğramasının da bu yüzden kaynaklandığı ön görülebilir. Çiladze eserinde derin mesajlar da vermektedir. Yaşadığı dönem ve savaşlar göz önüne alındığında "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri"nin dönemin iktidarına ve halkına eleştirel mesaj verdiği görülmektedir. Bunun bir kanıtı da eser 1969 yılında yayıma hazırlanmış fakat 1986 yılında ancak yayınlayabilmiştir.

Bunun bir kanıtı olarak; Eserinin sonunda Aiet'in uzun diyaloğunda geçen "Perişan halkım bir kez daha yanlışa düşecek ve kandırılacak, kanını görünce bir kez daha yanlışlıkla heyecanlanıp tutku duyacak. Bir kez daha adaletin hüküm sürdüğüne, adalet hüküm sürdüğü müddetçe kendisinin de hiçbir zorluk yaşamayacağına ve huzur içinde uyuyabileceğine, yiyip içebileceğine, şarkı söyleyip sevineceğine inanacak; çünkü onun yerine kılıcını daha güçlü Romalıların sallayacağına inanacak."

Bu diyalogda bahsi geçen halk Gürcü halkıdır. Ve Roma'da Sovyetleri temsil etmektedir. Bu tarz diyaloglar ile Otar Çiladze halka vatanseverlik, milliyetçilik gibi duyguları aşılayacağı için Sovyetler tarafından eserine sansür uygulanmış ve yayınlaması uzun sürmüştür.

"Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri"nin yayınlandığı tarih ve Çiladze'nin yaşadığı dönem ışığında eser, oldukça zengin bir dil kullanılan, yapılan metaforlar, göndermeler ile okuyucuya mesaj verilmek istenen tamamiyle tarih ile harmanlanmış eleştirel bir dramadır.

SONUÇ

Otar Çiladze'nin "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" piyesinin sanat-edebiyatının ve çevirisinin analizi sonucunda şu sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Çeviri Kuramı kavramı 20. yüzyilin ikinci yarısından itibaren bilimsel bir alan olarak kabul edilmiştir. Yüksek lisans tezinde bu bilimi ve yöntemlerini inceledik. Yüksek lisans tezinin ana eksenini, diploma tezimin danışmanı Doç.Dr. Nanuli KATCHARAVA'nın doğrudan katılımı ve gözetimiyle Gürcüce 'den Türkçeye tercüme ettiğimiz "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" piyesi oluşturmaktadır. Çeviri üzerine çalışırken bir dizi sözlük ve çeşitli sözlüklerin elektronik versiyonları kullanılmıştır. Kaynaklar kaynakçada tam olarak verilmiştir. Türkçeye çevrilen oyunun editörlüğünü Düzce Üniversitesi'nde Türkçe öğretim görevlisi ve alanında uzman olan Çiğdem SÜTÇÜ yapmıştır. Piyes, kendi içinde iki büyük edebi akımı, Romantizm ve Realizmi birleştiren Otar Çiladze'nin eşsiz diliyle anlatılan tarihi bir dramadır. Tarihi dramının izinden giderken eser birkaç mesaj da içermektedir. Mesajlar çalışmanın içerisinde detaylı olarak açıklanmıştır. Nobel Ödülü'ne aday gösterilen Gürcü yazar Otar Çiladze Gürcü dilinin eşsiz bir ustasıdır. Oyun; deyimler, idiomalar yahut atasözleri ile doludur. Piyes genel olarak kısa, özlü diyaloglarla karakterizedir. Ama yine de O.Çiladze, son derece diline hâkim ve dünya edebiyatına yabancı olmayan bir yazar olarak, dilinine prangalar koymamış, oldukça fazla ustaca kullandığı betimlemeler, metaforlar ve birçok edebi teknikle tamamen dolu uzun monologlardan kaçınmamıştır. Piyesin karakterlerinin ağzından, tarihte çok iyi bilinen bir drama gözümüzde canlandırılır.

Otar Çiladze'nin dili basit ve kolay değildir. Bütün bunlar çeviri sırasında bize bazı zorluklar yarattı. Anlatılmak istenenin Türk okuyuculara doğru bir şekilde ulaşması için deyimlere mümkün olduğunca uygun Türkçe ifadeleri bulmaya çalıştık. Deyimleri bulmak için, tanım sözlüğü, deyimler sözlüğü ve farklı tip sözlükler kullanarak eşleşen deyimleri seçtik. Düşünmek, araştırmak genel olarak bir kaç gün hatta bazen haftalar

sürdü. Sonunda düşünceye en yakın olanı seçtik ve kararımızı verdik. Türk okuyucu için Otar Çiladze'nin tek bir incisini, tek bir edebi tekniğini kaybetmemek için elimizden geleni yaptık.

Oyun, tiyatro sahnesinde sahnelenmek üzere yazılmıştır. **"**Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" 1969'da yazıldı, ancak Sovyet sansürü onu durdurdu ve Nodar Gurabanidze sayesinde ancak 1986'de gün ışığına çıktı. Sahnelemeye gelince, çok daha sonra, XXI yüzyılın başında, yani 2006-2007'de. Tiyatro sezonunda gerçekleştirildi. Sahne versiyonu Giga Lortkipanidze ve R. Chkhaidze tarafından sergilendi.

Son zamanlarda, tarihi türdeki oyunların canlandırılmaları zor olduğu ve bazı maddi kaynakların yanında özel yeteneklere de ihtiyaç duydukları için Gürcü tiyatrosunda neredeyse artık tarihi türde oyunlar sahnelenmiyordu. Otar Çiladze'nin kalemine aldığı uzun diyaloglar "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri"'ni oldukça vurucu, çarpıcı bir oyun yaparken aynı zamanda sahlenenmesi de zor bir oyun haline getirmekteydi. Ancak Şota Rustaveli Akademik Tiyatrosu tarihi türe geri döndü ve ulusal edebiyatın parlak temsilcisi Otar Chiladze'nin "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" adlı oyununu sahneledi.

Şimdiye dek tek bir yönetmenin değil, birkaç yönetmenin bu oyunu sahnelemeye çalıştığı ancak prömiyerinim yapılmadığı biliniyor. Gerçek şu ki, prömiyer gösterisi olarak şimdiye kadar sadece Giga Lortkipanidze O.Çiladze'nin oyununu riske attı. Oyun sezon boyunca büyük bir başarı elde etti.

Otar Çiladze'nin dili yaşadığı dönem ile şekillenmiş ve gelişmiştir. Bir pedagog olan babasının Otar'ın bu gelişiminde büyük bir katkısı olduğu söylenebilir. Gürcü bir yazar olarak Otar Çiladze'nin Gürcistan'ın Sovyetler Birliği içerisinde olduğu dönemleri ve II. Dünya savaşı dönemlerini görmesi, bu dönemlerde yaşadıkları onun piyesinde ki edebi dilinde milliyetçilik, bağımsızlık, özgürlük gibi kavramları ön plana çıkarmasını bize açıklamaktadır.

Otar Çiladze'nin 20.yüzyilin başında doğmuş bir yazar olarak "Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri" piyesini Romantizm ve Realizm akımları çerçevesinde yazdığı aşikârdır. Otar Çiladze Romantizm akımının öncülerinden olan Lord Byron gibi yazarları çevirmiştir. Bilindiği üzere Romantizm akımında tabiat önemlidir. Gözlem ve tasvire önem verilir. Konular işlenirken iyi, kötü, doğru, yanlış gibi karşıtlıklardan yararlanır. Realizm akımında ise konu gerçekten alınır. Olay ve kişiler yaşanan ve yaşayan kişilerin benzerleridir. Eserde yukarıda bahsi geçen durumları acıka görmekteyiz. Romantizmin bir özelliği olan tasviri yani betimleme kavramını Çiladze eserinde kaçınmadan uzun monologlar içerisinde kullanmıştır. Realizm akımından etkilendiği nokta ise eserin gerçek bir hikâyeye dayanması ve gerçek olan karakterlerin değiştirilerek sunulmasıdır. Bu iki akımın birleştiği ve yazıldığı dönem göze alındığında Postmodernizimin getirisi olan barış ve özgürlük kavramlarını da içermektedir.

Türk okuyucu Gürcü yazar Otar Çiladze'yi, çalışmada bahsedildiği gibi Türkçe'ye çevirisini Parna-Beka'nın yaptığı, nobele aday gösterilen ve dünyanın pekçok dilne çevrilen "Yolda Bir Adam Gidiyordu" adlı eserinden tanımaktadır.

Bu çalışma, Otar Çiladze'nin oyununun Türkçe telaffuz edilmesi için yapılan ilk girişimdir. Gürcü dramasının bu seçkin eseri Türk yönetmenlerin ilgisini çekerse ve Türk tiyatrolarında sahnede yaşamaya devam ederse mutlu olacağız.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKALIN Rahman, (2018) Çeviri Kuramından Çeviri Eğitimine Akademik Çevri Eğitiminin Temel İlkelerini Belirme, Nobel yayınları, ISBN :978-605-320-941-6

ჭილაძე ოთარ, (2016) პიესები პუბლიცისტიკა, არეთე, ISBN : 978-99940-54-55-8

İBERİELİ Sandro, (2014) Gürcü Halkının Tarihi, Osmanlı-Gürcü İlişkileri Üzerine Kapsamlı Bir Araştırma, Cinius Yayınları ISBN 978-605-127-998-5

ÇİLADZE Otar (2015), "Yolda Bir Adam Gidiyordu" Çevirmen: Fahrettin Çiloğlu, Aylak Adam yayınları, Ekim İSTANBUL

Makaleler

HALDAN Aykut, Skopos Kuramı, Çeviri Edinci ve Çeviri Bilim Öğrencilerinin Teknoloji Kullanımı Üzerine Bir Değerlendirme Dr. Öğr. Üyesi, Aykut Haldan Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Sözlükler

გოჯაევა გულნარა, 2016, ქართულ-თურქული, თურქულ-ქართული სტანდარტული ლექსიკონი, ანკარა , ISBN : 978 975 320 558 0

აბულაძე კახა, 2013, სტამბოლი ISBN : 978 975 471 435 7

მამულია ეთერ, 2006, თურქულ-ქართული ფრაზეოლოგიური ლექსიკონი, თბილისი

ჩლაიძე ლია, 2001, თურქულ-ქართული ლექსიკონი, ლივანე, სტამბოლი,

კვანტალიანი ელიდა, 2010, ქართულ-თურქულ ლექსიკონი, თბილისი,

İnternet Kaynakları

https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%92%E1%83%96%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%94_%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%98_%E1%83%99%E

1%83%90%E1%83%AA%E1%83%98_%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%9D%E1%83%93%E1%83%90

https://tr.wikipedia.org/wiki/Orfizm

https://tr.wikipedia.org/wiki/G%C4%B1lgam%C4%B1%C5%9F_Destan%C4%B1

https://ka.wikipedia.org/w/index.php?title=%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:Kam_ide%C5%A1,_%C4%8Dlovek....jpg&filetimestamp=20160118130456&

https://ka.wikipedia.org/w/index.php?title=%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:Gzaze_1.jpg&filetimestamp=20150718083753&

https://ka.wikipedia.org/w/index.php?title=%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:Yolda_Bir_Adam_Gidiyordu.jpg&filetimestamp=20160118125747&

https://ka.wikipedia.org/w/index.php?title=%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:A_Man_Was_Going_Down_the_Road.jpg&filetimestamp=20160118130008&

https://ka.wikipedia.org/w/index.php?title=%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:%D5%83%D5%A1%D5%B6%D5%A1%D5%BA%D5%A1%D6%80%D5%B0%D5%B8%D5%BE_%D5%A3%D5%B6%D5%B8%D6%82%D5%B4_%D5%A7%D6%80_%D5%B4%D5%AB_%D5%B4%D5%A1%D6%80%D5%A4.jpg&filetimestamp=20160118130219&

https://ka.wikipedia.org/w/index.php?title=%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:Der_Garten_der_Dariatschangi.jpg&filetimestamp=20160118130631&

https://ka.wikipedia.org/w/index.php?title=%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:Gzaze_erti_rusuli.jpg&filetimestamp=20160130123153&

http://arilimag.ge/%E1%83%9B%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%90-%E1%83%99%E1%83%95%E1%83%90%E1%83%AD%E1%83%90%E1%83%9C%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%A0%E1%83%90%E1%83%AB%E1%83%94-%E1%83%9D%E1%83%97%E1%83%90/

http://www.nplg.gov.ge/gwdict/index.php

http://ena.ge/explanatory-online

https://idioms.tsu.ge/

https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9C%E1%83%90-%E1%83%91%E1%83%94%E1%83%A5%E1%83%90_%E1%83%A9%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98

https://tr.wikipedia.org/wiki/Fahrettin_%C3%87ilo%C4%9Flu

https://tr.wikipedia.org/wiki/Otar_%C3%87iladze

https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%9D%E1%83%97%E1%83%90%E1%83%A0_%E1%83%AD%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%AB%E1%83%94

https://sozluk.gov.tr/

https://tr.wikipedia.org/wiki/Si%C4%9Fna%C4%9Fi

https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%9D%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%A8%E1%83%98_(%E1%83%9B%E1%83%AE%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%94)

https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%9B%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%97%E1%83%9D%E1%83%91%E1%83%98_(%E1%83%9F%E1%83%A3%E1%83%A0%E1%83%9C%E1%83%90%E1%83%9A%E1%83%98)

https://en.wikipedia.org/wiki/Kote_Makharadze

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kerberos

https://tr.wikipedia.org/wiki/Jean_Racine

https://tr.wikipedia.org/wiki/George_Gordon_Byron

https://tr.wikipedia.org/wiki/Henry_Wadsworth_Longfellow

https://tr.wikipedia.org/wiki/Mtatsminda_Panteonu

https://tr.wikipedia.org/wiki/Orfizm

https://tr.wikipedia.org/wiki/Arthur_Evans

https://tr.wikipedia.org/wiki/Golgota

EKLER

Resimler

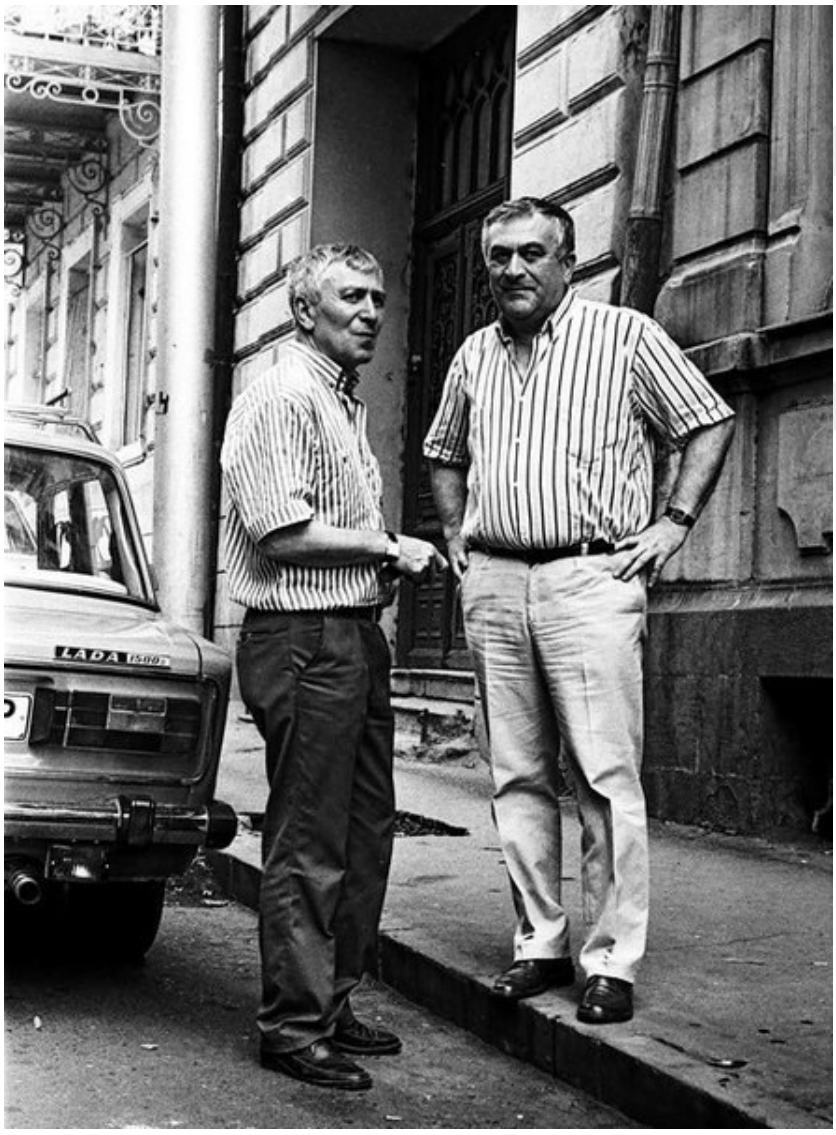

1. ძმები ოთარ ჭილაძე და თამაზ ჭილაძე, 1959 (Otar Çiladze ve Tamaz Çiladze)

hhttps://burusi.wordpress.com/2009/10/02/otar/

1. **ოთარ ჭილაძე მეგობრებთან ერთად (Otar Çiladze (en sağda) arkadaşlarıyla birlikte, arkadaşlar arasında (en solda) ünlü Gürcü şairi Muhran Maçavariani)) hhttps://burusi.wordpress.com**

2. ოთარ ჭილაძე hhttps://burusi.wordpress.com

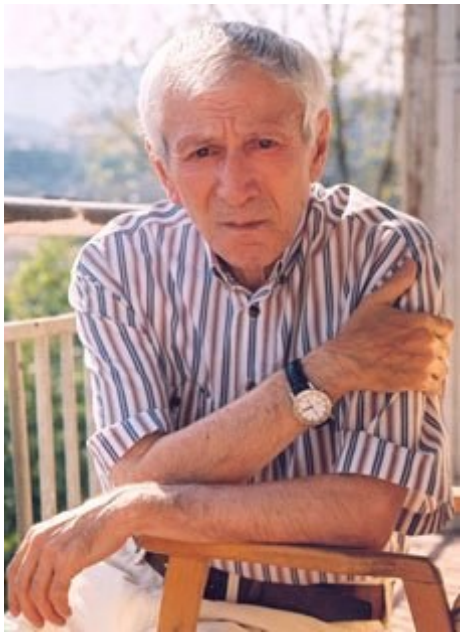

3. ოთარ ჭილაძე https://artinfo.ge/2015/10/othar-tchiladzis-saerthashoris/

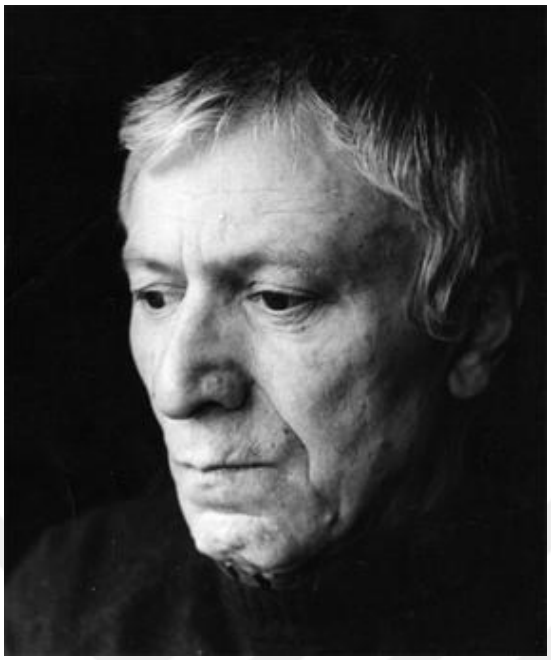

4. Photo of the Georgian writer and poet Otar Chiladze
   http://book.gov.ge/uploads/authors/55c353962df0c.jpg

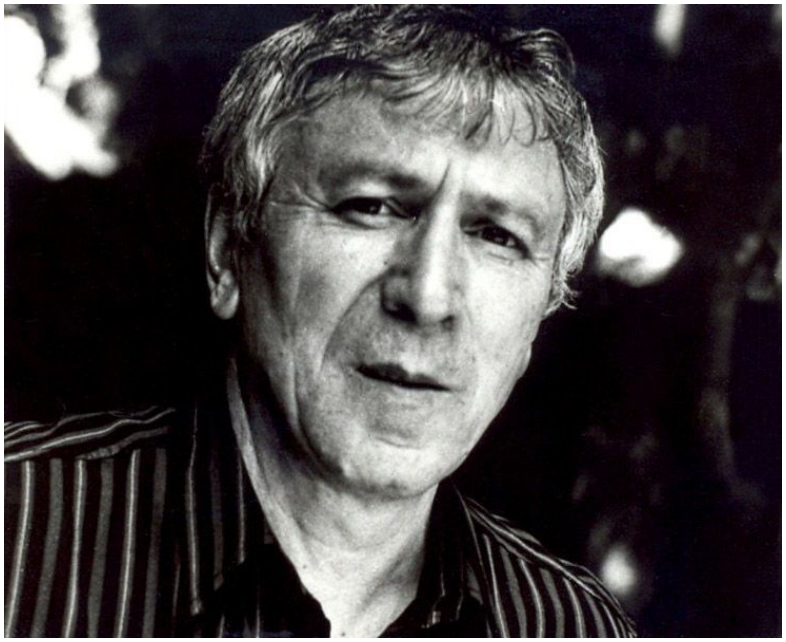

5. ოთარ ჭილაძე, შავ-თეთრი პორტრეტი
   https://sokhumitheatre.ge/en/portfolio/otar-chiladze/

6. ოთარ ჭილაძე

   http://www.nplg.gov.ge/bios/ka/00000505/

7. ოთარ ჭილაძე

   https://intermedia.ge/%E1%83%A1%E1%83%A2%E1%83%90%E1%83%A2%E1%83%98%E1%83%90/110494/106/

8. ოთარ ჭილაძე - მხატვარი გოგი თოთიბაძე (Otar Çiladze – Ressam Gogi Totibadze)

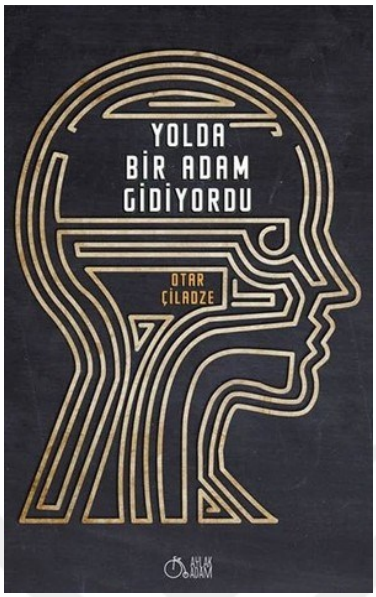

9. **Yolda Bir Adam Gidiyordu**
   http://www.arkadas.com.tr/kitap/yolda-bir-adam-gidiyordu/9786059115582

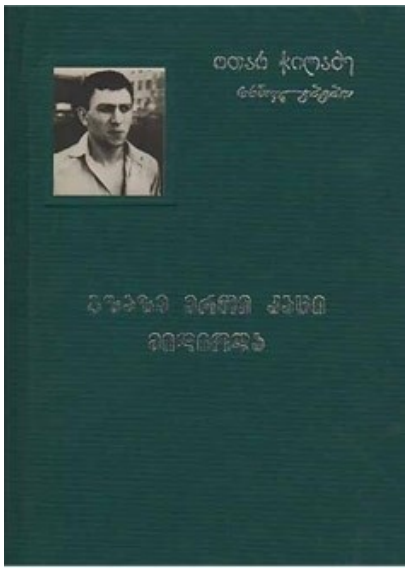

10. გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა
    https://ka.wikipedia.org/w/index.php?title=%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98:Gzaze_1.jpg&filetimestamp=20150718083753&

11. Der Garten der Dariatschangi

http://www.amazon.de/Der-Garten-Dariatschangi-Otar-Tschiladse/dp/3882210303

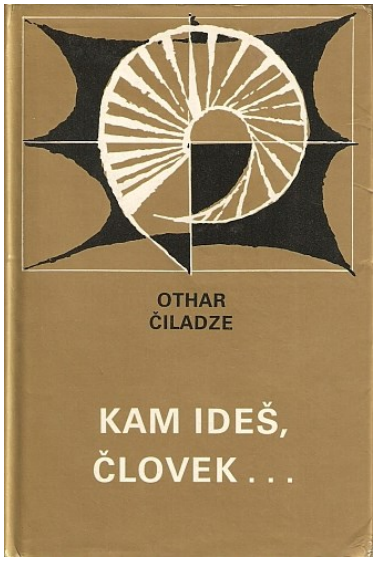

12. Kam ideš, človek...

http://www.funtastic.sk/A-Kam-ides-clovek-Ciladza-Othar-d11741.htm?tab=description

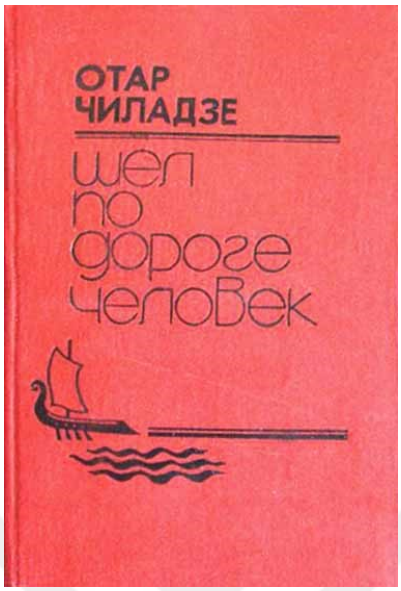

13. Шёл по дороге человек

http://djatkovoas.voltairebook.ru/domovodstvo/bi-1168

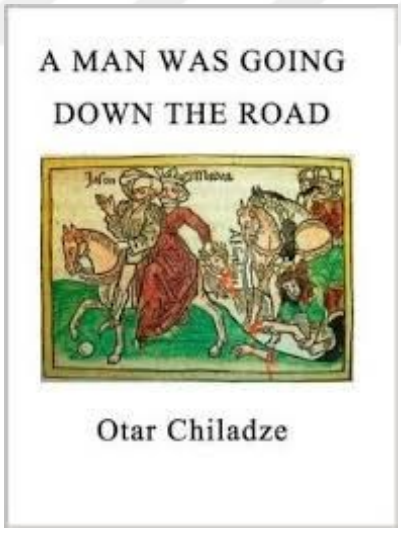

14. A man was going down the road

http://www.amazon.com/Man-Was-Going-Down-Road/dp/0956468306

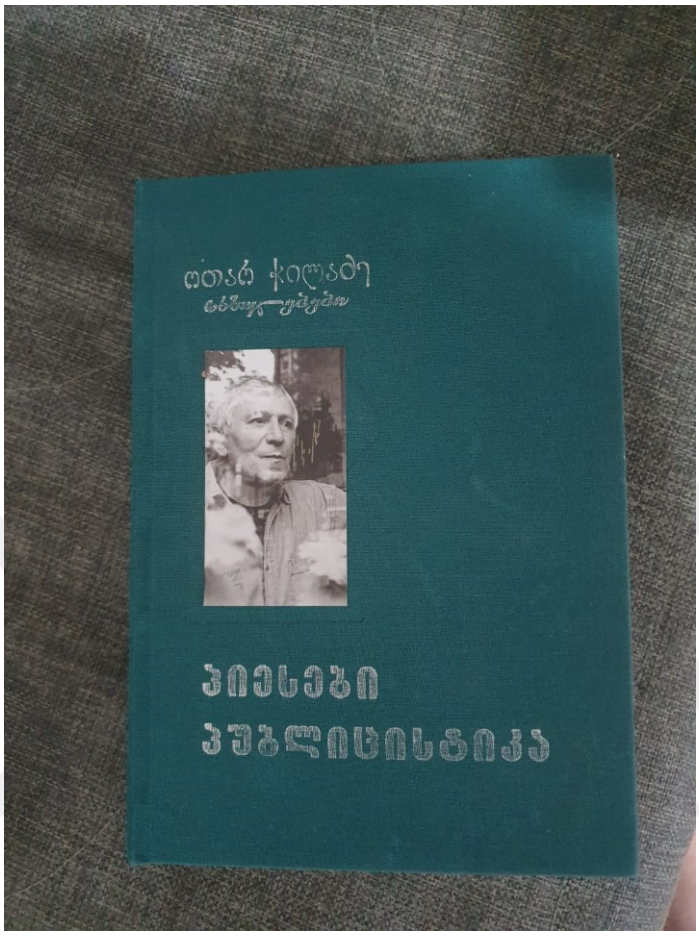

15. ოთარ ჭილაძე თხზულებები, პიესები პუბლიცისტიკა

ფოტო-სერქან შანალ 24.08.2021

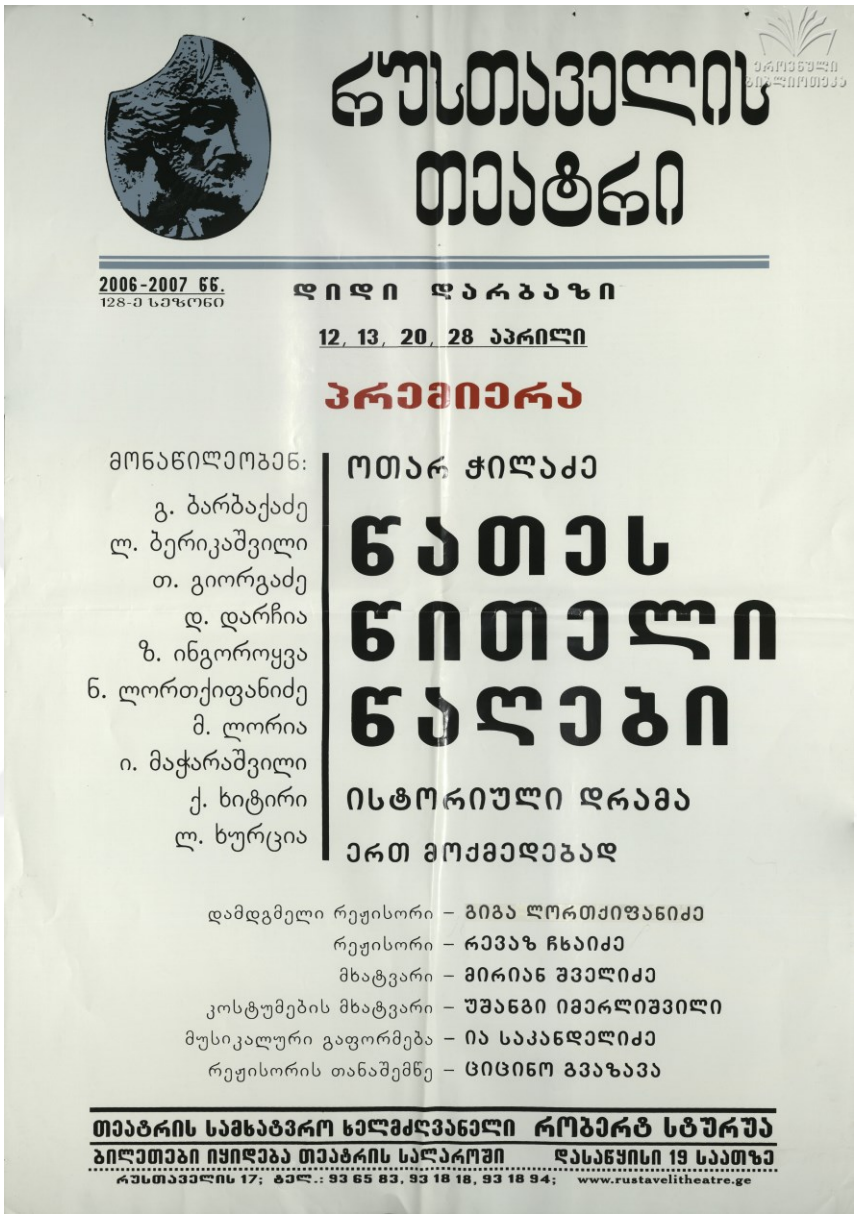

16. აფიშა - რუსთაველის თეატრი (2006-2007 წ.წ.სეზ.) : პრემიერა, ო.ჭილაძე, წათეს წითელი წაღები; ისტორიული დრამა ერთ მოქ.; რეჟ. გ.ლორთქიფანიძე, რ.ჩხაიძე (Afiş- Rustaveli Tiyatrosu, (2006-2007 Tiyatro Sezonu) : Prömiyer, O.Çiladze, Tzate'nin Kırmızı Çizmeleri, Tarihi Drama, Rejisör : Giga Lortkipanidze

http://dspace.nplg.gov.ge/handle/1234/333398

GÜRCÜCE KISIM

აბსტრაქტი

სერქან შანალი

დუზჯეს უნივერსიტეტი

საბუნებისმეტყველო და ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის

კავკასიურ ენათა და კულტურათა განყოფილება

ქართული ენისა და ლიტერატურის მიმართულება

სამაგისტრო სადიპლომო ნაშრომი

ხელმძღვანელი ასოც.პროფ. ნანული კაჭარავა

2021 / 282 გვერდი

გაფართოებული რეზიუმე

სამაგისტრო სადიპლომო ნაშრომად შევარჩიეთ ოთარ ჭილაძის ცნობილი პიესა ‘‘წათეს წითელი წაღები’’. ყურადღებითა და გულმოდგინედ ვთარგმნეთ ეს პიესა ქართულიდან თურქულ ენაზე. ოთარ ჭილაძე ქართული ლიტერატურის ერთ-ერთი ყველაზე ბრწყინვალე წარმომადგენელია. მისი პიესა ‘‘წათეს წითელი წაღები‘‘ ქართულიდან თურქულად ითარგმნა პირველად და თარგმანი წარმოდგენილია ამ სამაგისტრო ნაშრომში. ამ პიესის თურქული ვერსიის რედაქტორი ჩიღდემ სუთჩუ თურქული ენის უბადლო მცოდნეა და ჩვენი უნივერსიტეტის თურქული ენის პედაგოგი გახლავთ. კვლევაში მოცემულია ცნობები თარგმანის მეცნიერებისა და თარგმანის მეთოდოლოგიის შესახებ. შემდეგ მკითხველს ვაწოდებთ ვრცელ ინფორმაციას ავტორის შესახებ. შემდეგი თავია უშუალოდ თარგმნილი ტექსტი, რომელიც ჩვენი ნაშრომის მთავარი ნაწილია. კვლევის დასასრულს მოცემულია პიესის სრული იდეურ-მხატვრული ანალიზი. ნაშრომის ზოგიერთი თავი სრულად წარმოდგენილია ორ ენაზე, ქართულ-თურქულად. ჩვენი კვლევის მთავარი მიზანი გახლდათ ოთარ ჭილაძის პიესის თურქულ ენაზე თარგმნა, ოთარ ჭილაძის გაცნობა თურქი მკითხველისათვის და ნაწარმოების გაანალიზება იდეურ-მხატვრული თვალსაზრისით.

საკვანძო სიტყვები: ოთარ ჭილაძე, წათეს წითელი წაღები, ქართული დრამატურგია, თურქულად თარგმნა, პიესა.

1. ოთარ ჭილაძის ბიოგრაფია

დაბადების თარიღი: 20 მარტი, 1933

გარდაცვ. თარიღი: 1 ოქტომბერი, 2009 (76 წლის ასაკში)

დაკრძალვის ადგილი : მთაწმინდის პანთეონი

„ოთარ ჭილაძე დაიბადა ქალაქ სიღნაღში[37], 1993 წლის 20 მარტს. მამის მხრიდან ოდიშის[38] დიდი ფეოდალების შთამომავალია, მისი გვარი მოხსენიებული ჰყავს თითქმის ყველა მისიონერსა და მოგზაურს, რომლებსაც მეჩვიდმეტე - მეთვრამეტე საუკუნებში მოუწიათ საქართველოში ჩამოსვლა. ჭილაძეთა საგვარეულო ეკლესია აბაშასთან, ტყვირში დგას. მამამისი - ივანე ჭილაძე - პედაგოგი გახლდათ ეკონომიური და იურიდიული განათლებით. დედა - თამარი - საკმაოდ შეძლებული, მაგრამ ოციან წლებში ერთბაშად გაკოტრებული კომერსანტის ოჯახიდან იყო, რომელმაც, უმცროსი დებისგან განსხვავებით, მაინც მოასწრო კეთილშობილ ქალთა გიმნაზიის დამთავრება თბილისში. ოთარი მათი მეორე შვილია. სულ სამი შვილი ეყოლათ, ოთარამდე - თამაზი და ოთარის შემდეგ - თინა. ოთარი არც მამას ჰგავს. არც დედას, უფრო სწორად, იმდენად ჰგავს ორივეს, რამდენადაც მაინცდამაინც მას გამოჰყვა თუკი რამე ნაკლი ჰქონდათ მის მშობლებს, ან გარეგნობაში, ან ხასიათში... სწავლა ბათუმში დაიწყო, შოთა რუსთაველის სახელობის სკოლაში, მაგრამ ომის გამო , ორი წელი სიღნაღში მოუწია სწავლის გაგრძელება. დამთავრებით კი თბილისის ვაჟთა მეშვიდე სკოლა დაამთავრა 1951 წელს. იმავე წელს შევიდა თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის

---

[37] **სიღნაღი :** ქალაქი საქართველოში, სიღნაღის მუნიციპალიტეტის ადმინისტრაციული ცენტრი. სიღნაღი თურქული წარმოშობის სიტყვაა (თურქ. sığınak) და "თავშესაფარს" ნიშნავს.

[38] **ოდიში :** ისტორიული მხარე დასავლეთ საქართველოში, გვიანდელი შუა საუკუნეების ხანის სამეგრელოს ძირითადი ნაწილი.

ფილოლოგიურ ფაკულტეტზე ჟურნალისტიკის განხრით, რომელიც 1956 წელს დაამთავრა, თუმცა დიპლომი აქამდე უნივერსიტეტის არქივში ინახება. სწავლის წლებიდან ყველაზე მძაფრად კოშმარული სიზმარი ახსოვს : ვითომ, რომელიღაც საგანში (საგანს არ აქვს არსებითი მნიშვნელობა) საშემოდგომო გამოცდა გამოჰყვა და არ იცის, როდის, სად და ვისთან უნდა გამოცხადდეს გამოცდის ჩასაბარებლად. პირველი ნაწარმოები ნამდვილად არ ახსოვს. პირველი სიყვარული ახსოვს, მაგრამ ბუნდოვნად. მსახურობდა მხოლოდ რამდენიმე წელი, ჟურნალ "მნათობში"[39] პოეზიის განყოფილების გამგედ, მაგრამ ახალი და მისთვის არასასურველი რედაქტორის მოსვლისთანავე უსიტყვოდ მიატოვა იქაურობა. ჯილდოები მიღებული აქვს, თუმცა როგორც თვითონ ფიქრობს, ნამდვილად არ დაუმსახურებია ისინი, მით უფრო , საბჭოთა ხელისუფლებისგან. მაგრამ საბჭოთა ხელისუფლებას ნაკლებად აღელვებდა ეს ამბავი, უფრო სწორად, თვითონ იცოდა, როდის როგორ მოქცეოდა ნებისმიერ ქვეშევრდომს, დაეჯილდოვებინა თუ დაესაჯა, რადგან არც დასასჯელად ჭირდებოდა მიზეზი, არც დასაჯილდოვებლად.

ამიტომ ჯილდოების დასახელებისგან თავს შეიკავებს, მით უფრო, რომ უმეტესი ნაწილი ოთხმოცდაათიანი წლების ეკონომიურ სიდუხჭირეს შეეწირა. მაშინ, რატომღაც, ფასი დაედო და მუშტარიც გამოუჩნდა საბჭოურ ჯილდოებს. რაც შეეხება დემოკრატიული, თავისუფალი საქართველოს ხელისუფლებას, ჩვენი აზრით, მან მხოლოდ და მხოლოდ ზედმეტი დაბნეულობისგან, უკვე ორჯერ დააჯილდოვა ღირსების ორდენით, რასაც, თუ მახსოვრობა არ გვღალატობს, მხოლოდ კოტე მახარაძე თუ ღირსებია. დაოჯახდა ადრე, უნივერსიტეტის დამთავრებამდე. ჰყავს ორი შვილი - ზაზა და თაკო და ოთხი შვილიშვილი - ნანა, ანა, ოთარი და ნათელა, რომლებიც

[39] **მნათობი :** ყოველთვიური სამხატვრო-სალიტერატურო და სამეცნიერო ჟურნალი. თბილისი.

თავს ურჩევნია და რომლებსაც თავისი ცხოვრების ყველაზე დიდ მონაპოვრად თვლის. რაც შეეხება მეგობრებს, ბავშვობიდან ეთაყვანებოდა ამ ინსტიტუტს, შეიძლება ითქვას, დღე არ უცხოვრია უმეგობროდ : ერთგული, გულითადი, უშეღავათო მეგობრობა იცოდა და მეგობრებიც ყოველთვის მრავლად ჰყავდა. მაგრამ დრო თავისას მოითხოვს და მიაქვს კიდეც -ბევრი, ღმერთმა გაანათლოს, ცოცხალი აღარ არის, ბევრი, ღმერთმა ხელი მოუმართოს, ცხოვრებამ აცდუნა, ‘‘სხვა გზას’’ დაადგა. მაგრამ, საბედნიეროდ, არიან უცვლელნიც და მარადიულნიც, როგორიც, ვთქვათ, მისი უფროსი ძმა თამაზია. ‘‘დიდი საზოგადოებრივი საქმე’’ , ჩვენი აზრით არ გაუკეთებია. ჩვენში რომ ვთქვათ, არც არავინ ანდობდა, რამდენადაც, საბჭოეთის ერთ-ერთი უერთგულესი და უფხიზლესი ცერბერის თვალასზრისით, ‘‘რესპუბლიკის მასშტაბით‘‘ ის იყო ქვეყნისთვის ყველაზე არასანდო ელემენტი, რაც ოფიციალურადაც განაცხადა კიდეც გაზეთში, ოღონდ, უკვე გადამდგარმა. ხოლო, ახალ ხელისუფლებას, მისი რანგის მწერალი, ალბათ არ ემეტება ‘‘დიდი საზოგადოებრივი საქმეებისთვის‘‘.

სამხედრო სამსახური უნივერსიტეტში მოიხადა: ორჯერ გაიწვიეს ერთ თვიან შეკრებაზე გორში, სადაც თითბრის მათლაფიდან ჭამდა და ხვლიკებით სავსე კარავში ეძინა. მწერალთა კავშირში 1959 წელს მიიღეს, პირველი პოეტური კრებულის გამოცემამდე, რაც მაშინდელი ნორმატივების გათვალისწინებით, თითქმნის ნარმოუდგენელი ამბავი იყო და დიდ პატივად ითვლებოდა. იმანაც შეიფერა და, როგორც ხედავთ, აქამდე ვერ შელევია ამ პატივს ანუ ჯერ კიდევ არ გამოსულა მწერალთა კავშირიდან, ჯერ კიდევ ითრევს ფეხს, რამდენადაც ვერც ის გაარკვია, რა სჯობს თავად მწერლობისთვის : ცუდი მწერალთა კავშირის მიტოვება უბრძოლველად, თუ განდგომილთა, გაქცეულთა უკან მობრუნება და, მათთან ერთად, კარგი, თუნდაც არსებულზე უკეთესი მწერალთ კავშირისთვის ბრძოლა. ყმაწვილთა

საკითხავად სამი ლექსი აქვს დაწერილი : "ზოოპარკი", "პედრო" და "ფრანგული ზღაპრის ფრაგმენტი". რაც შეეხება "საქმიან მოგზაურობებს საზღვარგარეთ", ასეთი რამ არ ახსოვს. თუმცა, ერთხელ დიდი ხნის წინათ, მართლაც იყო მცდელობა, ისიც ჩაერთოთ "საქმიან მოგზაურობაში", ანუ ისიც შეიყვანეს სამკაციან დელეგაციაში, ფინელ მწერლებთან შესახვედრად, მაგრამ ადგილობრივმა ცენტრალურმა კომიტეტმა ვერ გაბედა პასუხისმგებლობის აღება საკუთარ თავზე, რის მერეც საკმოად დიდი ხნით, საერთოდ აეკრძალა მას ყველანაირი მოგზაურობა საზღვარგარეთ. ხოლო "ტკივილიანი მოგონებები" იმდენად ბევრი აქვს, ვერ გამოარჩევს რომელიმეს, თანაც ასე ნაუცფათევად. ჰობი არასოდეს არ ჰქონია, ვერ შეიქმნა საამისო პირობები, მაგრამ ადვილი შესაძლებელია, ახლო მომავალში, დიახაც რომ ჰობად ექცეს მაჯის თვლა და წნევის ზომვა. არის რუსთაველის, ილიას, ყაზბეგის, საბას და სახელმწიფო პრემიების ლაურეატი, ასევე - ნობელის პრემიის ნომინანტი. ამიტომ, "სხვათა შეფასებანი" სჯობს სხვებს ჰკითხოთ. ასევე გაუჭირდება, თავად განსაზღვროს, რა ადგილს იკავებს ლიტერატურაში, თუმცა, თარგმნილი აქვს რასინის[40] "ფედრა," ბაირონის[41] "ბარათი ავგუსტას," ლონგფელოს[42] "ჰაიავათას სიმღერა," პუშკინის "რუსლანი და ლუდმილა", "პოლტავა" და "ბაღჩისარაის შადრევანი"... ასევე -ბაგრიცკის, უკრაინკას, ბაჟანის , ისაკიანის, ჰესეს და სხვათა ლექსები... ჟან ანუის "ანტიგონე" თამაზთან ერთად ... თითქმის უკვე ნახევარი საუკუნეა, ინტენსიური და საკმაოდ ნაყოფიერი ურთიერთობა აქვს სხვადასხვა გამომცემლობასთან,

---

[40] **ჟან რასინი,** მე -17 საუკუნის ფრანგული ლიტერატურის ერთ -ერთი წამყვანი პოეტი და ტრაგედია.

[41] **ჯორჯ გორდონ ბაირონი :** ნ. ბარონ ბაირონი, ინგლისელი რომანტიკოსი პოეტი და სატირიკოსი, რომელმაც თავისი პოეზიითა და პიროვნებით დაიპყრო ევროპული წარმოსახვა

[42] **ჰენრი უოდსუორთ ლონგფელო,** ამერიკელი პოეტი. ის დაიბადა მეინში. მან დაიწყო მწერლობის კარიერა დანტეს "ღვთაებრივი კომედიით", რომელიც მან პირველად თარგმნა ამერიკულ ინგლისურ ენაზე და შეუერთდა პოეტებს, რომლებმაც მიიღეს ლიტერატურული მოძრაობა Fireside Poets და გახდნენ ამ მოძრაობის მეხუთე წევრი.

როგორც ქვეყნის შიგნით, ისევე ქვეყნის გარეთ. ძალიან ბევრი წიგნი აქვს გამოცემული და მათი ჩამოთვლა შორს წაგვიყვანს. მაგრამ მაინც უნდა ითქვას, ჯერჯეროობით, არც ერთი ქველმოქმედს არ გახსენებია მისი არსებობა, არც დაინტერესებულა, რითი უდგას სული ამ უჰონორარობის მეტისმეტად გაჭიანურებულ პერიოდში. თავად კი როგორც არ უნდა მოინდომოს, ვერ გახდება ქველმოქმედი, თუნდაც მარტო, უფულობის გამო.„[43]

ოთარ ჭილაძე გარდაიცვალა 2009 წელს. დასაფლავებულია მთაწმინდის პანთეონში.

2. ოთარ ჭილაძის ნამუშევრები

რომანები

- გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა“ (1973)
- “ყოველმან ჩემმან მპოვნელმან“ (1976)
- “რკინის თეატრი“ (1981)
- “მარტის მამალი“ (1987)
- “აველუმი“ (1995)
- “გოდორი“ (2003)

პუბლიცისტიკა და დოკუმენტური პროზა

- ბედნიერი ტანჯული (2003)
- წინ მარადისობაა! (2009)
- ღრუბელი (2009)
- ცა მიწიდან იწყება (2010)

[43] ჭილაძე ოთარ,პიესები პუბლიცისტიკა, მოკლე ავტობიოგრაფია გვ. 543-546

დრამატურგია

- წათეს წითელი წაღები (1969)
- ლაბირინთი (1990)

ლექსები

- "გოდორი" (ამონარიდები)
- ‘‘ქართლის ცხოვრება‘‘
- (...და სიბნელიდან გამოდის ბავშვი)
- (...იცოდეს ყველამ იცოდეს)
- 2 სექტემბრის ქუჩა
- აგარაკი
- აი, გავიდა ეს წელიწადიც
- ალბათ ყველაფერს მოედო ხავსი
- ამ სახლში ისევ უკრავენ შოპენს
- ამასობაში, ზღვრამდე მივედი
- ამოვათრიეთ ნაპირზე ნავი,
- არ გაუღია უბრალო ჩქამიც
- არ შეგიძლია, სხვებს რომ რ გავდე
- არაფრით არ ჰგავს ეს დღე გუშინდელს
- ასე არასდროს არ მყვარებია
- აქ ყველაფერი იყო ლამაზი
- აღარ მაშინებს მთა და ჭიუხი
- აღსასრულისკენ სამყარო მიქრის
- ახლა დღეა გრძელი
- ახლაც უეცრად მოვარდა ქარი
- აჰა, დაძრულან ხეთა ლანდები
- აჰა, ზამთარიც!
- ბაგრატის ტაძრის ნანგრევებზე

- ბავშვები
- ბავშვი უკრავდა
- ბავშვი უკრავდა სტუმრების თხოვნით
- ბავშვის დაკრძალვა
- ბავშვობა ერთი ბოლოა თოკის
- ბედნიერი ვარ
- ბინდის ფერია სოფელი
- ბიჭვინთა
- ბოლოს და ბოლოს დამთავრდა
- ბრმად ვიცხოვრეო-როგორც უთქვამთ მეც ვიტყვი ალბათ
- ბუხარი
- გაბზარული ფირფიტა
- გაზაფხულის პირველი დღე
- გათავდა!
- გალაკტიონ ტაბიძეს
- გალაქტიონ ტაბიძის ხსოვნას
- გამოთხოვება
- გამომიტანა ბუნებამ მსჯავრი
- გამხმარ ბელტებზე მიხტის ურემი
- განშორებამდე
- გარეთ თოვს
- გარეთ ისევ წვიმს და ჯერ ადრეა
- გარინდებულა ირგვლივ მიდამო
- გახსოვდეს ვისი გორისა ხარ!
- გვიანი შემოდგომა
- გზა მიდის მთებში:თეთრი და მრუდე
- გზაში, კუპეში, ბორბლებზე, ღამით
- გიახლოვდები
- გინდა თუ არა, მაინც მოვა გულქვა ზამთარი
- გუბე და ღობე
- და აი, როგორც სველი ძაღლები
- და მაინც დიდი გზაა იქამდე
- დაბადების დღე
- დაბრუნება

- დადგა ჟამი
- დავიწყებული მოტივი
- დაუკრეჭია კბილები ყინვას
- დაღლილი და ბებერი
- დაცარიელდა უცებ გზა შარა
- დე, ასე ქროდეს
- დე, ასე ქროდეს, ქროდეს და ქროდეს
- დე, მოსახდენი მოხდეს
- დედაა, რასაც პირველად ნახავ
- დიადო ღამევ
- დნებოდა თოვლი სურდა თუ არა
- დუმს ტელეფონი როგორც ქვის კერპი
- დღეს ვგრძნობ დაკარგულ მეგობრის სითბოს,
- დღეს სხვანაირი მზე იკბინება
- დღესაც გრძელდება დღესაც ასეა
- ედიშერ ყიფიანის ხსოვნას
- ერთხელ როდესაც ბავშვი ვიყავი
- ეს დღეც დამთავრდა
- ეს ის ჟამია როდესაც ხვდები
- ეს წელიც გაქრა
- ეს წვიმა ასე ჩემს გამო შფოთავს
- ეშმაკმა იცის
- ვაჟკაცური დამიდია ღმერთთან ფიცი
- ვარსკვლავი
- ვერ მოგიარე
- ვეღარ განკურნავს ჩემს ბებრულ წუხილს
- ვიდრე ხარ ... ვიდრე გათოვს და გაწვიმს
- ვით სიმარტოვის სული ხილული
- ვით ჯოხი ბრმისა
- ვშორდებით
- ვწევარ და ვუსმენ
- ზამთრის პირველი დღე
- ზანზარებს ხიდი
- ზოოპარკი

- თავი ანება ირემმა ყვირილს
- თბილისი
- თეთრი მინდორი
- თვრამეტი მარტი
- თითქოს გაშალა ლეკმა ნაბადი
- თითქოს რიკულები სახლის ნეკნებია
- თოვლი
- თუ არ გიმტყუნა გზაში ფეხებმა
- თურმე ტყუილად დავაპე შეშა
- თუშური ყველი
- თქვენს აივანზე ყოველთვის გრილა
- იანვრის დილა
- ისევ დამარცხდა
- იღვიძებს ხნულში გამთბარი თესლი
- იყო დრო, როცა სხვები გარბოდნენ
- კახეთი... რთველი
- კვლავ გამოჩნდა ბოგირი და შუკა
- კვლავ იბეჭდება წყვდიადის ლუქით
- კვლავ მასხდებიან მკერდზე მერცხლები
- ლიკანი
- მამა
- მართლა არავინ არ იცის ალბათ
- მარინა! მაგრამ როგორ გამიგებ
- მარინას თოვლი
- მას ფეხქვეშ ბევრჯერ ჩაუტყდა ხიდი
- მატარებელმა დატოვა ბოლი
- მატარებლებით სავსეა ღამე
- მდინარე
- მდინარის პირას
- მე აღარ მახსოვს
- მე ახლა მხოლოდ ამ თოვლით ვცხოვრობ
- მე ახლაც თვალწინ მიდგას ბათუმი
- მე დავინახე

- მე ვარ ამ წუთას ყველაზე მაღლა
- მე ვკითხულობდი
- მე თოვლში ვეძებ სისხლისფერ ვარდებს
- მე ისევ ახალ ეტლში შევები
- მე მინდა შენს ლანდს ეს ლექსი ვუთხრა
- მე მოვითხოვე
- მე მტკვარი მომცემს წყალსა და თევზებს
- მე სისხლს მიჩქარებს და თავბრუს მახვევს
- მე შენ ყოველთვის იმედად მყავდი
- მე ჩემს საყვარელ სიზმრებად ვთვლიდი
- მერჩია სულ არ შეგხვედროდი
- მეფეებივით ფიქრობენ მთები
- მზად ვარ გისმინო და გემსახურო
- მზემ აფხაზივით გადიარა უღელტეხილი
- მთას შევრჩი
- მთებზე ეფინა წითელი ფერი
- მთელი წელია
- მინდორში დარჩა ზვინები თივის
- მინდორში ვდგავარ
- მიყვარხარ
- მიყვარხარ მაგრამ ამ სიტყვას დღემდე
- მიწაზე მძიმე
- მიწაზე მძიმე (ვუძღვნი დედას)
- მოაკივლებენ სარკმელს ქარები
- მოვედი, მენახა
- მოლოდინი
- მონღოლების ბანაკი
- მოხეტიალე კუნძული
- მსურს დაგიტოვო უნარი ხილვის
- მუქი, ძალიან მუქი ჩრდილები
- მუშებს მოჰქონდათ სილა და კირი
- მშვიდობით
- მშვიდობით,ჩემო ძვირფასო, ჩემო
- მწარე იმედო და ტკბილო შხამო

- მხოლოდ ხანდახან, დაბინდულ ფარდას
- ნუ გეშინია
- ოთახი
- ოთახში ისევ ვიღაცა დადის
- ომის გახსენება
- ოხ,მახსოვრობის ბოროტო ღმერთო!
- პირსახოცზე ამოქარგული მამალი
- პორტი
- რა დამაძინებს
- რა უნდა მოხდეს
- რა შეიძლება რომ ნახოს თვალმა
- რაც არ ყოფილა
- რაც დასახარჯი არსებობს
- რაც მთავარია
- რთველი
- რკინის საწოლი
- როდესაც ასე ახლოა გრემი
- რომ დაინახო
- როცა ჩაცხრება ყველა იარა
- სარკე გარდაცვილილი მეგობრის ოთახში
- სარკმელი ისევ დამრჩება ღია
- სარკმლის მინაზე შუბლმიბჯენილი
- საღამო
- სახლი
- სახურავებზე
- სექტემბერი
- სიზმარი
- სიკვდილი მოვა ადრე თუ გვიან
- სილაზე იწვა ქალი
- სინათლის ლეკვი
- სიტყვა
- სიყვარული
- სიყვარულის მდინარე
- სიცოცხლის ხმაზე

- სულ ერთი წამით გაბრწყინდა მზეზე
- სძინავს რადიოს
- სხვის მანქანაში ჩავტოვე ბარგი
- უკანასკნელი დამსვენებლებიც
- უკვე გამოჩნდნენ ჭაღარა მთები
- უძილობა
- ფედერიკო გარსია ლორკა
- ფერმკრთალ სარკმელში
- ფერმკრთალ სარკმელში შემოდის ნელა
- ფიქრს შეუძლია
- ფოთოლი – წვიმის წვეთებივით სავსე
- ფრთამოტეხილი ფრინველის მსგავსად
- ფურცელზე უცებ შრება მელანი
- ქალაქის თავში ..
- ქარი არხევდა ყვითელ ნათურას
- ქარი ტიროდა
- ქარს ჩამოქონდა ფოთოლი ხიდან
- ქვეყანა ბრუნავს
- ღამე ალაზნის ველზე
- ყელზე მეკიდა ბრჭყვიალა ეშვი
- ყველა განვლილი წამი ჩვენია!
- ყველა ტკივილი იძინებს ბოლოს
- ყრუდ, საიდუმლოდ ფეთქავს ჰაერი
- შამილ
- შარშანაც ასე დაიწყო ზუსტად
- შატილს მოფრინდა ხოხობი
- შემოგვაღამდა, გაწყალდა სიტყვა
- შემოდგომა ანანურთან
- შემოდგომის პირველი დღე
- შენ ამოდიხარ ზღვიდან მზესავით
- შენ დამედები მტლად ჭრილობაზე
- შენ მაღალი ხარ
- შენ სწავლობ წიგნებს ეძებ და ყლაპავ
- შენ ხარ ჩემი ჯილდოც

- შექსპირი
- შეხვედრა
- შვენ ვბრუნდებით უკან
- ჩამოუქროლებს თელიანს ძერა
- ჩემი აივნის ქვის მოაჯირზე
- ჩემი მზისა და სიზმრების მხარე
- ჩემი ცხოვრების უსიერ ტყიდან
- ჩემს ძმას
- ჩვენ ვგავდით ფოთლებს
- ჩვენ ვშლით ნაკვალევს
- ჩიტი
- ჩრდილი
- ცა
- ცა დადაბლდა
- ცირკი
- ცხენს სიმღერით მოვაჭენებ
- ძალიან მალე იცლება ჭიქა
- ძველი ლექსების კრემაცია
- ძველი სიმღერა
- წამსვლელი თვითონ დგება და მიდის
- წარწერა ეკზიუპერის წიგნზე
- წერდა და წერდა
- წვიმაც ასეა
- წვიმებიანი მიყვარს ზაფხული
- წვიმს მოწყენილი და სველი კვამლი
- წინაპარი
- ხეებს ფოთოლი დასცვივდა ისევ
- ხევსურები
- ხევსურეთი
- ხომ ხედავ მერვე ათეულში გადავდგი ფეხი
- ჯერ იყო სიტყვა

პოეტური კრებულები

- “მატარებლები და მგზავრები“ (1959)
- “თიხის ფირფიტები“ (1963)
- “რკინის საწოლი“ (1965)
- “სინათლის წელიწადი“ (პოემა, 1967)
- “ბავშვი უკრავდა სტუმრების თხოვნით“ (1968)
- “ცხრა პოემა“ (1969)
- “გულის მეორე მხარე“ (1974)
- “გახსოვდეს სიცოცხლე“ (1984)
- “ლექსები“ (1987)
- “მზე დეკემბერში” (1999)
- “კიბე“ (2002)
- “100 ლექსი“ (2009)

3. “გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა", ოთარ ჭილაძის კიდევ ერთი თურქულად თარგმნილი რომანი.

გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა

„ოთარ ჭილაძის მითოლოგიური რომანია. გამოიცა 1973 წელს. ის პირველი იყო მის ექვს რომანს შორის. ეს არის ოთარ ჭილაძის დაწერილი ექვსი რომანიდან პირველი. მასში მოქმედება ხდება ანტიკური კოლხეთის პერიოდში. თავიდან ავტორს ვრცელი პოემის დაწერა ჰქონდა განზრახული

ოქროს საწმისის შესახებ, თუმცა შემდგომ მასში მოვლენები ვერ ჩაატია და ვრცელი ეპიკური ტილოს შექმნა გადაწყვიტა.

რომანი სამ ძირითად ნაწილად იყოფა: ნაწილი პირველი - აიეტი; ნაწილი მეორე -უხეირო; ნაწილი მესამე - ფარნაოზი. მწერლის შემოქმედების მკვლევრის, მანანა კვაჭანტირაძის აზრით, "ძველი ვანის დაღუპვით მარადისობაში პირველად იჭრება დრო, ისტორია კი მითში. მთავრდება ვანის "ბავშვობის ხანა", მისი განვითარების ერთი ციკლი და იწყება მეორე."

ცნობილია, მწერალმა რომანის დაწერამდე საფუძვლიანად, მეცნიერულად შეისწავლა აპოლონ როდოსელის "არგონავტიკა", "ორფიკული არგონავტიკა", ასევე აკაკი ურუშაძის მონოგრაფია "ძველი კოლხეთი არგონავტების თქმულებაში" და კრეტის არქეოლოგიური გათხრების დიდი სპეციალისტის არტურ ევანსის ნაშრომი. ამ წყაროების გავლენა აშკარად იგრძნობა რომანში.„[44]

ტექსტის პირველი ნახევარი შედგება მითოლოგიური პერსონაჟებისგან. მეორე და მესამე თავები მოიცავს უფრო გამოგონილ პერსონაჟებს.

მითოლოგიური პერსონაჟები : აიეტი , მედეა, აფსირტე, ქალკიოპე , იასონი, მინოსი

გამოგონილი პერსონაჟები : ფარნაოზი ,უხეირო, ინო ,პოპინა, კუსა, შავთვალება მალალო, ბახა, ოყაჯადო, თინა, ქალუკა, ბოჩია, ზიარა, ბედია

[44] გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა :
https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%92%E1%83%96%E1%83%90%E1%83%96%E1%83%94_%E1%83%94%E1%83%A0%E1%83%97%E1%83%98_%E1%83%99%E1%83%90%E1%83%AA%E1%83%98_%E1%83%9B%E1%83%98%E1%83%93%E1%83%98%E1%83%9D%E1%83%93%E1%83%90

ჭილაძის რომანი ითვლება თანამედროვე ქართული ლიტერატურის კლასიკად, რომელიც ითარგმნა მსოფლიოს მრავალ ენაზე.

თარგმნილია ინგლისურად – A Man Was Going Down the Road 2012 წელს. მთარგმნელი – დონალდ რეიფილდი

თარგმნილია გერმანულად – Der Garten der Dariatschangi 2014 წელს. მთარგმნელი – Kristiane Lichtenfel

თარგმნილია თურქულად – Yolda Bir Adam Gidiyordu 2015 წელს. მთარგმნელი ფარნა-ბექა ჩილაშვილი.

თარგმნილია რუსულად – Шел по дороге человек პირველად 1985 წელს. მთარგმნელი – ელიზბარ ანანიაშვილი.

თარგმნილია სომხურად – Ճանապարհով գնում էր մի մարդ 2015 წელს. მთარგმნელი ანაიდ ბოსტაიანი.

თარგმნილია სლოვაკურად – Kam ideš, človek... 1985 წელს. მთარგმნელი – პაველ ბრანკო.

თარგმნილია ჩეხურად Půjdu za svým hněvem 1978 წელს. მთარგმნელი – V. Černý.

ჩემი აზრით:

ორიგინალი ენიდან თარგმნილი ოთარ ჭილაძის ეს რომანი ძალიან კარგად იკითხება. პერსონაჟები და სიუჟეტი არ ღლის მკითხველს.

რომანი ისედაც ძალიან საინტერესო თემაზეა დაწერილი. წიგნის ენა ხანდახან რთულია. რომანის სამივე ნაწილი ძალიან ამაღელვებელია. მთარგმნელმა ასეთი რომანი მკითხველს ძალიან ოსტატურად გადასცა.

მთარგმნელი ფარნა-ბექა ჩილაშვილის ენა მკითხველისთვის საკმაოდ მდიდარი და ფაქიზია.

მთარგმნელი იმსახურებს ქებას ასეთი დიდი მოცულობის რომანის ასე წარმატებით თარგმნისთვის.

4. "გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა" რომანის მთარგმნელის ფარნა ბექა ჩილაშვილის შესახებ

სახელი : ფარნა ბექა

გვარი : ჩილაშვილი

დაბადების ადგილი : ორდუ / უნიე

დაბადების თარიღი : 1956 . 5 ოქტომბერი

მისი ცხოვრება

„ფარნა-ბექა ჩილაშვილი (თურქ. Fahrettin Çiloğlu, დ. 5 ოქტომბერი, 1956, აქბაბა, უნიე, თურქეთი) — თურქეთში მცხოვრები ქართველი პოეტი, პროზაიკოსი, მთარგმნელი, პუბლიცისტი და მკვლევარი.

ფარნა-ბექა ჩილაშვილი დაიბადა ორდუს პროვინციის უნიეს ქართულ სოფელ აქბაბაში. წინაპართა ენა ოჯახში შეისწავლა. თავად მწერლის ინფორმაციით, მისი წინაპრები ზემო აჭარიდან, კერძოდ კი მაჭახელიდან XIX საუკუნის ბოლოს გადასახლებულან თურქეთში და შავი ზღვის სანაპიროზე, უნიეს რაიონში დამკვიდრებულან.

1980 წელს დაამთავრა სტამბოლის უნივერისტეტის ჟურნალისტიკის ფაკულტეტი. წლების განმავლობაში მუშაობდა ენციკლოპედიურ გამოცემებში. იყო 1993 წელს აღდგენილი ჟურნალ ‘‘ჩვენებურის‘‘ რედაქტორი.

1997 წელს დაიწყო ჟურნალ ‘‘მამულის’’ გამოცემა. ამ ჟურნალმა გააგრძელა ‘‘ჩვენებურის‘‘ ძირითადი ხაზი .

2007 წელს თურქეთში მისივე დაარსებული თურქულ-ქართული ჟურნალის, “ფიროსმანის“ მთავარი რედაქტორი იყო. თარგმნის თანამედროვე და კლასიკურ ქართულ ლიტერატურას, ასევე ისტორიულთხზულებებს.„[45]

შემოქმედება

„ფარნა-ბექა ჩილაშვილი თანამედროვე თურქული ლიტერატურის ერთ–ერთი საინტერესო წარმომადგენელი, ლიტერატურულ სამყაროში ფართოდ ცნობილი პროზაიკოსი, პოეტი და ესეისტია. თავდაპირველ ეტაპზე, ქართული გვარის დადგენამდე, ის წერდა ჭილაძის გვარით. წერს ძირითადად თურქულად, მაგრამ ქართულად დაწერილი მოთხრობა და ლექსებიც აქვს. თავად მწერალი ასე გადმოგვცემს საკუთარი შემოქმედების ძირითად თემას:

“ჩემი ლექსების, მოთხრობებისა და ნოველების თემა ჩემს ოცნებებში წარმოდგენილი საქართველოა. უფრო ჩემი ხალხის წარსულს,

[45] ფარნა ბექა ჩილაშვილი ;
https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9C%E1%83%90-%E1%83%91%E1%83%94%E1%83%A5%E1%83%90_%E1%83%A9%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98

საქართველოდან გადასახლებას, საზღვარს აქეთ და იქით დარჩენილ ადამიანთა განცდებს ასახავს. შემიძლია ვთქვა, რომ თურქეთში მცხოვრებ ქართველ მწერალთა შორის ამ თემაზე პირველმა მე დავწერე.“[46]

2004 წელს გამოიცა ფარნა-ბექა ჩილაშვილის პოეტური კრებული “აპრილის ლექსები“, მოთხრობების კრებული “დამტოვე შორს“ და კრებული “უსიყვარულოდ ბედნიერება არ არსებობს”, რომელიც დღიურების სახითაა დაწერილი.

2006 წელს ქართულად ითარგმნა და გამოიცა ფარნას რჩეული მოთხრობების კრებული “სასაზღვრო ფიქრები“. ეს წიგნი მან გამოსცა ჭილაძის გვარით. ლია ჩლაიძემ 2006 წელს აღნიშნული წიგნის შესავალში საკმაოდ ვრცელი ინფორმაცია მიუძღვნა ავტორს.

ფარნა-ბექა ჩილაშვილი არაერთი სამეცნიერო ნაშრომის ავტორია. მათ შორისაა “ქართველების ისტორია“ (1993), რომელიც პოპულარული ფორმით ინფორმაციას აწვდის თურქულენოვან მკითხველს საქართველოს შესახებ. წიგნის იმ თავში, რომელსაც “თურქეთის ქართველები“ ჰქვია, გადმოცემულია ქართველების თურქეთში მოხვედრის ისტორია. ფარნა-ბექა ჩილაშვილი პირველია თურქეთის მეისტორიეთაგან, ვინც იქაურ ქართველებს სიმართლე უთხრა თავიანთი ვინაობის შესახებ.„[47]

---

[46] **ავთანდილ ნიკოლეიშვილი** — ფარნა-ბექა ჩილაშვილი (ფაჰრედინ ჩილოღლუ) — თურქეთში მოღვაწე ქართველი მწერალი და მამულიშვილი, “წელიწდეული“, ქუთაისი, 2011, ტ. III, გვ. 187-195

[47] **ფარნა ბექა ჩილაშვილი შემოქმედება :**
https://ka.wikipedia.org/wiki/%E1%83%A4%E1%83%90%E1%83%A0%E1%83%9C%E1%83%90-%E1%83%91%E1%83%94%E1%83%A5%E1%83%90_%E1%83%A9%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%90%E1%83%A8%E1%83%95%E1%83%98%E1%83%9A%E1%83%98

წიგნები

“ქართველთა ისტორია“, *Gürcülerin Tarihi* 1993

“აპრილის ლექსები“, *Nisan Şiirleri* 2004

“დამტოვე შორს“, *Beni Bırak Uzaklara* 2004

“უსიყვარულოდ ბედნიერება არ არსებობს“, *Aşksız Mutluluk Yoktur* 2004

“სასაზღვრო ფიქრები“ 2006

“უჩინმაჩინი“,*Uçinmaçini* 2007

“დედა ენა“ *Deda Ena* 2008

“სანამ თოვს“ 2012

“ერთი წვეთი ლიმონი“ 2014

“ნამცეცა“ 2016

თარგმანები

გურამ გეგეშიძე – “სიზმარი” (თურქ : Düş) ISBN 978-975-8260-19-5

დათო ტურაშვილი – “ჯინსების თაობა” (თურქ.: *Blucinliler*), 2012, ISBN 978-605-4484-08-

ერლომ ახვლედიანი – “კოღო ქალაქში” (თურქ.: *Sivrisinek Şehirde*), 2014, ISBN 978-605-4708-87-1

ერლომ ახვლედიანი – “ვანო და ნიკო” (თურქ.: Vano ile Niko, 2017, ISBN 978- 605-9203-55-5

ნოდარ დუმბაძე – “მზიანი ღამე” (თურქ.: *Güneşli Gece*), 2015, ISBN 978-605-4708-63-530

ოთარ ჭილაძე – “გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა” (თურქ.: *Yolda Bir Adam Gidiyordu*), 2015, ISBN 9786059115582

მიხეილ ჯავახიშვილი – “კვაჭი კვაჭანტირაძე” (თურქ.: *Madrabaz Kvaçi*[9]), 2017, ISBN 9786056685071

მიხეილ ჯავახიშვილი – “ლამბალო და ყაშა” (თურქ.: Lambalo ve Kaşa, 2018, ISBN 978-60582621-8-8

ნოდარ დუმბაძე – “მე, ბებია, ილიკო და ილარიონი,”(თურქ : Ben Ninem İliko ve İlarion) ISBN, 978-605-7639-15-8

მიხეილ ჯავახიშვილი – “თეთრი საყელო (თურქუ : Beyaz yaka) 2020 9786058026186

იაკობ ცურტაველი – “შუშანიკი” (თურქ : Şuşanik) 2020 978-605-8025-82-0

დავით კლდიაშვილი – “სამანიშვილის დედინაცვალი” (თურქ: "Samanişvili’nin Üvey Annesi) 9786058026193

“თანხმოვან ასო-ბგერათა ანთოლოგია” (არაჩვეულებრივი მოთხრობები თანამედროვე ქართული ლიტერატურიდან) (თურქ : *Sessiz Harfler Antolojisi* 2017, (*Çağdaş Gürcü Edebiyaıtından Sıradışı Öyküler*) ISBN 9786058478732

ნაირა გელაშვილი - “მე ის ვარ” (თურქ.: *Ben Oyum,* 2017, ISBN 978-605-91587-1-8

ივანე ჯაიანი, “წერილები ბორჩხიდან,“ საგაზეთო სტატიები , 2002

ისმეთზადე დოქტორ მემედ არიფი, ქართული სოფლები, მოგზაურობა (თარგმანი ოსმალურ ენიდან) 2002.

ეუჯინიო დ’ალლესიო, სტამბულის ქართველები, გამოკვლევა, 2003

“წერილები აჭარიდან“, საგაზეთო სტატიები

5. ორიგინალური ტექსტი

ოთარ ჭილაძე

წათეს წითელი წაღები

(ისტორიული დრამა)

მონაწილეობენ :

წათე

დედოფალი

მანინა

მარუთა

აიეტი

ფარტაზი

პოეტი

ბაკური

სარკიანი მსახური

1[48]

ლაზიკის მეფის სასახლე. წათე სამეფო ტახტზე შემდგარა და სარკეში, რომელიც მსახურს უჭირავს, თავის წითელ წაღებს ათვალიერებს. ტახტის გარშემო დგანან : დედოფალი, ბაკური, ფარტაზი, აიეტი, პოეტი. დარბაზი ძაძითაა მორთული. იატაკზე, აქა-იქ, ჯერ კიდევ ყრია დამჭკნარი ყვავილი და დაფნის რტოები.

წათე: უპირველს ყოვლისა, მადლობა მინდა გადავუხადო ყველას, ვინც ჩემი მწუხარება გაიზარა.**(სლუკუნით)** აღარ არის მამაჩემი...

ფარტაზი: დიდი გუბაზის სიკვდილმა ყველანი დაგვაობლა, მბრძანებელო.

წათე: მე მაინც სხვა ვარ. თქვენ ერთი მეფე დაკარგეთ და მეორე შეიძინეთ, მე კი მამა მივაბარე მიწას.

პოეტი: მშობელი შვილმა უნდა დამარხოს, ჩემო ხელმწიფევ! ასე დაუდგენია ღმერთსა და ბუნებას.

წათე: სხვათა შორის, ჩვენო ძვირფასო პოეტო, თქვენს სამგლოვიარო ხოტბას, მამაჩემის დაკრძალვაზე რომ წაიკითხეთ, ძალიან აუღელვებია ხალხი.

პოეტი: (თავმდაბლურად იღიმება. აშკარად კმაყოფილია) არ ვარ ღირსი, მბრძანებელო. მოკვდავის ენა ვერ შესძლებს, ჭეშმარიტი ხოტბა შეასხას გუბაზის სახელს. მისმა სადიადემ და თქვენმა მხარდაჭერამ მომცა ძალა, რათა

---

[48] ჭილაძე ოთარ, პიესები პუბლიცისტიკა, წათეს წითელი წაღები, გვ. 8-42

საკუთარი შესაძლებლობისთვისაც გადამეჭარბებინა. საერთო განწყობილებამაც შეუწყო ხელი ჩემი ლექსის წარმატებას.

წათე: მეც სწორედ მაგას მოგახსენებთ. თქვენმა ცდამ ყოველგვარ მოლოდინს გადააჭარბა. თურმე იმასაც ამბობენ, დიდი გუბაზი შვილზე უფრო პოეტმა იგლოვაო. მართლა ასეა? **(ოდნავი პაუზის შემდეგ)** მთელ ლაზიკას თქვენი სახელი აკერია პირზე.

პოეტი: (შეშფოთებული) მბრძანებელო, მე მინდოდა, უპირველეს ყოვლისა, თქვენთვის მესიამოვნებინა. დამერწმუნეთ, სხვა აზრი და მიზანი არცა მქონია, არც შეიძლებოდა, რომ მქონოდა...**(ხმაათრთოლებული)** ჩემს ღატაკ გონებას თქვენი მფარველობისა და შთაგონების გარეშე არ ძალუძს შექმნას რაიმე ღირსეული და მნიშვნელოვანი... დამერწმუნეთ...

დედოფალი: რა დროს ეგ არის, ადამიანო ! ხალხი ისედაც დაწყვეტილია, სხვა რამეზე ილაპარაკეთ.

წათე:(ტახტზე ჯდება. მსახურს ხელის აქნევით იშორებს. მსახური განზე დგება.) მოიცა, მოიცა... ნუ დამაბნევ. **(პოეტს)** მე სხვას ვამბობ და შენც ძალიან კარგად იცი, რასაც გეუბნები. გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად გაგიმეორებ: თქვენმა სამგლოვიარო ხოტბამ ხალხი ძალიან ააღელვა, მთელი ღამე ჩირაღდნებით დადიოდნენ და გუბაზისა და თქვენს სახელს ერთად გაიძახოდნენ, თითქოს გუბაზი ჩემი კი არა, თქვენი მამა ყოფილიყოს.**(შემოდის მანინა. დედოფლის გვერდით დგება, დიდი ინტერესით ისმენს საუბარს.)** ამის მიზეზი კი მხოლოდ და მხოლოდ, ის ლექსია, დაკრძალვაზე რომ წაიკითხეთ, მერე გულწასული რომ დაეცით და თავი ისე ხეთქეთ კუბოს სახურავს, გვეგონა, ტაძრის თაღი გაიბზარაო.

ბაკური ხმამაღლა იცინის.

დეოფალი: (ბაკურს - გაკვირვებული) რა გაცინებს? **(მანინას - მკაცრად)** სად ბრძანდებოდი?

პოეტი: (დამნაშავის ღიმილით) დიახ, თავი მართლაც მაგრად დავარტყი **(ხელს იდებს შუბლზე),** ახლაც მტკივა გული კი სიცხის გამო შემიღონდა.

მანინა: (თავისთვის) საქალებოში ჩავედი. თეონაა ავად. წამალი ჩავუტანე.

პოეტი: დამეთანხმებით, ძალიან ცხელოდა. ხალხს სახეზე ოფლი ისე ჩამოსდიოდა, თითქოს თავსხმაში დგანანო.

დედოფალი: (მანინას. მანინასკენ არც იყურება) კარგად ვიცი, სადაც ბრძანდებოდი. მამის მაინც მოგერიდოს, მგლოვიარეა. რა დროს ქუჩა-ქუჩა წანწალია...

პოეტი: თანაც, არც ჩემი ნიჭი და არც მამათქვენის უთვალავი ღირსება არ მაძლევდა ლექსის შემოკლების საშუალებას.

მანინა: ხო, ზღვაზე ვიყავი.

წათე: გეყოფა, გეყოფა. აკი გეუბნები, ეგ არ მაინტერესებს-მეთქი. შენ რომ მიგიშვან, დილამდე ილაპარაკებ.

დედოფალი: (წათეს)ილაპარაკოს, რატომ აჩუმებ? ცუდს რას ამბობს? **(მანინას)** ნუ სარგებლობ ჩემი მოთმინებით. რას უზიხარ, რა გინდა იმ ზღვასთან? ხალხს გიჟი ეგონები. აკი დაგდევენ კიდეც უკან. გათხოვილი მაინც არ იყო... ბავშვი ხომ აღარა ხარ?!

მანინა: აი, კაბა ისევ სველი მაქვს. ვიჯექი და ვუსმენდი. იმდენი რამე მითხრა, არაფერი აღარ მახსოვს.

წათე: დედოფალო, ჩვენი საუბარი უფრო მნიშვნელოვანია, ვიდრე თქვენ გგონიათ.

მანინა: ჭკუა კი მაინც მომემატა. ახლა უკვე მტკიცედ ვიცი, რომ მე და შენ, ჩემო საყვარელო დედიკო...

წათე: ჩვენი პოეტის ღვთაებრივ ნიჭს, თუ გახსოვთ, ჩვენც ყოველთვის ვაფასებდით. **(პოეტს)** მე მგონი, ვერც თქვენ უარყოფთ. **(პოეტი, თანხმობის ნიშნად, ხელებს შლის.)** მაგრამ ახლა საქმე მეფის ღირსებას ეხება.

დედოფალი: შვილსაც მიხედვა უნდა, მეფევ ბატონო. როგორ შვილსაც გავზრდით, ქვეყანაც ისეთი იქნება.

წათე: მეფე კი მე ვარ! ესე იგი, მე მეხება. ხალხი მამის მოღალატედ მთვლის, მამის მკვლელის მსახურიაო. საბედნიეროდ, ეს მთელ ხალხს არ ეხება. მართალია, მამაჩემი მოკლეს, მაგრამ ეს მკვლელობა პირადი შურისა და სუძულვილის შედეგი იყო. მკვლელი ღირსეულად დაისჯება. ხოლო, რაც შეეხება რომს, იგი არის და ყოველთვის იქნება ლაზიკის ნამდვილი მეგობარი და მფარველი. თუ მახსოვრობა არ მღალატობს, მგონი, განსვენებული მამაჩემიც ამას გვეუბნებოდა. ეს ყველამ უნდა შეიგნოს, ერთხელ და სამუდამოდ. ვინც სხვანაირად ფიქრობს, ჩვენი მტერია და ნამდვილი მოღალატის სახელიც მას ეკუთვნის.

მანინა: მეც უნდა გავაჩინო შვილი. მაგრამ ცოტა სხვანაირი... ჩვეულებრივი მიწით მოთხუპნული, წვიმით გალუმპული, ქარით გაცრეცილი, ძეძვით დაკაწრული, ჭრიჭინასავით ხმაურიანი და ვაშლივით სრულყოფილი. გესმის, დედაჩემო? ვაშლივით უბრალო და სრულყოფილი.

დედოფალი: შვილი თუ გინდა, ქმარიც უნდა გინდოდეს. ვაშლის ჭამით ვერ დაორსულდები.

წათე: **(ხელს მაღლა სწევს, მბრძანებლურად)** თუ ერთმანეთს არ ვაცალეთ, არაფერი გამოვა. **(პოეტს)** მერ ჯერ არ მითქვამს, მოღალატე ხართ-მეთქი.

პოეტი: მოღალატე?

წათე: მე ვთქვი, რომ თქვენმა ლექსმა, რომელიც ნამდვილად გრძელი იყო და ამიტომაც გაგვიჭირდა მისი ბოლომდე მოსმენა, ზოგიერთს, ჩვენით უკმაყოფილო ნაძირალას, საბედნიეროდ, ეს მთელ ხალხს არ ეხება, საშუალება მისცა, ამოჰფარებოდა განსვენებული გუბაზის სახელს და გულში მჯიღის ცემით, როგორც ვიტყვით ხოლმე, გაებუთურებინა თუ გაებოთურებინა...

პოეტი: (სხარტად) გაებითურებინ!

წათე: დიახ, გაებითურებინა ჩვენი ღვაწლი და დამსახურება ჩვენი დიდი სამშობლოს, რომის იმპერიის წინაშე.

დედოფალი: (წათეს) ერთი-ორი ნაძირალა ლაპარაკად არ ღირს. **(მანინას)** ჩვენ სხვანაირი სისხლი გვაქვს. სიყვარული ბრიყვებისთვის მოგონილი ზღაპარია. თუმცა აქამდე ყველაფერი შენით უნდა გესწავლა.

წათე: დედოფალო, მე ჯერ არ დამიმთავრებია. კეთილი ინებეთ და მომითმინეთ.

დედოფალი: (გაღიმებული უახლოვდება წათეს) ოოოხ, წათე, წათე! ეგ ხომ უკვე ვთქვით. ნახე, რასა ჰგავს სასახლე. ასე დავხვდეთ სტუმრებს? რა მოგივიდა? შენ რომ სიბრაზე არ გიხდება! **(მკაცრად)** მეფე კეთილი უნდა იყოს, კეთილი და ლმობიერი... **(პაუზის შემდეგ)** ხალხს ასე ურჩევნია. აბა, შეხედე, შიშისაგან ყველას ენა მუცელში ჩავარდნია. **(ეფერება, უყვავებს)** აქ ვისაც ხედავ, ყველა შენი ერთგულია. დაიჯერე. დამიჯერე და არ წააგებ. აბა, მაჩვენე შენი ფეხუნა **(ფეხს მაღლა უწევს)** შეხედეთ, შეხედეთ, როგორი წაღები აცვია! როგორ უხდება ! კეისრული, პრიალა, ჭრაჭუნა! ჩემი პატარა კეისარი, კეთილი

კეისარი. პაკ-პუკ, პაკ-პუკ, მობაკუნობს კეისარი! გზა მიეცით კეისარსა! **(იცინის)** ოოოხ, ჩემო წათე, როგორ გამაცინე.

წათე: მოიცა, მოიცა-მეთქი. სარცხვილია... მართლა მიხდება?

დედოფალი: (წათეს ფეხს, რომელიც აქამდე ხელში ეჭირა, უხეშად დაახეთქებს ძირს. მკაცრად) ამ წაღების გახდა უფრო ადვილია, ვიდრე ჩაცმა.

წათე: ტყუილად მიბრაზდები. მე არც ახლა ვიტყოდი რამეს, ახლაც გავჩუმდებოდი, მაგრამ იმ ხალხს რა ვუთხრათ? მართლა რომ ჩამოვიდნენ, ასე გულხელდაკრეფილნი დავხვდეთ? ხალხი რომიდან მოდის მამაჩემის მკვლელის საპოვნელად, ჩვენ კი თითიც არ გავანძრიოთ? იქნებ მკვლელი ჩვენს შორისაა? რას იტყვიან: გეძინათო? დაბრმავდითო? მთლად გამოშტერდითო? მე ჩვენს პოეტს...

დედოფალი : "ჩვენს პოეტს", "ჩვენს პოეტს"... გავიგეთ, გეთანხმებით, შეცდომა მოუვიდა... **(დამფრთხალი პოეტი რაღაცის თქმას აპირებს, დედოფალი ხელით აჩერებს)** შეცდომა მოუვიდა, მაგრამ უნებურად და არა წინასწარი განზრახვით. ამისთვის ხომ არ უნდა მოკვლათ?! თქვი, მოვკლათ? დავუძახო ჯალათს?

სასოწარკვეთილი პოეტი უმწეოდ იგრიხება, თითქოს უკვე თოკზე კიდიაო. პირზე ხელს იფარებს, მაგრამ მაინც ვერ იკავებს, თავს და ყვირის:

პოეტი: მათქმევინეთ!

დედოფალი: (წათეს) შენ გეკითხები, დავუძახო-მეთქი ჯალათს? **(წათე მხრებს იჩეჩავს)** არა, არ შეიძლება. **(ოდნავ დამშვიდებული პოეტი დედოფალს მოწიწებით უკრავს თავს)** რა თქმა უნდა, არ შეიძლება. პოეტი მსუბუქი, ფრთოსანი არსებაა. როგორც კი ფრთებში მოჰკიდებ ხელს, ფერი

ეკარგება. შეხედე, სამარიდან ამოღებულს დაემსგავსა. **(იცინის)** პოეტი, რომელსაც შენ მფარველობ, არასოდეს არაა საშიში, როგორც ნესტარამოცლილი ქვეწარმავალი, ანდა გაწვრთნილი მიმინო. ეს შენს ცერზე ჯდომას უკვე შეეჩვია და ყოველ ღონეს ხმარობს, რათა ათასში ერთხელ მაინც დაგიჭიროს მსუქანი მწყერი და სიამოვნებისგან აკრუტუნდეს, როცა თავზე ხელს გადაუსვამ **(თავზე ხელს უსვამს).** ამიტომაც, შენც უნდა მოითმინო და დიდბუნოვნად გაიღიმო კიდეც, თუ უნებურად დაგასკორავს ხოლმე. **(მკაცრად)** დასჯილი და განდევნილი პოეტია საშიში. მკვდარიც კი! მის დაგლეჯილ სხეულს ხალხი ავგაროზებად ინაწილებს და მერე შენც იძულებული ხდები, თავი მოიდრიკო, თავი დაიმდაბლო მისი ნეშტის წინაშე. **(პაუზის შემდეგ ღიმილით)** ასე რომ, იფიქრე. დაუფიქრებლად ნაბიჯს ნუ გადადგამ, თორემ ეგ ლამაზი წაღუნებიც მალე გაგიცვდება. **(თავის ადგილას ბრუნდება.)**

წათე: ჩვენ ძალადობის მომხრენი არასოდეს ვყოფილვართ. პირიქით, ჩვენი მიზანია ჭეშმარიტების დადგენა ჭეშმარიტების საშუალებით. ის კი არა, აქაც გვირევია ზოგიერთი, რომისა და ჩვენი მეგობრობის უარმყოფელი, ჩვენ კი ვითმენთ...

აიეტი: მბრძანებელო...

წათე: (ყვირის) ჩვენ ჯერ ვითმენთ! **(აიეტს)** თქვენც მოითმინეთ, თუ შეიძლება. ჩვენ თვითონ დაგიძახებთ. დიახ, ზოგიერთს ჩვენი ყოფილი დამპყრობლის, სპარსეთისკენ აქვს ხელი გაშვერილი და ლაზიკის ნამდვილ ხსნას სპარსეთის ქვეშევრდომობაში ხედავს. უფრო მეტიც, გამოდის და სახალხოდ ქადაგებს ამ უაზრობას, დღეისათვის ყოვლად მიუღებელსა და მავნებლურს. ხალხიც უსმენს და, რა თქმა უნდა, ზოგიერთი, საბედნიეროდ, ეს მთელ ხალხს არ ეხება, იგესლება და იჟღინთება რომაელებისადმი დაუმსახურებელი და

უსაფუძვლო ზიზღითა და სიძულვილით. მაგრამ ჩვენ რას ვაკეთებთ? სადა ვართ ამ დროს? მართლა გვძინავს? მართლა დავყრუვდით? მართლა დავბრმავდით? არა და არა! ჩვენ აქა ვართ, ტახტზე ვსხედვართ და ამ ტახტიდან ყველაფერს ვხედავთ. ყველაფერი გვესმის. მაგრამ იმის მაგივრად, უკიდურესი ზომები რომ მივიღოთ, საშოშივე რომ ჩავკლათ ამგვარი ბილწი, მე ვიტყოდი, ჭეშმარი მამულიშვილისთვის ყოვლად უკადრისი ზრახვა, და იმის ნაცვლად, რომ ჩვენი საერთო სახლიდან რაც შეიძლება შორს გავიტანოთ და გადავყაროთ ბოროტი გულისა და გონების ეს... ეს განავალი, მშვიდად ვსხედვართ და ველოდებით, ჩვენი დიდი უფალი როდის მოახდენს სასწავულს და როდის მოარჯულებს ამ გზააბნეულ ბატკნებს. სიტყვა "ბატკნას" ამ შემთხვევაში, რა თქმა უნდა, ირონითი ვხმაროб.

აიეტი: (მტკიცედ, ჯიუტად) მბრძანებელო!

წათე: ახლა ბრძანეთ, რისი თქმაც გინდათ. გისმენეთ, ოღონდ, სიტყვა-სიტყვით გაიმეორეთ ყველაფერი, რასაც შეკრებაზე ლაპარაკობდით. კეთილი ინებეთ და ჩვენც დაგვატკბეთ თქვენი მჭერმეტყველებით, ჩვენი ბნელი ხალხი ასე რომ აღუფრთოვანებია.

აიეტი: მართალია, ლაპარაკი მარტო ადამიანს შეუძლია, მაგრამ ხანდახან ადამიანის პირიდან ამოსულ სიტყვას გველის შხამიც ახლავს ხოლმე, ქათმის სიბეცეც და კამეჩის მოუქნელობაც. ბევრჯერ გაუგონებიათ ჩემთვის: თუ ასეთი გულადია, აქამდე სად იყოო, გულადობა ვისთან ჰქონდა მიბარებულიო? როცა ცალი ფეხი სამარეში გიდგას, ცეცხლთან თამაში ადვილიაო: თავისი დრო მშვიდად მოჭამა და ახლა სახელს ეპოტინებაო, რახან ისედაც ვკვდები, ბარემ სახელოვნად მოვკვდეო. არ უარვყოფ, ბევრ რამეში მართალნი არიან: სანამ საცვალი არ გამოგვეწვა, ნაღვერდალი ვერ

დავინახეთ. უპირველეს ყოვლისა ჩემს თავზე ვამბობ, მაგრამ, რა თქმა უნდა, ყველას გვეხება.

წათე: ხალხი ბევრი იყო? **(მსახურს)** მოახედე, ბიჭო, ეგ ოხერი სარკე!

აიეტი: დიახ, მბრძანებელო. მთელი ხეობა ისე გაივსო, თითქოს წყალი უცებ ადიდდაო. თუმცა, ფარტაზი ალბათ გეტყოდათ.

წათე : გააგრძელე, გააგრძელე.

აიეტი: ყველაფერს მოგახსენებთ, დასამალი არაფერია. ვცდები თუ არა, ამას თქვენი მეფური გონება უკეთესად განსჯის, მაგრამ მე ჩვენი უბედური ლაზიკის სიყვარული მალაპარაკებს და ჩემი დღევანდელი სითამამეც ამ სიყვარულის ბრალია. უპირველესად იმას ვიტყვი, რომ არასწორად მოუტანით ჩემი ნათქვამი. არასოდეს და არც იმ კრებაზე არ მითქვამს, გინდათ თუ არა, სპარსელებს მივეკედლოთ-მეთქი. ანდა როგორ ვიტყოდი, როცა ჩვენითვის სპარსეთიც და რომიც ერთი და იგივეა, ოღონდ არ ვიცი, რომელს უფრო ფართო ხახა აქვს, უმტკივნეულოდ რომ გადაგვყლაპოს.

წათე: იქაც ეგრე თქვი ?

აიეტი: იქაც. რადგან სწორედ იქ უნდა მეთქვა. ისიც ვთქვი, ჩვენს უბედურ სამშობლოს ასეთი მწარე დღე ჯერ არ გათენებია -მეთქი. ხალხმა ისე ამოიოხრა, გეგონებოდათ, მთა ჩამოიქცაო. ჩვენი სამშობლო უფსკრულის პირას დგას და შეიძლება ხვალ ყველანი ამ უფსკრულში აღმოვჩნდეთ-მეთქი.

წათე: გესმით? გესმით, რას ლაპარაკობს?

აიეტი: სპარსელები კი ამიტომ ვახსენე, იქნებ დღევანდელმა მძიმე მდგომარეობამ დახმარების სათხოვნელად ისევ მათთან მიგვიყვანოს-მეთქი.

დედოფალი: (დამცინავად მომღიმარი) მოიცა, მოიცა, აიეტ! ასე ხელაღებით ნუ გადაწყვეტ ყველაფერს. მართალია, მე წარმოშობით რომაელი ვარ, მაგრამ

ამჟამად ლაზიკის დედოფალი მქვია, ლაზის ცოლი და ლაზის დედა. ასე რომ, ჩვენც შეგვიძლია, შეგეცილოთ მამულიშვილურ გრძნობებში, თუ ამას მამულიშვილობა ჰქვია. ცხოვრების დადგენილი გეზის ასე უცბად და ხელაღებით შეცვლა ჩვენს სულწასულობაზე და სიბეცეზე ხომ არ მეტყველებს? მოვიფიქროთ, მოვითათბიროთ. სად გაგონილა, ყველაფერი ერთმა კაცმა გადაწყვიტოს?

აიეტი: მეც ეგა ვთქვი:თავი იმდენი ვატრიალეთ აქეთ-იქით, გზიდან გადახვევა ვერც კი შევამჩნიეთ-მეთქი.

წათე: ღმერთსა ვფიცავ, თუ ყურებს ვუჯერებდე. მართალია, მამაჩემის მეგობარი ხარ, მაგრამ ყველაფერს საზღვარი აქვს.

აიეტი : ყველაფერს საზღვარი აქვს, ბრძანებელო. მამათქვენი რომაელებმა მოკლეს.

წათე : ეგ ჯერ კიდევ საკითხავია. შენ ისა თქვი , რასაც გეკითხებით. დანარჩენს ჩვენ გავარკვევთ.

აიეტი: მამათქვენი რომაელებმა მოკლეს. რომმა აბრეშუმის პირბადე მოიხსნა და ენა გამოგვიყო. უსაზღვრო მხოლოდ ჩვენი მოთმინებაა. საბედნიეროდ, დიახ საბედნიეროდ, მტერმა ნამდვილი სახე დაგვანახვა: თეთრი ფაფუკი ხელები და სისხლით გაჟღენთილი თვალები. ახლა არც მისი ვერაგული განზრახვის დანახვაა ძნელი, დიდხანს ვერც იმან დამალა თავი, საბნის ქვეშ სუნთქვა გაუჭირდა, შეშლილივით წამოვარდა საწოლიდან და ისე ღონივრად ჩაისუნთქა, ჰაერს, მტვერივით, ჩვენც თან მიგვაყოლა. გუბაზის ცხელი სისხლი მდინარესავით გადადის ჩვენს დაბეჩავებულ სულზე და ამ სისხლით ყველანი ხელმეორედ ვინათლებით. ჩვენი ახალი ღმერთი, ჩვენი ერთადერთი ღმერთი-თავისუფლებაა! რომი კი მონაა, ისევე, როგორც ყველა დამპყრობელი, მონასავით ბილწი და დაუნდობელი, ავხორცი და გაიძვერა.

მანვე დაანახვა მკვლელს გუბაზის მოღელილი მკერდი და კისერი, ხელში კი ხანჯალი მიაჩეჩა.

წათე: (ყვირის) მამაჩემს ორი ჭრილობა ფერდში ჰქონდა, სამი კი – ზურგზე.

პოეტი: მე მხოლოდ ერთი ჭრილობა მოვიხსენიე, ვარდივით წითელი და სურნელოვანი.

წათე: (პოეტს) მე თქვენთან საუბარი უკვე დავამთავრე. შეგიძლიათ, გაჩუმდეთ.**(აიეტს)** იცოცხლე, ლაპარაკი კარგი იცი, კაცის გაბრიყვებაც შეგიძლია, მაგრამ ჩვენთან ეგ არ გაგივა. მართალია, ნიჭის წართმევა, სამწუხაროდ, არ შეგვიძლია, მაგრამ ენა ჩვენს ხელთაა. ნიჭი კი ზარივითაა, ენას თუ ჩამოხსნი, გინდა ყოფილა და გინდა არა.

ფარტაზი: აიეტი მართლაც საუცხოო ორატორია. გველივით მონუსხავს ხოლმე გამოუცდელ მსმენელს, მერე კი კისერზეც ადვილად შემოეხვევა. იმ დღესაც ჩვეულებრივი ამბავი დაგვემართა, აიეტის ლამაზმა სიტყვებმა ყველას გონება შეურყია. სიტყვა დიდი ძალაა, განსაკუთრებით მოსწრებულად თქმული. ვისაც მისი ძალა საკუთარი თავზე არ გამოუცდია, ადვილად დამარცხდება. სიტყვის ქნევა უფრო სახიფათოა, ვიდრე ხმლისა. ხმლის ერთი დაკვრით, დიდი-დიდი, ერთი კაცი მოკლა, სიტყვით კი ერთბაშად შეგიძლია, დააქციო მთელი ქვეყანა. ამიტომაც არ ვეთანხმები აიეტს. სიტყვის კაცს ჭკუაცა და სიფრთხილეც მეტი მართებს. როცა სიბრაზე სიკაპასეს ჰგავს. ხოლო ჭიდაობა-ფაფხურს, სჯობს სულ გაჩუმდე, გაჩუმდე და შეეგუო, სანამ ყველაფერს თავისი სახელი დაერქმევა.

წათე: (აიეტს) გაიგე?

აიეტი: არა, ფარტაზ, რომაელები სხვანაირი ხალხია. რაც უფრო დაბლა დაუხრი თავს, უფრო მაღლიდან დაგიწყებს ყურებას. მალე ქედის ძვალზე უკანალსაც შეგაფხანს. თუმცა ჩვენ არავითარი უსამართლობა არ ჩაგვიდენია

რომაელების მიმართ, ჩვენი მეფე ქათამივით დაკლეს და მისი გულ-ღვიძლი სახეში მოგვაყარეს, როგორც ძაღლებს ეკადრებათ. ჩვენი ბრალია, ჩვენ თვითონ ჩავუცუცქდით ძაღლებივით და არც შედეგმა დააყოვნა. ნუთუ ყოველთვის ძაღლები ვიყავით? ან ასე უცებ ვინ მოგვაშინაურა? რა მნიშვნელობა აქვს, რამ მოგვიყვანა აქამდე : ბედის უკუღმართობამ თუ მტრის ვერაგობამ, თუ ორივემ ერთად ? მთავარია, რომ ასეთ საჭმელს შიმშილი სჯობს, ასეთი ყეფას - ყმუილი და ასეთი მეგობარს - ისევ შენს დამპალ ჯოხზე დაყრდნობა.

ფარტაზი: სიტყვას მაშინა აქვს ფასი, თუ სარგებლობის მოტანა შეუძლია. ადამიანი ყველაფერში სასარგებლოს დაეძებს. ტარო შინ მიაქვს, ქუჩებს კი დაუდევრად გადააგდებს ხოლმე, არ იჭმევა და იმიტომ. სიტყვაც ასეა, არც ყველა სიტყვა იჭმევა. იონჯით გამძღარი ცხენი ღონიერიცაა და სანდოც, ხოლო თუ ლენცოფაც შეაყოლა, თვითონაც გაგიჟდება და შენც გადაგჩეხავს. სიტყვას კი მეტი უბედურების მოტანა შეუძლია, რადგან სულივით უხორცოა და უჩინარი : ვერც ბორკილს დაადებ, ვერც საწამლავს დაუდგამ, ვერც ქუჩებივით გადააგდებ. გინდა თუ არა, უნდა ატარო და შეინახო კიდეც. ამიტომ არ ვეთანხმები აიეტს. მისი სიტყვა ლენცოფას უფრო გავს, თუმცა ცხენის იონჯად დაუყარა.

აიეტი: მოკლე ხმალი სიტყვით უნდა გააგრძელო, ფარტაზ. სიტყვა ხმალზე უნდა დასვა, თუ გინდა, რომ ყველამ დაგინახოს და დაგიჯეროს. ცარიელი წუწუნი არავის არ სჭირდება, არც აინტერესებს, გინდა იონჯა დაარქვი, გინდა ლენცოფა. სიტყვა მიწაზე უნდა დადო - სისხლიან მიწაზე - და მაშინ ვეღარავინ მოგერევა, რადგან ეს მიწა ჩვენი ძვლებითაა სავსე, ჩვენი სისხლითაა გაჟღენთილი და ეს ძვალი და სისხლი ყოველ წელიწადს პურად და ღვინოდ გვიბრუნდება, სისუსტისგან თავბრუ რომ არ დაგვესხას, მუხლი რომ არ მოგვეკვეთოს, რომ არ დავიჩოქოთ, ფარტაზ. თორემ მიწა გაგვიწყრება,

პირთან მიტანილ ჯამზე ხელს აგვიკრავს და მამა-პაპის სისხლი სახეში შეგვესხმება.

ბაკური ხმამაღლა იცინის

დედოფალი: (გაკვირვებული) რა გაცინებს?

ბაკური: კარგად თქვა... გამეცინა.

დედოფალი: (მკაცრად) სასახლის მცველთა უფროსს მეტი თავდაჭერა მართებს... სიფრთხილეც. არ გაინტერესებს მაინც, სად დადის შენინ ცოლი, რას აკეთებს? ზის და ზღვას უყურებს? მეტი არაფერი?

ბაკური: რა ვქნა, გამეცინა. ხომ არ მინდოდა?

აიეტი: ეტყობა, სიტყვა გამიგრძელდა.

წათე: ღმერთო ჩემო, გამიგრძელდაო! დასაბმელი ხარ, აიეტ, დასაბმელი! დამერწმუნე, ასეც მოხდება.**(მსახურს)** დამეკარგე აქედან!

აიეტი: თქვენ თვითონ ბრძანეთ, ყველაფერი სიტყვა - სიტყვით გაიმეორეო და მეც აღარ შევამოკლე. თუ გნებავთ, გავჩუმდები.

წათე: არა, ბარემ თქვი. ჩვენც იცოდეთ.

ფარტაზი: მე მგონი, აიეტს ორი რამე ეშლება: მთელი ხალხის სახელით ლაპარაკობს და რასაც ლაპარაკობს, ადრეც ათასჯერ თქმულა და ამდენჯერვე დავიწყებულა. ჩვენ მაინც ბოლომდე უნდა მოვუსმინოთ და სატკივარიც გულისყურით უნდა გავუსინჯოთ, თუმცა ეს სატკივარი სამყაროსავით ძველია და ბებერი. ამ სატკივარს უაზრო სიამაყე და სულწასულობა აჩენს და არა გონივრული განსჯა. დავიწყოთ იმით, რომ ჩვენ არავისზე ნაკლებად არ გვწყენია და არც განგვიცდია გუბაზის სიკვდილი. ხოლო რაც შეეხება ხალხს,

მას მკვლელობა უფრო აინტერესებს, ვიდრე აღაშფოთებს ხოლმე. გუბაზი ჩვენ შორის ყველაზე ჭკვიანი, ყველაზე გულადი და ყველაზე ღონიერიც იყო, მაგრამ ეს ყველაზე ჭკვიანი, ყველაზე გულადი და ღონიერი, როგორც აიეტი ამბობს, ქათამივით დაკლეს. გუბაზს სამშობლოც ჩვენზე მეტად უყვარდა და ამიტომაც, ადვილი შესაძლებელია, თავის თავს თვითონვე მიუგზავნა მკვლელები, რათა ნაკლებად ჭკვიანებს ნაკლებად გულადებსა და ნაკლებად ღონიერებს სათანადო დასკვნა გამოგვეტანა. რა თქმა უნდა, ჩვენი სული და გონება, უპირველეს ყოვლისა, შეაძრწუნა ამ მკვლელობამ, მაგრამ შეძრწუნებამ კი არ უნდა წამოგვშალოს, როგორც ჩაბუდრებული ქათმები - მელიის გამოჩენამ, პირიქით, უფრო მაგრად უნდა მივეკრათ მუცლებით ჩვენი ბუდის ფსკერსა თუ იატაკს. მელიას ერთი ქათამი მიჰყავს ხოლმე, დანარჩენი შიშისა და დაბნეულობის მსხვერპლი ხდება. ქათმებს ჭკუა რომ ჰქონდეთ, კრიახითა და ქოთქოთით გულს ზედმეტად აღარ გაიხეთქავდნენ და მელიასაც ისე დაელოდებოდნენ, როგორც გარდუვალ აუცილებლობას. მელიამ ქათამი უნდა წაიყვანოს, ქათამი უნდა წაყვეს. ბუნებას ასე უბრძანებია.

აიეტი: ის რომ აქ იყოს, ერთი წამით რომ გაცოცხლდეს, თავზე ხელს არც ერთს არ გადაგვისვამდა. განა ჩვენ ქათმები ვართ.

პოეტი: მეც ჩემს ლექსში დაახლობით ამგვარ აზრს ვავითარებ, თუმცა ჩემი მრწამსი უკიდურესად განსხვავებულია.

წათე:(პოეტს) თქვენი გამოსვლა ამჟამადაც ყოვლად უადგილოა. იძულებული ვართ, თქვენს საკითხს თავიდან დავუბრუნდეთ, უფრო საფუძვლიანად.

პოეტი: მბრძანებელო! მე, უბრალოდ, გაუგებრობის მსხვერპლი ვარ. რატომღაც შებრუნებულად გესმით ჩემი ნათქვამი. დამერწმუნეთ უკეთესად ვფიქრობ, ვიდრე ვლაპარაკობ. ალბათ მომავალში მაინც...

წათე: ჩუმად!

აიეტი: სასაცილოა და სატირალიც, როცა გონიერი არსება ყოველგვარი წინააღმდეგობის გარეში ეგუება და იტანს მისთვის შეუფერებელ დამცირებას. ბევრი მკვლელობა მომხდარა ადრეც, შემზარავიცა და სამარცხვინოც, მაგრამ არა მგონია, რომელიმეს ასე იოლად ჩაევლოს.

დედოფალი: არა ხარ მართალი! ეს არ მოხდება! გუბაზი მართლაც მეფური პატივით დაიკრძალა, მკვლელები კი დაისჯებიან. თავს ნუ იღიზიანებ, აიეტ, შენი სიბრაზე უსაფუძვლოა, ჩვენი მოთმინება კი ნამდვილად ქების ღირსია. ამაზედაც იფიქრე.

აიეტი: ჩვენს დუმილსა და მოთმინებას, შეიძლება, სხვა სახელიც დაერქვას. მეტი სიფრთხილე გვმართებს, დედოფალო, რათა მომავალში, მონაწილეებად თუ არა, ამ მკვლელობის თანამზრახველებად არ ჩაგვთვალონ. ის რომ ახლა აქ იყოს, საყვედურით აგვავსებდა და დაგვძრახავდა კიდეც, რადგან მკვლელები ჯერ კიდევ მშვიდად დანავარდობენ მისი სისხლით მორწყულ მიწაზე. მიწას ყველაფრის ატანა შეუძლია, კაცის გულს კი - არა. მიწა გრილია, გულგრილობა კი დანაშაულია. წარმოიდგინეთ მაინც მის მკერდსა და კისერზე მშიერი ბარტყებივით პირდაღებული ჭრილობები. სანამ შურს არ ვიძიებთ, იმ ჭრილობებს სულ ასე ეშიებათ. ღმერთო, როგორ საცოდავად მოკლეს, თითქოს ჩვეულებრივი ადამიანი ყოფილიყოს!

დედოფალი: მოიცა, აიეტ, მოიცა. შენ უფრო ლამაზად ლაპარაკობ, ვიდრე ჭკვიანურად. სიბრაზემ და უბედურებამ გონება დაგვიბნელა. გინდაც მკვლელი რომაელი იყოს, მაინც უსამართლობა იქნება, მარტო ცუდი გამოვჩხრიკოთ, კარგი კი დავმალოთ. ცუდი და ბოროტი ყველგანაა. ერთი რომაელის უხამსობა არ შეიძლება მთელ რომს მივაწეროთ. არც ხალხის გაგიჟება და დაღუპვაა დიდი მამულიშვილობა. თუ ნამდვილი მამულიშვილი

ხარ, ხალხი უნდა დაამშვიდო და მოთმინება უქადაგო, ისევ მის სასარგებლოდ. რომი მოწყალეა, მაგრამ ურჩების დასჯაც ეხერხება, მით უფრო, როცა ამ ურჩობას ღალატის სუნი უდის. რომს გრძელი ხელებიცა აქვს, აიეტ. ნუ დააგდებ ძველსა გზასო, ხომ გაგიგია?

აიეტი: გამიგია, დედოფალო, გამიგია. ჩვენს ძველ გზაზე ბალახი ამოვიდა. ცხენის ნაფლოქვარში წყალი ჩადგა და აშმორდა. ყორეს ეკალ-ბარდი შეახოხდა და კედლის ბზარებში ჯოჯოები ჩასახლდნენ. წყაროს თვალი სილითა და ღორღით ამოივსო. ეს გზა კი ადრე ჩვენი გზა იყო, ომშიც ამ გზით წავსულვართ და ქალიც ამ გზით მოგვიყვანია, ამ გზაზე სიმღერაც გაგვიტანია და კუბოც.

დედოფალი: (სიცილით) შენ რა გითხრა, აიეტი... რაღა დროს შენი ქალია!

ფარტაზი: მე კი ვამბობ, რომ ის გზა თვითონ დრომ დააძველა და დაივიწყა. ჩვენ იმ გზაზე ერთმანეთისთვის მხრის აქცევაც გვიჭირდა, რადგან ვიწროც იყო და მოკლეც. თითქმის იქვე მთავრდებოდა, სადაც იწყებოდა. სიცოცხლეს კი სივიწროვე არ უყვარს, მას ღონიერი მხრები აქვს და ჩვენს საბრალო ყორეებს ადვილად ანგრევს. ეს ამბავი კი არ უნდა გვაღონებდეს, არამედ - გვახარებდეს. ახლა ჩვენი გზაც რომში მიდის. ჩვენც ხალხში გამოვედით, ჩვენც სახელი დაგვერქვა. ბაღმა და სიბრაზე მოსაზრების უნარს გვიკარგავს და ამიტომაც ჩვენი სათქმელი სხვისთვის გაუგებარი რჩება. მკვლელობაც ჩვეულებრივი მოვლენაა, როგორც დედაკაცისთვის ორსულობა, ბავშვისთვის კბილის მოცვლა, ანდა ნაბილიკარზე ბალახის ამოსვლა. მშობიაროზის ტკივილი დედაკაცს საწოლს არ აძულებს, მოცვლილი კბილის ნაცვლად უფრო ბასრი და გამძლე კბილი ამოდის, ხოლო ნაბილიკარის გვერდით ფართო შარაგზა გაჰყავთ. შევინარჩუნოთ უნარი უკეთესის არჩევისა. რა თქმა უნდა, გლოვა და მწუხარებაც ჩვეულებრივი ამბავია, ამიტომაც მისი

დამალვა უაზრობაა, მაგრამ გამოვაჩინოთ იმდენი, რამდენიც იმის დასამტკიცებლადაა საკმარისი, რომ გლოვაცა და მწუხარებაც შეგვძლებია. მხოლოდ უგუნური მისტირის განვლილ უბედურებას, მწუხარებისგან ფეხქვეშ საყრდენი ეცვლება და ბავშვივით თავიდან გასაზრდელი ხდება. გონიერი კი ყოველთვის წინ იყურება, მას არ აშინებს ბედის ტრიალი, ყოველგვარ ცვლილებას, ბუნებაშიც და ცხოვრებაშიც, მომზადებული ხვდება, როგორც თადარიგიანი გლეხი - ზამთარს. რაც მოხდა, უნდა მომხდარიყო. უცნაური და მოულოდნელი არაფერი მომხდარა. ჩვენ უბრალოდ გვიან შევამჩნიეთ, როცა თვალში თითი გვატაკა და სიმწრის ცრემლი გვაღვრევინა. ყველაფერს, რაც კი ღმერთსა და ბუნებას შეუქმნია, ორი მხარე აქვს. უბრალო მოკვდავისთვის მეორე მხარე ყოველთვის ბნელში რჩება, რადგან მის დასანახად ზედმეტად უნდა გაისარჯოს. ის იმას ხედავს, რისი დანახვაც ადვილია. შიშველ სხეულზე ნაჭრილობევს ყველა ამჩნევს, მაგრამ რატომ გაჩნდა ნაჭრილობევი მაინცდამაინც ამ სხეულზე, ძნელი ასახსნელია. ნუ მოვინდომებთ ყველაფრის ერთბაშად გაგებას. სიდინჯე და მოთმინება - ორივე გონების შვილია. **(ონდავი პაუზის შემდეგ)** მე ყველაფერს ისე ვამბობ, როგორც კრებაზე ვილაპარაკე.

წათე: თქვი, თქვი, ნუ ჩერდები.

ფარტაზი: კრებასაც თავისი წესი აქვს. ამან კი **(ხელს აიეტისკენ იშვერს)** ყველაფერი თავდაყირა შეატრიალა. ყოველგვარი წინასწარი განსჯის გარეშე, პირდაპირ დაადგინა : ხალხო, რომი აღარ გვინდაო: რომს ისევ მიდია ჯობნებიაო: ეგ ოხერი ჭიქა გააგდეთ და ისევ ხმალს მოკიდეთ ხელი, რადგან ცხოვრება, თქვენ რომ ასე მშვენივრად შეეგუეთ, უნდა შევცვალოთო. რაღა აზრი აქვს კრებას, თუ ჯერ დაადგენთ და მერე ვმსჯელობთ?!

წათე: არ შეიძლება. წესი - წესია! **(მსახურს)** სად დაიკარგე, ბიჭო! მოახედე ეგ ოხერი სარკე!

ფარტაზი: ტყუილად ნურავინ შეეცდება, შეცვალოს ჩვენი ხალხის ხასიათი. ის ერთხელ მიცემულ სიტყვას არასოდეს არ უღალატებს და ერთხელ აღებულ ვალდებულებასაც ბოლომდე შეასრულებს, პირნათლად და გულითადად. ჭეშმარიტი მამაკაცის კისერი ვალდებულების თოკითაა გადახეხილი. ნურც ჩვენი გულის აჩუყებას ცდილობენ შურისძიებაზე მოწუწუნე გუბაზის წარმოდგენით. წუწუნი და ცრემლი უმწეოთა ხვედრია, მეფეს კი არ ეკადრება, თანაც ლაზიკის მეფეს, თანაც გუბაზს!

წათე: ერთი წუთით, ფარტაზ. ეგ სიტყვა არ დაგავიწყდეს. გუბაზი რომ დიდი მეფე და უბადლო მეომარი იყო, ამას ჩემი მტკიცება არ სჭირდება. თქვენ ყველანი ჩემზე კარგად იცნობდით, იცნობდით კი არა, მეგობრები იყავით მისი. მე მხოლოდ მოხარისის ბრძოლა მინდა გავიხსენო. გუბაზი რომ არ ყოფილიყო, ომს ნამდვილად წავაგებდით.

აიტი: კი მაგრამ თქვენ ხომ მაშინ რომში ბრძანდებოდით? თანაც ძალიან პატარა იქნებოდით ალბათ.

წათე: დიახ, რომში ვბრძანდებოდი და პატარაც გახლდით, მაგრამ როცა გავიზარდე, ყველაფერი მიამბეს. თქვენ თვითონ სად ბრძანდებოდით მაშინ?

აიეტი : მე გვერდით ვახლდი მამათქვენს, მბრძანებელო. ხმალი რომ გადაუტყდა, მე გამომგლიჯა ხელიდან. ის გაცილებით უკეთესად ხმარობდა იარაღს.

წათე: ესე იგი, შენს მაგივრადაც ის იბრძოდა?

აიეტი: დიახ, ყველა ჩვენთაგანის საქმეს ის აკეთებდა. ჩვენ მხოლოდ აღტაცებულნი შევცქეროდით და გული სიამაყით გვევსებოდა.

წათე: გააგრძელე, ფარტაზ. მე სხვა დროს მოვყვები. **(მსახურს)** მომწყდი თავიდან.

ფარტაზი : მე დავაამთავრე, მბრძანებელო.

წათე: (აიეტს) გასაგებია? აი, ჩვენ ასე ვფიქრობთ. ჩემი რჩევა იქნება, შენც ასე იფიქრო. ჯერ კიდევ დრო გაქვს, აიეტ, შენცა და ყველას, ვისაც ჩვენი ლაპარაკი ჭკუაში არ უჯდება. ხვალ კი შეიძლება, გვიან იყოს : თუ რომი გვიბრძანებს თქვენს გამომჟღავნებას და დასჯას, დაგსჯით. მე პირში მთქმელი კაცი ვარ.

აიეტი: მბრძანებელო, მე მამათქვენს ერთგულების ფიცი მივეცი და სიკვდილამდე ამ ფიცს არ ვუღალატებ. ის რომ ცოცხალი იყოს, რომი ამდენს ვერ გაბედავდა. ამიტომაც მოიშორეს თავიდან. ჩემთვის ყველაფერი დიდი ხანია ნათელია. აღარც ფარტაზის სიბრძენეს აღარ ძალუძს ჩემი ბებერი გონების გარდაქმნა და გადაბირება. თუ სამშობლოს სიყვარული და მისთვის ზრუნვა დანაშაულად ითვლება, მე სასჯელისთვის მზად გახლავართ, როცა კი რომსა და თქვენს ბრწყინვალებას მოესურვება.

წათე: მაგაზე ნუ იდარდებ, ეგეც მალე იქნება. ახლა კი, შეგიძლია წახვიდე. **(მსახურს)** ბიჭო. სარკე!

აიეტი თავს უკრავს წათეს, მერე დანარჩენებს და კარისკენ მიდის. წინ მანინა გადაუდგება, იატაკიდან დამჭკნარ ყვავილს აიღებს და გულზე მიიხუტებს.

მანინა: მოიცადე, აეიტ. დღეს ძალიან მომეწონე. ისე ლაპარაკობდი, თითქოს საცაა გული გაუსკდებაო. მართლა ღელავდი?

აიეტი: მე ყოველთვის ვღელავ, როცა ვლაპარაკობ, მაგრამ არ იქნა და არა ამ გულის გასკდომა.

მანინა: მეც სულ მასე ვარ, აიეტ.მართალია დიდს არაფერს ვამბობ, მაგრამ ისე ვღელავ, თითქოს მაღალ კლდეზე კიდგე და გადმოხტომას ვაპირებდე. იქნებ მართლა კლდის პირას ვდგავარ და არ ვიცი?

აიეტი: ნუ სულელობ. შენ რიღასი გეშინია? შიშს შენთან რა ხელი აქვს? ეგ სხვა რაღაც იქნება. შენხელა გოგოებს ასე ემართებათ ხოლმე.

მანინა:(ჯიუტად) მე კი მეშინია. ყველაფრის მეშინია. ასე მგონია, გაჩენის დღიდან რაღაცაში დამნაშავე ვარ. რაღაც დიდი ცოდვა მაქვს ჩადენილი, არ კი ვიცი - რა. სამაგიეროდ, ვიცი რომ პასუხი უნდა ვაგო ამ ცოდვისთვის. ადრე თუ გვიან, ყველაფრისთვის პასუხი მომეკითხება...**(სევდიანად)** როცა მარუთა დაბრუნდება.

აიეტი: მანინა!

მანინა: რა იყო? მარუთა ხომ დაბრუნდება? ადრე თუ გვიან, ხომ უნდა დაბრუნდეს? ისეთს რას ასწავლიან, აქამდე რომ ვერ დაისწავლა.

აიეტი: შენ ისევ შენსას აგრძელებ. რამდენჯერ გითხარი, შენ არაფერში არა ხარ-მეთქი დამნაშავე. შენ შენი გზა და ცხოვრება გაქვს, ყვავილის წვენით და ჩიტის ჭიკჭიკით გაჟღენთილი. იმას მოუარე, თორემ შენს წილ თაფლსაც სხვა ამოწუწნის და შენთვის მოჭიკჭიკე ჩიტსაც სხვა დაიჭერს. ის მხოლოდ დღესაა შენი და ყველაფერი დღესვე უნდა მოასწრო. მე რას მიყურებ? მე ჩემი წილი ცხოვრება უკვე მოვჭამე. შიშსა და ცოდვებზეც სხვა დროს ვილაპარაკოთ. წადი, ნუ ალოდინებ-სიცოცხლეს. უშენოდ სიცოცხლეც მოწყენილია და უფერული.

მანინა: (თავისთვის, თითქოს არ უსმენსო) ქუჩაში რომ მივდივარ, ასე მგონია, ყველა ზიზღით მიყურებს და ყველას ერთი სურვილი აქვს: კეტი ჩამარტყას,

ქვა მესროლოს, მომაფურთხოს, რამე ისეთი მითხრას, ადგილზე რომ მოვკვდე. გაქცევა მინდა, გავრბივარ კიდეც, მაგრამ ისევ იქ ვბრუნდები, საიდანაც გავიქეცი. **(პაუზის შემდეგ)** თითქოს გაწვრთნილი ცხენი ვიყო და ცირკის არენას გარშემო ვურბენდე. მივრბივარ კედლის გასწვრივ, თავჩაქინდრული. ვერ ვხედავ, მაგრამ სხეულითა ვგრძნობ ქვის ხორკლიან კედელს, მტკივნეულად რომ მიბიძგებს ხოლმე, შემთხვევით თუ გავეხახუნე. თითქოს იარუსების ღრიალიც მესმის, უნებურად თავს მოღლა ვწევ და ღმერთო ჩემო, ყველა მიღიმის, ყველა თავს მიკრავს მოწიწებით, ბავშვები ყვავილებს მესვრიან...**(მკაცრად)** მე კი მეშინია მათი ღიმილისაც და მოწიწებული სალმისაც. ყვავილებისაც მეშინია. **(აღელვებული)** მითხარი, აიეტ, რისი ბრალია? შენ უკეთესად გეცოდინება.

აიეტი: მე ის ვიცი, რომ შენ არაფერში არა ხარ დამნაშავე. არაფერში. ჯერჯერობით მაინც. **(ოდნავი პაუზის შემდეგ)** სანამ ამ კედელს არ დაინახავ. **(ღიმილით)** აკი თვითონ ამბობ, სხეულითა ვგრძნობ, ვერ კი ვხედავო. **(თავისთვის, თითქოს ხმამაღლა ფიქრობსო)** სანამ არ დაინახავ, სანამ არ გაუსინჯავ სისქე-სიმაღლეს, ვერც გაანგრევ და ვერც გადახტები! ჯერ არც სახელი იცი ამ კედლისა და არც მისი დანიშნულებისა გაგეგება რამე. ეტყობა ხარ ჯერ კიდევ პატარა ხარ. ამიტომაც უნდა ირბინო გაწვრთნილი ცხენივით ამ კედლის გასწვრივ. **(უცებ, თითქოს გამოფხიზლდაო)** პატარა ხარ, მანინა, პატარა. თმაში თივის ბულული ჩაგრჩენია **(ხელს უსვამს თავზე),** ხოლო ბიბილოებზე ვერცხლის წკრიალა საყურეები გკიდია. იცი, რაზე მღერიან?

მანინა: ტირიან, ტირიან ჩემი საყურეები : ასეთ სიცოცხლეს სიკვდილი გვირჩევნიაო.

აიეტი: სიკვდილი ადვილია, ის მაშინაა შემზარავი, როცა წარმოვიდგენთ ხოლმე. სინამდვილეში ისიც ისეთივე ჩვეულებრივი მოვლენაა, როგორც

დაბადება, კოცნა, ხის აყვავება. **(ყვირის)** მაგრამ თავის დროზე! **(პაუზის შემდეგ ჩვეულებრივი ხმით)** თვითონ იცის,როდის მოვიდეს, ჩვენ არ გვეკითხება. სიკვდილით არაფერი არ იცვლება, შენს ადგილს სხვა დაიკავებს, რადგან ბუნებისთვის ყველა ერთია : მეფის ქალიშვილიცა და მწყემსი გოგოც.

მანინა: (ფიქრიანად) ნეტავი მართლა მწყემსი გოგო ვყოფილიყავი, იქნება მაშინ მარუთაც აღარ გადახვეწილიყო.

დედოფალი: უსირცხვილო! ქმარი მაინც არ გყავდეს! დაივიწყე ის ოხერი მარუთა. წავიდა. აღარ არის.

მანინა: სტყუი!

აიეტი: შენი წუხილი სიყმაწვილის სენია, მანინა. ეგ ყველამ უნდა მოიხადოს. სიკვდილზე კი ნუღარ იფიქრებ. თუ ჩემი მეგობრობა გინდა. ცხოვრება ისედაც ხანმოკლეა, შენ კი ლამაზი ქალი ხარ და ღირსიცა ხარ, იგემო ყველა ამქვეყნიური ბედნიერება. რას მიყურებ ? მართალს გეუბნები. სევდა და ჭმუნვა თავის დროზე თვითონვე მოვა. ისინი სამყაროსავით ბებრები არიან და ჩქარი სიარული არ უვართ. ნურც ჩვენ ავაჩქარებთ. შენი სიკვდილი გაუგებრობა იქნება მხოლოდ, გაგებრობა და ეგუნურება, რაც კი ოდესმე კაცსა და ბუნებას ჩაუდენია. ამით მხოლოდ უადური შვილის სახელს მოიპოვებ, ხოლო ამ სახელისთვის მსხვერპლის გაღება უაზრობაა, არ ღირს. ნუ გავიწყდება, გუბაზის შვილიშვილი ხარ. ან შენს თავს უნდა ენდო, ან ბრბოს უნდა შეაფარო თავი. ბრბო სტიქიასავით ღონიერია და ბრიყვი. დამშვიდდი, ჩემო პატარა დედოფალო. გაიღეღე სული და ჩაიხუტე სიცოცხლე. შენი ფრთები სიყვარულია.

მანინა: სიყვარული?

აიეტი: როცა გიყვარს, სიკვდილი აღარ არსებობს.

მანინა: სიყვარული თუ არსებობს, აიეტ, სიყვარული,

აიეტი: (ღმილით) განა ჩემი პატარა დედოფალი უარყოფს სიყვარულის არსებობას?

მანინა: (აღელვებული) არა, რა თქმა უნდა, არა სიყვრულის გამო უნდათ სწორედ კახპად რომ მაქციონ.

დედოფალი: ნუ სულელობ, მანინა!

მანინა: სრულებითაც არა, თუ კარგად დაუფიქრდები... თუმცა, მომისმინე, ასე უფრო ადვილად გაერკვევი. შენ ხომ იცი, აიეტ, რატომ გადაკარგეს მარუთა?! ჩემი გულისთვის! მე მამოშორეთ! ჯერ ბავშვები არიან, მაგრამ მერე გვიან იქნებაო! არ მოეწონათ სასიძოდ, არ აღმოჩნდა ჩვენი შესაფერი. სასწავლებლად გავაგზავნეთო... ტყუილია! მე დავღუპე, სიყვარულმა დაგვღუპა ორივენი. სიყვარული უბედურების მოლოდინი ყოფილა მხოლოდ და აკი გამიმართლა კიდეც. თავიდანვე ვიცოდი, თავიდანვე ეგრძნობდი, ასე რომ მოხდებოდა. მეგონა, პირველი ვიყავი და ჩემამდე არავის განეცადა ამგვარი გრძნობა. საკუთარი სხეულისაც მეშინოდა. მეტირებოდა და ვიცინოდი, სიცხე მახრჩობდა და კვანკალებდი, რადგან ნათლად ვხედავდი, დიახ ვხედავდი, უდიდესი ნეტარების კართან რომ ვიდექი და მისი შეღება მხოლოდ ჩემს სურვილზე იყო დამოკიდებული. ჩემი ნამდვილი ვხოვრება იმ კარს იქით იწყებოდა, მაგრამ მაინც არ ვჩქარობდი, რადგან ნეტარების განცდის მოლოდინიც ძვირფასი იყო ჩემთვის და ეს მოლოდინი, ტკივილთან ერთად, სიამოვნებასაც მანიჭებდა. ვნატრობდი, სადმე, უკაცურ კუნძულზე, გაშლილ ზღვაში ვიყოთ-მეთქი, რომ ჩვენმა ახალშობილმა და სულელმა ვნებამ ამ უთვალავ საგნებსა და კედლებში რამე არ იტკინოს-მეთქი, ყველა და ყველაფერი ჩვენი მტერი მეგონა. მართალიც ვიყავი თურმე. ყველაფერი იმით დამთავრდა, რომ ერთ მშვენიერი დღეს, დედაჩემის რჩევითა და მამაჩემის

ბრძანებით, დაგვაშორეს გაგვთიშეს, გაგვგლიჯეს, დაგვამიხინჯეს, რადგან ერთად ორივენი მართლა ლამაზები ვიქნებოდით. სასწავლებლად გავგზავნეთო... ტყუიან! ტყუილია! ცოცხალი რომ იყოს ერთ სიტყვას როგორ ვერ მომაწვდენდა. აღარ შემიძლია, აიეტ, თვალები გამიწყალდა, სიზმარშიც ზღვასა ვხედავ: ცარიელსა და უსასრულოს...

დედოფალი: ზღვამ გაგაშტერა ასე, ზღვამ გიყო ყველაფერი... სხვანიარად იჭიკჭიკებდი, შვილი რომ გეჯდეს კალთაში.

მანინა: მერე ქმარი შემრთეს, ყოველმხრივ სანდო და ღირსეული : ხორბალივით არწყული, ვერცხლივით აწონილი, სატანსაცმლე ქსოვილივით გადაზომილი...

ბაკური: ჩემგან რა გინდა, ადამიანო... მადლობის მაგიერია?!

დედოფალი : ახია შენზე! ქმარმა ქალი უნდა დააშოშმინოს, ეგ კი გიჟივითაა, ხომ ხედავ?

მანინა: არასოდეს! ვერ ეღირსებით! **(აიეტს)** მოკლედ, ყოველმხრივ უნაკლო კაცი გამომიძებნეს საქმროდ. პირველად შემეშინდა, დავიბენი... მარტო ვიყავი, ტურის ლეშივით უპატრონო. გულიღა იყო ჩემი იარაღი, მეგონა, გამისკდებოდა და მისი ნაფლეთები ჩემ გარშემო ყველას დახოცავდა. “არა , არა-მეთქი” - ვუყვიროდი ჩემს თავს, თითქოს ის იყო ჩემი მშველელიცა და დამღუპველიც. ჩემს ქმარს კი ვუთხარი: სხვა მიყვარს, სხვას ვეკუთვნი მკვდარიცა და ცოცხალიც, ან შენ რად გინდივიარ ნასხვისარი-მეთქი. ვფიქრობდი: ახლა მომვარდება და კატასავით მიმახროჩობს, ან სანჯლით თავს გამიპობს, ანდა შეტრიალდება და სამუდამოდ გამეცლება-მეთქი. იცი, რა მიპასუხა? **(ბაკური იცინის)** აი, ასე გაიცინა და მითხრა: არა უშავს, მე ყველაფერზე თანახმა ვარო. ეგ ამბავი ჩვენში დარჩებაო. სიყმაწვილის ცოდვები ყველას მოგვეტევება...

ბაკური: მართალია, ეგრე გითხარი. ცუდად მოვიქეცი?

მანინა: ხალხის თვალში ჩვენ ცოლ - ქმარი ვართ და მთავარი ესააო, დანარჩენი სალაპარაკოდაც არ ღირსო, აგერ ნახავ, ჭკუაში რომ ჩავარდები, თვითონვე გაგეცინება დღევანდელ დღეზეო.

ბაკური: მართალია, ეგრე ვთქვი. ეგ ჩვენი საქმეა და მარტო ჩვენ გვეხება. გაგონილა, ხალხო? მადლობის მაგიერია?

მანინა: (ყვირის) მეზიზღები, ჩემო ქმარო, მეზიზღები!

დედოფალი: სულელი ხარ, სულელი! სულელი და გატლეკილი. ყველაფერი კი არ უნდა თქვა. რამდენჯერ გითხარი, ცხოვრება ბუტია ბავშვივითაა-მეთქი, რასაც გაძლევს, უნდა გამოართვა, თორემ აღარ შეგირიგდება, მეორეჯერ აღარ მოგცემს არაფერს.

მანინა:(აიეტს) გესმის?

აიეტი: (პაუზის შემდეგ) შენ არაფერში არა ხარ დამნაშავე, აი ამიტომ არც უნდა გეშინოდეს. პირიქით, ახლა შენი უფრო ეშინიათ, რადგან ყველაფერი შენი თვალითა გაქვს ნანახი და შენი ყურითა გაქვს მოსმენილი. შენი ხმამაღალი სიტყვის სიკვდილივით ეშინიათ. მაგრამ ეს სიტყვა არც დროზე ადრე უნდა თქვა, არც დროზე გვიან, ნაადრევსა და ნაჩქარევს მასხრად იგდებენ ხოლმე, დაგვიანებული კი არავის აღარ სჭირდება. მეც ასე მომივიდა. შენ კი უფრო ჭკვიანი უნდა იყო. შენ გუბაზის შვილიშვილი ხარ. გეყოფა,დაწყნარდი. ფერი აღარ გადევს. მე უნდა წავიდე.**(მიდის)**

მანინა: აიეტ!

აიეტი: (კარებიდან) არა- მეთქი! ამოიგდე ეგ ფიქრი თავიდან!

წათე : დასაბმელი ხარ, აიეტ, დასაბმელი! "გუბაზის შვილიშილი" , "გუბაზის შვილიშვილი"... ჩემი შვილობა ცოტას ნიშნავს?! **(მსახურს)** ბიჭო, სარკე!

მანინა მარტო დგას, უაზროდ მისჩერებია სივრცეს, ეტყობა, ჯერ კიდევ ვერ დამშვიდებულა, მასთან მიდის ფარტაზი.

ფარტაზი: რაზე ფიქრობთ, პატარა დედოფალო?

მანინა დიდხანს, დაჟინებით უყურებს ფარტაზს, თითქოს ვერ ცნობსო. მერე თითქმის ძალით აჩეჩებს ყვავილს, აქამდე რომ ხელში ეჭირა, და წყნარად, ჩვეულებრივი ხმით იწყებს ლაპარაკს.

მანინა: ფარტაზ, ნუთუ მართლა გჯერა, რასაც ამბობდი? ნუთუ ესაა ერთადერთი გამოსავალი? თქვი, ფარტაზ, თქვი, ოღონდ სიმართლე თქვი, ერთხელ მაინც იყავი გულწრფელი. ჩემთვის ამას დიდი მნიშვნელობა აქვს. **(პაუზის შემდეგ, აღელვებული)** რაც გინდა მთხოვე სამაგიეროდ.... რაც გამაჩნია. ყველაფერს შეგისრულებ, ყველაფერს დავთმობ... ოღონდ სიმართლისთვის...

ფარტაზი : დედოფალო, თქვენ ჩემს ხელში გაიზარდეთ. შვილივით გიყურებთ...

მანინა: "დეოფალო" , "დედოფალო"! დედოფალი დედაჩემია. არარსებული ქვეყნის დედოფალი... შენ ის მითხარი, რასაც გეკითხები. ოღონდ სიმართლე თქვი. სიმართლე მინდა, ფარტაზ. ნუთუ მარტო მე ვარ ასეთი? თუ მარტო მე ვარ, გავჩუმდები, ყველას და ყველაფერს შევეგუები და ვიცხოვრებ თქვენთან ერთად მშვიდდ და უზრუნველად, რახან ჩვენისთანებისთვისაც მიუცია ღმერთს სიცოცხლის ნება და უნარი.

ფარტაზი: დედოფალო, ყველაფერს რომ თავი გავანებოთ, უბრალოდ ჯერ ასაკიც არ გიწყობთ ხელს ამდენი რამის გასაგებად. მე რომ სიმართლე გითხრათ, მაინც გამოცანად დარჩება თქვენთვის ყველაფერი. სხვისგან გაგებულ სიმართლეს ფასი არა აქვს. ყველა ადამიანს თავისი სიმართლე გააჩნია და ამ სიმართლეს თვითონ უნდა მიაგნოს, საკუთარი ცოდნას კი

თანდათან იძენს ადამიანი, წვეთ-წვეთად, და ერთი წვეთი ცოდნის მისაღებად ბევრი რამე უნდა გადახარშო შენში: ცრემლიცა და ღიმილიც, გაწბილებაცა და წარმატებაც, სინანულიცა და სიხარულიც, სიძულვილიცა და სიყვარულიც, დაბადებაცა და სიკვდილიც, მორჩილებაცა და სიჯიუტეც... ყველაფერი, რაც კი ღმერთს მოუგონია და ადამიანს შეუთვისებია. სამაგიეროდ ცოდნის ის ერთი წვეთი წარსულის ჯერღმულებსაც გაგინათებს და მომავლის გამოცნობაშიც მოგეხმარება.

მანინა: აი, მეც ეგ მინდა სწორედ. მითხარი, ფარტაზ, რა გამოიცნო შენი ცოდნის ძვირფასმა წვეთმა? დარწმუნებული ვარ, ამ ხნის განმავლობაში ბევრ ნაგავს გადახარშავდა შენი გონება. რა გირჩია? თავისუფლებას მონობა ამჯობინეო? რომის ტაბლიდან გადმოვარდნილი შენივე ძვალი ღვთის წყალობად ჩათვალეო? შენს ენაზე ტირილს სხვის ენაზე სიმღერა გერჩიოსო?

ფარტაზი: ხო, ეგ მასწავლა.

მანინა: მეზიზღები, ფარტაზ, შენც მეზიზღები.

ფარტაზი: დედოფალო, ერთი ადამიანის სიცოცხლე მართლა არაფერს ნიშნავს, არაფერი არ შეიცვლება იცოცხლებთ თქვენ თუ არა, მაგრამ როცა საქმე მთელ ხალხს, მთელ ქვეყანას ეხება...

მანინა: (ყვირის) მაშინ მონობა სჯობს სიკვდილს! გაჩუმება, თავის მოვატუნება, გარემოსთან შეგუეება, არა?!

ფარტაზი: დიახ დედოფალო. თქვენი ახალგაზრდა გონება კვიცივით ლაღია და დაუოკებელი. ახლა იგი ჭეშმარიტების შარაზე მიკუნტრუშობს.

მანინა: შენი ბებერი გონება კი, უთვალავი წლების ქსელში ობობასავითაა გახვეული.

ფარტაზი: ვინ იცის, იქნებ ამ ქსელში ერთი მსუქანი ბუზი კედევ გაებას?!

მანინა: როდისღა , ფარტაზ? განა რამდენ ხანს აპირებ ცხოვრებას? ცას ხომ არ უნდა გამოეკერო?

ფარტაზი : ჩემი ნება რომ იყოს, არც მაგაზე ვიტყოდი უარს. სიცოცხლე დიდი მადლია. მას არ უყვარს, როცა არ აფასებენ. ის ვერც დიდ ხმაურს იტანს და ვერც სულსწრაფებს. ყველაზე მეტად მოთმინებას აფასებს.

მანინა: საოცარია, შენ რაღას ელი სიცოცხლისგან; პური ვერ და გიღეჭია, წელკავისგან სახე ისე გაქვს დაჭმუჭნული, თითქოს ღამით ბალიშის ქვეშ ინახავდე. შენი კვნესა და კრუსუნი მთელ სასახლეს ესმის. გეგონება, დაშლილა და ხელახლა აკოწიწებენო.

ფარტაზი: რაც უნდა მწარე მოსასმენი იყოს, სიმართლეს ბრძანებთ, მაგრამ ეს ერთი შეხედვითაა ასე. ყმაწვილი და გამოუცდელი ყოველთვის ადვილად მოტყუვდება. მართალია, კბილები აღარ მაქვს, მაგრამ ნერწყვით დამბალი პურიც გემრიელია და რაც უფრო დიდხანს გააჩერებ პირში, მით უფრო სასარგებლო და ადვილად მოსანელებელიცაა, თუკი ღვინოსაც ნელა, სვენებსვენებით მიაყოლებ და არა ერთბაშად, როგორც ახალგაზრდებმა იციან. წელკავზედაც მართალი ბრძანეთ, თუმცა სიბერეს სხვა, უფრო აბეზარი თანამგზავრებიც ახლავს, შარდის შეხუთვას რომ თავი გავანებოთ. მაგრამ ტკივილიც ისეთივე აუცილებლობაა, როგორც შვება და ნეტარება. სანამ ტკივილს გრძნობ, ცოცხლობ კიდევაც.ხოლო რახან ცოცხლობ, ღმერთის საყვედური წვრილმან, ყოველდღიური უსიამოვნებათა გამო, დიდი ცოდვაა. კვნესითაც მართლა ვკვნესი, ჩემი კვნესა სხვებს რომ აწუხებს, ისიც კარგად ვიცი, ვწუხვარ და სულგრძელად მიტევებას ვთხოულობ, მაგრამ არც უამისობა შეიძლება. ესეც სიკვდილ-სიცოცხლის ერთგვარი თამაშია. მართალია, ცოტას ვაჭარბებ, ვაზვიადებ, მაგრამ ასეთი ეშმაკობა დასაშვებია. სიკვდილსაც ესმის ჩემი კვნესა და აღარ ჩქარობს ჩემს წაყვანას, ამისთვის

სიკვდილი შვება იქნება, მე კი გულჩვილობაში ჩამეთვლებაო. კიდევ ერთხელ გთხოვ მომიტევო, თუკი ჩემს კვნესასათქვენთვის ძილი დაუფრთხია. რა თქმა უნდა, ვერაფერი ზრდილობაა.

მანინა: ტყუილად მებოდიშები, ფარტაზ, მე თუ მძინავს, ღვთის რისხვაც ვერ გამაღვიძებს, თუ არა და მსიამოვნებს კიდეც, მგონია, მართლა იტანჯები... შენც იტანჯები. ღმერთო ჩემო, ნუთუ ყველაფერი ასე მარტივია, ასე ადვილი? არ შემიძლია, ფარტაზ, აღარ შემიძლია, შემიბრალე.

ფარტაზი: აკი გითხარი, სიცოცხლეს არ უყვარს, როცა არ აფასებენ-მეთქი.

მანინა: არც მე მიყვარს სიცოცხლე, თუ სიცოცხლე მხოლოდ ესაა. განა სულ ასე არ იქნება? უსასრულოდ... სიკვდილამდე...

ფარტაზი: ხო, ასე იქნება და რაც უფრო დიდხანს გაგრძელდება, მით უკეთესი. სიცოცხლე პურია და ამ პურით გამძღარი კაცი ბრძენიცაა და ღონიერიც. ამ კაცს სიბერე ჰქვია, სიბერე კი გავლილი ცხოვრების მონელებაა, მშვიდად და უზრუნველად. მერე აღარაფერია, წყვდიადის გარდა. ახალგაზრდობა შიმშილია, შიმშილი კი ყველა ცხოველს აგიჟებს, წანასწორობას უკარგავს, სიფრთხილის გრძნობას უჩლუნგებს და ისიც მზადაა, ერთი ლუკმა პურისთვის შიშველი ხელებით მთელ ქვეყანას შეებრძოლოს. ქვეყანას კი რკინის ეკალი ასხია, ამ ეკალზე ბევრს შეუხევია ხელიცა და გულიც. პური არსობისა ძნელი მოსაპოვებელია. უფრო ძნელია ამ პურზე უფლების მოპოვება. ამიტომ ყველა ვერ დაბერდება. დაბერებული კაცი ღმერთივით წმინდაა, მის მიერ ოდესღაც ჩადენილი ყველაზე შემზარავი დანაშაულიც კი, ცხოვრების ყოველდღიური ცეცხლითაა განწმენდილი, გასპეტაკებული და დანაშაულად აღარ ითვლება. მას გამოცდილება ჰქვია და ყველას საკუთრებაა, ვისაც მოხმარება შეუძლია. დაბერებული კაცი მოკვდავი ღმერთია! მისი ყოველი სიტყვა ოქროსავით ძვირფასია, ცრემლივით

მარილიანია, სისხლივით მძიმეა. თუ ადამიანმა თავისი ვნებები ვერ მოინელა, დაიღუპება.

მანინა: ვიცი, ფარტაზ, ვიცი.მე არ დავბერდები და არც შენსავით ავყროლდები მონელებული ვნების სუნით, შენ ხომ ჰყარხარ, ფარტაზ, როგორც...

ფარტაზი: როგორც ხელმეორედ გათხრილი საფლავი, გახრწნილი გვამის სუნს რომ ამოუშვებს ხოლმე. მართალი ხარ, ჩემს ნაოჭებში ათასწლეულის მტვერია ჩამკვდარი, ჩრჩილსა და თაგვებს ჩემი მოსასხამი სულ მთლად დაუძენძიათ, ჩემს ტერფებს ბევრი ფუნა და ტალახი აუკრავთ თავიანთ გზაზე, ჩემი ყური და თვალი მარადიული სიმართლითაა დახშული... მეც ბევრჯერ გარდავცვლილვარ, მაგრამ არ მოვმკვდარვარ, რადგან ჩემი სიკვილი არ შეიძლება. მე საჭირო ვარ და ვიქნები, სანამ იარსებებს სუსტი და ძლიერი, ბოროტი და კეთილი, სიმართლე და ტყუილი, მსხვერპლი და ჯალათი. ასე რომ, ყოველთვის ვიქნები. ჩემი სუნი სიძველის სუნია, იგი ყველა სუნზე ადამიანურია, ხოლო ყველაფერი კარგი და ნამდვილი, რსაც რაიმე ღირებულება გააჩნია, ამ სუნის გარეშე წარმოუდგენელია. შენ კი განწირული ხარ, თუკი ეს სუნი ყნოსვას გიღიზიანებს. ადამიანი საკუთარ სუნს ვერ უნდა გრძნობდეს.

მანინა: ის მაინც მითხარი, ფარტაზ, რამდენ ხანს სწავლობდი? რამდენი უნდა ისწავლოს კაცმა, შენსავით ბრძენი რომ გახდეს?

ფარტაზი: სწავლა სიბერემდეო, დედოფალო, სიკვდილამდეო.

მანინა: საბრალო მანინა, ბებერი მანინა, მკვდარი მანინა... გაჩუმდი, ღვითის გულისათვის! აღარ შემიძლია.

წათე: კაცმა რომ თქვას, დასვენება არც ჩვენ გვაწყენს. **(იზმორება, ამთქნარებს,)** უცებ ძილი მომერია. ამის ბრალია, ამის! **(ფეხს უქნევს სარკეს.)** რას გადამეკიდე, ბიჭო!

ფარტაზი: მართალს ბრძანებთ, დედოფალო. თქვენთვის ეს ნამდვილად მძიმე საუბარია, თქვენს სმენას ახლა მხოლოდ მუსიკა და პოეზია უნდა ართობდეს. შეხედეთ, როგორ გვითვალთვალებს ჩვენი პოეტი. ერთი სული აქვს, როდის მიაქცევთ ყურადღებას. **(ორივენი პოეტს უყურებენ. პოეტი მოწიწებით ესალმება. ფარტაზი მანინას "ნაჩუქარ" ყვავილს სრესს და საკუთარ ხელისგულებს ყნოსავს.)** პოეზია საუკეთესო საშუალებაა დროის მოსაკლავად. ნუ იქნებით მკაცრი. უყურადღებოდ დარჩენილი პოეტებიც ყვავილებივით უცებ ჭკნებიან.

ფარტაზი მიდის. მანინა პოეტს უყურებს. პოეტი ერთხელ კიდევ ესალმება. მანინას სახეს თანდათან ღიმილი ეფინება. გათამამებული პოეტი კაბის კალთაზე ჰკოცნის.

პოეტი: ღვთაებრივო...

მანინა:(სიცილით) ნუ მოიწყენთ, პოეტო, არ გიხდებათ. მეფის რისხვაცა და თქვენი მწუხარებაც წარმავალია. თქვენ ცოტა გადააჭარბეთ, რადგან ძალიან მოინდომეთ. ასეც ხდება ხოლმე. ხვალ კი ათმაგად გულუხვი იქნება მეფე, რათა ერთბაშად დაგავიწყოთ დღევანდელი უსიამოვნება. ვითომც არ ყოფილა. თქვენი სიტყვებით რომ ვთქვა, ცხოვრება ზღვაა, ხან მიიქცევა, ხან მოიქცევა.

პოეტი: დიახ, მე კი ამ ზღვაში თევზივით ვცხოვრობ. ყველასაგან დავიწყებული... ჩუმად, მარტო...

მანინა: (პაუზის შემდეგ, თავისთვის) გაება საცოდავი თევზი ბალახში. ფართხალებს, მაგრამ ვერაფერი გაუწყვია, ან რას გააწყობს, პატარა, ვერცხლისფერი ფრთები აქვს, თითქოს ცულით დაუმოკლესო. ახლა მოვა უფრო დიდი, უფრო მშიერი თევზი და საბრალო მანინას გადასანსლავს.

პოეტი: (ღიმილით) მანინას კი არა - თევზს, ღვთაებრივო.

მანინა: ეგ სუერთია. მაგას არა აქვს მნიშვნელობა. **(პაუზის შემდეგ, მკაცრად)** რატომ ჩემზე არ წერთ ხოლმე? არ მოგწონვართ?

პოეტი: თქვენ სხვა ხართ. გულწრფელად რომ გითხრათ, მეც ძალიან მაწუხებს ეს ამბავი, თქვენ თვითონა ხართ პოეზია. მე როცა თქვენზე ვფიქრობ, მორჩა, აღარაფერი აღარ არსებობს, ყველაფერი თავზე მენგრევა, სამყარო პირველყოფილ სახეს იბრუნებს და მეც იძულებული ვარ, ყველაფერი თავიდან დავიწყო: სიარულიც, ლაპარაკიც... სრულიად ახალ ენაზე, არარსებულ ენაზე. ამიტომ, მშველელს რომ ვეძახი, ყველანი მხრებს იჩეჩავენ, ვერ გაუგიათ, ვერ მიმხვდარან, რას ვეუბნები. მე ახლა თქვენ წინაშე ჩემს სისუსტეს ვამხელ, მაგრამ იმედი მაქვს, ეს საიდუმლო ჩვენ შორის დარჩება. პოეტსა და ლამაზ ქალიშვილს ყოველთვის შეუძლიათ ჰქონდეთ თავიანთი პატარა საიდუმლო. ხოლო პოეზია და სილამაზე, ამ შემთხვევაში თქვენი სილამაზე და ჩემი პოეზია, საუკეთესო მეგობრები არიან. თვითონ მიკვირს ხოლმე იგივე სახეები, მეტაფორები თუ შედარებები, რომლებიც სხვა, ნებისმიერ შემთხვევაში თვალისმომჭრელ ბრწყინვალებას იძენენ, თქვენ წინაშე უფერულდებიან და უშნოვდებიან. პოეტურად რომ ვთქვა, თქვენი შთამაგონებელი სახე კალიასავით ადახტის ბალახის ერთი ღეროდან მეორეზე. როგორც კალია უსხლტება ხოლმე პატარა ბავშვის ჯერ კიდევ გამოუცდელ, გაუბედავ, მაგრამ ჟინიანსა და ჯიუტ თითებს, ისევე უსხლტებით თქვენც ჩემს ხელოვნებას. მე გაწბილებული პატარა ბავშვი ვარ, მანინა, კალიას ტრიალ მინდორში რომ გაუტყუებია და მიუტოვებია. მაგრამ ეს სრულებითავ არ ნიშნავს იმას, რომ ყოველთვის ასე იქნება: ან კალია დაიღლება, ანდა ამასობაში ბავშვი წამოიზრდება და მოღონიერდება. აი, მეც ვიცდი. მართალია, მოლოდინი ტანჯვაა, მაგრამ შემოქმედებას ტანჯვა ისევე სჭირდება, როგორც... რას შეიძლება შევადაროთ? როგორც კალიას - ფრთები.

მანინა: კალიას ფრთები ისედაცა აქვს. ვისაც არა აქვს, იმას უფრო სჭირდება.

პოეტი: ასეც შეიძლება.

მანინა: მე კი მართლა ვგავარ კალიას. ერთი წამითა ვარ ბალახის ღერზე დასკუპული. ერთი წამით. ბალახი კი მიწისკენ იხრება, წუწუნებს, ტირის, არ უნდა რომ გამიჩეროს, არ ვუნდივარ, არ მოვწონვარ. უჩემოდ უკთესად გრძნობდა თავს წელში იყო გამართული, ყველაფერს ხედავდა, ახლა კი, ჩემი სიმძიმის გამო, იძულბულია, დაიხაროს, მიწას დაჰკრას შუბლი, წელში გაწყდეს. ამიტომაც ტირის და წუწუნებს. **(შეცვლილი ხმით, პაუზის შემდეგ)** რატომ არ უნდა მომითმინოს ერთი წამით? ნუთუ ასეთი ძნელი ასატანი ვარ? მითხარით, პოეტო, ხომ უნდა მოითმინოს ბალახმა ერთი წამით პატარა, გამხდარი დიდთვალება, მწვანე კალია?

პოეტი: ეს რთული საკითხია. რა ვიცით, იქნებ ითმენს, იქნებ სიამოვნებს კიდეც, მაინცდამაინც ის რომ აირჩია კალიამ და არა სხვა მისი მსგავსი? ბალახი ხომ უთვალავია? იქნებ თვითონ კალიაა ასეთი სულსწრაფი, მოუსვენარი, და არ შეუძლია, ერთი ადგილას დიდხანს გაჩერდეს? ასეთი ლაპარაკი შორს წაგვიყვანს. თქვენ კი სრულებით არ გავხართ კალიას. მე კალია სხვათა შორის ვახსენე, დაუფიქრებლად. შეიძლებოდა, რა თქმა უნდა უკთესი შეადარების მონახვა.

მანინა: არა, ეს შედარება უფრო მომწონს. თქვენ ის მითხარით, კალიას თუ შეუძლია სიყვარული.

პოეტი: მანინა , მე დღეს ბევრი უსიამოვნება შემხვდა. საერთოდ ცუდ ფეხზე ვარ ამდგარი. თუ თქვენც ჩემი გაპამპულება გინდათ...

მანინა: მე მართლა გეკითხებით, სერიოზულად, არსებობს თუ არა სიყვარული? მიპასუხეთ. ოღონდ ნურც თქვენ გამაპამპულებთ.

პოეტი: სიყვარული? ღმერთო ჩემო, განა შეიძლება სიყვარულის სიტყვებში ჩამწყვდევა? არ ვიცი, არ შემიძლია. ვერ გიპასუხებთ.

მანინა: არც თქვენ იცით.**(პაუზის შემდეგ)** მე კი ვიცი, მაგრამ არ გეტყვით. მე შემიძლია სიყვარული დავინახო კიდეც. საკმარისია, ოთახში მარტო დარჩე, კარი მაგრად ჩაკეტო, ყველა სანთელი ჩააქრო, საბანი თავზე წაიხურო და ყბები ერთმანეთს ისე დააჭირო, საფეთქლები დაგებეროს და გეტკინოს. წევხარ მკდარივით, გტკივა და ხედა: მიფრინავს თავისთვის, მიხტუნაობს კენწეროდან კენწეროზე, ღორის ბუშტივით, უშნოდ გაბერილი სულელი, სასაცილო... ქვევით კი, მიწაზე, ბავშვები მისდევენ, მუხლებს და იდაყვებს იტყავებენ, ქვებს ესვრიან, უყვირიან, ეძახიან... ის კი მიფრინავს, უდარდელი, თავისუფალი. **(ყვირის)** თუ არ უნდოდათ, რომ გაქცეოდათ, ქვა უნდა შეებათ, ან თოკის ბოლო პალოზე უნდა დაეხვიათ, ანდა წელზე... კისერზე! **(პაუზის შემდეგ)** ახლა უკვე გვიანაა. თვითონ თუ არ დაბრუნდა, ვერავინ ვეღარ დააბრუნებს. მაგრამ თავისით როგორ დაბრუნდება, თუ რამეს არ წამოედო და არ ჩაიფუშა ? **(შეშფოთებული)** არა, დაბრუნდება, რა თქმა უნდა, დაბრუნდება, რამეს მოიფიქრებ**(მკაცრად)** ჯერ კი ზის სიმარტოვის გამოქვაბულში, მუხლის თავებით სიბრაზის ლოდი უჭირავს, ზედ თავის სიძულვილს ანთხევს და იმ ფურთხში შურისძიების მახვილს ლესავს! აი, ეს არის სიყვარული! რა იყო? ფერი რატომ წაგივიდათ? ეს არის მეთქი სიყვარული! სხვა ყველაფერი სისულელეა.

პოეტი: მანინა.

მანინა: აღარ მინდა თქვენთან ლაპარაკი. თავი გამანებეთ. **(მიდის)**

პოეტი: დედოფალო, მე თქვენზე აუცილებლად დავწერ, ყველაზე საუკეთესო ხოტბას.

მანინა: (გასვლამდე) არ გაბედოთ! ნებას არ გაძლევთ! გესმით?!

სახტად დარჩენილი პოეტი იქით იუურება, საითაც მანინა მიეფარა თვალს ვერ ამჩნევს დედოფალს, რომელიც ღვარძლიანი ღიმილით უახლოვდება, დედოფლის პირველსავე რეპლიკაზე შემკრთალი პოეტი სწრაფად შემობრუნდება და უნებურად პირზე აიფარებს ხელს.

დედოფალი: ოხ პოეტო, პოეტო! რომელ ერთს უნდა გასწვდეს თქვენი ღვთაებრივი ნიჭი. ასეთი ხელგაშლილობა მალე გაგაღატაკებთ.

პოეტი: **(სხაპასხუპით)** დედოფალო... დედოფალო... თქვენ მაინც მომისმინეთ, ერთი წუთით მაღირსეთ თქვენი ყურადღება... მეც ხომ ადამიანი ვარ. ბოლო ხოტბა, თქვენდამი მოძღვნილი, ჩემს შესაძლებლობებსაც აღემატება. აი, ნახავთ. მე თქვენი ღვთაებრივი სილმაზის წყალობით საკუთარ თავსაც გადავაჭარბე.

დედოფალი: რა დროს ეგ არის. რამდენჯერ, გაგაფრთხილე, დრო და ადგილი იცოდე - მეთქი. მე არ მიყვარს ორპირები. არც ის მიყვარს, როცა არ მიჯერებენ. ახლა შენთვის არ მცალია, თუ საჭირო იქნები, დაგიძახებენ.

პოეტი: დედოფალო, მე დღეს უკვე განვიცადე შერისხული კაცის უმწეობა. მე დღეს უკვე ვიგემე გაწბილების სიმწარეც, მაგრამ თქვენი გულგრილობა, ერთად, ერთდროულად გამომტყვრალ ყველა უბედურებაზე მეტია.

დედოფალი: (მოწყალე ღიმილით) ენა რომ არ გქონდეს, თაგვები სოროში შეგათრევდნენ.

პოეტი: (მაღალფარდოვნად) მე იმ სოროშიც შემყვებოდა თქვენი სინათლე.

დედოფალი: არ მიყვარს მლიქვნელები. შენც კარგად იცი. ასე რომ, თუ რამე სათხოვარი გაქვს, პირდაპირ მითხარი. მე არასოდეს არ ვივიწყებ ძველ ნაცნობებს, როგორი მომაბეზრებელნიც არ უნდა იყვნენ ისინი.

პოეტი: ნუ იქნებით ასეთი მკაცრი, დედოფალო. მე თქვენ ოდესღაც მეგობარს მეძახდით. ჩემი ლექსებიც მოგწონდათ. ყოველ შემთხვევაში მისმენდით მაინც.

დედოფალი : მე ახლაც გისმენ.

პოეტი: (კითხულობს) თქვენი ფეხები - მარმარილის თეთრი სვეტები...

დედოფალი: ჩემი ფეხებს შეეშვი, შენს თავზე იფიქრე, ის გირჩევნია. მეფე ძალიან ნაწყენია, აიეტმაც უარესად გადარია. ზომა არ იცი არაფერში. ლექსს რომ წერ, ცოტა ჭკუაც უნდა მიაშველო. თუმცა, ამჯერად მთლად შენ არა ხარ დამნაშავე. ვინ იფიქრებდა, თუ ხალხი ასე მწარედ განიცდიდა გუბაზის სიკვდილს.

პოეტი: რას ვიფიქრებდი... დედოფალო, იმედი მაქვს, მთლად არ გამწირავთ. მთავარი თქვენა ხართ. როგორც თქვენ იტყვით, მეფეც ისე მოიქცევა.

დედოფალი: (მკაცრად) როგორ მიბედავ!

პოეტი: ღმერთო ჩემო, რა დაწყევლილ ფეხზე ავდექი!

დედოფალი: მეფემ უჩემოდაც კარგად იცის, როგორ მოიქცეს.

პოეტი: იცის, დედოფალო, იცის! მეფემ ყველაფერი იცის. მაგრამ მამაკცური სიმკაცრე თუ ხანდახან ქალურმა სინაზემ და სათნოებამ არ შეანელა...
დედოფალი : ვერ ვიტან მაგ სიტყვას.

პოეტი: რომელს?

დედოფალი : რომელს და "სათნოებას" თითქოს საწოლში ბაყაყი შემოგიგდესო. ფუჰ.

პოეტი : დედოფალო, მე პოეტი ვარ.

დედოფალი: გოგოები მოატყუე, ჩემო მეგობარო, ჩვენ ხომ ვიცნობთ ერთმანეთს. ხოლო, რაც შეეხება მანინას, ზომა იცოდე, მთლად ნუ გადარვ იმ ბავშვს "დედოფალო-დედოფალოს" ძახილით.

პოეტი: მანინა კალიაა, მწვანე დიდთვალება კალია.

დედოფალი: ხომ ხედავთ, თავში აუვარდა. მე მიდგას ჯიბრში. დედის შეშურდა. ყველა ხომ მეფის ცოლი არ იქნება?! სად არის ამდენი მეფე!

პოეტი: თვითონ თქვა, კალია ვარო. მე მხოლოდ მის სიტყვებს ვიმეორებ.

დედოფალი : განგებ, ჩემს ჯიბრზე, ჩემს დასამცირებლად დაწანწალებს ქუჩებში. მაგან უნდა გაიკითხოს, თუ სადმე გლახა და ობოლია: ყველა საპყარს და კეთროვანს მაგან უნდა მობანოს ჩირქი და ბალღამი: მაგან უნდა მონათლოს ყველა ნაბიჭვარი... ვითომ, შენ კი არა, მე ვარ ნამდვილი დედოფალი, ჩემიაო ეს ქვეყანა. იცის, რომ ვერ შევეჩვიე აქაურობას... მეჯავრება, მეშინია, ვერ ვენდობი... რაც აქ ჩამოვედი, ფეხი არ გამიდგამს სასახლიდან.

პოეტი: დეოფალო, თქვენი ჩამოსვლის დღეს მე რომ ხოტბა წავიკითხე, რომაულმა ლეგიონმა ფარებზე მახვილები ააბრახუნა.

დდოფალი: ოქროც ბევრი ჩაიჯიბე. რას იმადლები?!

პოეტი: მე ჩემი ტალანტით ვცხოვრობ, ტალანტი კი რომაულად ფულსაც ნიშნავს.

დედოფალი: ჭკუით, პოეტო! რომაელებზე ფრთხილად ილაპარაკე. თანაც, სიკეთის დავიწყება სახიფათო სენია.

პოეტი : რა დამავიწყებს, დედოფალო, თქვენს სიკეთეს. მარტო იმ ერთ ხოტბაში იმდენი ოქრო ავიღე, აღარ ვიცოდი, სად შემენახა. ფული ფულად და

ჩემი სახელი დიდსა და პატარას პირზე ეკერა. თუმცა, სახელისგან უსიამოვნების მეტი არაფერი შემხვედრია.

დედოფალი: (იცინის) საოცარია.

პოეტი: რა თქმა უნდა, საოცარია, ბუნებრივი რომ არ იყოს. თურმე ყველას თავისი გოლგოთა ელოდება.

დედოფალი: (იცინის) უსვინდისო! ეს უკვე უსვინდისობაა, მე სხვა პოეტებს ვგულისხმობდი... შენგან წმინდანი არ გამოვა. ოი, რა სულელი ხარ, ჩემო პოეტო.

პოეტი: სხვა რა დამრჩენია, დედოფალო, თქვენგან შერისხულსა და გაძევებულს. გავიდებ მხარზე ჯვარს და შევუდგები აღმართს თუმცა ბავშვობიდანვე მიჭირდა სიმძიმეების აწევა.

დედოფალი: შენ, მგონი, მართლა გინდა, რომ გავბრაზდე.

პოეტი: არ გაბრაზდე, ღვითაებრივო! არ შეიძლება! თქვენისთანა სათნო ადამიანს...

დედოფალი: რამდენჯერ გითხარი, ნუ ამბობ მაგ სიტყვას-მეთქი. აქამდე სახედარი დაიმახსოვრებდა. არასოდეს არ ყოფილა სათნოება ჩემი ნიღაბი. უბრალოდ, იძულებული ვარ დაგიყვავო, როცა მინდა რომ ჩაგქოლო: გაგიღიმო, როცა მინდა რომ პირში ჩაგაფურთხო: დაგასაჩუქრო, როცა მინდა რომ საკუთარი ტყავიც გაგაძრო. იმის ნაცვლად, მეც რომ რომში მეცხოვრა, ქვეყანა მენახა, კეთილშობილი მამაკაცის ვნება განმეცადა, გომბეშოსავით ვზივარ ამ აყროლებულ ჭაობებში, ყელამდე სავსე ბალღამითა და სიძულვილით. დიახ, მძულს ყველა და ყველაფერი... **(ოდნავი პაუზის შემდეგ, თითქოს უყვავებსო)** შენც მძულხარ, ჩემო პოეტო.

პოეტი : ჩემისთანა მდაბალი არსებისთვის ეგეც დიდი წყალობაა. გმუსლვართ, ესე იგი ვარსებობ.

დედოფალი : ერთი ბერძენი ამბობს: პოეტი მსუბუქი, ფრთოასანი არსებააო.საოცარია, პირდაპირ შეწზეა ნათქვამი. წადი, იფრინე მსუბუქო არსებავ, შენი დასჯა მართლა სისულელეა. ნეტავი ყველა პოეტი შენისთანა იყოს. თუმცა შენისთანა უფრო მეტია და მათ არსებობას თავისებური გამართლებაც გააჩნია. ისინიც ადამიანიები არიან. ხოლო ყველა ადამიანს არ შეუძლია, სინდისის ქენჯნით გაიჩუმოს აყმუვლებული მუცელი. წადი, იფრინე მსუბუქო არსებავ, შენ სავსე სტომაქითა და ცარიელი სულით ჩახვალ სამარეში და ამით სამყაროს არაფერი არ მოაკლდება. იძინე მშვიდად. შენი სინდისი თავისუფალია, ვინაიდან არასოდეს არ შეუწუხებიხარ მას.

პოეტი: დედოფალო, ეს უკვე მეტისმეტია.

დედოფალი: მართალი ხარ, ძვირფასო პოეტო, მეტისმეტია, ბუნებრივი რომ არ იყოს.**(მიდის)**

წათე: დედოფალო, რა ხანია გელოდები.

დედოფალი ტახტთან ჩერდება.

დედოფალი: (მკაცრად წათეს) ჩემი სახელი თუ გახსოვს?

წათე: რა იყო? რატომ მეკითხები?

დედოფალი : ჩემი სახელია ოქტავია, გვარი კი - ნერვა. ოქტავია ნერვა! ჩვენს გვარში მხოლოდ სახელოვანი მხედართმთავრები იზრდებოდნენ. ხოლო მამაჩემი თითქმის კონსულიც გახდა. როცა იგი ლაშქრობიდან რომში ბრუნდებოდა, გზაში ამბოხებულმა მონებმა მოკლეს.

შეტრიალდება და მედიდური ნაბიჯით გადის. ბაკური იცინის. სახტად დარჩენილი წათე გაოცებული უყურებს მიმავალ დედოფალს. ცალი წაღი ხელში უჭირავს. ბაკური იცინის. ფარდა სწრაფად ეშვება.

2.[49]

ისევ წათეს სასახლე. წათე ტახტზე ზის, ცდილობს წაღის ჩაცმას. იქვე დგას სარკიანი მსახური.

წათე: კაცს სიბერეში ფეხი გაზრდოდეს პირველად ვნახე... ვეღარ ჩამიცვამს... უ-უფ! აკი მითხრა შენმა დედოფალმა, მაგის ჩაცმა უფრო მნელია, ვიდრე გახდაო. ქალის ჭკუა მაინც სხვაა. ჩადი, შე ოხერო.

მსახური: ქონი წაუსვით, მბრძანებელო.

წათე: აკი წავუსვი. უუუხ შენი…

მსახური: ფეხზეც წაისვით, მბრძანებელო.

წათე: ფეხზე? ქონი?

მსახური: უფრო ადვილად წავა, მბრძანებელო.

წათე: შენ უნდა თქვა კაცი ვარო. ხარ შენთვის არხეინად, არც ჭირი გადარდებს და არც ლხინი. იცი რას ამბობს ფარტაზი? ფარტაზი ამბობს მეფობას მსახურობა ჯობიაო. თუ იცი, რატომო? რატომო და... მსახური მთელი

[49] **ჭილაძე ოთარ, პიესები პუბლიცისტიკა, წათეს წითელი წაღები, გვ. 43-85**

სიცოცხლე მეფის ნათელ შუბლს უყურებს, მეფე კი – მსახურის გამოყეყეჩებულ - სახესო. გასაგებია?

მსახური: დიახ, მბრძანებელო.

წათე: ფეხზე ქონი რომ წავისვა, წაღები შიგნიდანაც გაიქონება და გაფუჭდება. მერე? შენ გამომიცვლი? კიდევ რას ამბობს თუ იცი ფარტაზი? ფარტაზი ამბობს, ბედნიერი რომ იყო, ცოტა ბრიყვიც უნდა იყოო. ხომ ხარ შენ ბედნიერი?

მსახური: დიახ, მბრძანებელო.

წათე: ასე რომ იყოს, რა უჭირს ვითომ? ბოლომდე არ ჩადის... ძალიან ეტყობა?

მსახური: თუ სიარულში არ შეგიშლით, არაფერიც არ ეტყობა. თითქმის გაცვიათ, მბრძანებელო.

წათე: "თითქმის", რას ქვია, ადამიანო! თუ გაცვია, უნდა გეცვას, როგორც წესი და რიგია. **(დგება. ტახტის გარშემო დადის ოდნავი კოჭლობით)** სრულებითაც არ მიშლის... მიშლის კი არა... **(ისევ ტახტზე ჯდება.)** ისე, ადამიანს ერთი ფეხი რომ ჰქონოდა, ნამდვილად აჯობებდა. მორჩენილი ვიქნებოდით ამ დავიდარაბას. **(ცდილობს მეორე წაღის ჩაცმას.)** დიდი, დიიიდი კაცია ფარტაზი. მართლაც რომ აფსუსია მიწისთვის მისი სიბრძნე და დარბაისლობა. სადღაა მაგისთანა ხალხი. მაგრამ... მაგრამ რას იზამ, ყველაფერს თავისი დრო აქვს. მაგის ხნისა ქვაც არ დაგორავს ჩემს სამეფოში. მამაჩემის სიკვდილმა ხომ სულ მთლად დააგლახაკა საწყალი. განიცადა და იმიტომ. პატარა ამბავია! შენს ხელში გაზრდილი ადამიანი კი არა, საქონელი დაგენანება კაცს. **(ფიქრობს. უაზროდ იყურება წინ. ცალი წაღი მუხლებზე უდევს, ნაზად ეფერება, როგორც ცოცხალ არსებას.)** ხო, ხო, ხო, ხო! აკვირდები, რა გამოდის?

მამაჩემის ბავშვობაში ეგ უკვე ხანში შესული კაცი ყოფილა, აბა ისე ვინ ანდობდა მეფის შვილს გასაზრდელად? მამაჩემს ბებერი არ ეთქმოდა, მაგრამ არც ბევრი აკლდა სიბერემდე. რომ არ მოეკლათ, შეიძლებოდა თავისითაც მომკვდარიყო. რაა ადამიანი?! ჩიტივითაა. დღეს უყურებ, ხვალ აღარ არის. ფარტაზი კი, რაც თავი მახსოვს, სულ ასეა, არც არაფერი ემატება, არც არაფერი აკლდება. დათოვლილ მთასავითაა, შიგნიდან ცარიელი კლდეა, კაჟი. აგერ ნახავ, მაგის დასამარხი თუ არ გავხდით ყველანი. ხომ მართალია?

მსახური: დიახ, მბრძანებელო.

წათე: (გამოჯავრებით) "მბრძანებელო", "მბრძანებელო" – სხვა ვერაფერი ისწავლე ამ სასახლეში.

შემორბის მანინა.

მანინა: მამა! მამა! დაბრუნდა... ჩამოვიდა... მამიკო! ჩემი თვალით დავინახე, როგორ გადმობრძანდა ნაპირზე. პირველმა მე დავინახე. ისე მოდიოდა, თითქოს მთელი ქვეყანა მის დასახვედრად იყო გამოსული. სულელი! ყოყლოჩინა! აკი ვიცოდი... აკი გული მიგრძნობდა... აკი ვამბობდი: დაბრუნდება-მეთქი, დაბრუნდება-მეთქი, დაბრუნდება-მეთქი! ღმერთო ჩემო, რა ვუთხრა? როგორ ვუთხრა? შენ უნდა მიშველო, მამიკო, ყველაზე ღონიერო, ყველაზე ჭკვიანო, ყველაზე კეთილო, ყველაზე ლამაზო... **(ეხვევა, გაშმაგებით კოცნის წათეს.)** კეისართა კეისარო... შენ უნდა მომეხმარო, შენ უნდა მიშველო, მამაჩემო... არ უნდოდა-თქო, გელოდებოდა-თქო, ჩვენ ძალით გავათხოვეთ-თქო... **(ყვირის)** არა, მე გათხოვილი არა ვარ! მაგას ნუ ეტყვი!

წათე: მოიცა, გოგო, რამ გადაგრია? ხომ ხედავ, ვმუშაობ!

მანინა: (შემცბარი) მამა!

წათე: ეს უარესად დაპატარავებულა. რა უბედურებაა, მართლა ხომ არ შემიცვალა ვინმემ? **(მანინას)** წყნარად მითხარი, დალაგებულად... რამდენად გავიჭრა? მეც ხომ ადამიანი ვარ.

მანინა: მარუთა დაბრუნდა, მამა! ჩემი... აი, პატარა ბიჭი რომ იყო... ხანჯალი რომ აჩუქე, ვერცხლისტარიანი... აღარ გახსოვს? ხომ გახსოვს, რატომ აჩუქე ხანჯალი? მე რომ გადამარჩინა, მამა. ცოფიან ძაღლს რომ გადაუდგა წინ, ჩემი გულისთვის. თვითონ უარესად შეეშინდა. მერე შეეშინდა, ძაღლი რომ ჩაქოლეს. მთელი კვირა ბოდავდა – მიშველეთ, ცოფიანი ძაღლი მომდევსო.

წათე: ცოფიანი ძაღლიო?! მერე შენს ქმარს ვერ უთხარი? ძაღლს კი არა, ლომს დაახრჩობს. **(მსახურს)** გააჩერე ეგ სარკე, ადამიანო! რამ გადაგრიათ ყველანი!

მანინა: (დაბნეული, გაწბილებული, ათრთოლებული ხმით) ჯოხით გააქცია... ჩემი გულისთვის... ჩვენ ხომ ერთად ვიზრდებოდით, მამა... სულ ერთად ვიყავით...

წათე: მთელი საათია ამ წაღებს ვიცვამ გაგონილა ასეთი რამე? ბაკური სადღა დაიკარგა? ან დედაშენი სად ბრძანდება?

მანინა: მამა?!

წათე: ჰა? მე მითხარი რამე? ცივ წყალში უნდა ჩამეყარა ფეხები, სიცხისაგან დამისივდა ალბათ. **(შემოდის ფარტაზი)** სადა ხარ, კაცო! ცუდი არაფერი მითხრა. ხომ მშვიდობაა ჩვენს ქვეყანაში?

ფარტაზი: ქვეყნისა რა მოგახსენოთ, სასახლეში კი დიდი არეულობაა.

წათე: (ცდილობს წაღის ჩაცმას) ეგ არაფერი. სასახლეში ყოველთვის არეულობაა. მაინც რა მოხდა?

ფარტაზი: მარუთა დაბრუნდა.

წათე: (ხანგრძლივი პაუზის შემდეგ, ჩურჩულით) მარუთა? აბა მარუთა?

ფარტაზი: (მტკიცედ. თან მანინას უყურებს სახეში) მარუთა! თქვენ რომ გააძევეთ, ლიპარის შვილი.

წათე: (ჩურჩულით. ვერ გარკვეულა) კი მაგრამ, ლიპარი რა ხანია დავსაჯეთ. ხომ დავსაჯეთ?

ფარტაზი: დიახ, ლიპარი ღირსეულად დაისაჯა სამშობლოს ღალატისათვის, პირში ადუღებული კუპრი ჩაასხეს. ხოლო მისი შვილი მარუთა, მამის დანაშაულის გამო, თქვენგან შერისხული და განდევნილი, დაბრუნდა.

წათე: (აღელვებული) როგორ თუ დაბრუნდა? აქ რა უნდა? ვინ დააბრუნა? მე ხომ ვბრძანე...

ფარტაზი: თქვენ ბრძანეთ, მარუთა კი დაბრუნდა. ოქროს ბალთიან ქამარზე რომაელი მხედრის მახვილი ჰკიდია. ისეთი სანახავია, ქალებს თვალები დაებრიცათ. მაღალი, ახოვანი. თავი მამასავით ამაყად უჭირავს გვერდზე გადახრილი...

წათე: (ყვირის) არ მინდა! არ შემოუშვათ! ხმალი წაართვით! ბაკურ, ბაკურ, ჩემსკენ! **(შეშინებული ტახტს ეფარება. მანინა უკან უკან იხევს და ზურგით კედელს აწყდება)** შინ არა ვარ! წასული ვარ... სამოგზაუროდ... სულეთში... კარი ჩაკეტეთ... არ შემოუშვათ... ცუდად გავხდები... ფარტაზ, სადა ხარ?

ფარტაზი: რა მოგივიდათ? გამობრძანდით, დამშვიდდით. მე ვიფიქრე, გავახარებ-მეთქი, თქვენ კი... სირცხვილია.

წათე: (დაჩოქილი) შენცა, ფარტაზ! შენგან არ ველოდი! მე რა შუაში ვარ, ჩემგან რა გინდა? მე რასაც მეუბნებიან, იმას ვაკეთებ, ესაა ჩემი მოვალეობა. მიშველე, ფარტაზ, **(მუხლებზე ეხვევა)** მამაჩემის სულს გაფიცებ... წასართმევიც არაფერი მაქვს, არც თავში მიყრია რამე... მთელი ჩემი ქონება ეს **წაღებია (გულში იხუტებს ჩაუცმელ წაღას.)** ნუ წამართმევ, ფარტაზ, შენს მუხლებს შემოვევლე, შენ რაში გამოგადგება... რა გინდათ ჩემგან?

ფარტაზი: წამოდექით, სირცხვილია! როგორ იქცევით! მანინა გვიყურებს.

ცდილობს ძალით წამოაყენოს. წათე უძალიანდება, ტახტის ფეხს ებღაუჭება.

წათე: არა, ფარტაზ, არა. ეს ტახტი ნამდვილი ნუ გგონია. არც მე ვარ ნამდვილი, მეც მოგონილი ვარ, შეთითხნილი, ათასნაირი დამპალი ფესვისა და ბალახის ნახარში... სადაც უნდათ, იქ ჩამასხამენ. ნუ გშურს ჩემი, ფარტაზ, მამაჩემის სულს გაფიცებ, მომეხმარე, არ შემოუშვა. ეს ადგილი მხოლოდ ჩემია. მე სხვანაირად ცხოვრება არ შემიძლია, მართლა არ შემიძლია... მე ხომ ლაჩარი ვარ. ლაჩარი რომ ვარ, ეს წაღებიც იმიტომ მაცვია, მეფეც იმიტომ მქვია. შენ კი ჭკვიანი ხარ, ფარტაზ, ღმერთივით ბრძენი ხარ. როგორ უყვარდი მამაჩემს... როგორ გაფასებდა... შენი გაზრდილები ვართ ყველანი...

ფარტაზი: ადექი-მეთქი! ბავშვი მაინც შეიცოდე!

წათე: არ შემიძლია... როგორ გგონია, რა ვიქნებოდი, მეც რომ სხვებივით მეცხოვრა? აქამდე საერთოდ არ ვიქნებოდი, ფარტაზ. ჩემი ძვლებიც არ იქნებოდა. დიდი-დიდი, ისიც მამაჩემის ხათრით, ასისთავობა მოეცათ რომელიმე ლეგიონში, მაგრამ თუ პირველსავე ბრძოლაში არ მომკლავდნენ,

ბრძოლის შემდეგ ფეხით დამკიდებდნენ ლაჩრობისთვის. მე ხომ მართლა ლაჩარი ვარ, ფარტაზ, თავს კი არ გაცოდებ, დამიჯერე. გემუდარები. არ შემოუშვა...

ფარტაზი: მომისმინე! ჯერჯერობით საგანგაშო არაფერია **(წამოდგომაში შველის, ტახტზე სვამს. გამამხნევებლად უღიმის მანინას)** ხომ შეიძლება, მარუთა მანინას ხელის სათხოვნელად იყოს ჩამოსული? ეს მარუთა სხვა მარუთაა. თქვენ რომ იცნობდით, ის აღარ არსებობს, გაქრა, გაითქვიფა... ბუნება კი სიცარიელეს ვერ იტანს. ამიტომ მისი ადგილი სხვა მარუთამ დაიკავა, რომაელმა მხედარმა, სახელმწიფო კაცმა. არავითარი სასწაული არ მომხდარა: ის მარუთა ბავშვი იყო, ყველა ბავშვივით სუსტი და სულელი, ეს მარუთა კი მამაკაცია, ჭკვიანი და ღონიერი, ქვეყნის პატრონი და მარჩენალი, მოვალეობის ტვირთით დამძიმებული, საქმის მცოდნე და საქმის მოყვარული, მხვნელიცა და მთესველიც, დამკვლელიცა და გამტყავებელიც. **(პაუზის შემდეგ, შეცვლილი ხმით)** მარუთას და მანინას ერთმანეთი უყვარდათ. ეტყობა, სიყვარული მართლა ჯიუტი ცხოველი ყოფილა, რახან აქამდე გაუძლია.

წათე: (ოდნავ დამშვიდებული, ჩურჩულით) მანინა ხომ გათხოვილია?! ფარტაზი: ეგ კი მართლა არაფერს არ ნიშნავს. **(მანინას)** მანინა ქმარს გაშორდება და მარუთას წაყვება. პირველები არ ვიქნებით, ვერც ვერავის გავაკვირვებთ. **(წათეს)** მშვენიერი შემთხვევა გვაქვს ორი კურდღლის დასაჭერად: შვილსაც გაახარებ და მტერსაც შემოირიგებ. მარუთა ვაჟკაცია, რომაელი მხედარიაროცა ლაპარაკობს ხელი უნებურად ხმლისკენ მიაქვს.

წათე: კი მაგრამ, ჩემგან რა უნდა?

შემოდის დედოფალი. უკან მარუთა და ბაკური მოჰყვებიან. იგრძნობა, დედოფალი ცდილობს, გამოასწროს სტუმარს, რათა მეფე გააფ რთხილოს, მარუთას რომაელი მხედარივით აცვია, მისი სამოსი და მორთულობა სიმდიდრისა და სისუფთავისგან თვალისმომჭრელად ბრწყინავს. თვითონაც მოხდენილი ვაჟკაცია, ლაღად ტანაყრილი, ქალურად ლამაზი. ოდნავ მოთენთილ, დახვეწილ მიმოხვრაზეც ეტყობა, თვითონაც რომ გრძნობს საკუთარ უპირატესობას. გამომწვევად იღიმება. დედოფალი მიმიკითა და ხელის შეფარული მოძრაობით რაღაცას ანიშნებს წათეს, მაგრამ წათე ვერ ამჩნევს, ის მთლიანად სტუმარს დაუპყრია. სტუმრის მომხიბვლელობითა და ადვილად შესამჩნევი მედიდურობით მონუსხული წათე უნებურად, ნელ-ნელა დგება ტახტიდან, თითქოს უფრო ღირსეულსა და ნამდვილ მპყრობელს უნდა დაუთმოს.

დედოფალი: მეფევ ბატონო, სამახარობლო თქვენზეა. მარუთა დაბრუნდა!

მარუთა: (წათეს) ბრძანდებოდეთ, ბრძანდებოდეთ. რატომ წუხდებით? სიხარულით მივესალმები ლაზიკის სახელოვან მეფეს.

მარუთას მისალმებაში ირონია უფრო იგრძნობა, ვიდრე პატივისცემა და მოწიწება. წათე უხერხულად გაუბედავად ჯდება.

წათე: ლაზიკის მეფეც სიხარულით გეგებებათ თავის ქვეყანაში…სიხარულისგან ენა დამება... შვილივით მიყვარდი.

მარუთა: წარსულის გახსენება ყოველთვის როდია სასიამოვნო. დამერწმუნეთ, სჯობს მომავალზე იფიქროთ. წარსული გვამივით მძიმეა და ზედმეტი.

დედოფალი: (ცდილობს დაასწროს წათეს.) რა დროს თქვენი წარსულია, ჯერ ყველაფერი წინაა. ღმერთო ჩემო, მანინაც სწორედ ახლა დაიკარგა. მეგონა, აქ დაგვხვდებოდა, მამიკოსთან. უცნაური გოგოა. თუ ახლავე არ გავაგებინე, არასოდეს არ მაპატიებს. მართალია, გოგოებს მამა უფრო უყვართ, მაგრამ მაინც ჩემი კოპიოა, დედასავით ამაყია.

მარუთა: ნუ ღელავთ, დედოფალო, მანინას ნახვასაც მოვესწრებით.

დედოფალი: ალბათ გაგიჟდება. სულ თქვენს ხსენებაშია. ბედნიერია ქალი, ვისაც მეგობარი და ქმაგი ჰყავს.

მარუთა: დედოფალო, მას მერე ბევრმა წყალმა ჩაიარა, ბევრი რამეც წაიყოლა თან. ბავშვობა მიდის, სამაგიეროს კი არაფერს გვიტოვებს. შეიძლება, მანინამ ვეღარც კი მიცნოს.

წათე: როგორ გეკადრებათ…

მარუთა: გაიზრდებოდა... დაქალდებოდა... მოხარული ვარ, ყველას ჯანმრთელად რომ გხედავთ.

დედოფალი: მანინას ერთი წუთითაც არ დავიწყებიხართ. დავიწყებიხართ კი არა, დილიდან საღამომდე ზღვასთან ზის, თქვენს მოლოდინში. ალბათ ახლაც იქაა. არც ქარია მისთვის და არც წვიმა, ყველა ხომალდს უნდა დახვდეს, თითქოს ყველა ხომალდი თქვენ ჩამოგიყვანთ. რომ ვეტყოდი, დედა შემოგევლოს, არ გაცივდე, შალი მაინც მოიხურე-მეთქი, რას ამბობ დედიკოო, რა გამაციებს, მარუთაზე რომ ვფიქრობ, მთელი ქვეყანა მზითაა გაჩახჩახებულიო. თქვენი სახელი ხომ მთელს ქვეყანას მოსდო. რაც ჩვენში ნათლობა შემოვიდა, ყველას მანინა უნდა ნათლიად, იციან მისი კეთილი

გულის ამბავი და იმიტომ. ვერც მანინა ეუბნებათ უარს, ოღონდ ერთი პირობითო, ბავშვს იმ შემთხვევაში მოგინათლავთ, სახელად მარუთას თუ დაარქმევთო. **(იცინის)** ერთმა სულელმა... ოოხ, ღმერთო ჩემო... რომ გამახსენდება, მეც ასე სულელივით ვიცინი ხოლმე... მანინას უარი რომ არ ეთქვა ნათლობაზე, გოგოს დაარქვა მარუთა. საერთოდ, ქალი უცნაური არსებაა და ყველა ქალს თავისი საკუთარი უცნაურობა გააჩნია, საკუთარი, განსაკუთრებული...

მარუთა: (იცინის) მშვენივრად, მშვენივრად ლაპარაკობთ, დედოფალო. გული ამიჩუყეთ. ბავშვობა გამახსენდა... ერთხელ მანინას წყალმა სანდალი წაართვა. გამოვუდექი, მაგრამ ვერ დავეწიე. გაწბილებული გამოვბრუნდი. თავი მომწონდა. ვვაჟკაცობდი. დაღონება რომ შემატყო, მეორეც გაიხადა და წყალში გადაისროლა. დაუნდობელი იყო ყოველთვის. ეეხ, კარგია ბავშვობის გახსენება... მაგრამ რამდენადაც ჩვენ ვიცით, ჩემო ძვირფასო დედოფალო, გუბაზი ბავშვს არ მოუკლავს. **(მკაცრად)** როგორ გგონიათ, მხოლოდ და მხოლოდ ჩემი გულუბრყვილო, ჩემი ბავშვური სიყვარულის გასახსენებლად გამოვივლიდი ამოდენა გზას?!

საერთო შეშფოთება

მანინა: (ყვირის) მარუთა! **(ოდნავი პაუზის შემდეგ მშვიდად, ღიმილით)** გამარჯობა, მარუთა.

დედოფალი: აი, მანინაც! როდის შემოიპარე, გოგო?

მარუთა: (ოდნავ შემცბარი, გაკვირვებული) მანინა... **(კვლავ მტკიცე ირონიული ხმით)** მიიღეთ ჩემი უმდაბლესი სალამი, მეფის ასულო. **(ყველას)**

აკი ვამბობდი... როგორ დაქალებულა... გამშვენიერებულა... ქუჩაში რომ შემხვედროდა, ნამდვილად ვერ ვიცნობდი.

დედოფალი: გმადლობთ, ძვირფასო სტუმარო. თქვენი ქათინაური თქვენივე კეთილშობილების დადასტურებაა მხოლოდ. **(მანინას)** კაბა მაინც გამოგეცვალა! **(მარუთას)** მანინას დღეს ყველა ფერი ეპატიება. თქვენმა ჩამოსვლამ ისე გაახარა, ისე დააბნია, სამკაული კი არა, თმის დავარცხნაც დავიწყებია. მე მაპატიეთ, დედას... თუმცა მეც ისე დავიბენი...

მანინა: (მარუთას) შენც ძალიან გამოცვლილხარ... პირველად ვიფიქრე, ვინ არის ეს უცხო კაცი-მეთქი... იმედია, კარგად იმგზავრებდით... ჩვენი ჭაობების სუნმა ხომ არ შეგაწუხათ? ეს მამაჩემია... ეს დედილოა... ეს ფარტაზი... ფარტაზიც აღარ გახსოვს? ეს კი ჩემი ქმარია... თუმცა, გაგაცნობდნენ ალბათ. აი, ასე ვცხოვრობთ ჩვენ, შენ კი, როგორც გატყობ, კითხვაც არ გჭირდება.

დედოფალი: რა მოგივიდა, მანინა? წადი, შვილო, კაბა გამოიცვალე. ნუ გეშინია, არ მოვაწყენთ შენს სტუმარს.
მარუთა: დედოფალო, კაბა და სამკაული...

მანინა: (ყვირის) გაჩუმდი! **(პაუზის შემდეგ, მშვიდად. ცდილობს, მოერიოს მღელვარებას)** ახლა მაინც მაცალე, დედაჩემო. მარუთამ ყველაფერი უნდა იცოდეს. **(მარუთას)** ეს ჩემი ქმარია-მეთქი, მართალიც გითხარი და მოგატყუე კიდეც. თვითონ არ ვიცი, როგორ აგიხსნა. არა, პატიებას კი არ გთხოვ, ან გამართლებას, უბრალოდ უნდა დამიჯერო... მე ხომ მარტო ვიყავი, სულ მარტო... თუმცა არა, შენ ყოველთვის ჩემთან იყავი, მარუთა, შენ გამაძლებინე აქამდე. **(დანარჩენებს)** ახლა რაღას იტყვით, დაივიწყე ის ოხერი მარუთა, წავიდა, აღარ არისო... ხომ დაბრუნდა! რატომ დამღუპეთ, რატომ!

დედოფალი: (იცინის) როგორ დაგვაბეზღა ყველანი. ოოოხ, რა სულელი ხარ, შვილო. თუმცა შენიც მესმის, მესმის კი არა – მშურს; არა როგორც დედას, არამედ როგორც მეორე ქალს. ბედნიერია ქალი, ვისაც მეგობარი და ქომაგი ყავს.

წათე: ახლა ამის დრო არ არის, დედოფალო.

დედოფალი: არა, სწორედ ახლაა დრო. **(ღიმილით**) რადგან ჩემმა ქალიშვილმა მიჩივლა, მეც უნდა ვიმართლო თავი, არა როგორც დედოფალმა, არამედ როგორც დედამ.

მარუთა: დედოფალო, თქვენ არ გჭირდებათ თავის მართლება. ბოდიშს ვიხდი, ასეთი მოულოდნელი უსიამოვნებისათვის.

დედოფალი: აი, თქვენ კი ნამდვილად არაფერი გაქვთ საბოდიშო. არც ჩემს ქალიშვილს ვამტყუნებ. ჯერ კიდევ ბევრი რამე ეპატიება ასაკისა და თუნდაც დღევანდელი დიდი სიხარულის გამო. დიახ, მანინა მართალია. მანინა ჩვენ გავათხოვეთ, მაგრამ გათხოვებაცაა და გათხოვებაც. ეს უფრო ეშმაკური ფანდი იყო, ვიდრე ქალისა და კაცის კანონიერი შეუღლება. მანინას ქორწილი სასიძოების მოსაშორებლად გათამაშდა, სხვების დასანახად, სხვების გასაჩერებლად.

მანინა: დედა!

დედოფალი: დამაცადე. აქ უცხო არავინაა, სიმართლე კი ყველამ უნდა ვიცოდეთ. ბაკური ჩვენი კაცია და მხოლოდ ჩვენი ხათრით ითავა შენი ქმრობა. ამას შენითაც უნდა მიხვედრილიყავი აქამდე, მაგრამ არა უშავს, ახლა გაიგებ, ორივენი ერთად გაიგებთ და ორივემ ერთად გამომიტანეთ განაჩენი.

ბაკური: აგაშენა ღმერთმა. ერთი კი ვიფიქრე, მე არ შემახოცონ-მეთქი ხელი, მაგრამ ამ საქმეში მართალი ვარ. თავში საცემი სხვაც მეყოფა.

დედოფალი: მოიცა ბაკურ, მე ჯერ არ დამიმთავრებია. თუმცა, მოყოლას რა აზრი აქვს, სიკეთე უნდა დაინახო. მე ჩვეულებრივი დედა ვარ და ჩემი საზრუნავიცა და წუხილიც ჩვეულებრივია. ხმასაც არ ამოვიღებდი, შვილს რომ არ დავესმინე მარუთასთან, თითქოს მარუთა მახვილს იშიშვლებდა და ყველას ერთიანად დაგვერეოდა.

წათე: (აღელვებული) არავითარ შემთხვევაში... მანინა ქმარს გაშორდება. ასეთი რამე პირველი არ იქნება. ვერც ვერავის გავაკვირვებთ. მშვენიერი შემთხვევა გვაქვს, ორი კურდღლის... **(წათე უცებ ჩუმდება, გრძნობს რომ შეტოპა. დაბნეული შესცქერის ფარტაზს.)**

მარუთა: (იცინის) ხა, ხა, ხა, ხა... გააგრძელეთ, გააგრძელეთ. მშვენივრადა თქვით, ორი კურდღელიო... ხა, ხა, ხა... ერთ-ერთი კურდღელი ალბათ მე ვარ.

დედოფალი: (იცინის) მეორე კურდღელი კი მანინაა. **(წათეს, მკაცრად)** ამის თქმა გინდოდა არა, მბრძანებელო?

წათე: (დაბნეული იღიმება, მერე ისიც იცინის) ფარტაზი მყავს მოსაკლავი... ხე, ხე, ხე... მანინას ვინც უყვარს, ის ჩემთვის კურდღელიცაა და ლომიც.

მანინასა და ფარტაზის გარდა ყველანი იცინიან, გულიანად, ხმამაღლა. მარუთა იგრძნობს მანინას მზერას და გაჩუმდება. დიდხანს უყურებენ ერთმანეთს.

მარუთა: (მკაცრად) კმარა! **(პაუზის შემდეგ)** მე აქ უფრო დიდ საქმეზე ვარ ჩამოსული. ჩემი ვალია, ყველა ჩვენგანის ვალია, დავიმშვიდოთ სინდისი. ყველაფერი უნდა დავივიწყოთ, სანამ გუბაზის მკვლელი თავისას არ მიიღებს. **(მანინას, ღიმილით)** ამ საქმეში შენც უნდა მომეხმარო. შენ ხომ გიყვარდა პაპაშენი.

მანინა: (დაბნეული) პაპაჩემი?

მარუთა: პაპაშენი მოკლეს. **(ყვირის)** მე მგონი, ამის ახსნა-განმარტება საჭირო არ არის, მაგრამ მკვლელი ჯერ კიდევ საპოვნელი გვყავს.

მანინა: კი მაგრამ, მკვლელს აქ რა უნდა? პაპაჩემი ხომ რომაელებმა მოკლეს?

მარუთა: (ღიმილით) შენ ისევ ისეთი გულუბრყვილო დარჩენილხარ, მანინა. **(ყველას, მკაცრად)** გავიცინეთ და გვეყოფა. ვიმოქმედოთ, სანამ დრო ჩვენს მხარეზეა. დაყოვნება მარცხის საწინდარია. **(მანინას მხარზე ხელსა ხვევს და ნელა, ლაპარაკის შეუწყვეტლად მიჰყავს ბაკურისკენ)** სიტყვას გაძლევ, უსამართლოდ არავინ დაისჯება. შენ კი შენს საქმეს მიხედე, გუბაზის შვილიშვილი ხარ, ქმარი გყავს, მალე შვილიც გეყოლება, ცხოვრება ჯერ კიდევ წინაა. ცუდს ნურაფერს ვათქმევინებთ მტრებს. შენმა ქმარმა ლამის თვალებით შემჭამოს. მიდი, დაამშვიდე, რამე არ იფიქროს მართლა. **(მანინას ოდნავ უბიძგებს ბაკურისკენ. ბაკურს)** ჩვენ ბავშვობის მეგობრები ვართ, ძალიან გაგვიხარდა ერთმანეთის ნახვა. ჩაიბარეთ თქვენი მეუღლე.

ბაკური: ყოფილიყო, ბატონო, გესაუბრათ... სულ თქვენს ხსენებაშია. მონატრებული ჰყავხართ. **(იშორებს მანინას)**

დედოფალი: ყოჩაღ, ბაკურ! რაინდი ყოფილხარ! **(სიცილით)** ბაკური კი არა, როგორც ვატყობ, ჩვენც ზედმეტები ვართ ახლა.

მანინა: (ყვირის) არა! **(უნებურად ეხუტება ბაკურს, როგორც შეშინებული ბავშვი მშველელს.)**

ბაკური: (დაბნეულად მომღიმარი) მოიცა, დავიხრჩვი, ადამიანო. სტუმარია, რას იფიქრებს? მე სულ აქ არა ვარ? **(ძალით მიჰყავს მარუთასთან)** მარუთა ჩამოვაო, რომ იძახდი, აგერ, ბატონო, და უთხარი რაც გინდა. რისი გრცხვენია, მიეფერე, მიესიყვარულე... რკინისა ხომ არა ხარ?!

მარუთა: (ძალით იშორებს მანინას) ჩაიბარეთ-მეთქი თქვენი მეუღლე!
ბაკური: (ძალით იშორებს მანინას) რის მეუღლე, რა მეუღლე... აკი გითხრეს ეგ თამაშობა იყოო!

მარუთა: (ძალით იშორებს მანინას) თქვენ რომ ჭკუა გქონდეთ, სწორედ ახლა უნდა დაიბრალოთ მანინას ქმრობა; ეგ თუ გიშველით რამეს. ნუ დაგავიწყდებათ, მანინა ჩემი ბავშვობის მეგობარია.

ბაკური: (ძალით იშორებს მანინას) არ გამოვა ეგ ამბავი. მე არაფერში არა ვარ დამნაშავე. აქ უკვე მოგახსენეს, როგორი ქმარიცა ვარ მანინასი. მე ერთი უბრალო მსახური ვარ და რასაც მიბრძანებენ. იმას ვაკეთებ.

მარუთა: (ძალით იშორებს მანინას) თქვენი სამსახური ჯერ არ დამთავრებულა და ჯერ ისიც საკითხავია, როგორ დამთავრდება. ხოლო სანამ მანინას ქმარი გქვიათ, უნდა მოუაროთ კიდეც.

ბაკური: (ძალით იშორებს მანინას) ჩემი სამსახური სხვა არის, ბატონო. მე სასახლის მცველი ვარ და ტყუილად ნუ გამრევთ ამ ამბავში. სხვა, რაც გინდათ, ის დამაბრალეთ, მანინას ქმრობაზე კი უარს ვამბობ, საქვეყნოდ ვაცხადებ, ყველას გასაგონად **(მანინას)** მიდი, ადამიანო, მიდი! რატომ უნდა გადამკიდო ეს კაცი, შენ ხომ მაინც იცი, ჩვენი ცოლქმრობა რომ ტყუილია.

მანინა: არ მინდა, ბაკურ, არ მინდა. **(ყვირის)** ბაკური ჩემი ქმარია!

დედოფალი: ნუ სულელობ, მანინა! წადი, კაბა გამოიცვალე.

მარუთა: ბატონებო, ბატონებო! თქვენი სტუმართმოყვარეობა საქვეყნოდაა ცნობილი, მაგრამ დამერწმუნეთ, ეს მეტისმეტია **(მანინას ძალით მიათრევს ბაკურისკენ)** თანაც როდის იყო, ასეთ ქრთამს ამდენი მოწმის თანდასწრებით იძლეოდნენ. **(იცინის)**

მანინასა და ფარტაზის გარდა ყველანი იცინიან.

დედოფალი: აკი ვთქვი, ჩვენც ზედმეტები ვართ-მეთქი... როგორ დაიბნა ჩემი გოგო. ასე იცის დიდმა სიყვარულმა. წადი-მეთქი, შვილო, გამოიცვალე ეგ ოხერი კაბა.

მანინა: არა! არა! ბაკური ჩემი ქმარია! მალე შვილიც მეყოლება. ხომ მართალს ვამბობ, ბაკურ? ხომ მართალს ვამბობ, დედილო?
დედოფალი: "დედილო", "დედილო"... მომილოცავს, გენაცვალე.

მანინა: მალე შვილიც მეყოლება...

ბაკური: არ შეიძლება! ტყუილია!

მანინა: ….მაგრამ თქვენისთანა კი არა, ვაშლივით უბრალო და სრულყოფილი. მთაში უნდა წავიყვანო, გამოქვაბულში უნდა გადავმალო... აქ თუ დარჩა, აქ თუ გაიზარდა, მაშინ სჯობს, სულ არ დაიბადოს. მართალი ყოფილა აიეტი…

მარუთა: აიეტი? აიეტი რა შუაშია?

მანინა: ნისლი იქნება ჩვენი სამოსელი... ვარსკვლავი იქნება ჩვენი სანთელი... ხავსი იქნება ჩვენი სასთუმალი... ფოთოლი იქნება ჩვენი ჯამ-ჭურჭელი... **(დედოფალი იცინის)** მწყემსები ყველს გვაჩუქებენ, რძეს დაგვალევინებენ... გვასწავლიან ცეკვასა და სიმღერას, ლექსებსა და ზღაპრებს... **(დედოფალი იცინის)** გვასწავლიან, როგორ გამოვიცნოთ ნადირი, ფრინველი, ქვეწარმავალი, ხე თუ ბალახი... **(დედოფალი იცინის)** ეს მგელიაო, ეს ტურაო, ეს მელაო, ეს გველიო, ეს ღრიანკალიო... ეს ბალახი აძინებს, ეს აცოფებს, ეს კი კლავსო... **(დედოფალი იცინის)** ხმაზე გამოვიცნობთ ხოლმე ჩხიკვსა თუ კაჭკაჭს...

დედოფალი: ოოოხ, შენ რა გითხრა, მანინა. რა დაგიშავეთ, ღმერთო, ასე სულელებად რომ გაგვაჩინე ქალები.

მარუთა: მანინა, ეგ ყველაფერი კარგია, მაგრამ ისიცა თქვი, რა საერთო გაქვს აიეტთან? რატომ ახსენე აიეტი? მაგრამ სანამ მიპასუხებდე, როგორც შენმა ბავშვობის მეგობარმა, წინასწარ მინდა გაგაფრთხილო, მაინცდამაინც თავს ნუ გამოიდებ აიეტის დასაცავად.

მანინა: მაგის სათქმელად ჩამოხვედი? ამდენ ხანს მაგას გასწავლიდნენ? აღარ ვიცი, როგორ გადაგიხადო მადლობა. **(მკაცრად)** აიეტს რას ერჩი? რა ხელი გაქვს შენ აიეტთან?

წათე: ხომ არ უნდა დამღუპო, შეილო, დაილაპარაკე ადამიანურად, რა მოგივიდა?

მარუთა: დამშვიდდით, მბრძანებელო. მანინა - თვითონაც მალე მიხვდება, უსამართლოდ რომ მატკინა გული. **(იცინის)** ჩვენ მალე შევრიგდებით. ხომ მართალს ვამბობ, მანინა?

მანინა: ეგ სიცილიც იქ ისწავლე? **(მკაცრად)** რატომ ჩამოხვედი-მეთქი! ვინ დაგიძახა? ვინ მოგცა ნება?

მარუთა: ჯერ შენ უნდა მიპასუხო. შენ ხომ არ გითქვამს, რატომ ახსენე წეღან აიეტი? რა საერთო გაქვს აიეტთან? რაშია მართალი აიეტი?

მანინა: (პაუზის შემდეგ, უმწეოდ) აიეტს თავი გაანებე, მარუთა. შენ მარტო ჩემთანა გაქვს საქმე. რაღას თვალთმაქცობ? განა ეჭვი გეპარება შენს სიმართლეში? განა მტყუანს შეუძლია მეორე კაცის ასე ჩაქოლვა? მაპატიე, ყველაფერი მაპატიე, თუ შეგიძლია. მე ხომ არასდროს არ მიფიქრია, შენც რომ გტკიოდა, შენც რომ იტანჯებოდი... მე იმ დღესვე უნდა მომეკლა თავი, როცა ჩემს მშობლებს დავუჯერე, დავყევი... დავმორჩილდი! ვიფიქრე, რა მნიშვნელობა აქვს, გათხოვილი მერქმევა თუ გასათხოვარი-მეთქი, ოღონდ თავი გაენებებინათ, ოღონდ აღარ გამეგონა ერთი და იგივე: აღარ არის მარუთა, დაივიწყე, ამოიგდე თავიდანო. ჩემი შეცდომა ისაა, შენს მაგივრადაც რომ ვფიქრობდი ასე, მეგონა შენც მოგეწონებოდა ჩემი ეშმაკობა... მე ხომ, ჩემი ჭკუით, ვეშმაკობდი, სხვებს თვალს ვუხვევდი... სინამდვილეში კი თვითონვე

მქონდა თვალები ახვეული ჩემი სულელური იმედით. ბნელ კუთხეში მიყუჟული, ნაქურდალი ნიგვზით გამძღარი თაგვივით ვნეტარებდი და იმის დროც არ მრჩებოდა, შენი თვალითაც შემეხედა ყველაფრისთვის. მაგრამ არც ესაა ჩემი ბრალი; სიმარტოვემ გამომაშტერა, სიმარტოვემ გამაღატაკა ასე და ჩემი საკუთარი ტკივილის გარდა, არაფრის დანახვა აღარ მინდოდა. თითქოს მარტო მე მტკიოდა, თითქოს მარტო მე ვიტანჯებოდი... სხვები კი მხოლოდ იმიტომ არსებობდნენ, ჩემი ტკივილი რომ ეგრძნოთ, ჩემი სატანჯველი გაეგოთ და მსახურებად დამდგომოდნენ. შენც მათ შორის იყავი, ყველაზე მეტად შენ გავალებდი ამას და დღემდე ერთი წუთითაც არ დავფიქრებულვარ, მქონდა თუ არა საამისო უფლება. არც იმაზე დავფიქრებულვარ, თუ რამხელა სიძულვილს გინერგავდი გულში ჩემი უმეცრებითა და თავკერძობით. როგორ უნდა იცხოვრო ასე, ან მე როგორღა უნდა გიშველო?!

მარუთა: (იცინის) მე და ჩემმა ღმერთმა, მართლა დამაბნიე. აღარ ვიცი, როგორ მოვიქცე ან იქნებ, მამაშენის არ იყოს, შენც კურდღელი გგონივარ? ასე არაფერი არ გამოგვივა, მანინა. აკი გითხარი, მე სხვა საქმეზე ვარ ჩამოსული-მეთქი. ასეა თუ ისე, ახლა შენთვის არ მცალია, მერე კი ვნახოთ, რამეს მოვიფიქრებთ.

მანინა: (თავისთვის) მარუთა... მარუთა... მარუთა... მადლობელი ვარ, მარუთა, შენი. მაგრამ განა შენ მარუთა ხარ? მე რომ არ გიცნობ? მარუთა პატარა ბიჭია... ჩვენ ხომ არასოდეს არ ვყოფილვართ ერთად. არასოდეს! რაღაცას იგონებ, ხომ იგონებ? შენ არც ჩემს სანდალს გამოჰკიდებიხარ და არც ცოფიან ძაღლს გადასდგომიხარ ჩემი გულისთვის **(ყვირის)** ტყუი! ტყუილია!

წათე: მანინა, ნუ დამღუპავ, შვილო!

მარუთა: დამშვიდდი, მანინა. მე ტყუილად მსაყვედუროზ, ანდა რაღაცა გეშლება. უბრალო მხედარი და მეფის ასული? გინდაც ლაზიკის მეფის ასული? დამერწმუნე, არც შემეძლო ამაზე ფიქრი. **(სიცილით)** მე ახლა მხოლოდ სტუმარი ვარ. განა ასე ხვდებიან სტუმარს?

მანინა: სტუმარი? სტუმარი მე ვარ. **(ისევ თავისთვის)** ის სხვა მარუთა იყო, საბრალო მარუთა, სულელი ბიჭი... შურს ვიძიებო, შენი გმირი ვიქნებიო... ეს რა მოსვლია?! რა დღეში ჩავარდნილა?! ახლა რაღა ეშველება? არაფერი აღარ ეშველება... აღარც არსებობს. ჩვენ მოვკალით ის პატარა ბიჭი. მაპატიე, საბრალოვ, მე ვარ დამნაშავე, მე მიგატოვე, მე ვერ გიშველე, მე მივეცი დასაგლეჯად შენი თავი ცოფიან ძაღლებს, მაგრამ განგებ ვიბრმავებდი თავს, მეშინოდა და იმიტომ. სიმართლის მეშინოდა. ის კი არა, შენი იმედით ვცხოვრობდი დღემდე, მკვდარი ბავშვის იმედით... თავი მომქონდა, ვბაქიობდი, ასე და ასე ვუყვარვარ-მეთქი... სხვებს ვახარბებდი. ესეც მაპატიე, თუ შეგიძლია. დღეიდან კი იძინე მშვიდად. დღეიდან აღარ შეგაწუხებ. ახლა ჩემი ჯერია. ახლა მე უნდა ვიძიო შური **(ყვირის)** შენი მკვლელი მოვიდა, მარუთა! გესმის, ბიჭო, შენი მკვლელი!

მარუთა: (იცინის) აი, თურმე რისთვის მელოდებოდი.

მანინა: (მოტეხილი, უმწეოდ) ხო, გელოდებოდი. სულ შენს მოლოდინში ვიყავი. ზღვის პირას ვიჯექი და ზღვას შენზე ველაპარაკებოდი. წყეულიმც იყავ, მარუთა, იმ მოლოდინისთვის.

დედოფალი: მანინა!

წათე: მანინა!

ბაკური: მანინა!

მარუთა იცინის

მანინა: გელოდებოდი, რომ იცოდე, როგორ გელოდებოდი! არც დღე იყო ჩემთვის და არც ღამე. წყეულიმც იყავ, მარუთა, იმ უკაცური დღეებისთვის, იმ გათოშილი ღამეებისთვის!

დედოფალი: მანინა!

წათე: მანინა!

ბაკური: მანინა!

მარუთა იცინის

მანინა: შიშითა და იმედით ვიბრუნებდი სულს... შიში და იმედი იყო ჩემი პური და წყალი. წყეულიმც იყავ, მარუთა, იმ შიშისთვის, იმ იმედისთვის!

დედოფალი: მანინა!

წათე: მანინა!

ბაკური: მანინა!

მარუთა იცინის

მანინა: მომიფურთხებია, მკვლელო, შენთვის **(აფურთხებს მარუთას).** საუბედუროდ სხვა არაფერი შემიძლია. **(თავჩაქინდრული, წელმოწყვეტილი გადის დარბაზიდან.)**

დედოფალი: მანინა!

წათე: მანინა!

ბაკური: მანინა!

მარუთა იცინის, იხსნის ძვირფას ყელსახვევს და სახეს იწმენდს.

დედოფალი: (ბაკურს) ახლავე დააბრუნე! **(ბაკური გადის).**

წათე: სანამ მანინა მობრუნდებოდეს და გამოისყიდდეს თავის დანაშაულს, ნება მომეცით, როგორც მამამ, ბოდიში მოგიხადოთ შვილის ყოვლად უმსგავსო და უღირსი საქციელის გამო. **(კმაყოფილია თავისი სიტყვით.)** შვილის დანაშაული მშობლებზედაც ვრცელდება.

მარუთა: მართალი ბრძანდებით. შვილებიც ასევე ვალდებულნი არიან, პასუხი აგონ მშობლების ნაცვლად.

წათე: (თავისი დაუფიქრებლობით შემკრთალი) მე... ამ შემთხვევაში...

მარუთა: მე ამ შემთხვევაში ყოველგვარი ქარაგმის გარეშე ვლაპარაკობ.

წათე: (დარცხვენილი) კიდევ ერთხელ გიხდით ბოდიშს.

მარუთა: საბოდიშო არაფერი გაქვთ, **(ხაზგასმულად, ირონიულად),** მბრძანებელო. გონება გულის ბატონია, ეს კი ორივესთვის, გულისთვისაც და გონებისთვისაც, ხელსაყრელია და სასარგებლო. ხოლო მანინასი მადლობელიც ვარ: სხვანაირად რომ შემხვედროდა, ვინ იცის, იქნებ მართლა... მე კი რომი მელოდება.

დედოფალი: ღმერთო ჩემო! წუხელ, სიზმარში, ვითომ ცირკში ვიყავი. წითელი კაბა მეცვა, თეთრი ვარდებით გაწყობილი. ჩემ პირდაპირ, მაღლა, კეისარი იჯდა, ღმერთივით მშვიდი და მშვენიერი. უცებ ჩემსკენ მოიხედა და დამაკვირდა. დიდხანს მიყურა. დავიბენი. სუნთქვა შემეკრა, არ ვიცოდი, თვალები სად წამეღო. მერე მსახურებს ჩემზე ანიშნა, მომიყვანეთო. მსახურებმა, რატომღაც, ლომზე შემსვეს. მთელი ცირკი მე მიყურებდა. ლომს ცალი თვალი გადმოგდებული ჰქონდა და სისხლი ლორწოსავით ჩამოსდიოდა. შურით გაფითრებული ქალები სახეზე მარაოს იფარებდნენ. კეისარმა რაღაც დამიძახა, მაგრამ დაჭრილი ლომი ისე საშინლად ღრიალებდა, ვერაფერი ვერ გავიგონე. დაძაბულობისგან გამომეღვიძა. იმედია, ამაღამ მაინც დარჩებით ჩვენთან. მოგვიყევით რომის ამბები. აქაურობამ სულ მთლად გამოგვაყრუა. თქვენისთანა სტუმარი - ნამდვილად ღვთის წყალობაა.

მარუთა: (ფიქრიანად) რომი. რომი კარგადაა. გაჩაღებულია. ბრწყინავს.

დედოფალი: რაც არ უნდა ძნელი იყოს, ერთი ღამე უნდა აგვიტანოთ. ასე ვერ გაგიშვებთ. **(კოპწიობს)** დამერწმუნეთ, ქალიშვილის დანაშაულის გამოსწორება დედასაც შეუძლია. დღეს მე ვიღებ თავზე თქვენს მასპინძლობას,

არა როგორც ლაზიკის დედოფალი, არამედ როგორც რომაელი პატრიცია, ოქტავია ნერვა. რომაულად ვიქეიფოთ.

მარუთა: ერთი ღამით სიამოვნებით ვიქნები თქვენი სტუმარი, თუ საქმე არ გაგვიგრძელდა.

წათე: ჯერ მანინამ ბოდიში უნდა მოიხადოს, ახლავე, ჩემთან ერთად. ფარტაზ, სტუმარს ღირსეული დახვედრა უნდა. შენ იცი, როგორ თადარიგსაც დაიჭერ.

ფარტაზი: მბრძანებელო, სანამ თქვენთან შემოვიდოდი, ყველაფერი მოვაგვარე. მე მგონი, თავს არ შევირცხვენთ.

მარუთა: ისევ ისეთია ჩვენი ფარტაზი, სულ არ გამოცვლილა. გახსოვთ, მე და მანინას ჯოხით რომ გამოგვიდექით? ხა, ხა... როგორ მოვცოცხეთ! თითქოს აფთარი მოგვდევდა.

დედოფალი: რომის ამბები მოგვიყევით, თუ შეიძლება. რა ხდება რომში ახალი? თუმცა ჩვენთვის ყველაფერი ახალია.

მარუთა: რომში დიდი ამბები ხდება, დედოფალო. ალბათ გაიგებდით, რა სასტიკად დავამარცხეთ გალები ზღვაზე. რომი ტრიუმფით შეხვდა თავის სახელოვან შვილებს. ამ ბრძოლამ ბევრი ახალი გმირი დაბადა. უპირველესი ამ გმირთა შორის მაინც გაიუს აცილუსია. მისმა სიმამაცემ და შეუპოვრობამ ერთხელ კიდევ განადიდა რომის სახელი მთელს მსოფლიოში. ნამდვილად უმაგალითო გმირობაა. მომისმინეთ და დამეთანხმებით. გაიუს აცილუსი პირველი აიჭრა მტრის ხომალდზე. უფრო სწორედ, როცა გაიუსმა ხომალდის კიდეს ხელი ჩასჭიდა, ველურმა გალმა ცულის ერთი დაკვრით მარჯვენა

მოასხიპა. მაგრამ გაიუსი მაინც აიჭრა მტრის ხომალდზე და ცალხელამ, საკუთარ სისხლში ამოსვრილმა, თავისი მძიმე ფარით ყველანი ზღვაში გადაყარა. ამბობენ, ისეთი შესახედავი იყო, ახლოს ვერავინ მიეკარაო. მხოლოდ რომს შეუძლია ასეთი გმირობისთვის აღაფრთოვანოს ადამიანი.**(პაუზის შემდეგ)** მე კი სულ იმაზე ვფიქრობ, რამ ააღელვა მანინა ასე? რატომ უნდა დაეფრთხო მანინა ჩემს დანახვას? ვერ გამიგია. არ ვიცი... შეიძლება, მომეჩვენა კიდეც, მაგრამ მისი საქციელი ნამდვილად დამაეჭვებელია. თქვენ რას იტყვით, დეოფალო?

დედოფალი: მანინას საქციელი. დამერწმუნეთ, მეც არ ვიცი, რა ვიფიქრო. ასე მგონია, მე მომაფურთხა, დედას, დედოფალს...

მარუთა: მანინას რაღაც აწუხებს... **(პაუზის შემდეგ, მკაცრად)** მანინამ იცის გუბაზის მკვლელის ვინაობა!

წათე: როგორ გეკადრებათ.

დედოფალი: გუბაზის მკვლელი? მანინამ? ღმერთო ჩემო, ღმერთო ჩემო. კი მაგრამ, თქვენ როგორღა შეატყვეთ?

მარუთა: თუ აქამდე არ გაამხილა, უნდა ვიფიქროთ რომ... უნდა ვიფიქროთ, რომ არც ახლა გაამხელს. ის ან დააშინეს ანდა. არც მინდა რომ გავაგრძელო. მანინა ჩემმა მოულოდნელმა გამოჩენამ დააფრთხო, დააბნია... იგრძნო, რომ ვეღარ დამალავდა სიმართლეს. ის ხომ მიცნობს?! მან ხომ იცის ჩემი ხასიათი?! განა ასე ხვდებიან ბავშვობის მეგობარს? მაგრამ ახლა მანინას საამისოდ არ ეცალა. მისთვის მთავარი იყო, თავი დროულად დაეღწია ჩვენგან, ყოველ მიზეზს გარეშე, ყოველგვარი საშუალებებით, და ასედაც მოიქცა. ახლა

მისთვის ყოველ წუთს ოქროს ფასი აქვს. ის მკვლელის გასაფრთხილებლად გაიქცა.

დედოფალი: ღმერთო ჩემო!

წათე: შეუძლებელია!

შემოდის ბაკური.

ბაკური: თვალს და ხელს შუა გამისხლტა, თანაც სასახლიდან ნამდვილად არ გასულა. შემიძლია დავიფიცო. ისეთი აღელვებული იყო, ღორი ხარო, მითხრა.

დედოფალი: (ნერვიულად) როდის გითხრა, როდის?

ბაკური: ახლახან. იმის მერე ორასამდე თუ დაითვლიდა კაცი, ისიც დიდი ამბავია.

მარუთა: (საქმიანად, მკაცრად) ესე იგი, მანინა თქვენ ნახეთ უკანასკნელად.

ბაკური: ასე გამოდის.

მარუთა: სად ნახეთ?

ბაკური: გავედი თუ არა, დავინახე. დერეფანში ტიროდა. კედელს მიჰკვროდა და ბავშვივით სლუკუნებდა. აღუ-მეთქი. ოთახამდე მივაცილე. ფეხზე ძლივს იდგა.

მარუთა: მიაცილეთ? ოთახში არ შესულხართ? **(პაუზა)** აბა, კარგად გაიხსენეთ.

ბაკური: (დამნაშავესავით) შევედი. **(წათეს და დედოფალს,გახარებული)** შემიშვა!

მარუთა: თქვენ მანინას ოთახში რა გინდოდათ?

დედოფალი: (ბაკურს) სად მივდივარო, არ უთქვამს?

ბაკური: როგორ მეტყოდა, დედოფალო, ოთახიდან ჯერ მე გამოვედი. ქალის ტირილს რომ ვუყურებ, ცუდად ვხდები, მართლა ღორი კი არა ვარ. **(წათეს)** მადლობელი ვარ, ჩემო ბაკურო. დედას გეფიცები, ჩემო ბაკურო, ასე მითხრა.
წათე: აკი ღორი ხარო?!

ბაკური: ეგეც მითხრა. ეგ ადრე მითხრა, დერეფანში. არ მომეკარო, ღოროო. ორჯერ თქვა. კი არ თქვა, იყვირა: ღორო, ღორო, არ მომეკაროო.

მარუთა: თქვენ არაფერი უპასუხეთ? შეიშნოვეთ ღოროზა?
ბაკური: მოგცლია ერთი, ვიღაცა ხარ... ღორები თქვენში მოიკითხე.

დედოფალი: ბაკურ!

წათე: ბაკურ!

ბაკური: დედოფალო…

მარუთა: (წათეს) ნუთუ ვერ ხვდებით, თქვენი მსახური რაღაცას რომ მალავს? ან იქნებ ასეა საჭირო? იქნებ... თუმცა მივყვეთ საქმის ვითარებას. მსახური, რომლის თანდასწრებითაც დედოფალს შეუძლია იტიროს, საეჭვო მსახურია. რომში იყო ერთი ამგვარი შემთხვევა. ერთი რომაელი დიდებული ქალი თავისავე ეზოში იპოვეს, მიწაში ჩაფლული, ნაწილ-ნაწილ აჩეხილი. იცით, როგორ იპოვეს? შემთხვევით. სხვათა შორის, ღორმა ამოჩიჩქნა დინგით ქალის მშვენიერი ხელი. როგორ გგონიათ, ვინ იყო მკვლელი?

წათე: მკვლელი? რა შუაშია მკვლელი? ეს ჩემი სიძეა!

მარუთა: მსახური იყო მკვლელი. მისი ერთგული მსახური! **(წათეს)** ამ რამდენიმე წუთის წინ თქვენი ქალიშვილი ამ მსახურთან ერთად თავის ოთახში იყო და ტიროდა. მერე უცებ გაქრა, სასახლიდან კი არ გასულა. სად არის მანინა?

წათე: სად არის მანინა?

მარუთა: (ხელს იშვერს ბაკურისკენ) თქვენს სიძეს ჰკითხეთ.

წათე: (ბაკურს) სად არის კაცო, შენი ცოლი? აღარ იტყვი?

ბაკური: მბრძანებელო...

დედოფალი: თქვი. გიბრძანებ!

ბაკური: არ ვიცი, დედოფალო, შემიძლია, დავიფიცო, რამდენჯერაც გინდათ.

წათე: რას გამორბოდი, ადამიანო?! ვეშაპი ხომ არ იყო, ქალია, სულელია, გეთქვა რამე, დაგემშვიდებინა... სულ იმას რომ წუწუნებ, სულ იმას რომ გვსაყვედურობ, თქვენი ქალიშვილი ოთახში არ მიშვებსო, ახლა ხომ შეგიშვა?! შენი პირით ხომ თქვი, შემიშვაო?! მე და ჩემმა ღმერთმა, ნამდვილად მიკვირს შენი ამბავი.

შემოდის პოეტი.

პოეტი: მე მგონი, ახლა კი ნამდვილად გავიმარჯვე. ამჟამად საკუთარ შესაძლებლობებსაც გადავაჭარბე. მშვენიერმა მუზებმა წყალობის თვალით... **(უცებ ჩუმდება. გრძნობს, რომ ცუდ დროს შემოვიდა, მაგრამ აღარც გაბრუნება შეიძლება. ყველანი პოეტს უყურებენ. დაძაბული დუმილი)** თუ ნებას მომცემთ... სხვა დროს გეახლებით.

მარუთა: (ზრდილობიანად მომღიმარი) მე თქვენ არ გიცნობთ. როგორ მოგმართოთ?

პოეტი: (გამოცოცხლებული) მე პოეტი გახლავართ... სხვათა შორის, რომშიც მიცნობენ.

მარუთა: ძალიან სასიამოვნოა. მე მომწონს პოეტები. უცნაური ხალხია, ვერაფერს გაუგებ: სიცილის დროს ტირიან, ტირილის დროს იცინიან. და საერთოდ, თუ არ მიწყენთ, ყველაფერს შებრუნებით ხედავენ, როგორც ყირაზე დამდგარი ჯამბაზები. პოეტის თავში, როგორც სხვენში მარადიული უწესრიგობა სუფევს. მეთანხმებით?

პოეტი: (ოდნავ გამხნევებული) ერთი პირობით: თუ ამ უწესრიგობას პოეტურ უწესრიგობას დავარქმევთ.

მარუთა: რახან შინაარსი უცვლელი რჩება, რაც გინდათ ის დაარქვით. სახელი ქაფივითაა, ქაფის მოხდა კი შეიძლება, აუცილებელიცაა. მანინა ხომ არ გინახავთ?

პოეტი: მანინა? **(ათვალიერებს დარბაზს)** განა ასე ადვილია მანინას ნახვა? მანინა კალიასავითაა. მე არ მომიგონია ეს შედარება, თვითონვე თქვა, კალია ვარო. მწვანე. დიდთვალება. სხვათა შორის, მართლაც არის რაღაც მსგავსება. დგახარ, ესაუბრები, გგონია რომ გისმენს, მოიხედავ და სადღაა? სკუპ და სკუპ, მიხტუნაობს ბალახებზე. მანინა ერთ-ერთი ურთულესი და ამიტომაც საინტერესო თემაა. იმედი მაქვს, როდისმე ამასაც დავძლევ.

დედოფალი: რამდენჯერ გაგაფრთხილე უნებართვოდ ნუ შემოხვალ-მეთქი.

პოეტი: ღვთაებრივო!

მარუთა: როგორ გეკადრებათ, დედოფალო. პოეტებს რომში ძალიან აფასებენ. კეისრები სადილადაც პატიჟებენ ხოლმე. ნება მომეცით, დავკითხო დამნაშავე **(პოეტს)** თქვენ კი აქეთ დადექით.

პოეტი: (გაკვირვებული) დამნაშავე?

მარუთა: (ბაკურს) სად არის მანინა!

ბაკური არ პასუხობს. გაოცებული პოეტი ხან ბაკურს უყურებს, ხან მარუთას.

მარუთა: თქვენ გეკითხებით. დაყრუვდით?

ბაკური: რა გინდა, ადამიანო, გამაგებინე? თუ სტუმარი ხარ, სტუმარივით მოიქეცი, რას დამყვირი მამინაცვალივით? მე ჩემი უფროსი მყავს, მე მხოლოდ ჩემს უფროსს ვემორჩილები. მე მსახური ვარ, მცველი. გასაგებია? მართლა სიძე ხომ არ გგონივარ? სიძე სახელად მქვია მხოლოდ.

მარუთა წათეს უყურებს და იღიმება. წათე უხერხულობისგან იშმუშნება, თვალებით მშველელს დაეძებს. ფარტაზი სახეგაქვავებული დგას, გულხელი დაუკრეფია, თითქოს რაც აქ ხდება, მას არ ეხება.

წათე: უპასუხე, ბაკურ! როცა გეკითხებიან, უნდა უპასუხო, ხომ არ ვთამაშობთ?!

მარუთა: სათამაშოდ ნამდვილად არ გვცალია. მე მგონი, არც საამისო განწყობაა. დიდი დანაშაულია ჩადენილი. ახლა მხოლოდ ღორის დინგია საჭირო, ღორის დინგი. **(პოეტს)** ეს ჩვენი პროფესიული გამოთქმაა. თქვენი პოეტური სმენისთვის, შეიძლება, ცოტა შეურაცხმყოფელიც იყოს, მაგრამ ფორმულასავით ზუსტია და მარტივი. დანაშაულის მოულოდნელ გამომჟღავნებას ნიშნავს.

პოეტი: თუ შეიძლება, მე წავალ... სხვა დროს გეახლებით. სიმარტივე და სიზუსტე, რა თქმა უნდა, პოეზიასაც სჭირდება, მაგრამ ჩვენთან უფრო ძნელი მისაღწევია.

მარუთა: (ყვირის) სად არის მანინა? ლაზიკის მეფის ასული! რომის ქვეშევრდომი!

ბაკური: (შემკრთალი, დაბნეული) არ ვიცი, მარჯვენას გეფიცები, ღმერთს გეფიცები, პატიოსნებას...

მარუთა: ფიცისა მხოლოდ ველურებს სჯერათ. ფიცი ადვილია! გირჩევნია შენი ნებით აღიარო ყველაფერი, განაჩენის გამოტანის დროს გავითვალისწინებთ. თანაც, თუ ალღო არ მატყუებს, შენ მთავარი დამნაშავე არა ხარ. პოეტურად რომ ვთქვათ, შენ ხანჯლის წვერი ხარ, ჩვენსკენ მომართული ხანჯლის წვერი, რომელიც იჩხვლიტება, ჭრის, კლავს კიდეც... თუ ხანჯლის ტარი უბრძანებს და დააწვება. მთავარი ძალა ტარშია. დარწმუნებული ბრძანდებოდე, ტარსაც მივწვდებით.
წათე: ეგ გამორიცხულია. ბაკური ჩემი ერთგული მსახურია.

მარუთა: (მკაცრად) ყველაზე პირველად ერთგული მსახურები ხდებიან მოღალატეები. ეს არც პირველი შემთხვევაა, არც უკანასკნელი. ისტორიის საკუჭნაო სავსეა ასეთი ერთგულად მოღალატე მსახურებით.

წათე: ღმერთო, დიდებულო! (შიშისაგან იკუნტება) ხმალი წაართვით, ხმალი!

მარუთა: მათ ყოველთვის უტყუარი ხელი აქვთ. ზეპირად იციან, სად ფეთქავს მათი მბრძანებლის მთავარი გული. **(ბაკურს)** კიდევ ერთხელ გიმეორებ: გირჩევნია, აღიარო სიმართლე! **(ბაკური უმწეოდ შლის ხელებს, მავედრებელი თვალებით შესცქერის ყველას. ხანგრძლივი პაუზა)** მაშინ მე გეტყვით... მე ვიტყვი თქვენ მაგივრად. ახლავე დარწმუნდებით, რომ არც სიმართლის მოსმენაა ადვილი. თქვენ რომ აქედან გახვედით, მანინა დერეფანში

გელოდებოდათ. დარწმუნებული იყო, გაჰყვებოდით, გაეკიდებოდით. მერე თავის ოთახში შეგიყვანათ, რადგან ეს იყო თქვენი ოცნება, თქვენი დიდი ხნის საწადელი, თუნდაც იმიტომ რომ, როგორც ახლახან თვითონვე ბრძანეთ, მარტო სახელად არ ყოფილიყავით სიძე. გეთანხმებით, მართლაც ძნელია, დამამცირებელია ასეთი სიძობა, გინდაც მეფისა. რა თქმა უნდა, ეს მანინამაც იცოდა, ყველაზე კარგად მანინამ იცოდა, და აი, სწორედ მაშინ, როცა ყველაზე ნაკლებად ელოდებოდით ამას, მანინა დაგპირდათ, რომ დღესვე, როგორც კი ქათმები დაიბუდებდნენ, ბოლო მოეღებოდა მის უაზრო სიჯიუტესა და თქვენს უსასრულო მოლოდინს. წარმომიდგენია, როგორ გაგაოგნათ ამ მოულოდნელმა, გაუთვალისწინებელმა სიხარულმა. თქვენს ადგილას ყველა ისე მოიქცეოდა, როგორც თქვენ მოიქეცით. ვინ ეტყვის უარს, ვინ არ შეუსრულებს პირველ თხოვნას ქალს, რომელიც სანაცვლოდ თავბრუდამხვევ ვნებასა და მარადიულ ერთგულებას ჰპირდება. ამაში არ გამტყუნებთ, მით უფრო, რომ მანინას თქვენთვის დიდი არაფერი უთხოვია. თქვენ ალბათ გაგეღიმათ კიდეც, როცა მისი სათხოვარი მოისმინეთ. მანინას გადაუდებელი საქმე გამოუჩნდა უცებ, მოულოდნელად... ერთი სიტყვა, მხოლოდ და მხოლოდ ერთი სიტყვა უნდა გადაეცა ვიღაცისთვის, მაგრამ არც ის უნდოდა, სხვებსაც რომ შეემჩნიათ მისი სასახლიდან გასვლა. მართლაც, რა დროს სხვაგან წასვლაა, როცა სახლში სტუმრები არიან. ეს იმდენად დამაჯერებლად ჟღერდა იმ ქალის პირიდან, რომელსაც თქვენი პირუტყვული ჟინი საცაა უნდა მოეკლა, რომ თქვენ არც კი დაფიქრებულხართ, ასეთი გადაუდებელი, რა საქმე უნდა გამოსჩენოდა მეფის ქალიშვილს ან რა სიტყვა იყო ამისთანა, სხვას რომ ვერ ანდო და თვითონ გაიქცა უბრალო მოახლესავით. თქვენ, რა თქმა უნდა, არც ამაზე დაფიქრებულხართ. თქვენ მხოლოდ მომავალ განცხრომაზე ფიქრობდით და ერთი სული გქონდათ, როდის დაღამდებოდა. თქვენ არა მარტო გააპარეთ მანინა სასახლიდან, არამედ ჩვენი დაბრმავებაც

მოიწადინეთ. თუმცა ესეც გასაგებია. არც ეს გაგემტყუნებათ. მიეფარა თუ არა მანინა თვალს, გულმა რეჩხი გიყოთ, ტანმა გიაზრათ, რაღაცა რომ დააშავეთ, უნებლიე მონაწილე რომ გახდით ბნელი საქმისა. ახლა, გინდოდათ თუ არა, ბოლომდე უნდა დაგემალათ ყველაფერი. ასედაც მოიქეცით, მაგრამ უნებლიე დანაშაული გაწუხებდათ, გაბრმავებდათ, სხვათა სიბრმავის მოწადინეს, და ყოველ ნაბიჯზე გამ ჟღავნებდათ კიდეც. აბა, გაიხსენეთ, განა თქვენ თვითონ არ განაცხადეთ შემოსვლისთანავე, მანინა სასახლიდან არ გასულაო? კი მაგრამ, რატომ? განა ვინმემ გკითხათ, მანინა სასახლიდან ხომ არ გასულაო? წამოგცდათ, წამოგცდათ ის, რაც უნდა დაგემალათ, რისი დამალვაც გთხოვეს, რაც ძალით შემოგაჩეჩეს. ამიტომაც იყო, მართლა ღორივით რომ მოედეთ ღობეყორეს. ფიქრობდით, დროს მოვიგებ, ამასობაში მანინაც დაბრუნდება და ყველაფერი მშვიდობიანად დამთავრდებაო. მაგრამ ანგარიში შეგეშალათ. თქვენ დაპატიმრებული ხართ, რომის იმპერიის სახელით. მომეცით ხმალი! **(ბაკური გაშტერებული დგას. მარუთა ქარქაშიდან აცლის ხმალს. მას ბოლომდე ასე ეჭირება ხელში შიშველი ხმალი.)** ნუ ვიქნებით გულუბრყვილონი. გუბაზის მკვლელობას ჩვენ არავის ვაპატიებთ. **(ყვირის)** რომი თქვენით უკმაყოფილოა! რომმა ყველაფერი იცის!

წათე: (სასოწარკვეთილი) შეუძლებელია.

მარუთა: ეს სიტყვა ჩვენთვის არ არსებობს.

დედოფალი: ხმა ამოიღე, ბაკურ! რამ გაგაჩუმა? მტრებით გაივსო ქვეყანა.

მარუთა: დიახ, დედოფალო, ლაზიკაში შეთქმულება მზადდება. ჩვენც სწორედ ამიტომა ვართ აქ. **(ბაკურს)** უკანასკნელად გეკითხები: სად წავიდა მანინა? სად არის აიეტი?

ბაკური: (გამოცოცხლებული) აიეტი? **(პაუზის შემდეგ, უარესად დაბნეული)** აიეტი, რა შუაშია?

მარუთა: მანინა აიეტის გასაფრთხილებლად წავიდა, ბრიყვო! აიეტის გასაფრთხილებლად. ჩვენ რომიდან ვხედავთ იმას, რაც შენს ცხვირწინ ხდება, მაგრამ ვერ შეგიმჩნევია. დიდი გუბაზი აიეტის მოკლულია. აიეტმა მოკლა, მხოლოდ და მხოლოდ იმიტომ, რომთან რომ მეგობრობდა. ვერ მოინელა... ვერ აპატია! **(გაღიმებული უახლოვდება გაოგნებულ ბაკურს**) მცველთა უფროსს მახვილი თვალი უნდა ჰქონდეს! **(ხმლის წვერს თვალში ატაკებს და მშვიდად, აუჩქარებლად დაიხევს უკან. ბაკური თვალებზე ხელს იფარებს. თითებს შორის სისხლი მოთქრიალებს.)** მეფის სიძესაც!

ბაკური: (ღრიალებს) ვაიმე, თვალი... ვეღარ ვხედავ... თვალი გამომთხარა... თვალი... ვაიმე... მტკივაააააა..

დედოფალი: ღმერთო ჩემო! ჩემი სიზმარი! **(ბაკურს მივარდება, იხუტებს)** არა! არა! ამას რას ერჩი, მხეცო! მე სხვა მტრებზე ვთქვი, ჩვენს მტრებზე... **(ბაკურს ანჯღრევს.)** თქვი, უბედურო, თქვი! თავს ნუ იღუპავ!

წათე: დედოფალო, სირცხვილია!

დედოფალი: მე კი არ მრცხვენია. **(ყვირის)** არავისი არ მრცხვენია!

ბაკური: თვალიიი... ვაიმე... მტკივააააა...

დედოფალი: (ყვირის) ბაკური ჩემი საყვარელია! ბაკური ჩემი საყვარელია! მე ბაკურის ხასა ვარ!

წათე: სირცხვილია!

ბაკური: ვაიმე, თვალიიიი.…

დედოფალი: (აღგზნებული) მე ქალი ვარ, ქალი! მე ჩემი საკუთარი სამეფო მაქვს და იქ მე ვარ ყველაფრის ბატონ-პატრონი! იქ ყველაფერი ისე ხდება, როგორც მე მინდა! თქვენი წესები და კანონები იქ არ ვრცელდება. ჩემი ვნება და სურვილია წესიცა და კანონიც. გესმით? წესიცა და კანონიც. ეს წესი და კანონი ღმერთის გულზე ქალის ფრჩხილებითაა ამოკაწრული, ქალის სისხლითაა დაწერილი და განმტკიცებული. ხოლო რაც ქალის სისხლით იწერება – ხელშეუხებელია, გარდაუვალია, მარადიულია, ყველასთვის სავალდებულოა, საკუთარი შვილისთვისაც კი. რომელ სირცხვილზე მელაპარაკები, მონავ?! განა მთელი შენი ცხოვრება სამარცხვინო არაა? ერთი ხელით შოლტს რომ გადაგკრავენ, მეორეს საკოცნელად მივარდები ხოლმე. რატომ არ გრცხვენია? ჩაიცვი ეგ ოხერი წაღა, ჩაიცვი! რამ გაგაშტერა?

ბაკური: აააააა....

წათე: მაინც არ არის სასიამოვნო, ჩვენი ოჯახური ამბების ასე საქვეყნოდ გამოჭენება. ყველაფერი შენი ბრალია.

დედოფალი: არა, ეგ არ გამოვა, ჩემო ძვირფასო. გადაბრალება ადვილია. ჩვენ ყოველთვის ერთად ვიყავით და ახლაც ერთად უნდა ვიყოთ. ჩვენ მხოლოდ ასე შეგვიძლია ცხოვრება. მხოლოდ ჩვენ შეგვიძლია, ავიტანოთ ერთმანეთი. ეს ჩვენი ცხოვრებაა და მე სრულებითაც არ მრცხვენია. პირიქით, ძალიან მომწონს, საჩემოა, ჩემებურია. ფრთხილად იყავი: ჩემი სიყვარულიცა და სიძულვილიც თანაბრად საშიშია, არც ერთს არ სჩვევია უკან დახევა ან

პატიება. ისინი ჩემი ხელებია, მე კი ყველაფერს ორივე ხელით ვიღებ, ორივე ხელით ვიხუტებ ხოლმე, მაგრამ ამ ორი ხელით ყველაფრის გადაგდებაც შემიძლია. ჩემი სული ალბათ იმ სისხლივითაა ცხელი და წითელი, ჭრილობიდან ამოღებულ დანას რომ ამოჰყვება. განა შენი ბრალი არაა, დედოფალი ჯარისკაცთან რომ ვწვები? გჯობია და იმიტომ... ისიც კი გჯობია. კაცი მაინცაა.

წათე: (ნიშნისმოგებით) შენმა შვილმა კი არ ინდომა!

დედოფალი: ხო, არ ინდომა. იმიტომ, რომ ისიც შენსავით ბოთეა და სულელი.

მარუთა: მე მგონი, ცოტა გადავუხვიეთ გზიდან, დედოფალო.

წათე: ყველაფერი კი არ უნდა თქვა... სირცხვილია.

დედოფალი: რა გეშველებოდა, ეგ სიტყვა რომ არ იცოდე. აკი გითხარი, არაფრის არ მრცხვენია-მეთქი.

წათე: მართლა უსირცხვილო ყოფილხარ... განა არ ვიცი, რატომაც შეიძულე საკუთარი ქალიშვილი?! იმიტომ რომ კურო დაგიწუნა.

დედოფალი: მართალია! სანამ ბაკური ჩემი სიძე გახდებოდა, ჯერ ჩემი საყვარელი იყო. მე კი ქალიშვილს დავუთმე. ყველა დედა არ დაუთმობდა. **(ბაკურს, მუჯლუგუნის ცემით)** მოყევი, როგორც იყო. ნებას გაძლევ. ამისთვის არ დაგსჯიან.

ბაკური: აააა... რა ჩემი ბრალია... ძალით შემრთეს... არ მინდოდა...

წათე: გააჩუმეთ, ღვთის გულისათვის! აღარ შემიძლია!

დედოფალი: არა, ჩემო ძვირფასო! იმდენი ვაჟკაცობა მაინც გეყოს, სიმართლე რომ მოისმინო ბოლომდე. ჩვენ ცხოვრებამ შეგვაერთა – შენი სისუსტე და ჩემი ძალა, შენი სიბეცე და ჩემი გამჭრიახობა, შენი სიხარბე და ჩემი მომხვეჭელობა, დაბოლოს, შენი იაფი სული და ჩემი მძიმე ქისა – ყოველთვის ერთად უნდა იყოს, წონასწორობა რომ არ დაირღვეს. ჩაიცვი-მეთქი, ეგ წაღები კიდევ გამოგვადგება. **(მარუთას)** ეს არის ბაკურის მთელი დანაშაული, ეს კი თქვენ არ გეხებათ. პირდაპირ გეთქვათ, თქვენ ხომ აიეტი გაინტერესებთ?! ბაკური კი ამ საქმეში უბრალოა. აიეტია მოღალატე! აიეტია ჩვენი დაუძინებელი მტერი! აიეტს ყველანი ვეზიზღებით და არცა მალავს! ჩვენი დანაშაული მხოლოდ ისაა, აქამდე რომ ვერ მოვუარეთ, უთქვენოდაც.

წათე: მართალია! აიეტი მოღალატეა! რამდენჯერ გავაფრთხილე კიდეც...

მარუთა: (პოეტს) ხედავთ, პოეტო, რა ამბები ხდება მიწაზე? ეცადეთ, დაიმახსოვროთ, ლიტერატურაც ისტორიაა. **(დედოფალს)** დედოფალო, თქვენი საქციელი მხოლოდ და მხოლოდ ქების ღირსია. ყველას როდი შეუძლია, აღიაროს დანაშაული. რაც არ უნდა პატარა და უმნიშვნელო იყოს იგი, მისი დამალვა ბოროტებაა. აიეტი ნამდვილად მოღალატეა, აიეტია გუბაზის მკვლელიც. ეს ამბავი ცნობილია ჩვენთვის, მაგრამ კარგია, თქვენგანაც რომ ითქვა. ჩვენ დიდხანს და მოთმინებით გელოდებოდით, როდის მიხვდებოდით და იტყოდით ამას. ახლა კი ეჭვისთვის ადგილიც აღარ რჩება. დამნაშავე ცნობილია, განაჩენიც გამოტანილია, მაგრამ მისი აღსრულება არც ისე ადვილია, როგორც ერთი შეხედვითა ჩანს. აიეტი ეშმაკი

მტერია. ის მამულიშვილის ნიღაბსაა ამოფარებული და მისმა დასჯამ შეიძლება ხალხი ააღელვოს. ჩვენი საბრალო, ჩვენი სულელი ხალხი... ხალხს აიეტი თავისი კაცი ჰგონია, გუბაზის მადლი სცხიაო. ჩვენც ამაზე გვიკვდება გული, ამიტომ ვითრევთ ფეხს... მაგრამ სად წაგვივა? სად დაგვემალება? ცოდვა გამოდენის ბუნაგიდან. ვერ მოისვენებს, თუ ყველას არ დაანახვა სისხლიანი ხელები. რაც შეეხება ბაკურს, შეიძლება, ცოტა ავჩქარდით, მაგრამ საბოლოო ჯამში ბაკურიც დამსახურებულად დაისაჯა. მომავალში უფრო ფხიზელი მცველი იქნება **(ბაკურს უგდებს ყელსახვევს, რომლითაც ადრე ფურთხი მოიწმინდა.)** შეიხვიე! **(დედოფალი ბაკურს თვალის შეხვევაში ეხმარება.)** ცალთვალა მცველი უფრო საშიში შესახედავია, მტერს თავზარს დასცემს. ცალთვალა მცველი... **(პოეტს)** რას იტყვით, პოეტო? ხომ კარგია? ლაზიკის ციკლოპი.

პოეტი: მე მგონი, მცველი საერთოდ ცალთვალა უნდა იყოს. ამბობენ, ცალი თვალით უკეთ ხედავენო.

ყველანი იცინიან. ბაკურიც.

ბაკური: აღარ მტკივა!

მარუთა: ახლა მთავარია დავადგინოთ, სად არის აიეტი? რატომ იგვიანებს მანინა?

შემოდის აიეტი.

აიეტი: მე აქ გახლავართ. მანინა კი, სამწუხაროდ, არსად არ წასულა. მკვდრებს სიარული არ შეუძლიათ.

დედოფალი: აა჻! **(ბაკურს მკერდზე მიესვენება.)**

აიეტი: მანინა სარდაფში გდია. თავთან თქვენი ნაჩუქარი სარკე უდევს, სარკის ნატეხი, სისხლში ამოსვრილი.

წათე: ფარტაზ, გესმის, ფარტაზ! მანინას თავი მოუკლავს! რა ხდება ჩემს სასახლეში!

ფარტაზი: მბრძანებელო, ხდება ის, რაც უნდა მომხდარიყო!

დედოფალი: (აიეტს) მკვლელო!

მარუთა: (შეძრწუნებული, თავზარდაცემული, თითქმის ჩურჩულით) ღმერთო ჩემო! რა გავიგონე! მანინაც მოკლეს. ჩემი მანინა, ჩემი საბრალო სიყვარული, ჩემი დიდთვალება სიყვარული. ღმერთო, შენი სახელის ჭირიმე, ნუთუ ამხელა გზა ამისთვის გამომატარე? ამოდენა ტკივილი განა ადრე არ არის ჩემთვის? მეც ხომ ბავშვი ვარ, მეც ხომ ახლა ვიწყებ, ღმერთო, ცხოვრებას! **(წათეს, უყვირის)** არა, შენ მწუხარებამ დაგაბრმავა. მანინა მოკლეს! მტრებმა შვილიც მოგიკლეს! ეს პოლიტიკური მკვლელობაა **(ისევ პირვანდელი ხმით, თითქოს თავისთვის)** კი მაგრამ, ვინ გამონახეს ასეთი უგულო? ვის მოუბრუნდა ხელი? როგორ არ შეაძ რწუნა შენმა გულუბრყვილო ხვეწნა-მუდარამ? ცრემლით სავსე შენმა თვალებმა? შენმა სუსტმა ხელებმა? ყვავილის მოწყვეტაც რომ უჭირდათ ხოლმე. იქნება მხეცი იყო? შიმშილისაგან გაცოფებული, ჩამპალი კბილის ტკივილისგან დაბრმავებული... **(აიეტს, უყვირის)** მხეცო! რატომ დაგლიჯე ჩემი ბავშვობა! **(ყველას)** ეს პოლიტიკური მკვლელობაა. საუბედუროდ, მკვდრებს არც ლაპარაკი შეუძლიათ, მაგრამ ბოროტმოქმედი თავისი ფეხით ბრუნდება ხოლმე დანაშაულის ადგილზე.

მისი ადგილი აქაა! **(ხელს აიეტისკენ იშვერს)** აი, მკვლელი! გუშინ ჩვენს ხალხს ბურჯი დაუნგრია, დღეს კი ოცნება მოუკლა! **(აიეტს)** რამ გაგაბოროტა ასე!

აიეტი: უგუნურებო! მანინას გვამი სარდაფში გდია, თქვენ კი... თამაშობთ. **(პაუზის შემდეგ)** თუმცა ყველაფერი შესანიშნავად გათამაშდა, ნამდვილ მსახიობსაც შეშურდებოდა. ამ წარმოდგენას ერთი ნაკლი აქვს მხოლოდ: მსახიობებიც თქვენა ხართ და მაყურებლებიც. ხალხიც უნდა დაგესწროთ, ცხელ გულზე უფრო ადვილად გააბრიყვებდით. გამეორების დროს ყველაფერი ფერმკრთალდება. არც ჩემთვისაა ეს დღე ახალი: ფიქრსა თუ სიზმარში ბევრჯერ გამთენებია და ჩემი ბებერი კისერიც ჯალათის კუნძზე ბევრჯერ დებულა. აჰა, შეხედეთ, როგორ ცახცახებენ ჩემი ხელები. ისინი ოცნებაში გადატანილმა ომებმა დაქანცა, ყოყმანმა და გაუბედაობამ დააუძლურა ასე. დიახ, ეს უმწეობის ცახცახია და არა შიშისა. თქვენი მსხვერპლი მძინარე კაცივით უმწეოა. მისთვის ყველა გზა წინასწარაა მოჭრილი და ხელ-ფეხიც წინასწარა აქვს საიმედოდ შეკრული და შებორკილი, რათა მართლმსაჯულების მორიელმა თავისი გესლიანი საქმე მშვიდად აკეთოს. ასე რომ, გაბრძოლება, თავის დაცვა ანდა მართლება – სისულელეა. მას, მოსაჭრელად გამორჩეულ ხესავით, წინასწარა აქვს ტოტები შესხეპილი, რომლებითაც ადრე თანამოძმეებს ეხებოდა და თავის ფიქრსა და სათქმელს აგებინებდა. ახლა იგი ყველასათვის უცხოა, ყველასაგან განწირული და დავიწყებული. მას ნიკაპამდე ჩამოაფხატეს სიმარტოვის უხეში ქუდი და საერთო ხარხარში პანღურიც მიაყოლეს: ეს ერთი და სხვა მრავალიო. დე, ასე იყოს. მოსახდენი მაინც მოხდებოდა. მე სიკვდილის არ მეშინია. იქნებ სიკვდილია სწორედ ის ნეტარი თავისუფლება, რომლისკენაც ვილტვით ყველანი გაჩენის დღიდან?! ჩემი სიცოცხლე სამშობლოს ეკუთვნის, ჩემს

ლაზიკას, მაგრამ მე უფრო ბედნიერი მოვკვდებოდი, ეს ჩემს სამშობლოსაც რომ შეეგნო და სცოდნოდა. მე მძულხართ თქვენ, იმიტომ რომ სამშობლო მიყვარს. ჩემს უმნიშვნელო არსებობას მხოლოდ და მხოლოდ ეს სიძულვილი ასაზრდოებდა. ჩემი სიბრაზე და ზიზღი ადუღებულ კუპრად რომ იქცეს, ყველა თქვენგანს ყურებამდე მოსწვდებოდა. ეს მიხეთქავდა გულს და ეს მავსებდა სიამაყითაც. ღმერთო! რამდენჯერ ჩამივლია ისტორიის საჭისთვის ხელი, რამდენჯერ შემომიბრუნებია და, წყალქვეშა კლდეებს შორის, რამდენჯერ აღმომიჩენია ნათელი და ფართო გზა – გამარჯვებისკენ, თავისუფლების მზით განათებული ნაპირებისკენ. რამდენჯერ გამიჩეჩქვავს თქვენი ასისინებული თავი ჩემი აღტაცების კეტით, რამდენი მამხილებელი სიტყვა მითქვამს მტკიცე ხმითა და სახით, რამდენი მომაკვდინებელი ხერხი და ილეთი მომიგონებია... მაგრამ, სამწუხაროდ, ყველაფერი ეს ღამით, ძილის წინ, მაგრად ჩაკეტილ ოთახში ხდებოდა, უძლურებისა და სიბერის სარეცელზე. მე ამ უძლურებამ დამაბერა, დამაწყლულა, გამომაშტერა. ისიც ჩემი ხნისაა და მე აქამდეც უყოყმანოდ მოვკვდებოდი, თუკი ისიც ჩემთან ერთად მოკვდებოდა. მაგრამ მისი ბაცილა ჯიუტია და ღონიერი, გამძლეა და ამტანი... და ალბათ მალე მთელ ტყეს მოედება. ტყე იღუპება. მთელი ტყე იღუპება. ტყეში კი, უზრუნველი სიმშვიდე ხავსივით ჩაწოლილა, ჩაფენილა, გავრცელებულა. ეს საბედისწერო სიმშვიდე ტყის ბინადრებსაც გადასდებიათ. გამძღარი დათვი გაჭყლეტილ სოკოებზე მოგორავს და მობოყინობს, ქვემოთ კი, მისი პირუტყვული ფიქრებისა და სურვილების ერთადერთი გამგები, ძუ დათვი ელოდება. აყვავებული ასკილის თავზე მუმლის გასუსული ღრუბელი ბრუნავს. ტყე კი იღუპება, ზეზეულად იღუპება. საცაა ჩამოიქცევა მატლებისგან გამოჭმული კედლებიცა და ჭერიც, და ტყის უგუნურ ბინადრებს ქვეშ მოიყოლებს. გააფრთხილეთ, გააფრთხილეთ მაინც! ისინი ხომ ცხოველები არიან! ვერ ხვდებიან, ვერც მიხვდებიან, თავიანთი

პირუტყვული ცხოვრებით გართულნი და, ამ ცხოვრებაში, როგორც სალაფავით სავსე კასრში, თავჩარგულნი და კმაყოფილნი. ისინი მხეცები არიან და მეტი არც მოეთხოვებათ. მე მაინც ვყვირი, მაგრამ პირი ვერ გამიღია, საკუთარი ხმა ყელ ში მეჩხირება; გაქცევა მინდა, მაგრამ ფეხები გამთბარი სანთლებივით მებრიცება... თითქოს საზარელ სიზმარში ვიყო. მარტოხელა კაცი შინიდან კუბოსაც ვერ გამოიტანს.

მარუთა: (ყვირის) გეყოფა! **(პაუზის შემდეგ)** იმის მაგივრად მგლოვიარე დედის მაინც მოგერიდოს, დედის, რომელსაც ახლახან შვილი მოუკალი, მის წინ მიწა კოცნო და შენთვის არარსებული პატიება ითხოვო, სოფლის გიჟივით ათასგვარ სისულელეს ყბედობ და ამ ყბედობით შენი დანაშაული უფრო შემზარავი, უფრო აუტანელი ხდება. გეყოფა, აიეტ! ჩამოთავდა შენი საფქვავი, მოიკიდე ცოდვის ტომარა. როგორი მძიმეც არ უნდა იყოს იგი, მაინც სირბილით უნდა მიიტანო განმკითხველის კარიბჭესთან. სულის მოსათქმელად თუ შეჩერდი, სისხლის სუნზე ადევნებული ძაღლები დამჭკნარ წვივებში გეცემიან. ღმერთო! რამდენი სიბინძურეა ადამიანის სულში! რა გარეცხავს! მოწმე რომ არ ვიყო, დაჯერება გამიჭირდებოდა, ამბის მომტანს ათასჯერ მაინც დავაფიცებდი. მაგრამ, სამწუხაროდ, ყველაფერი ცხადია. ბოლო რგოლიც შეიკრა. ახლა შეგვიძლია, ეს შემზარავი ამბავი თავიდან ბოლომდე აღვადგინოთ. აი, ისიც. **(აიეტს)** სხვათა შორის, შენთვის ვყვები, უკანასკნელი იმედიც რომ გადაგიწურო. ლაზიკაში კლავენ მეფეს! მკვლელობის მიზეზი კი მხოლოდ ისაა, რომ ლაზიკის მეფე, აწ განსვენებული გუბაზი, ისევ და ისევ თავისი ქვეყნის საკეთილდღეოდ რომს უმეგობრდება. მკვლელი სასახლეში მიღებული კაცია, ხალხი მეფის მეგობრადაც თვლის. ამიტომაც ძნელდება მისი გამოცნობა. ის კი, ამასობაში, უარესად აბნევს გზა-კვალს, ცდილობს, თავისი ბინძური საქმე რომს გადააბრალოს, ვინაიდან ამ

მკვლელობის ერთ-ერთი მიზანი ესეცაა: ხალხს, რომელმაც რომის მფარველობის ქვეშ ცოტა სული მოითქვა, რწმენა დაუკარგოს, შეაძულოს ნამდვილი მეგობარი და პირი ისევ სპარსეთისკენ, ლაზიკის დაუძინებელი მტრისკენ აქნევინოს. სამწუხაროა, რომ ამ ანკესზე მეფის შვილიშვილიც წამოეგო. თუმცა, მსხვერპლია, გაუგებრობისა და ტყუილის მსხვერპლი. ვერაგმა და გამოცდილმა ავაზაკებმა მისი უიღბლო სიყვარულიც რომს დააბრალეს: რომმა წაგართვა მეგობარიო, შენი მეგობრის მამაც რომის მტერი იყო და იმიტომ მოგაშორეს, იმიტომ გაგთიშეს, იმიტომ გაგამწარეს ასეო. ქალის მოტყუებას რა უნდა? მით უფრო შეყვარებული ქალისას? მკვლელი ზეიმობს, მანინა მისი თანამზრახველია, ასე რომ, თითქოს საფრთხეც აცილებულია თავიდან. ვის მოუვა აზრად, მკვლელი შინ ეძებოს? მაგრამ მართლმსაჯულების მოულოდნელი გამოცხადება თავზარსა სცემს მანინას. ის მაშინვე ხვდება თავის შეცდომას, რადგან მართლმსაჯულებას სწორედ მისი მეგობარი მოუძღვება წინ. როგორ მოიქცეს? რა ქნას საბრალო გოგომ? დაუფიქრებლად აღიაროს დანაშაული? თუ ჯერ მკვლელიც გააფრთხილოს? ანდა რჩევა ჰკითხოს? ანდა პასუხი მოსთხოვოს მოტყუებისთვის? მერე რაც მოხდა, თქვენც კარგად მოგეხსენებათ. და აი, მანინა უკვე მკვლელთანაა, ატირებული, აღელვებული, დაბნეული. მკვლელი ამშვიდებს, თავს იმართლებს, ისევ ცდილობს, მოატყუოს იგი, მაგრამ მანინა ის აღარაა, რაც გუშინ იყო. მან თავისი თვალით ნახა, როგორ "დაუსჯია" რომს მისი დაუძინებელი მტრის ვაჟიშვილი. მკვლელი ხვდება, მახეში რომ გაება. მანინას საბუთი უფრო მტკიცეა და თვალნათელი. მკვლელი ღელავს, ხმაც ებზარება... მას ახლა მანინასიც ეშინია, ყველაზე მეტად მანინასი ეშინია სწორედ, რადგან ვეღარ ენდობა – ადვილი შესაძლებელია, მანინამ გასცეს იგი. ამიტომ, მანინა უნდა მოკვდეს, მანინა უკვე ზედმეტია. და აი, მკვლელის გონებაც გაცხარებული მუშაობს, არაფერი არ უნდა გამორჩეს, ყველაფერი უნდა

გაითვალისწინოს. მისთვის კაცის მოკვლა ადვილია, მაგრამ აქ არ შეიძლება მანინას მოკვლა, მანინა იქ უნდა მოკვდეს, სადაც ეგულებათ, საიდანაც ვითომ ფეხი არ გაუდგამს. მკვლელი თავს იკატუნებს და მანინას პირდება, რომ თვითონვე აღიარებს ყველაფერს, იმასაც იტყვის, როგორ შეაცდინა მანინა. ახლავე იტყვის, მანინას თანდასწრებით, ოღონდ სასახლემდე მიაღწიონ. და მას მანინა სასახლეში მიჰყავს, ძალით მიათრევს, კატის კნუტივით, რადგან მანინას ფეხები უკან რჩება, რცხვენია, ესიკვდილება, თვალებში შეხედოს კაცს რომელიც უსაფუძვლოდ შეურაცხყო, დაამცირა, გული ატკინა. და აი, დასასრულიც: **(ყვირის)** აიეტს მანინა სარდაფში ჩაჰყავს და ჩემი ნაჩუქარი სარკის ნამტვრევით ყელსა სჭრის, რათა ჩვენ, უგუნურებმა, უვიცებმა, ყველაფერი ისევ უიღბლო სიყვარულს გადავაბრალოთ. მკვლელს კი იმდენი თავხედობა ყოფნის, თავისი ფეხით გამოგვეცხადოს და აქეთ დაგვდოს ბრალი. **(აიეტს)** შენ თუ პატიოსანი კაცი ხარ, სარდაფში რა გინდოდა?

აიეტი: გველო! იმის მაგივრად, კისრისტეხით შენც იქ ჩავარდე, მანინას ჯერ კიდევ თბილი სხეული გულში ჩაიხუტო და ბოდიში მაინც მოუხადო, ახალ სახრჩობელას აშენებ, მშვიდად და აუღელვებლად. არა, შენ მარუთა არა ხარ. შენ არც ადამიანი ხარ. ადამიანის გონებას ასეთი საშინელების მოგონება არ შეუძლია. მაგრამ რა ხარ? რა გქვია?

დედოფალი: (ბაკურის მხარს მიყრდნობილი) მე დავღუპე. ჩემი ბრალია. დედურმა ალღომ მიმტყუნა, მიღალატა, შემაცდინა.. აკი ვფიქრობდი, რა აქვთ-მეთქი ამდენი საჩურჩულო? როგორ გავჩუმდი, როგორ არ ვკითხე: რა უნდა, რას გეუბნება-მეთქი? თვითონ ვერ მითხრა, ვერ გამიბედა. მე დაგღუპე, შვილო, უბედურო შვილო... რამდენჯერ წავდგომივარ თავზე: კიბეზე თუ ბნელ დერეფანში... ხეივანსა თუ საჯინიბოსთან. ისე იყვნენ ხოლმე საუბრით

გართულნი, ვერც კი მამჩნევდნენ, თითქოს ნიავმა ჩაიარაო. თურმე გულში რა სდებია. მანინა ყოველთვის გაფითრებული მეჩვენებოდა, ტუჩი კურდღელივით უთრთოდა ხოლმე, თითქოს ნამტირალევიც იყო... მაგრამ ვფიქრობდი, ჩვეულებრივად თვალთმაქცობს, ამ ბებრის ჩიფჩიფს როგორმე თავი რომ დააღწიოს-მეთქი. ეს კი ჯიუტობდა, რაღაცას უმტკიცებდა გაუთავებლად და თან ხელებსაც იშველიებდა. როგორ არ დავეჭვდი? მე დავღუპე. ოოოხ, მე დავღუპე...

მარუთა: ჩვენ ვიცით, რასაც "უმტკიცებდა". ჩვენთვის ყველაფერი ცნობილია.

პოეტი: უსვინდისო ყოფილხარ, აიეტ. უგულო და უსვინდისო. აი სადამდე მიგიყვანა შენმა სიგიჟემ. რას ვიფიქრებდი, თუ მანინაზე სამგლოვიარო ჰიმნის დაწერა მომიხდებოდა. რომ გაიძახოდი: თქვენთვის არც პატიოსნება არსებობს და არც სიწმინდეო – ესაა სიწმინდე და პატიოსნება? სამრეკლოზე შემომჯდარი ყვავივით რომ დაგვჩხავლებდი ხოლმე: გამარჯობათ, მონებოო – განა ასეთ სიმახინჯეს მონის გარდა ვინმე ჩაიდენდა? სისხლის ერთი წვეთი მთელ ქსოვილს აფუჭებს, ამ ლაქას ვერაფერი ვერ გამორეცხავს.

აიეტი: იმედს ავყევი, ჩემო პოეტო, იმედს. ვფიქრობდი, იქნებ ესენიც მიხვდნენ, იქნებ კიდევ ეშველოთ-მეთქი... მაგრამ იმედმაც ეკლიანი ძეძვი შემატოვა ხელში. რად მინდოდა, ღმერთო, ასეთი იმედი, ხელმომჭირნე კაცივით, დიდის ამბით რომ ჩამიდე უბეში. კაპასი ცოლივით არ მასვენებდა, მოსისხლე მტერივით არ მაძინებდა, კალთაში ჩაფრენილი შვილიშვილივით ძალით მიმათრევდა და აი, მიმათრია კიდეც უცოდველი ბავშვის სისხლის გუბესთან. გუბეში ჩაიხედეთ! ნამდვილი მკვლელის სახე იმ გუბეში ირეკლება.

წათე: (თავჩაქინდრული, ტირის) რატომ მომიკალი შვილი, აიეტ, რატომ? მე მანინა მართლა მიყვარდა.

აიეტი: მანინა მართალია! ასეთ სიცოცხლეს ისევ სიკვდილი სჯობია. ერთადერთი ძალაც სიკვდილია ამ საზიზღრობის მოსასპობად. ყველას არ შეუძლია, ფარტაზივით ლოღნოს პური დაწყლულებული ღრძილებით მხოლოდ იმიტომ, რომ იარსებოს.

ფარტაზი: მე ტყუილად მსაყვედურობ, აიეტ. მე და შენ ერთი და იმავე ქალის მოზელილი ცომიდანა ვართ. მე და შენ ერთი და იმავე ხის ტოტები ვართ, ოღონდ სხვადასხვა მხარეს გაშვერილი. ჩვენი საერთო ფესვი ერთსა და იმავე მიწაშია და ჩვენი შიგნეულიც ერთი და იმავე წვენით ივსება. ჩვენ ერთი და იგივე ქარი გვაქანავებს, ოღონდ სხვადასხვანაირად: შენ უფრო მეტად, რადგან კენწეროსთან ახლოს ხარ, მე უფრო ნაკლებად, რადგან ფესვებთანა ვარ ახლოს. აიეტ, მე შენი მეორე მხარე ვარ და ჩემი არსებობით შენს არსებობასაც ვადასტურებ. ხოლო თუ მომისმენ და დამიჯერებ კიდეც, საყვედური საერთოდ არ გეთქმის, რადგან შენი არსებობის ერთადერთი აზრი და დანიშნულებაც ეს იყო: მარადიულ ქარში წრიალი, მარადიული ჭრილობის ხელახლა გახსნა და შეკერვა, მარადიული ტკივილის გადატანა, მარადიული შიშის დაძლევა, დაბოლოს, მარადიული მორჩილების ძონძებზე წოლა, მარადიული ამბოხისა და წინააღმდეგობის მიუხედავად. დამერწმუნე, აიეტ, უშენოდ ჩემი ცხოვრებაც უინტერესო გახდება, დაცარიელდება, დაიჩუტება, მაგრამ შენს ნადგომზე, ან ცოტა ზევით, უფრო ახლოს კენწეროსთან, სხვა, შენისთანა ტოტი ამოვა. მე კი ისღა დამრჩენია, ჩემი მარადიული სიმშვიდითა და მოთმინებით დაველოდო იმ ტოტის ამოსვლას. ნურაფერზე ნუ გწყდება გული. შენ, რაც შეგეძლო, ყველაფერი გააკეთე, ოღონდ ახლაც, როგორც

ყოველთვის ხდება ხოლმე, ცოტა აჩქარდი, ცოტა დააგვიანე, ცოტა დააკელი, ცოტა გადააჭარბე, ცოტა ცეცხლი დაგაკლდა, ცოტა – ყინული, ცოტა თვალმა გიმტყუნა, ცოტა – გონებამ და, რაც მთავარია, ცოტა, თითქმის უმნიშვნელოდ ცოტა – გულმა! ეს საბედისწერო "ცოტა" დაუწერელი კანონივით არსებობს და ვერავინ, ვერასოდეს ვერ შეავსებს ამ ნაკლულობას. დამერწმუნე, ყოველთვის ასე იქნება. ერთი რამით შემიძლია განუგეშო მხოლოდ, თუკი ამას შენთვის რაიმე მნიშვნელობა აქვს: მე არ მჯერა, რასაც შენ აქ გაბრალებენ.

აიეტი: სამართლიანი ხარ, ღმერთო! მკაცრი და სამართლიანი! გაუბედაობაცა და ყოყმანიც დანაშაულია. მეც დამნაშავე ვარ. ამ მკვლელობაში ჩემი ხელიც ურევია. მე უფრო მეტს ვფიქრობდი და ვყოყმანობდი, ვიდრე ვმსახურობდი და ვიბრძოდი. მაგრამ მანინა რა შუაშია? ბავშვებმა რა დააშავეს? ნუთუ არ შეგეძლო, სხვა სასჯელი გამოგენახა ჩვენთვის **(ყველას, მკაცრად)** ყველანი დამნაშავენი ვართ და ყველანი ვაგებთ პასუხს, ადრე თუ გვიან. **(ფარტაზს)** განა შენმა გულგრილობამ, **(წათეს)** შენმა სილაჩრემ, **(ბაკურს)** შენმა სიბრმავემ, **(დედოფალს)** შენმა სიხარბემა და გარყვნილებამ, **(პოეტს)** შენმა ყალბმა ქება-დიდებამ, ჩემმა ყოყმანმა და ამისმა უსვინდისობამ **(ხელს მარუთასკენ იშვერს)** არ დაამახინჯა ქვეყანა ასე? სპილოს ფეხებით გათელილი გვამივით. ბავშვებსაც კი, რომლებსაც არაფერი უნახავთ წყვდიადის გარდა, ამ სიმახინჯისგან თავზარი ეცემათ, დამფრთხალი ცხვრებივით ერთმანეთს აწყდებიან და დედის საშოდან გამოყოლილი ბორკილებით ერთმანეთს ცხვირ- პირს უსისხლიანებენ. პირველი გრძნობა, რაც მათ გულსა და გონებაში იბადება, სიძულვილია, შავდღისთვის გადანახული ფულივით, შიშისა და უმწეობის ძონძებში გამოხვეული. ისინი შავი დღის შვილები არიან და ერთმანეთი ეზიზღებათ, რადგან ერთმანეთს გვანან და ერთად უფრო უმწეონი და ამაზრზენნი არიან. მათი თვალები სიბნელისთვისაა

განკუთვნილი, ამიტომ მზესა და სინათლეს ერიდებიან, გაურბიან, რადგან სინათლეზე თვალები სტკივდებათ, თავბრუ ეხვევათ და მთვრალებივით ცხოვრობენ: სწრაფად და განუსჯელად. მათ ყველაზე მეტად საკუთარი სისუსტე და უვიცობა აღიზიანებთ, ამიტომ მათი საქციელი ყალბია, ნიღაბია, თანდაყოლილი მონური სულის დასამალად გამიზნული, მისაჩქმალად, ჩასაქოლად, მაგრამ ის ასე იოლად არ იმალება, არ იჩქმალება, არ იქოლება, ის სამუდამოდაა ჩათესლილი მათ სუსტ სხეულებში და თავიდანვე განწირულნი არიან. ამიტომაც, უფრო ადრე იღუპებიან, ვიდრე გაარკვევდნენ: ვინ არიან? რატომ არიან? რა სურთ? რა უნდათ? მათ არც დრო ყოფნით, სიყვარული მრუშობისგან რომ განასხვაონ, სიამაყე – თავხედობისგან, ბოროტება სიკეთისგან, სიცოცხლე – არსებობისგან, სიმართლე – სიყალბისგან, აღშფოთება – სიგიჟისაგან, და, რაც მთავარია, მტერი მოყვრისაგან. საცოდავი ბავშვები! ისინი ასეთებად იბადებიან. ჩვენ სამშობლო გოგოსავით გავყიდეთ მონათა ბაზარზე, ხოლო იმ გოგოს საშოში აღრეული თესლი ინთხევა, ბილწი და უნაყოფო.

მარუთა: აიეტ, თქვენც ბრწყინვალე მსახიობი ხართ, მაგრამ წარმოდგენა დამთავრდა. დანარჩენზე კულისებში ვილაპარაკოთ. ხალხს ზედმეტი ლაპარაკი არ უყვარს, არ უნდა გადაღალო. რაც მას ეხება, მან უკვე იცის, დანარჩენი ჩვენი საქმეა. რომში განსაკუთრებული კანონიცაა მსახიობებისთვის. შენ კი, მალე სულ სხვა სცენაზე მოგიწევს გამოსვლა. იქაც მოუთმენლად გელოდებიან. ვერ წარმოიდგენ, როგორ გელოდებიან, მოუთმენლობისგან სკამებზე ცქმუტავენ, ფეხებს აბრახუნებენ, კისრები ეღრიცებათ, ნერვიულობენ, ბრაზდებიან, როგორც საერთოდ სანახაობაზე მოსულ ხალხს სჩვევია. უარესად ნუღა გავაბრაზებთ, მათი განაჩენი ისედაც

მკაცრია. ნიღაბი შეგიძლია მოიხსნა, იქ შენი ნამდვილი სახე უფრო აინტერესებთ.

აიეტი: ყველაფერი სპექტაკლივით დაგიდგიათ, ყველაფერი წინასწარ გაგითვალისწინებიათ. ვერაფერს ვიტყვი. მართლაც ჭკვიანური ხერხია. კარგადაც გათამაშდა. სიმართლე და მთავარი ისევ წყვდიადში დარჩა და ალბათ ისევ დიდი ხნით. ჩემი საბრალო ხალხი ერთხელ კიდევ შეცდება და მოტყუვდება, ერთხელ კიდევ არასწორად აღფრთოვანდება და აღტკინდება საკუთარი სისხლის დანახვაზე, ერთხელ კიდევ დაიჯერებს, რომ სამართლიანობა ზეიმობს, რომ სანამ სამართლიანობა ზეიმობს, მასაც არაფერი გაუჭირდება და მშვიდად შეუძლია ეძინოს, ჭამოს და სვას, იმღეროს და იქეიფოს, რადგან ხმალს მის ნაცვლად უფრო ღონიერი რომაელებიც კარგად მოიქნევენ. მაპატიე, ჩემო ხალხო, ჩემო უბედურო ხალხო, თუ ვერაფერში გამოგადექი და თუ ჩემი ყოყმანითა და გაუბედაობით ხელი შევუწყე შენს გონებაში სიბნელის ჩასახლებას, შენს გაქსუებას, გადაგვარებას. ოდესღაც შენ ღირსეული მეომარი იყავი და ჭრილობებით დასახიჩრებული შენი სახე და სხეული მტერს თავზარს სცემდა, ხელ-ფეხს უბორკავდა, ბოღმით ახრჩობდა, ხოლო პატიოსან ხალხში აღტაცებას იწვევდა. მაინც მიყვარხარ, მიყვარხარ და მიხარია, შენი გულისთვის რომ ვკვდები, თუმცა შენ, შეიძლება, ვერც კი გაიგო. ვერც გაიგებ. მე თვითონ უნდა მეთქვა შენთვის, მაგრამ, საუბედუროდ, ახლაც დამაგვიანდა. მე ახლა შენს თვალში მკვლელი ვარ მხოლოდ, უბედური მანინას მკვლელი, და შენც უფლება გაქვს, დღესვე მიწასთან გაასწორო ჩემი სახლი და ჯილაგი. მიდი, რაღას უცდი? მე წინასწარ მიპატიებია, რადგან ბრმა ხარ და ყრუ-მუნჯი. მიყვარხარ და მეცოდები, მიყვარხარ და ვამაყობ, რადგან ამ სიყვარულშია ჩემი ღირსებაცა და თავისუფლებაც.

წათე: ნუ თვალთმაქცობ, აიეტ, ნუთვალთმაქცობ. მე ყოველთვის გეუბნებოდი, სანამ დროა გონზე მოდი, ხალხს ნუ მიგი ჟებ-მეთქი. "ხალხი", "ხალხი"! ხალხს სიმშვიდე უნდა, პური და გართობა. ხალხი თუ გიყვარს, ამაზე უნდა გეფიქრა. ჩვენ კი ვფიქრობთ. ვფიქრობთ და ვაკეთებთ კიდეც. თვითონ არ იცი, რა გინდა: სპარსელები იყვნენ და არიქა, ვიღუპებით, რომო, შენ გვიშველეო, **(იღიმება, თან მარუთას უყურებს)** ახლა რომი არ მოგწონს. ღორის ბუშტივით ვიხტუნაოთ აქეთ-იქით?

აიეტი: მე არც რომი მინდა, არც სპარსეთი. ჩვენთვის ორივე ერთნაირი უბედურებაა, ერთმანეთს შორს არ წაუვლენ. მე ჩემი ლაზიკა მინდოდა, ჩვენი ლაზიკა: პატარა, საბრალო გოგო, ბაზრის ყაყანითა და მსუნაგი მუშტრის თვალებით დამფრთხალი გოგო, ძონძიც რომ არ შევარჩინეთ სიშიშვლის დასაფარად.

მარუთა: კმარა! საკმარისია! საბედნიეროდ, ჭეშმარიტება დადგინდა. **(პოეტს)** პოეზიისგან პოლიტიკა იმითაც განსხვავდება, რომ ჩვენ ნაკლებს ვლაპარაკობთ და ბევრს ვაკეთებთ, თქვენ კი – პირიქით.

აიეტი: (ხელებს შლის, თითქოს თანხმობის ნიშნად, შემკრთალი, ცრემლნარევი ხმით) კი მაგრამ, კალია რომ მოკვდა, მწვანე დიდთვალება კალია!

მარუთა: ნამდვილად სამწუხარო ამბავია. დარწმუნებული ვარ, ყველა ჭეშმარიტი მამულიშვილი მწარედ განიცდის ამ ამბავს და იძულებული იქნება, სირცხვილისგან თავი ჩაღუნოს. **(ხელს აიეტისკენ იშვერს)** ერთმა კაცმა, ერთმა მიხრწნილმა გარეწარმა მთელი ჩვენი ხალხი, მთელი ლაზიკა დაამცირა და შეაგინა რომის თვალში. დიდხანს ვერ ჩამოვიშორებთ ალბათ ამ

სამარცხვინო ლაქას. შთამომავლობა არ გვაპატიებს. არ გვაპატიებს და მართალიც იქნება, როცა იკითხავს, სხვები სად იყვნენო? რას აკეთებდნენო? **(წათეს უყურებს დამცინავად მომღიმარი)** მთელი დღე სარკის წინ წაღებს იზომავდნენო? **(დარცხვენილი წათე თავჩაქინდრული ზის. მარუთა ახლა დედოფალს უყურებს)** კუროების გაყოფით იყვნენ გართულნიო? **(მიდის ფარტაზთან)** როცა ქვეყანაში ასეთი უმსგავსობა ხდებოდა, ისინი სეირს უყურებდნენ და მშვიდად ბერდებოდნენო? თქვი, რას უპასუხებ? **(ფარტაზი ჩუმად დგას)** გაჩუმდი! ვერაფერსაც ვერ უპასუხებ. მოქმედებაა საჭირო და არა თვალთვალი. მაყურებლის როლი ადვილია. შენ კი აიეტს ყველაზე ადრე იცნობდი და განგაშიც ყველაზე ადრე შენ უნდა აგეტეხა. შენ, ჩემო ბრძენო ფარტაზ. ყველაფერთან შეგუება არ შეიძლება, მავნებლობაა. აი, შედეგიც: მტერი სასახლეში შინაურივით ტრიალებს, იგესლება, ხრწნის და ალპობს ყველასა და ყველაფერს, ჩვენს ანკარა წყალს, ოფლითა და სისხლით მოპოვებულ წყალს, მტრის წისქვილზე ასხამს, ჩვენ კი გულხელი დაგვიკრეფია. **(ფარტაზი ხელებს ჩამოუშვებს)** ხოლო მანინა, ჩემი ბავშვობის სიყვარული, ბავშვობასავით სუფთა და ლამაზი, აქოთებულ სარდაფში გდია და თავთან ჩემი ნაჩუქარი სარკე უდევს.

წათე: (ქვითინებს) ჩემი შვილი, ჩემი ერთადერთი შვილი...

დედოფალი: (მოთქვამს, სახეზე ხელებაფარებული) ჩემო უბედურო მანინა... ჩემო უბედურო შვილო...

მარუთა: (ყვირის) თავთან ჩემი ნაჩუქარი სარკე უდევს! **(პაუზის შემდეგ)** ხოლო იმ სარკეში ჩვენი გულუბრყვილო და ლაღი ბავშვობა ირეკლება.

(სასოწარკვეთილი) ღმერთო ჩემო, რა კარგი იყო, რა კეთილი! პირველად რომ ყვავილი მოვუწყვიტე, მაშინვე თმაში გაიკეთა და გაიქცა. სირბილში ყველას გვისწრებდა, ბიჭებსაც და გოგოებსაც. თხას ვეძახდით. მართლაც თხასავით სწრაფად დარბოდა. სად გარბოდა? სად ეჩქარებოდა? თურმე სარდაფში უნდა მომკვდარიყო საბრალო ბეკეკა. **(ყვირის)** ღმერთსა და კეისარს ვფიცავ, მკაცრი იქნება ჩემი სასჯელი. მე ახლა შენი მკვლელის ქვადქცეული გული მიჭირავს ხელში და ზედ ვლესავ შურისძიების მახვილს. იძინე მშვიდად! **(საერთო, ხანგრძლივი დუმილის შემდეგ, ჩვეულებრივი ხმით)** ჩვენ კი იმაზე ვიფიქროთ, რას იტყვის რომი!

პოეტი: (თითქმის ტირის) კი მაგრამ, კალია რომ მოკვდა, მწვანე, დიდთვალება კალია?!

დასასრული

1969 წ.

6. მწერლის ეპოქა და მისი მიმოხილვა.

მე -20 საუკუნის მწერალი, ოთარ ჭილაძე დაიბადა 1933 წელს . იგი მომსწრეა თავისი ქვეყნის სხვადასხვა პოლიტიკური პერიოდისა და რთული მდგომარეობის. გაჭირვებამ სირთულეებმა, რომლებიც მწერალს სწავლის, ცხოვრებისა და საქართველოში ომის პერიოდში შეექმნა, დიდი გავლენა იქონია მის მწერლობაზე და ლიტერატურულ ენაზე.

ოთარ ჭილაძის პიესების "წათეს წითელი წაღები" და "ლაბირინთი" გამოქვეყნება და დადგმაც არ იყო მარტივი და ადვილი. მას კომუნისტური რეჟიმის ცენზურა ედავებოდა, არ ანებებდა და კრძალავდა მისი პიესების გამოცემას სცენაზე გაცოცხლებას. "წათეს წითელი წაღები" მხოლოდ 1986 წელს გამოქვეყნდა ნოდარ გურაბანიძის[50] გაბედულების შედეგად.

ამ შემთხვევაში ჩვენ შეგვიძლიათ ვთქვათ, რომ კომუნისტური რეჟიმის პერიოდში მკაცრი ცენზურა იყო.

სირთულეების მიუხედავად, ოთარ ჭილაძეს ბევრი ჯილდო აქვს მიღებული. 1999 წელს ბრიტანელი ქართველოლოგის დონალდ რეიფილდის[51] წყალობით იგი წარადგინეს ნობელის პრემიაზე, თუმცა ჟიურიმ გამარჯვებულად გერმანელი მწერალი – გიუნტერ გრასი[52] გამოავლინა. ოთარ ჭილაძე მრავალმხრივი მწერალი იყო. რომანების, ლექსებისა და პიესების გარდა, მას ბევრი თარგმანი ჰქონდა.

---

[50] **ნოდარ გურაბანიძე :** ქართველი თეატრმცოდნე, თეატრის კრიტიკოსი, ხელოვნებათმცოდნეობის პროფესორი.

[51] **დონალდ რეიფილდი :** ლონდონის დედოფალ მერი უნივერსიტეტის რუსული და ქართული ენების პროფესორი.

[52] **გიუნტერ გრასი :** გერმანელი რომანისტი, პოეტი, დრამატურგი, ილუსტრატორი, გრაფიკოსი, მოქანდაკე და 1999 წელს ნობელის პრემიის ლაურეატი ლიტერატურაში.

7. ნაწარმოების თემა

“წათეს წითელი წაღები” არის ისტორიული დრამა. პიესაში დღის წესრიგში დგას ორი უმთავრესი საკითხი: პირველი არის, რომ ლაზიკა ბუფერული სახელმწიფოა და მისადმი დამოკიდებულებაც შესაბამისია.

მეორე და მთავარი, ორიენტაციის საკითხია: ვისი მფარველობის ქვეშ ყოფნა ურჩევნია ლაზიკას - რომაელებისა თუ ირანელების.

პიესის შესავალში მოკლეს ლაზიკის მეფე გუბაზი, მაგრამ არავინ იცოდა, ვინ იყვნენ მკვლელები. ზოგიერთი ფიქრობდა მკვლელები რომაელები იყვნენ, ზოგიერთი კი მკვლელობას სპარსელებს აბრალებდა. ტახტზე გუბაზის ვაჟი წათე ადის. ლაზიკა ორ სახელმწიფოს შორის არის ჩარჩენილი. ამ შემთხვევაში ერთ მხარეს სპარსელები არიან, მეორე მხარეს რომაელები. მეორე პრობლემის მთავარი მიზეზი ლაზიკის სამეფოს ორიენტაციის საკითხია. ამის გამო მოხდა ლაზიკის მეფე გუბაზის მკვლელობაც. ახალი მეფე, წათე მშიშარა და ეგოისტია. ლაზიკის სახელმწიფოს ორი დიდი მოაზროვნე, აიეტი და ფარტაზი ჰყავს. ისინი სხვადასხვა მხარეს დგანან, სხვადასხვა ორიენტაციისანი არიან. აიეტი თავიდან თითქოს სპარსელებისკენ იშვერდა ხელს, მაგრამ ხანშიშესულობის ჟამს მიხვდა თავის შეცდომას და სურდა ეხილა დამოუკიდებელი და თავისუფალი ლაზიკა, რომისა და სპარსეთის გარეშე. პიესაში მრავალი ტრაგედიაა: სიყვარული, ღალატი და ეგოიზმი. ოთარ ჭილაძე მკითხველს ძალიან კარგად უხსნის პიესის მთავარ აზრს. მწერალი პიესაში ზოგჯერ გრძელ და აღწერით თხრობას გვთავაზობს, ზოგჯერ კი - მოკლესა და საოცრად ლაკონურს. ოთარ ჭილაძის ენა ძალიან მდიდარია და ამავე დროს საკმაოდ რთულიც.

8. მთავარი გმირები და მათი დახასიათება

წათე : გუბაზის შვილი და ლაზიკის მეფე წათე ძალიან ეგოისტი და მშიშარაა. იგი მხოლოდ საკუთარ თავზე ფიქრობს. ერთადერთი, რაც წათეს აინტერესებს, მისი წითელი წაღებია. წითელი წაღები ეგზავნებოდათ ლაზიკის მეფეებს და ის რომის დაქვემდებარებულ მეფის ატრიბუტად ითვლებოდა. წათე საერთოდ არ ფიქრობს თავის ქვეყანაზე, მის ბედზე. ასევე, შეიძლება ითქვას, რომ მას არც კი უყვარს ცოლი და ქალიშვილი.

დედოფალი : რომიდან ლაზიკაში ჩამოსული დედოფალია. ამბიციური და ეშმაკია. ლაზიკა დიდად გულზე არ ეხატება. არ უყვარს თავისი ლენჩი და შტერი ქმარი, წათე. ენატრება რომი. ის რომის დიდი გულშემატკივარია და განიცდის, სადღაც შორეულ პროვინციაში, რომის გარეშე რომ დარჩა. ლაზიკის დედოფლობას ერჩივნა ეცხოვრა რომში და რომელიმე მეხედართმთავრის ცოლი ყოფილიყო. მას უყვარს ქალიშვილი ყველაფრის მიუხედავად. ასევე მცველთუხუცესის, ბაკურის საყვარელია.

მანინა : წათეს ქალიშვილია. ის ლაზიკის პრინცესაა. გულუბრყვილო და სუფთა გოგონაა. ენატრება და ვერ ივიწყებს ბავშვობის წმინდა სიყვარულს, მარუთას. ყოველ ცისმარე დღეს ზღვის ნაპირას ზის, ზღვას ესაუბრება და მარუთას დაბრუნებას ელოდება. მარუთას დაბრუნება და ბავშვობის სიყვარულთან შეყრა მის იდეა ფიქსად ქცეულა. მას სჯერა, რომ მარუთა აუცილებლად დაბრუნდება. მანინა ფორმალურად ბაკურის ცოლია. ამავე დროს ის ქველმოქმედიცაა, რითაც აღიზიანებს დედამისს. მანინა ყოველ წელს ნათლავს ლაზიკის ბავშვებს და განურჩევლად ყველას, გოგოსა თუ ბიჭს, სახელად მარუთას არქმევს.

მარუთა : ლაზიკიდან რომში გაძევებულ იქნა, მამამისი ლიპარი პატრიოტიზმის გამო სიკვდილით დასაჯეს. ახლა მარუთა რომის ღირსეული მხედართმთავარია. ლაზიკაში ჩამოვიდა გუბაზის მკვლელობის გამოსაძიებლად, თუმცა განაჩენი და დასასჯელი კაცი უკვე რომიდან ჰქონდა მითითებული და განსაზღვრული. ასევე მანინას ბავშვობის სიყვარულია. ის მაღალი და სიმპატიური, რომის ნამდვილი ერთგული მხედართავარი დამდგარა.მარუთა მართლა დაბრუნდა, მაგრამ ის უკვე სულ სხვა მარუთა აღმოჩნდა. ბავშვობისას განდევნილი მარუთა რომში აღიზარდა. მამამისის იდეებიდან მას აღარაფერი შერჩენია. იგი რომის ბრძანებების მონა-მორჩილი მხედართმთავარია. რომიდან იგი გამოგზავნილ იქნა ლაზიკის ყველაზე პატრიოტი მოხელის – აიეტის სიკვდილით დასასჯელად. მან ყველას თვალწინ წარბშეუხრელად შეთხზა და შეაკოწიწა აიეტის მიერ მოწყობილი ვითომ მკვლელობა, რაშიც არ მოერიდა თავის ბავშვობის სიყვარულის, მანინას გამოყენებასაც. ერთი სიტყვით, კარგად დადგმული სპექტაკლი გაითამაშა და ლაზიკის ლენჩი მეფეც ამაში დაარწმუნა.

აიეტი : ლაზიკის სამეფოს დიდი მოაზროვნეა. ის თავისი ქვეყნისათვის დამაშვრალი ნამდვილი მამულიშვილია. მეფე გუბაზის თანამოაზრე, თანამზრახველი და მეგობარი იყო. ახალგაზრდობაში დროდადრო სპარსეთისკენ იშვერდა ხელს, მაგრამ სიჭარმაგეში მიხვდა თავის შეცდომას და გუბაზს ამოუდგა მხარში. იგი რომისა და სპარსეთის გარეშე დამოუკიდებელი, ძლიერი ლაზიკის მომხრეა.

აიეტი დიდი პატრიოტია. ბრძენია და უკვე საკმაოდ ხანშიშესული. მაგრამ მოხუცებულობის მიუხედავად, რომის სამიზნე გამხდარა, სწორედ მისი ორიენტაცია გახლდათ მიზეზი იმისა, რომ რომმა მისი თავიდან მოშორება განიზრახა. მოღალატურად მოკლეს გუბაზი და მისი მკვლელობა

უსირცხვილოდ მის უერთგულეს მსახურსა და თანამზრახველს, აიეტს დააბრალეს.

ფარტაზი : ლაზიკის სამეფოს ერთ-ერთი დიდი მოაზროვნეა. მას არ გამოსდის აიეტთან ურთიერთობა, რადგან ისინი სხვადასხვა ორიენტაციის, სხვადასხვა შეხედულებების არიან. ფარტაზი თვლის, რომ ლაზიკა რომის შემადგენლობაში უნდა იყოს. მიაჩნია, რომ რომის დაქვემდებარებაში ყოფნა სიკეთეს განვითარებასა და წინსვლას, მოუტანს ლაზიკას, ფარტაზი დიდი ცოდნის მქონე გამოცდილი პოლიტიკოსია და მაგრამ უკვე საკმოად მოხუცია. იგი არ არის ცვლილებების მომხრე: შეჩვეული ჭირი ურჩევნია, შეუჩვეველს.

პოეტი : სასახლის კარის პოეტია, მთლიანად პოეზიაში ჩაძირული და ჩანთქმული. ხანდახან მუზებს ისე მაღლა აჰყავთ, რომ უნებურად ამლაშებს და აზვიადებს კიდეც. ძირითადად ოდა-ხოტბების ოსტატია. ზოგჯერ არ იცის თავისი ადგილი. დროდადრო უნებურად უშვებს შეცდომებს. ‘‘პოეტები უცნაური ხალხია, ვერაფერს გაუგებ: სიცილის დროს ტირიან, ტირილის დროს იცინიან. და საერთოდ, თუ არ მიწყენთ, ყველაფერს შებრუნებით ხედავენ, როორც ყირაზე დამდგარი ჯამბაზები. პოეტის თავში, როგორც სხვენში მარადიული უწესრიგობა სუფევს” (მარუთა)

ბაკური : სასახლის მცველთა უფროსია. ის მანინას ოფიციალური, მაგრამ ფორმალაური ქმარია და ასევე დედოფლის საყვარელია. იგი არ უყვარს მანინას. არასოდეს თავის ოთახშიც კი არ შეუშვია. მათი დაქორწინება მოხდა სუფთა პოლიტიკური მოსაზრებით. მშობლებს სურდათ, ამ ქორწინებით მანინასათვის დაევიწყებინათ სამშობლოს სიყვარულისათვის დასჯილი ოჯახის ვაჟი - მარუთა. ბაკური ბრძანებების მონაა, მათი ბრმა

შემსრულებელი. ერიდება ყოველგვარ გართულებებს, თუკი მას კარიერაში პრობლემებს შეუქმნის.

სარკიანი მსახური : მთელი პიესის განმავლობაში მას მეფე წათესათვის სარკე უჭირავს, რომელშიც იგი თავის წითელ წაღებს ათვალიერებს. თუ მსახურს ხელი აუცდება და მეფე სარკეში თავის თავს ვერ ხედავს, ვაი მისი ბრალი.

9. ლაშა ჩხარტიშვილის წერილი "წათეს წითელი წაღების" შესახებ

თავისუფლება და დამოუკიდებლობა მაინც ყველაფერს სჯობს

შემოკლებულია ლაშა ჩხარტიშვილის ბლოგიდან.

"ბუფერული სახელმწიფოს თემა ისტორიულადაც ყოველთვის აქტუალური იყო ქართველთათვის. ჩვენი ქვეყანა თავისი გეოგრაფიული მდებარეობითაც მუდმივად იყო დიდი და ძლიერი სახელმწიფოებისათვის საასპარეზო მოედანი. ჩვენს სამშობლოს ყოველთვის იყოფდა რომი და სპარსეთი, თურქეთი და ირანი. შესაბამისად, ქართველთ მუდმივად ედგათ ორიენტაციის საკითხი, თუ რომელ გზას აირჩევდა ქვეყანა, თუმცა იყო შემთხვევები, როცა ქართული სახელმწიფო ორ მტერს შორის არჩევანს არ აკეთებდა და მას თავისუფლებას არჩევდა.
ამ თემით რუსთაველის თეატრში ჩნდება ისტორიული ჟანრის სპექტაკლი, ოთარ ჭილაძის "წათეს წითელი წაღები", რომლის სცენური ვერსიაც გიგა ლორთქიფანიძემ შემოგვთავაზა. აღსანიშნავია, რომ ბოლო პერიოდის ქართულ თეატრში თითქმის არ იდგმებოდა ისტორიული ჟანრის პიესები, რადგან მაყურებლის ინტერესი ასეთი ტიპის სპექტაკლებზე ნაკლები იყო, თუმცა დღეს, თანამედროვე ქართული თეატრი პირველ რიგში, რუსთაველის

თეატრის სახით (რადგანაც იგი ბიძგის მიმცემია სხვა თეატრებისთვისაც) კვლავ უბრუნდება ისტორიულ ჟანრს და დგამს ეროვნული მწერლობის ბრწყინვალე წარმომადგენლის ოთარ ჭილაძის ნაწარმოებს. ოთარ ჭილაძის "წათეს წითელი წაღები" პირველად დაიდგა ქართულ სცენაზე, ცნობილია, რომ მისი სცენაზე განხორციელება არა ერთმა რეჟისორმა დაიწყო, მაგრამ პრემიერა არ გამართულა. ისტორიული ჟანრის პიესებს ისედაც გაურბიან თანამედროვე ქართველი რეჟისორები, რადგანაც მათი განხორციელება სცენაზე დიდ ფინანსურ სახსრებთან ერთად, განსაკუთრებულ ნიჭსაც მოითხოვს. ფაქტია, რომ საპრემიერო ჩვენება ო. ჭილაძის პიესისა ჯერჯერობით მხოლოდ გიგა ლორთქიფანიძემ გარისკა. სპექტაკლი, რომელიც რუსთაველის თეატრის სცენაზე ვიხილეთ რაციონალური, კლასიკური და აკადემიური სპექტაკლების რიგს მიეკუთვნება, რომელშიც დაცულია ყველა ნორმა და წესი, ამიტომაც ეტყობათ სპექტაკლის მონაწილეებს გარკვეული შებოჭილობა. პიესის მთავარი პრობლემა ლაზიკის სამეფოს ორიენტაციის საკითხია, რომი თუ სპარსეთი, ორი დიდი მოაზროვნე აიეტი და ფარტაზი სხვადასხვა მხარეს დგანან, მათ თავიანთი მოსაზრებები აქვთ და ობიექტურად ცდილობენ ამ მოსაზრებების დასაბუთებას და გამყარებას, თუმცა გიგა ლორთქიფანიძისათვის ამ ეტაპზე გაცილებით მნიშვნელოვანი და სავსებით სამართლიანადაც, ორიენტაცია კი არ აღმოჩნდა, არამედ თავისუფლების მოპოვების საკითხი. რეჟისორი აიეტის, როგორც პერსონაჟის ტრაექტორიას ცვლის და მისი საშუალებით ალტერნატიულ აზრს ავითარებს - დამოუკიდებელი და თავისუფალი ლაზიკა რომისა და სპარსეთის გარეშე. რასაკვირველია, ამ მოსაზრებას ბევრი მოწინააღმდეგე ჰყავს და სამწუხაროდ, ეს მოსაზრებაც მარცხისთვისაა განწირული. გიგა ლორთქიფანიძეს სპექტაკლის პოლიტიკური მოტივაცია ერთი

შეხედვით უკანა პლანზე გადააქვს და წინა პლანზე მანინას (ქეთი ხიტირი) და მარუთას (ლევან ხურცია) სიყვარულის ისტორიას წამოსწევს, მაგრამ მაყურებლისთვის მაინც თვალნათელი ხდება სამეფო კარზე არსებული ინტრიგები და დაპირისპირებები. ქვეყანა საფრთხეში და პანიკაშია, რადგან გუბაზ მეფე მუხანათურად მოკლეს, მკვლელები კი დაუსჯელები არიან, ლაზიკის სამეფო ტახტზე მისი მემკვიდრე წათე, ბრიყვი და უსუსური არსება ავიდა, რომელიც დაუფიქრებლად მზადაა თავისი ტახტი რომის კეისარს შეავედროს.

მსახიობთა ანსამბლის ცენტრში წათე - დავით დარჩია დგას. მსახიობი გვიხატავს სუსტ მმართველს თავისი პიროვნული და ადამიანური სისუსტეებით, მის მიერ წარმოდგენილი წათე მიამიტის და სულელის შთაბეჭდილებასაც ტოვებს, თუმცა გარეგნულად იგი მრისხანე მეფეს გაგონებს, ეს მისი ნიღაბია, ისიც მოჩვენებითი და ყალბი, რადგანაც წათეს სისუსტეების შესახებაც ყველამ ყველაფერი მშვენივრად იცის. იგი ერთგან თავადვე ამბობს: “მე რასაც მეუბნებიან, იმას ვაკეთებ, ესაა ჩემი საქმე”. ასეთი მმართველის ხელქვეითი სახელმწიფო განწირულია. დავით დარჩიას ცალკეული მონოლოგები საკმაოდ გრძელია, იგი ქადაგებას უფრო ჰგავს, რაც მოსაწყენია და შესაბამისად არ არის გათამაშებული, თუმცა მსახიობს ეტყობა რომ ცდილობს მონოლოგი თეატრალურ ფორმაში მოაქციოს და სახეობრივი გახადოს.

საკმაოდ გულწრფელია მანინა ქეთი ხიტირის შესრულებით. მსახიობი თავის პერსონაჟს მხატვრულ სიმართლეს ანიჭებს, მას ეტყობა მეფურ ოჯახში აღზრდის კვალი და ადამიანური სისადავეც.

საინტერესო მხატვრული სახეა მარუთა (ლევან ხურცია). იგი იმ ადამიანის ტიპია, რომელიც უცხოეთში გაძევებული, სამშობლოში შურისძიების

წყურვილით და უცხოურ ყაიდაზე მიღებული განათლებით ბრუნდება, მარუთა გადაქცეულია სულ სხვა ადამიანად, იგი მეტამორფოზა განცდილია. სპექტაკლის სცენოგრაფიის ავტორია მირიან შველიძე, რომელმაც ლაზიკის სამეფო და მისი შემოგარენი მუქ, ყავისფერ ფერებში გადაწყვიტა, კოსტიუმების მხატვრობა ეკუთვნის უშანგი იმერლიშვილს, რომლის ჩაცმული პერსონაჟები ბუნებრივად შეერწყა დეკორაციას. სპექტაკლი მუსიკალურად გააფორმა ია საკანდელიძემ."[53]

10. ლაშა ჩხარტიშვილის მოკლე ბიოგრაფია

დაბადების თარიღი: 23 დეკემბერი, 1980 (40 წლის)

კატეგორია: ხელოვნებათმცოდნე

დაბადების ადგილი: ქ. ბათუმი.

დაამთავრა საქართველოს შოთა რუსთაველის თეატრისა და კინოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი 2004 წელს; ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელობის სახელმწიფო უნივერსიტეტის მაგისტრატურა.

[53]თავისუფლება და დამოუკიდებლობა მაინც ყველაფერს სჯობს
http://lashachkhartishvili.blogspot.com/2010/03/blog-post_4737.html

დასკვნა

ოთარ ჭილაძის პიესის "წათეს წითელი წაღების" ლიტერატურულ-მხატვრული და თარგმანის ანალიზის შედეგად გამოიკვეთა დასკვნების მთელი რიგი.

თარგმანის თეორიის ცნება , როგორც სამეცნიერო სფერო, მიღებულია მე -20 საუკუნის მეორე ნახევრიდან. სამაგისტრო ნაშრომში მიმოვიხილეთ ეს მეცნიერება და მისი მეთოდები.

სამაგისტრო სადიპლომო ნაშრომის მთავარი ღერძი არის პიესა "წათეს წითელი წაღები," რომელიც ჩვენი დიპლომის ხელმძღვანელის ასოც. პროფესორ ნანული კაჭარავას ზედამხედველობითა და უშუალო მონაწილეობით ვთარგმნეთ ქართულიდან თურქულ ენაზე. თარგმანზე მუშაობისას გამოვიყენეთ არაერთი ლექსიკონი და სხვადასხვა ლექსიკონების ელექტრონული ვერსიები. გამოყენებული ლიტერატურა მთელი სისრულით მითითებულია ბიბლიოგრაფიაში. თურქულად თარგმნილი პიესის რედაქტორია დუზჯეს უნივერსიტეტის თურქული ენის პედაგოგი ჩიღდემ სუთჩუ, რომელიც თავისი საქმის შესანიშნავი მცოდნეა.

ეს პიესა გახლავთ ოთარ ჭილაძის უნიკალური ენით გადმოცემული ისტორიული დრამა, რომელიც თავის თავში აერთიანებს ორ დიდ ლიტერატურულ მიმდინარეობას, რომანტიზმსა და რეალიზმს. ისტორიული დრამის კვალობაზე იგი რამდენიმე გზავნილს შეიცავს. გზავნილები დეტალურად განმარტებულია ნაშრომში.

ნობელის პრემიაზე წარდგენილი ქართველი მწერალი, ოთარ ჭილაძე ქართული ენის უბადლო ოსტატია. პიესაში უხვადაა ფრაზეოლოგიზმები, ფრთოსანი გამოთქმები თუ იდიომები. ზოგადად, პიესა გამოირჩევა მოკლე, ლაკონური დიალოგებით. მაგრამ მიუხედავად ამისა, ავტორი არ შეუშინდა გრძელ მონოლოგებს, რომლებიც გარდა იმისა, რომ სავსეა მეტაფორებით, გაპიროვნებებითა და სხვა მრავალი ლიტერატურული ხერხებით, გაჯერებულია სრული სიმართლით. პიესის გმირების პირით ჩვენ თვალწინ თამაშდება ისტორიაში კარგად ცნობილი დრამა. ოთარ ჭილაძის ენა არ არის ადვილი და მარტივი. ეს ყველაფერი კი თარგმნისას გარკვეულ სირთულეებს გვიქმნიდა. მაქსიმალურად შევეცადეთ ფრაზეოლოგიზმებისათვის მოგვენახა თურქულში მისი შესატყვისი გამოთქმები, რათა სათქმელი სწორად მისულიყო თურქ მკითხველამდე. ვარჩევდით რამდენიმე შესატყვის ფრაზეოლოგიზმს, რომლის მოსაძებნად ვიყენებდით განმარტებით, ფრაზეოლოგიურ თუ სხვა ტიპის ლექსიკონებს. ფიქრი და კვლევა ხშირად რამდენიმე დღე,ზოგჯერ მთელი კვირაც კი გრძელდებოდა. ბოლოს ვიღებდით გადაწყვეტილებას და ვტოვებდით აზრთან ყველაზე უფრო მიახლოებულ ეკვივალენტს. მაქსიმალურად ვცდილობდით ოთარ ჭილაძისეული არც ერთი მარგალიტი – არც ერთი ლიტერატურული ხერხი არ დაგვეკარგა თურქი მკითხველისათვის.

პიესა იწერება იმისათვის, რომ იგი დაიდგას თეატრის სცენაზე. “წათეს წითელი წაღები” დაიწერა 1969 წელს, მაგრამ საბჭოთა ცენზურამ იგი შეაჩერა და დღის სინათლე იხილა მხოლოდ 1986 წელს ნოდარ გურაბანიძის წყალობით. რაც შეეხება სცენაზე დადგმას, ეს კი გაცილებით გვიან, XXI საუკუნის დასაწყისში, კერძოდ 2006-2007 წწ. თეატრალურ სეზონში განხორციელდა. მისი სცენური ვერსია გიგა ლორთქიფანიძემ და რ. ჩხაიძემ შემოგვთავაზა.

ბოლო პერიოდის ქართულ თეატრში თითქმის აღარ იდგმებოდა ისტორიული ჟანრის პიესები, რადგან მათი გაცოცხლება რთულია, გარკვეულ ფინანსურ სახსრებთან ერთად განსაკუთრებულ ნიჭსაც მოითხოვს. მაგრამ შოთა რუსთაველის სახ. აკადემიური თეატრი კვლავ დაუბრუნდა ისტორიულ ჟანრს და სცენაზე დაიდგა ეროვნული მწერლობის ბრწყინვალე წარმომადგენლის ოთარ ჭილაძის პიესა "წათეს წითელი წაღები." ცნობილია, რომ მისი სცენაზე განხორციელება არა ერთმა რეჟისორმა დაიწყო, მაგრამ პრემიერა არ გამართულა. ფაქტია, რომ საპრემიერო ჩვენება ო. ჭილაძის პიესისა ჯერჯერობით მხოლოდ გიგა ლორთქიფანიძემ გარისკა. სპექტაკლი დიდი წარმატებით გადიოდა მთელი სეზონის განმავლობაში.

როგორც ნაშრომში აღინიშნა, თურქი მკითხველი ნობელის პრემიის ნომინანტ ქართველ მწერალს, ოთარ ჭილაძეს იცნობს რომანით "გზაზე ერთი კაცი მიდიოდა," რომელიც მსოფლიოს სხვადასხვა ენაზეა თარგმნილი, ხოლო თურქულად თარგმნა ფარნა-ბექა ჩილაშვილმა.

ეს პირველი ცდაა ოთარ ჭილაძის პიესის თურქულ ენაზე ამეტყველებისა. ჩვენ ბედნიერად ჩავთვლით თავს, თუ ქართული დრამატურგიის ეს თვალსაჩინო ნაწარმოები მიიპყრობს თურქი რეჟისორების ყურადღებას და იგი სიცოცხლეს გააგრძელებს თურქეთის თეატრების სცენაზე.